

**SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA
SUÇU**

IRMAK SAĞLAM

MAYIS 2022

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS TEZİ

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA
SUÇU

IRMAK SAĞLAM

MAYIS 2022

ÖZET

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

SAĞLAM, Irmak

Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU

Mayıs 2022, 161 sayfa

Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin meşru hale getirilmesi olan aklama kavramının tarihi, çok eskilere dayansa bile günümüzdeki anlamı ile ortaya çıkışı yirminci yüzyılın sonlarında olmuştur. Aklama, önceleri uyuşturucu kaçakçılığı, bugün ise terör dahil örgütlü şekilde işlenebilen tüm suçlardan elde edilen gelirin, yasal ekonomik sisteme sokulması ve meşru hale getirilmesidir. Aklama suçunun işlenebilmesi için ilk olarak öncül bir suçun bulunması ve gelir elde edilmesi zorunludur. Bu gelirin, vergi cennetleri, kıyı bankacılığı, alternatif havale yöntemleri gibi yöntemler kullanılarak öncül suçla bağlantısının kesilmesi ve mali ya da finansal sisteme katılması ile aklama süreci tamamlanır.

Çalışmamızda aklama kavramı, aklamanın aşamaları ve yöntemleri ele alınacak ve aklamanın önlenmesine ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat ve kuruluşlar incelenecektir. Daha sonra 5237 sayılı Türk Ceza Kanunum.282/1’de düzenlenen “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu” nun hukuki konusu, korunan değer, öncül suç, suçun fail ve unsurları ile incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kara para, Aklama, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri, Öncül Suç, Örgütlü Suç.

ABSTRACT

THE CRIME OF LAUNDERING PROPERTY VALUES ORIGINATING FROM CRIME

SAĞLAM, Irmak

Public Law Master Thesis

Supervisor: Assoc. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU

May, 161 pages

Even though the history of the notion of money laundering, that is the legitimization of property values arising from crime, goes back to ancient times, its emergence with its current meaning was at the end of the twentieth century. Money laundering is the introduction of the proceeds from all crimes, including drug smuggling in the past and terrorism, into the legal economic system and making it legitimate. In order for the money laundering crime to be committed, first of all, a predicate crime must be found and revenue must be obtained from this crime. The money laundering process is completed when this income is disconnected from the predicate crime and joined to the financial or banking system using methods such as tax havens, offshore banking, and alternative remittance methods.

In our study, the concept of money laundering, the stages and methods of money laundering will be discussed, and national and international legislation and organizations regarding the prevention of laundering will be examined. Then, the legal subject of the "Crime of Laundering the Assets Originating from Crime" regulated in article 282/1 of the Turkish Penal Code No. 5237 will be handled with the protected value, the precursor crime, the perpetrator and the elements of the crime.

Keywords: Dirty Money, Money Laundering, Property Value Originating from Crime, Predicate Offenses, Organized Crime.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince değerli fikirleri, destekleri ve pozitif enerjisiyle beni olumlu şekilde yönlendiren tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU' na, yüksek lisans eğitimimin başlangıcında beni cesaretlendirerek destek olan Prof. Dr. Hakan Naim ARDOR'a, Doç. Dr. Ferdi KESİKOĞLU'na, Doç Dr. Rıfat HACIOĞLU ve Esra GÜNER HACIOĞLU'na, ZTSO Genel Sekreteri Muharrem SARIKAYA'ya, akademik anlamdaki tecrübelerinden çok şey öğrendiğim ve bilgisinden her daim faydalandığım değerli dostum Öğr. Gör. Cemal GÜMÜŞ'e, doğduğum günden bu yana her zaman yanımda olan öngörüsüne güvendiğim hayatımla ilgili tüm kararları birlikte aldığım ve yine beni yüksek lisans konusundaki üniversite seçimimde Çankaya Üniversitesi'ne yönlendiren çok sevgili babam Zafer SAĞLAM'a, bu süreçte sabrı ve anlayışıyla manevi olarak hep yanımda olan çok sevgili annem Seray SAĞLAM'a ve kardeşim M. Doruk SAĞLAM'a, tez jürimde yer alan değerli hocalarım Doç. Dr. Uğur Ersoy ve Dr. Öğr. Üye. Burcu Ertem'e eleştiri ve fikirleri ile tezimin gelişmesine katkı sağladıkları için en içten ve samimi teşekkürleri sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZDE İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN SAYFASI	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	
KAVRAM, TANIM, TARİHÇE VE AKLAMA YÖNTEMLERİ	5
1.1. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMA SUÇUNDA	
KAVRAMLAR.....	5
1.1.1. Kara Para Kavramı.....	5
1.1.2. Kara Para Aklama Kavramı	7
1.1.3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri.....	8
1.1.4. Suç Geliri	9
1.2. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMANIN	
TARİHÇESİ, NEDENLERİ VE AŞAMALARI	9
1.2.1. Aklama Suçunun Tarihçesi	9
1.2.1.1. Türk Hukukunda Aklama Suçunun Tarihçesi	13
1.2.2. Aklamanın Nedenleri	15
1.2.2.1. Suç Gelirlerinin Müsaderesinin Engellenmesi	16
1.2.3. Aklamanın Aşamaları	17
1.2.3.1. Yerleştirme Aşaması	19
1.2.3.2. Ayırıştırma Aşaması	20
1.2.3.3. Bütünleştirme Aşaması.....	21
1.3. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMA	
YÖNTEMLERİ	22

1.3.1. Parçalama (Şirinler)Yöntemi	26
1.3.2. Nakit Para Kaçakçılığıyla Aklama.....	27
1.3.3. Vergi Cennetleri ve Kıyı Bankacılığının Kullanılması.....	29
1.3.3.1. Vergi Cennetleri (Tax Heavens).....	29
1.3.3.2. Kıyı Bankacılığı.....	32
1.3.4. Paravan Şirketler ve Hayali İhracat Yöntemiyle Aklama.....	33
1.3.5. Alternatif Havale Sistemleri	34
1.3.6. Finans Kurumlarıyla Aklama.....	36
1.3.7. Sanal Bankacılık Sistemiyle Aklama.....	37
1.3.8. Sigorta Poliçeleri Yoluyla Aklama	38
1.3.9. Kumar ve Diğer Kazanç Sağlayan Oyunlar	39
1.3.10. Futbol Kulüpleri Aracılığıyla Aklama	41
1.3.11. Sanal (Kripto) Para ve İnternet	42

BÖLÜM II

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMA SUÇUNA İLİŞKİN ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

2.1. AKLAMANIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSAL DÜZENLEMELER 46

2.1.1. Aklamayla Mücadelenin Yasal Gelişimi	46
2.1.2. 5549 Sayılı Yasa ile Getirilen Düzenlemeler.....	47
2.1.3. Aklama Suçunun Önlenmesine İlişkin Tedbirler.....	49
2.1.3.1. Kimlik Tespiti.....	49
2.1.3.2. Şüpheli İşlem Bildirimi	51
2.1.3.3. Nakit İşlem Bildirimi.....	53
2.1.3.4. Bilgi Verme Yükümlülüğü	54
2.1.3.5. Yükümlülük İhlalinde Ceza.....	54
2.1.3.6. Uyum (Compliance) Programları	55
2.1.4. Mali İstihbarat Kuruluşları.....	56
2.1.4.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu	57
2.1.4.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu.....	59

2.2. AKLAMANIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER.....

2.2.1. Aklamayla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler.....	60
---	----

2.2.1.1. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	60
2.2.1.2. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi.....	62
2.2.1.3. Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi .	63
2.2.1.4. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi.....	64
2.2.1.5. Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsadere ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi	65
2.2.1.6. Mali Eylem Görev Gücü.....	66
2.2.1.6.1. Türkiye'nin FATF'ın Gri Listesine Alınması	67
2.2.1.7. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararı.....	69
2.2.1.8. Basel Komitesi İlkeler Bildirisi	70

BÖLÜM III

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA

SUÇU	71
3.1. SUÇ TİPİNE DAİR GENEL BİLGİLER	71
3.2. SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER	72
3.3. ÖNCÜL SUÇ	74
3.4. TİPİKLİK	80
3.4.1. Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları	80
3.4.1.1. Fail	80
3.4.1.2. Mağdur	81
3.4.1.3. Suçun (Hareketin) Konusu	82
3.4.1.4. Hareket	83
3.4.1.4.1. Yurt Dışına Çıkarma.....	84
3.4.1.4.2. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma	86
3.4.1.5. Netice.....	88
3.4.1.6. İlliyet Bağı	89
3.4.1.7. Suçun Nitelikli Halleri.....	89
3.4.1.7.1. Suçun Kamu Görevlisi veya Belirli Bir Meslek Mensubu Kişi Tarafından İşlenmesi	90
3.4.1.7.2. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmiş Olması ..	91

3.4.2. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru	93
3.4.2.1. Yurt Dışına Çıkarma Hareketi Açısından Manevi Unsur.....	94
3.4.2.2. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketi Açısından Manevi Unsur	95
3.5. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	97
3.6. KUSURLULUK	98
3.7. ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ.....	100
3.7.1. Teşebbüs	100
3.7.2. İştirak	103
3.7.3. İçtima	104
3.8. ETKİN PİŞMANLIK.....	107
3.9. YAPTIRIM VE SUÇ MUHAKEMESİ.....	110
3.9.1. Yaptırım	110
3.9.1.1. Hapis ve Adli Para Cezası	110
3.9.1.2. Güvenlik Tedbirleri	111
3.9.1.2.1. Müsadere	111
3.9.1.2.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri.....	113
3.9.2. Suç Muhakemesi	114
3.9.2.1. Soruşturma ve MASAK.....	114
3.9.2.2. Koruma Tedbirleri	115
3.9.2.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme	118
3.9.2.4. Zamanaşımı	119
3.10. AKLAMA SUÇUNUN YOLSUZLUK, ÖRGÜTLÜ SUÇLAR VE	
TERÖRİZMİN FİNANSMASI İLE İLİŞKİSİ	119
3.10.1. Aklama Suçu ve Yolsuzluk.....	119
3.10.2. Aklama Suçu ve Organize Suçluluk	121
3.10.3. Aklama Suçu ve Terörizmin Finansmanı	121
3.11. AKLAMA SUÇUNUN DİĞER SUÇLARLA İLİŞKİSİ	123
3.11.1. Suç Eşyasını Satın Alma veya Kabul Etme Suçu	123
3.11.2. Bilgi Vermeme Suçu.....	124
3.11.3. Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu	125
3.11.4. Suçluyu Kayırma Suçu	126

SONUÇ	128
KAYNAKÇA	135
ÖZ GEÇMİŞ	146

ÖZGEÇMİŞ

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
FATF	: Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)
G-10	: Group of Ten
K.	: Karar
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
m.	: Madde
No.	: Numara
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü)
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SWIFT	: Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (Uluslararası Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Topluluğu)
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TCK	: Türk Ceza Kanunu

TL : Türk Lirası
Vb. : Ve benzeri

YERİS
GÇRS

GİRİŞ

Kara para aklama, suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerinin, yasallaştırılmaya çalışılmasıdır. Diğer bir deyişle, kara para aklama, kanun dışı yollardan kazanılan gelirin kimliğinin değiştirilerek, yasal şekilde kazanılmış gibi ekonomik sisteme sokulmasıdır.

Suç gelirlerinin aklanması kavramına, "kara para" ismi yirminci yüzyılın ortalarında verilmiştir. Fakat, her ne kadar işledikleri suçlarla kazanç sağlayarak suç gelirlerinden rahat şekilde yararlanabilme ve bunların suçla ilişkisini kesme ya da gizleme çabalarının ne zaman başladığını söylemek zor olsa da uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Günümüzde iletişim ve ulaşım olanaklarının çoğalması, gelir elde etmek için suç işleyenlerin işini kolaylaştırmıştır. Öyle ki, ülkelerin sınırlarını aşarak sanki ticari işletme gibi çalışan organize suç örgütleri, eskiden ulaşamayacakları büyüklükte kazançlar elde etmeye başlamıştır. Büyük gelirler elde etmek, suç örgütlerinin amacı ve varlıklarını devam ettirmekte kullandıkları bir araç olsa da bu gelirler aynı zamanda söz konusu örgütler için bir tehdit teşkil etmektedir. Çünkü büyük miktarlarda paranın fiziki olarak saklanması ve ekonomik sisteme dahil olması hiç kolay değildir. Bu suçu izleyen resmi görevliler, parayı izleyerek şüphelileri belirleyebilecek ve bu paralar onlar aleyhinde delil olabilecektir.

Aklama suçunu işleyenler, aklama metotlarını gün geçtikçe değiştirmekte ve geliştirmektedir. Günümüzde gelirin elde edildiği öncül suçun işlenişine hiçbir şekilde dahil olmayan, bu suçun ne olduğunu bilmesine dahi gerek olmayan, sadece suç işleyenler tarafından kendilerine getirilen geliri aklayan profesyonel kara para aklayıcı kimseler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle aklama suçu, ekonomik bir suç olarak kabul edilmekte ve çoğunlukla mali araçlar kullanılarak işlendiğinden "beyaz yaka suçu" şeklinde görülmektedir.

Aklayan kişi ya da gruplar açısından kara para aklamak; muhasebecilik, avukatlık ya da yatırım danışmanlığı gibi bir meslek olarak görülmektedir. Bu

nedenle, gittikçe değişen ve gelişen kara para aklama eylemlerinin belirlenebilmesi ve bu eylemlerle etkin şekilde mücadele edilmesi, sürekli bir çaba gerektirmektedir.

Aklama suçunun; ulusal ve uluslararası topluma zararı olan, çözülmesi zor, örgütlü suçluluk ve yolsuzlukla sıkı bağları bulunmaktadır. Anılan bu suç türlerinin ortak niteliği; tespit ve takibin zor olması ile hukuk devleti algısı, adalet, ekonomi ve sosyal ilişkilerde, adi suçlara oranla daha yıkıcı etkilere sahip olmasıdır. Suç örgütleri elde edilen kazancın yüksek olduğu birçok suç u işleyerek yasal olmayan gelir temin etmektedir. Bu faaliyetler, küresel bir suç ekonomisinin oluşmasına yol açmaktadır.

Suç işleyerek zenginleşen kişilerin kendilerinde var olan güveni korumak için de aklama eylemlerine yöneldikleri bilinmektedir. Bu kişiler bilhassa buldukları ülkenin ekonomik kriz ya da buhran içinde olmasından yararlanır ve güçlü hukuki yol gösterici danışmanlarla kazandıkları gelirleri vergi cenneti şeklinde adlandırılan ve kıyı bankacılığı yapılan ülkelerde aklamaya çalışmaktadır. Daha sonra ekonomik kriz içindeki ülkeye yatırım vaatlerinde bulunma veya istihdama katkı vereceğinden söz ederek ahlaklı ve basiretli bir iş adamı gibi görünmeye çalışırlar.

Aklama suçunun, bağımsız bir suç tipi şeklinde yasalarda düzenlenmesi; ulaşılamayan suçluların belirlenmesine yaramakta ve bu suçluların adalet önüne çıkarılması ile maddi güçlerinin elinden alınarak yasalardan üstün oldukları yönündeki inançları sarsılmaktadır. Bu çerçevede, aklama suçunun geniş etki alanına sahip olduğu söylenebilmektedir. 1990'lardan sonra ortaya çıkan terörizmin finansmanı kavramı bile, aklama suçundan bağımsız şekilde düşünülmemektedir. Hatta bazı uluslararası kuruluşlar terörizmin finansmanı ile mücadelede, kara para aklama sistemlerine yönelik mücadele edilmesi gerektiğine dair kararlar almaktadır.

Aklama suçu, sınır aşan niteliğe sahip olduğundan uluslararası alanda iş birliğini mecbur duruma getirmektedir. Aklama suçunun işleniş şekilleri iş birliği içerisinde olmadan veya düzenlemeleri birbirleriyle uyumlu duruma getirilmeden, ülkelerin tek başlarına yapacakları mücadelenin sonuçsuz olacağı görülmektedir. Bu sebeple, kara para aklamanın uluslararası alandaki hareketlerinin engellenmesi için uluslararası örgütler kurulmuş ve anlaşmalar yapılmıştır.

Çalışmada ceza hukuku bağlamında bir suç türü olarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu incelenecektir. Bu çerçevede Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) düzenlenen "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu" ve "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma" suçları tüm yönleriyle ele alınmaya çalışılacaktır. Kara

para aklama suçlarının unsurları ve bu suçun özel görünüş şekilleri gibi hususlar ele alınacak olup, gerektiği ölçüde kara para aklama nedenleri, aşamaları, yöntemleri ile bu suça ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat düzenlemeleri incelenecektir.

Çalışmamız üç bölümden meydana gelmekte olup, birinci bölümde aklamının kavramsal boyutu tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde öncelikli olarak, kara para, kara para aklama ve suç geliri kavramlarının ne anlama geldiği, aklama suçunun tarihsel gelişimi, aklama suçunu ortaya çıkaran nedenler, bu suçun doğurduğu sonuçlar ele alınacaktır. Bu bölümde ayrıca, aklamının aşamaları olan yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirme aşamaları incelenecektir. Bununla birlikte, bu bölümde parçalama yöntemi, kıyı bankacılığı, paravan şirketler, hayali ihracat, sanal bankacılık sistemleri gibi yöntemlerle işlenen aklama suçunun işleme yöntemleri irdelenecektir.

İkinci bölümde ise aklama suçuna ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri incelenecek ve yeri geldikçe bu uluslararası düzenlemeler kapsamında kurulan kurumlar ele alınacaktır. Bu kapsamda ulusal mevzuata bakıldığında, aklama suçunun ilk düzenlendiği 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da kara para ve kara para aklama kavramlarına yer verilmiştir. Aklama suçlarının gün geçtikçe çok boyutlu bir hal alması ve aklama yöntemlerinin gelişmesi sonucunda 4208 sayılı Kanun, gereksinimlere cevap vermemeye başlamıştır. Uygulama ve kanun boşluğundan doğan sorunların aşılması ve aklama suçuyla daha etkin mücadele yapılabilmesi için yeniden bir yasal düzenlemeye gerek duyulmuş ve nihayetinde aklama suçu TCK m.282'de düzenlenmiştir. Bu madde ile öncül suçların belirlenmesinde sayma yöntemi kaldırılarak eşik sistemi konulmuştur. Bununla birlikte bu hükümde "kara para aklama" ifadesi yerine "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama" kavramına yer verilmiştir. Öte yandan, bu düzenlemeden sonra 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile aklama suçuna ilişkin önemli önlemler getirilmiş ve 4208 sayılı Kanunda düzenlenen suç ilga edilmiştir. Bu bölümde ayrıca, 5549 sayılı Kanunla getirilen kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim, nakit işlem bildirim gibi Türk hukukundaki önleyici tedbirler ve MASAK, aklama alanına yönelik uluslararası sözleşmeler ile Mali Eylem Görev Gücü (FATF), Basel Komitesi gibi uluslararası kuruluşlar ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde ise, TCK m.282'de düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçları incelenecektir. Bunlardan ilki, kara para aklamayla mücadelenin temelini oluşturan ve birinci fıkrada düzenlenen "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması" suçudur. Kanun koyucu "suçtan

kaynaklanan malvarlığı değerleri" kavramını tercih etse de bu kavramlar arasında anlam açısından bir farklılık yoktur. Öte yandan bu çalışmada, aklama suçunun suç tipine ilişkin bilgi verilmiş, suçla korunan hukuksal değer, bu suçun faili ve mağduru, suçun unsurları, öncül suçla ilişkisi, suçun ağırlaştırıcı halleri ve özel görünüm şekilleri ile suçun muhakemesi ve yaptırımları incelenecektir. Son olarak aklama suçu ile benzer suçlar olan, "Suç Eşyasını Satın Alma veya Kabul Etme Suçu", "Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu" ve "Suçluyu Kayırma Suçu" arasındaki farkları ele alınacaktır.

BÖLÜM I

KAVRAM, TANIM, TARİHÇE VE AKLAMA YÖNTEMLERİ

1.1. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMA SUÇUNDA KAVRAMLAR

Kara para aklama, diğer deyişle, suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklama suçunun tanımlanabilmesi amacıyla ilk olarak, kara paranın tanımının yapılması, aklamanın aşamalarının belirtilmesi ve aklama yöntemlerinin anlatılması gerekmektedir.

1.1.1. Kara Para Kavramı

Kara para, en yalın tanımıyla yasadışı yollardan elde edilen gelirdir. Doktrinde kara para, kanunlarda suç olarak düzenlenen fiillerin yapılması sonucunda edinilen para ve kaynakların bütününe denilmektedir¹. Kara para kavramı, sadece suç kaynaklı parayı ifade etmemektedir.

Kara para terimi; yalnızca para değil, ekonomik değere veya parasal karşılığa sahip tüm somut malvarlığı unsurları için de kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle kara para; tapu senedinden ziynet eşyasına kadar farklı şekillerde ortaya çıkabilecektir². Kanun dışı eylemlerin mahsulü olan tüm gelir, mal ve benzeri değer, kara paradır. Kara para ayrıca suç sayılan eylemler neticesi elde edilen ve değeri para ile ölçülebilen tüm kazanımlar anlamına gelmektedir³. "Kara" kavramı ile gelirin hem mevzuata aykırı kaynağının hem de ahlaki açıdan kınanır ve haksız oluşunun belirtildiği ifade edilmiştir⁴.

¹Halim İPEK (2000), *Önemli Bir Sorun: Kara Para ve Kara Paranın Aklanması*, Beta Basım Yayın, İstanbul, s. 3.

² Ümit KOCASAKAL (2000), *Kara Para Aklama Suçu* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 13.

³ Mehmet KÖMÜRCÜ ve Yusuf ÇALIŞKAN (2001), "Organize Suç Örgütleri ve Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 2001/3, s. 915.

⁴ Kerem KAPTANGİL (2017), *Kayıt Dışı Ekonomi ve Kara Para*, Siyasal Yayınevi, Ankara, s. 28.

Kara para⁵ kavramı kanunlarda tanımlanırken, sadece kara paraya ilişkin suçların konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini içine alacak şekilde daraltılmıştır. Tanımın bu şekilde yapılmasının amacı, suç politikası kapsamında olmasına gerek görülmeyen fiillerden elde edilen kazançların, tanımın haricinde tutulması ve öte yandan, adliyelerin önemli olmayan eylem veya olaylarla ilgilenerek zaman ve kaynak harcamasının önlenmesidir⁶. Örneğin 4208 sayılı Kara para Aklamanın Önlenmesine Dair Kanun'da ve doktrinde kara para;" *belli suçların işlenmesiyle elde edilen her türlü kazanç*" tan oluşmaktadır⁷.

5327 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m.282'de ise, "*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*" kara para şeklinde kabul edilmiştir. TCK'da "kara para" kavramı yerine "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri" kavramını kullanmış olsa da bu iki kavram arasında anlam farklılığı bulunmamaktadır⁸. Bu açıklamalar kapsamında, çalışmada, aklama kavramı ile birlikte kara para aklama kavramı da kullanılacaktır.

Ayrıca doktrinde "kara para" ile "kayıt dışı ekonomi" kavramlarının birbirlerinin yerine kullanılmasının yanlış olduğu belirtilmiştir⁹. Kara para ve kayıt dışı ekonomi kavramlarının çakıştığı noktalar bulunsa da bu iki kavram birbirinden oldukça farklıdır. Ekonomiyi oluşturan faaliyetler açısından bakıldığında "kayıtlı ekonomi" ve "kayıt dışı ekonomi" şeklinde ikili bir ayırım yapılmaktadır¹⁰. Kayıt dışı ekonomi, resmi makamların bilgi sahibi olmadığı ve belli bir ücret veya menfaat karşılığında mal ve hizmet vermeye dayalı gelir oluşturan faaliyetlerin tümüdür¹¹. Başka bir deyişle, kayıt dışı ekonomiyi kamu makamlarının denetimi haricinde kalan her türlü ekonomik işlem meydana getirmektedir¹². Kayıt dışı ekonomi kavramının

⁵ Kara para kavramı İngilizcedeki "black money" nin tam karşılığı olarak kullanılmaktadır, bkz. Murat Volkan DÜLGER (2011), *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 45.

⁶ age s. 26.

⁷ Hamza KAÇAR (2004), *Kara Paranın Aklanması*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 3.

⁸ Olgun DEĞİRMENCİ (2007), *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu)*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 14.

⁹ Hasan KARAAL (2008), "Suç Ekonomisi ve Kara Para Aklama", *Yolsuzluk Ekonomisi ve Yolsuzlukla Mücadele*, Ed. İzzettin Önder, Mehmet Karakaş ve Murat Çak, TOBB, Ankara, s. 103; Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 14; Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 25.

¹⁰ Sedat YETİM ve Orhon Can DAĞTEKİN (2016), *Kara Para ve Aklamanın Ekonomik Teoriler Çerçevesinde Açıklanması*, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, s. 11.

¹¹ Önder YÜCEBAŞ (2011), *Suç Ekonomisi ve Terörizmin Finansmanı*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 19.

¹² Ahmet EROL (2008), "Mali ve Ekonomik Kayıt Dışılık: Etkileri ve Çözüm Önerileri", *İçinde, Yolsuzluk Ekonomisi ve Yolsuzlukla Mücadele*, Ed. İzzettin Önder, Mehmet Karakaş ve Murat Çak, TOBB, Ankara, s. 36.

içinde, suç organizasyonunun faaliyetleri bulunmaktadır. Suç organizasyonu yasa dışı üretim ve ticarete dayandığından kayıt dışı ekonomi ve kara para kavramları uyuşmaktadır¹³. Fakat özellikle kara para aklama kavramı açısından bakıldığında, suç organizasyonu bunu yasal dayanağa kavuşturmayı ve kayıt altına almayı hedeflemektedir. Kara para kavramı olarak, kayıt dışı ekonomi altında yer alsa da ondan çok daha dar bir kavramdır¹⁴.

Kara para belgeye bağlanamayacağından, kara para aklamadan önce mutlak surette kayıt dışı ekonomi kapsamında olsa da kayıt dışı paranın her halükârda kara para olarak kabul edileceği söylenemez¹⁵. Zira, kara para, doğrudan ya da dolaylı şekilde suçtan kaynaklanmak zorundayken, kayıt dışı para, yasal ekonomik faaliyetler sonucu elde edilmektedir. Hatta yasal kaynağı bulunduğu için kayıt dışı malvarlığı değerlerine “gri para” adı da verilmektedir¹⁶.

1.1.2. Kara Para Aklama Kavramı

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması veya kara para aklama, amacı kara paranın yasal olmayan kaynağını gizlemek ve kara parayı ellerinde tutanların cezalandırılmadan yasa dışı gelirlerinden yararlanmalarını sağlamak olan işlemlerin tümüdür. Yine kara para aklama, suçtan kazanılan gelirin, yasal yoldan kazanılmış gibi gösterilmesi ve suç gelirine meşruiyet görünümü kazandırılması süreci şeklinde de tanımlanmıştır¹⁷. Ayrıca kara para aklama, günümüzde örgütlü şekilde işlenebilen suçlardan kazanılan gelirin, ekonomik sistem içine sokularak yasal duruma getirilmesi işlemi olarak tanımlanmıştır¹⁸. Kara paranın işletme niteliğine bakılarak yapılan tanımlamalarda, bu kavram, geleneksel işletme faaliyetlerinin yasa dışı fonları hareket ettirmek ve bu şekilde ekonomik menfaat sağlamak için kullanılması şeklinde açıklanmaktadır¹⁹.

¹³ Sedat YETİM ve Orhon Can DAĞTEKİN (2016), age. s. 11; Ece ÖZTÜRK (2020), *Kara Para Aklama* (Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 8.

¹⁴ Aziz TAŞDELEN (2003), *Hukuksal Açıdan Türkiye’de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 34.

¹⁵ Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 28.

¹⁶ Murat YILDIRIM (2007), “Kara Paranın Kayıt dışı Ekonomi İçindeki Yeri ve Kara Para Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 9, Sayı 3, s. 163; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 15.

¹⁷ Ümit KOCASAKAL (2008), “Kara Para Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, *İçinde, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Adalet, Ankara, s. 56.

¹⁸ Ergin ERGÜL (2001), *Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu*, Yargı Yayınevi, Ankara, s. 3.

¹⁹ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 11.

Kara para aklama kavramında, yasaya aykırı gelir elde eden fail, bu gelirden suç teşkil eden uygunsuz fiillerine dikkat çekmeksizin yararlanmak isteyecek ve bunun için de elde ettiği gelirin kaynağını olduğundan farklı göstermeye ve gelire yasallık görünümünü kazandırmaya çabalayacaktır²⁰.

Ceza hukuku bağlamında kara para aklamanın tanımı, yasa koyucunun ne çeşit suçlardan doğan malvarlığı değerlerini izlemeye değer gördüğüne göre değişecektir. Kara para aklama suçundan önce işlenen ve aklama suçunun varlık nedeni olan bu suçlara "öncül suç" adı verilmektedir²¹. Kara para aklama eyleminin sona ermesiyle malvarlığı değerleri, kendilerini var eden öncül suçla bağlantılarını da kesmiş olmaktadır²².

4208 sayılı Kanun m.2’de öncül suçlar çok ayrıntılı bir şekilde tanımlanmaya çalışılmışsa da TCK m.282’de çok daha sade bir tanım getirilmiştir. Bu maddeye göre öncül suçtan gelen malvarlığı değerlerini, yurt dışına götüren ya da bu değerlerin yasal olmayan kaynağını gizleyerek veyahut yasal yollardan kazanıldığı hususunda görünüm vermek için farklı işlemler yapan şahısların kara para aklama suçunu işlediklerini ifade etmektedir²³.

1.1.3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri

Malvarlığı (mamelek), misli şeylerle ölçülebilen hak ve alacaklar olup, kara para kavramına oranla çok daha geniş bir kavramdır²⁴. Malvarlığı kavramı içine ekonomik değeri olan para ve değerli madenler, ticari senetler, taşınır ya da taşınmaz tüm malvarlığı değerleri girer²⁵.

Aklama eylemlerine ilişkin tanımlar, genelde cezai yaptırım içeren düzenlemeler de tanımlanmış olsa da TCK’da suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri veya suç geliri tanımı yapılmamış olup, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının

²⁰ Sedat GÜNER (2003), *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*, Bilgi Yayınevi, Ankara, s. 194.

²¹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 27; Ali Rıza TÖNGÜR (2014), “Türk Ceza Kanunu’nda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, ss. 45-46.

²² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 43.

²³ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 12.

²⁴ Veli Özer ÖZBEK (2013), “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklanma Suçu (TCK m. 282)”, *Kamusal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele*, Ed. Yener Ünver, Özyeğin Üniversitesi, İstanbul s. 167; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 14; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 48.

²⁵ Kerim ÇAKIR (2016), *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 17.

Önlenmesi Hakkındaki Kanunun m.2/b. (f)'de ise suç geliri kavramı, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini, (...) ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır²⁶. Doktrinde de suçtan kaynaklı malvarlığı değerleri; bir suçun işlenmesi aracılığıyla ya da işlenmesi suretiyle elde edilen kazanç şeklinde tanımlanmıştır²⁷.

TCK'da suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramının kullanılmasının nedeni, Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'ne uyum sağlamaktır. Daha önce ifade edildiği üzere gerek kara para gerekse suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri aslında aynı manaya gelmektedir²⁸.

1.1.4. Suç Geliri

Suç geliri, suç işlenmesiyle kazanılan malvarlığı değerleri anlamına gelmektedir (5549 Sayılı Kanun'un m.2/b.(f)). Diğer bir ifadeyle, kanunların suç olarak düzenlediği eylemlerden kazanılan her türlü ekonomik menfaat ve değer, suç geliri şeklinde kabul edilir²⁹. Yine BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin “Terimler” başlıklı 2. maddesinde “suç gelirleri”, bir suçun işlenmesinden doğan veya doğrudan veyahut dolaylı şekilde elde edilen malvarlığı şeklinde tanımlanmaktadır. Suç geliri kavramı, kara para ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama terimlerinin yerine kullanılmaktadır³⁰.

1.2. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMANIN TARİHÇESİ, NEDENLERİ VE AŞAMALARI

1.2.1. Aklama Suçunun Tarihçesi

Suç gelirlerini aklamamanın ilk kez ortaya çıkışı, ilk gelir getiren suç kadar eski olup³¹, aklamamanın tarihi M.Ö. 2000'li yıllara uzanmaktadır. Çin'de vergi ödemek istemeyen zengin tüccarların malvarlıklarını hükümetten gizlemeye çalıştığı, kazançlarını ülke dışına çıkarmaya çalıştıkları belirlenmiştir³². Yerel yetkililerin,

²⁶ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss.108-109.

²⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 17.

²⁸ age s. 18.

²⁹ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER (2014), *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*, Dördüncü Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 450; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 27.

³⁰ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 19.

³¹ Aziz TAŞDELEN 2003, age. s. 6.

³² Ergin ERGÜL 2001, age. s. 2.

ahlaki olarak zayıf ve tehlikeli gördükleri tüccarların kâr getiren faaliyetlerinin pek çoğunu yasaklamaları yüzünden tüccarlar, parayı kolay taşınabilen mallara çevirmişler, merkezi hükümetten uzak ve denetimin az olduğu yerlere götürmüşler, hükümetlerin yetki alanları dışında yatırım yapmışlar, yabancı paralar ve abartılmış fiyatlar üstünden işlemler yapılması gibi usuller kullanmışlardır³³. Bu kapsamda bir kısım tüccarlar, gelirlerini büyük ölçüde rüşvet, şantaj ve karaborsadan sağlamış ve devlet denetiminden uzak kalmaya çalışmışlardır.

Aynı şekilde bazı Asurlu tacirlerin Anadolu'dan ithal ettikleri mallara uygulanan vergiyi ödememek amacıyla, devlete yalan beyanda bulunduğu ticari yazışmalarda görülmektedir³⁴.

Orta Çağ'da Katoliklerin tefecilik veya faiz kullanımını çok büyük bir günah kabul etmesi üzerine, tüccarlar ve tefeciler, faiz kazancı elde etmeyi devam ettirebilmek için, bu kazançların varlığını gizlemeye ya da meşru görülen farklı türde kazançlar gibi sunmaya çalışmış ve günümüzdeki aklama faaliyetlerine benzer metotlar kullanmışlardır. Bu metotlar; döviz kurlarını faizi karşılayacak biçimde yükseltmek, bunların aldıkları ücretlere üstlendikleri riskleri bedel şeklinde ilave etmek, hayali ticari işletmelere ödünç para verip ticari kâr adıyla fazlası ile geri almak gibi metotlardır³⁵.

17. yüzyılda Atlantik Okyanusunda Avrupa ticaret gemilerini yağmalayan deniz korsanları, ele geçirdikleri suç gelirlerini aklamak amacıyla Akdeniz şehir devletlerine gitmişler ve bu devletler onların servetlerini tutmak için rekabet etmişlerdir³⁶. Öte yandan, İngiltere'de işledikleri suçlar sonucu kazanç elde eden ve gayrimeşru yollarla zenginleşen kişiler için 1612 yılında af çıkarıldığı bilinmektedir.

Suç işlenmesiyle kazanılan yasadışı gelirler, 1970'li yıllara kadar çok fazla dikkat çekmemiştir. 1929 Büyük Buhranı sonucu Wall Street çökmüş, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) hükümeti ekonomiye müdahale etmiş ve detaylı tedbirler listesi hazırlamıştır. 1930'lu yıllara kadar ABD'de kara para aklama suçuna dair bir düzenleme bulunmamaktadır³⁷.

³³ Aziz TAŞDELEN 2003, age. s. 6.

³⁴ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 2; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 157.

³⁵ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 4-5.

³⁶ age s. 4.

³⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 20.

Al Capone'un 1931 yılında ABD'de vergi kaçakçılığı suçundan 11 yıl hapis cezası ile cezalandırılması, kara para aklama suçları bakımından dönüm noktası olmuştur. Çünkü Al Capone, mafya yapılanmasında işlediği suçlardan ötürü değil, bu suçlardan kazandığı geliri devlete beyan etmediği için cezalandırılmıştır. Bu yeni yaklaşımla, çete liderlerinin gelir elde ettiği suçları kanıtlamaya gerek bulunmaksızın, bu kişilerin gelirleri beyan etmemesi sonucu yargılanmaları mümkün olmuştur³⁸. ABD Yüksek Mahkemesi 1927 yılında verdiği bir kararla, Gelir Kanunu'nun bu şekilde yorumlanıp uygulamasının yolunu açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri V. Sullivan kararında³⁹ Yüksek Mahkeme, kanun dışı ticari eylemlerden kazanılan gelirin de aynı yasal gelir gibi bildirilmesi ve vergilendirmesi gerektiğini, kanun dışı geliri beyan etmektan kaçınmanın, kişinin kendi kendini suçlamama hakkının yer aldığı Anayasanın Beşinci Maddesi ile korunmadığını belirtmiştir. ABD Maliye Bakanlığı bu kararla birlikte, suç dünyasının önemli isimlerini yakalamış ve suç işleyerek kolay kazanç elde etme algısını yıkmıştır. Ayrıca kara para aklama ile mücadele, örgütlü suçlulukla mücadelenin yadsınmaz bir parçası haline gelmiştir⁴⁰.

Kriminal anlamda önemli kara para aklama olaylarından biri ABD'de 1960'larda gerçekleşmiştir. O yıllarda vergi suçları, kara para aklama açısından suç delili olarak kabul ediliyordu. Bu dönemde H.M. Klein, Kanada'da viski kaçakçılığı ile ilgili olarak para aklamakla suçlanmıştır. Çünkü o dönemde tek öncül suç, vergi kaçakçılığı olarak görülmekteydi. Vergi dolandırıcılığı, ABD'de çok önemli bir suç olarak kabul edilmekte ve bu suçun işlenmesini engellemek için, İsviçre gibi vergi kaçırılan yerlerde ABD'li müşterilerin ifşası amacıyla pek çok önleyici düzenleme yapılmıştı. Hatta ülke dışında gerçekleştirilen aklama faaliyetlerinin ve öncül suçların, iç hukukta yargılanması gerekliliği o dönemlerde ortaya çıkmıştır⁴¹.

ABD'de 1970'lerde ise "önleyici idari finansal kanun" yürürlüğe konulmuş ve bu yolla ABD'de, finans alanındaki müşterilerinin kimliğini belirlemek, ceza hukuku kapsamı haricinde kalan bütün fiiller ve şüpheli işlemlerle ilgili Finansal Haber Alma Birimi'ne (FIU) bilgi vermek gibi bazı sorumluluklar getirilmiştir. Bu düzenlemeler,

³⁸ John MADINGER (2011), *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators*, CDC Press, Boca Raton, s. 11.

³⁹ ABD Yüksek Mahkemesi, Amerika Birleşik Devletleri/Sullivan, 274 U.S. 259, 16.05.1927, <https://cdn.loc.gov/service/ll/usrep/usrep274/usrep274259/usrep274259.pdf>, ET. 15.06.2021.

⁴⁰ John MADINGER 2011, age. s. 11.

⁴¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 20.

banka sırlarına müdahale olsa da kara para aklamanın finansal düzenlemelerdeki idari ve önleyici bölümünün ilk aşamasını oluşturmuştur⁴².

1920'li yıllarda suç örgütü lideri Al Capone'un bir yöntemi sonucu, "kara para aklama (*money laundering*)" terimi ilk kez kullanılmıştır⁴³. Buna göre, Al Capone kara paraya yasal olduğu görünümü vermek için nakit, küçük kâğıt paralar ve bozuk paralarla çalışan otomatik çamaşırhaneler zincirinden yararlanmış ve suçtan elde edilen geliri çamaşırhanelerden kazandığı yasal paraya ekleyerek aklamıştır. 1973 yılında, Watergate Skandalı'ndan sonra Amerikan basını "kara para aklama" ifadesini sık şekilde kullanmış ve bu kavram yaygınlaşmıştır⁴⁴.

Yine başka bir suçlu olan Meyer Lansky, vergisini ödemediği suç gelirlerine ilişkin olarak yargılanmamak amacıyla kıyı bankacılığı merkezleri ve İsviçre'deki banka hesaplarını kullanmış ve suç gelirlerini ABD dışına götürmüştür. Daha sonra bu kazançlar, olmayan şirketler tarafından yapılan doğrudan yatırımlar veya krediler vasıtasıyla ABD'ye geri sokulmuştur. Bu aklama yöntemini suç örgütleri halen kullanmaktadır⁴⁵.

1980'lere kadar kara para aklama ABD'de suç olarak düzenlenmemiş ve öncül suçlardan ceza verilmiştir. 1983'te Başkan Reagan, kara paranın aklanmasını engellemek ve aklama eylemlerinin örgütlü suçlulukla ilişkisini ortaya çıkarmak için Organize Suçlara Karşı Milli Komisyonu'nu kurmuştur. 1980'lerdeki bu suç politikası değişikliği, hem ABD'de hem de uluslararası alanda gerçekleşmiştir.

Bu gelişmeden sonra ülkelerin merkez bankaları, İsviçre'nin Basel şehrinde Basel Komitesini kurmuş ve bu Komitenin faaliyetleri 1988 yılından sonra bazı uluslararası anlaşmaların düzenlenmesinde etkili olmuştur. Uyuşturucu ticaretini ele alan Viyana Uluslararası Kongresi'nde, katılımcı ülkelere, uyuşturucu ticareti ile ilgili olan kara para aklama faaliyetlerinin suç sayılması ve yaptırım uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu Kongre'den iki yıl sonra kara para aklama, ABD'de suç olarak kabul edilmiştir. O dönemde kara para aklama suçu açısından en fazla işlenen öncül suç, uyuşturucu ticareti suçu idi⁴⁶.

1990'lı yıllarda küresel ve ekonomik anlamda gelişmiş yedi ülkenin katılımıyla kurulan G7 ülkeleri de suç gelirlerinin aklanmasını önlemek için toplantılar

⁴² Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 55.

⁴³ Aziz TAŞDELEN 2003, age. s. 6.

⁴⁴ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 5.

⁴⁵ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 56.

⁴⁶ John MADINGER 2011, age. s. 23; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 21.

düzenlemiştir. Hatta bu toplantılar, aklama suçuna ilişkin olarak uluslararası alanda faaliyet gösterecek ve aklama suçuna ilişkin üye ülkelerin uymaları gereken tavsiye kararları alacak olan Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) kurulmasına yol açmıştır. FATF'ın yayınladığı tavsiye kararlarında, üye ülkeler, aklama suçunun gerçekleşmesini önlemek için ekonomilerin korunmasını sağlayacak cezai ve idari yaptırımlar getirmiş, idari ve cezai konularda karşılıklı adli yardım konularında önemli düzenlemeler yapmış ve ülke raporlarını yayınlamıştır⁴⁷.

1.2.1.1. Türk Hukukunda Aklama Suçunun Tarihçesi

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama kavramı, ülkemizde 1960'lı yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde çalışmak için Avrupa'ya giden Türk işçilerinin ailelerinin bir bölümü zor koşullarda çalışmaya başlamış veya hızlı bir şekilde zengin olmak için yasa dışı yollara sapsmişlerdir. Suç işleyerek zengin olmayı düşünen azınlık bir grup, o dönemde Avrupa ülkelerine bavullarla külçe altın sokmaktaydı ve Türkiye'deki suç örgütleri, aklama suçunun yoğun olarak işlendiği İsviçre'de yasadışı iş yapan kişilerle yakın temasta bulunmaktaydı. Türkiye'deki suç örgütleri, 1970'li yıllarda yurtdışı ile kurdukları bağlantılarla silah ve sigara kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti gibi suçlara yönelmişti. Bu şekilde ülke haricinde kazandıkları döviz, o dönem Türkiye'deki ekonomik sorunlar sebebiyle önemli gelir kaynaklarına dönüştürmüşlerdi⁴⁸.

1970'li yılların sonuna doğru çok yoğun terör eylemleri, kamu düzenini olumsuz etkilemiş ve ülkemizde yaşanan siyasi iktidarsızlık ve döviz bunalımı ekonomik düzeni derinden yaralamıştı. Özellikle terör eylemlerine finansman sağlamak isteyen gruplar, aklama suçunu işlemeye başlamıştır. Hayali ihracat, kayıtsız-şartsız bir biçimde açılan döviz hesapları ve sırdaş hesaplarla aklama faaliyetleri artış eğilimine girmiştir. 1980'li yıllarda aklama eylem ve işlemlerini önleyen kanun hükümlerinin olmaması ve başka yaptırım çeşitlerinde de “ekonomik suça ekonomik ceza” ilkesiyle hareket edilmesi, bu faaliyetleri yapanları cesaretlendirmiştir⁴⁹.

⁴⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 21.

⁴⁸ Ülker MAVRAL (2003), *Kara Para Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları*, İkinci Basım, Ankara, s. 168; Halim İPEK 2000, age. .s. 73.

⁴⁹ age s. 169.

1980’li yıllarda kara para aklama faaliyetlerinin artmasının sebebi, gelişmekte olan ve ekonomik krizde bulunan ülkemizde ne şekilde kazanılmış olursa olsun sıcak para girişinin olumlu karşılanmasıdır. Bu nedenle o yıllarda ve ayrıca 1994, 2001 ve 2008-2009 yıllarındaki ekonomik krizlerde, bazı yasal ve idari düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve sıcak paranın kaynağı sorulmaksızın ülke ekonomik krizden çıkarılmaya çalışılmıştır⁵⁰.

Türkiye’de aklama suçu ile mücadelenin başladığı tarih, ülkemizin FATF’a üye olduğu 25 Eylül 1991 tarihidir. Çünkü ülkemizde, FATF’ın tüm üye ülkeler için yayınladığı 40 Tavsiye Kararını uygulayabilmek amacıyla, aklama fiilleri suç olarak düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla 1994 yılında hazırlanan bir yasa taslağı TBMM’ye sunulmuş, ancak sunulduğu yasama yılı içinde TBMM tarafından onaylanmaması sebebiyle taslak yasalaşamamıştır. FATF, ilk kez 2-4 Kasım 1994 tarihleri arasında Türkiye’yi takip sürecine almış ve incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde FATF, Türkiye’nin 40 Tavsiye Kararına ilişkin gerekli tedbirleri almadığı ve düzenlemeleri yapmadığı gerekçesiyle, 19 Eylül 1996 tarihinde Türkiye’ye yaptırım uygulama kararı almıştır⁵¹. Bahse konu yaptırım kararında, tavsiyeleri yerine getirmeyen veya uymayan ülkelerle yapılan işlemlere dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

FATF’ın yaptırım kararı alması üzerine, tavsiye kararları kapsamındaki yükümlülüklerini icra etmek için, “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun” da 13 Kasım 1996 tarihinde yapılan değişiklikler kabul edilerek yürürlüğe girmiştir⁵². Yapılan düzenlemelerden sonra FATF, yaptırım kararlarını 12 Aralık 1996 tarihinde kaldırmıştır. Daha sonra anılan yasal düzenlemelerin uygulanmasını göstermek ve aklama eylemlerinin yoğun şekilde yürütüldüğü alanlarla ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Bu bağlamda TCK m.282’nin ilk halinde öncül suçun bir yıl ve üzeri hapis cezasını gerektirmesi aranırken, FATF’ın Tavsiye Kararlarına uyum sağlamak için 26.06.2009 tarih ve 5918 sayılı Kanunla, bu maddedeki 1 yıl ibaresi, “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar*” şeklinde değiştirilmiştir⁵³. Yine 5918 sayılı Kanunla, TCK’nın 282. maddesinin ikinci fıkrası ihdas edilmiş, aklama suçunda

⁵⁰ age ss. 73-74.

⁵¹ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 169.

⁵² age ss. 170-171.

⁵³ Hasan AYKIN (2007) “Aklama Suçu-Öncül Suç İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 172, s. 5.

bulundurma ve kullanma eylemlerine de ceza verilmesi gerektiğine dair Viyana ve Palermo Sözleşmelerindeki yükümlülükler yerine getirilmiştir. Türkiye'nin kara para aklama ve terörizmin finansmanı suçlarında aldığı önlemlere ilişkin FATF karşılıklı değerlendirme raporu en son 16.12.2019 tarihinde yayınlanmıştır⁵⁴.

Bununla birlikte, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine dair usûl ve esasları belirlenmiş, suç geliri kavramı ve şüpheli işlem bildirim kavramları ile bildirim yükümlülüğü tanımlanmış, bu yükümlülüklerin ihlali halinde uygulanacak yaptırımlar getirilmiş ve Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının (MASAK) görev, yetki ve kuruluşu düzenlenmiştir.

1.2.2. Aklamanın Nedenleri

Suç işlenerek kazanç elde eden kişilerin, bu kazançlarını kullanabilmesi için, suç gelirlerinin belli usullerle aklanması zorunludur. Elde edilen gelirin adli ve idari makamlarca fark edilmemesi için de aklama eyleminin yapılması zorunludur. Az meblağlar nakit şekilde hemen ekonomik sisteme sokulsa da özellikle uyuşturucu ticareti gibi örgütlü suçlarda kazanılan büyük miktarlarda paralar, aklama metotları kullanılarak aklanmaktadır⁵⁵. Aklama suçunu önleyebilmek için, öncül suç ile aklama suçu arasındaki ilişki kesilmelidir. Cezai anlamda soruşturma ya da kovuşturma yapılamadan önce öncül suça ilişkin deliller yok edilir ya da gizlenirse, aklama eylemi de tespit edilemez ve bu eylem rahatlıkla yapılır.

Aklamanın en önemli nedeni, suçtan elde edilen gelire soruşturma veya kovuşturma esnasında el konulması ve müsaderesine engel olmaktır. Aklama faaliyetinde asıl amaç, öncül suçtan kâr etmek değildir ve elde edilen malvarlığı değerlerini en verimli ve uygun şekilde aklayıp kullanmaya çalışmaktır⁵⁶.

Doktrinde, aklamanın üç nedeni olduğu ifade edilmiştir⁵⁷. İlki, suç gelirinin sadece nakit şeklinde tutulmasından kurtarılması, ikincisi, öncül suç ve suç geliri arasındaki bağın kesilerek suçluların yakalanmasını önlemek ve üçüncüsü ise suç gelirin el konulmasının ve müsaderesinin önlenmesidir⁵⁸. Başka bir görüş ise, bu üç

⁵⁴ Turkey's measures to combat money laundering and terrorist financing, <https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-turkey-2019.html>, ET. 16.6.2021.

⁵⁵ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 39.

⁵⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 25.

⁵⁷ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 40.

⁵⁸ Ergin ERGÜL 2001, age. ss. 43-44.

neden haricinde suç gelirlerinin ekonomiye kazandırılarak kullanılma isteğinin de aklamamanın sebeplerinden biri olduğunu ileri sürmüştür⁵⁹.

Doktrinde başka yazarlar da aklama faaliyetinde dört amaç bulunduğunu belirtmektedir. Bunlar; kazanılan gelirin gerçek sahibi ve kaynağının saklanması, gelirin formunun değiştirilmesi, aklamaya dair işlemlerle ilgili delil ve izlerin yok edilmesi ve suç gelirin devamlı surette denetim altında tutulmasıdır⁶⁰. Öte yandan kazanılan gelirin kaynağını gizlemek ve gelecekte bu gelirin yasal yollardan kazanıldığını ileri sürebilmek de suç gelirlerinin aklanmasını mecbur kılmaktadır⁶¹. Ayrıca doktrinde aklamamanın nedeninin; suç gelirlerini gizlemek ve müsaderesini önlemek yanında aklama işlemi yapan kişilerin ahlaklı ve yasal görünmeye çalışması olduğu ileri sürülmüştür⁶².

1.2.2.1. Suç Gelirlerinin Müsaderesinin Engellenmesi

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamamanın en önemli sebebi, elde edilen suç gelirlerinin müsaderesinin önlenmesidir. Aklama işlemi yapan kişiler, kendileri adli makamlardan gizlense de öncül suçtan kazanılan malvarlığı değerlerini de korumayı düşünmektedir. Bunun sebebi, aklama işleminde bulunan kişilerin suç işlemeyi bir zengin olma vasıtası şeklinde görmeleridir. Fakat günümüzdeki yasal düzenlemelere bakıldığında soruşturma ve kovuşturma aşamasında suçtan elde edildiği öngörülen değerler hakkında, başka koşullarında var olması durumunda el koyma koruma tedbiri verilebilmektedir. Yargılama neticesinde bu değerlerin suçtan kazanıldığı kanıtlanırsa, bu değerlerin kazanç veya eşya müsaderesine konu olması olanaklıdır⁶³.

Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin genellikle nakit olduğu görülmektedir. Aklama işlemi yapan kişiler, aklama metotlarından birini kullanarak elde ettikleri nakit parayı, yasal araçlarla ekonomi içine katmaya çalışırlar. Bilhassa örgütlü işlenen suçlarda ya da uyuşturucu ticareti suçundan kazanılan gelirler göz önüne alındığında suç geliri olan nakit paranın aklanma sebebi daha iyi görülecektir. Ancak her aklama işleminde elde edilen değer, nakit para olmamaktadır⁶⁴.

⁵⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 68.

⁶⁰ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 454.

⁶¹ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 57.

⁶² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 27.

⁶³ age s. 27.

⁶⁴ Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 64-65.

Aklama işlemini yapan kişilerin yapmaları gerekli olan en önemli işlerden biri de öncül suçtan kazanılan değerlerin takibinin yapılmasını önlemektir. Bu nedenle, elde edilen malvarlığının kaynağının ne olduğunun bilinmemesi veya bulunamaması gerekmektedir. Suçun koruduğu hukuki değere bakıldığında, adli makamlardan kaçırılmaya çalışılması ve suç işlemenin bir gelir kaynağı şeklinde kabul edilmemesi önemlidir⁶⁵. Bu nedenle yargı organları, öncül suç ve suç geliri arasındaki bağ sona ermeden bağlantıyı ve dolayısıyla aklama suçunu ortaya çıkarmaya çalışmalıdır.

Aklama suçunun düzenlendiği maddelerde kanun koyucunun aklama suçunun seçimlik hareketleri ile öncül suç arasındaki bağın kesilmesine yol açan fiillere yer vermediği görülmektedir. TCK m.282/1'de aşağı sınırı altı ay ya da daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilen değerleri, yurt dışına çıkarma ya da bu değerlerin yasal olmayan kaynağını gizleme veyahut yasal yolla elde edildiği görünümü vermek amacıyla, farklı işlemler yapma gibi seçimlik hareketler, öncül suçla aklama suçu arasındaki ilişkiye son vermek için yapılmaktadır⁶⁶.

1.2.3. Aklamanın Aşamaları

Suç işleme yoluyla kazanç elde eden kişiler, bu kazancı meşru bir kazanç şeklinde göstermek için pek çok metot kullanmaktadır. Bu metotları belli bir sayı veya kalıpla sınırlandırmak olanaklı değildir. Bu metotlar veya suçun işleniş biçimleri, çok farklı görünümler arz etmekte olup, basit işlemlerle veya son derece uzun ve karmaşık işlemlerle de bu aklama suçu işlenebilmektedir⁶⁷. Fakat suçlular hangi metodu kullanırsa kullansın genellikle aklama eylemini üç safhada gerçekleştirirler. Bunlar; yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirme aşamalarıdır⁶⁸. Bu safhalar, ilk kez ABD'de

⁶⁵ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 28.

⁶⁶ age s. 28.

⁶⁷ William C. GILMORE (2004), *Dirty money-The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism*, Council of Europe Publishing, Belgium, s. 29.

⁶⁸ John BIGGINS (2013), "Dirty complexity: Money laundering through derivatives", Chapters, in, *Research Handbook on Money Laundering*, Eds. Brigitte Unger ve Daanvan der Linde, Edward Elgar Publishing, UK, s. 321; Volkan DÜLGER 2011, age. ss.70-77; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 7; Veli Özer ÖZBEK 2013, age. s. 165; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 64; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 70; Hasan AYKIN (2008a) *Aklama ile Mücadele Sisteminde Önleyici, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Ankara, s. 10; Süleyman AYDIN (2008), "Kara Para Aklama ile Mücadele ve Uluslararası Enstrümanlar", *İçinde, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman AYDIN, Ankara, s. 177; Hasan AYKIN (2010), *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu*, Ankara, s. 16.

Finansal Suçlar Uygulama Ağı görevlileri ve gümrük görevlileri tarafından oluşturulmuş ve FATF uzmanları tarafından da bu görüşler kabul edilmiřtir⁶⁹.

1993 yılında bir Lüksemburg mahkemesinin verdiği karar, Avrupa'da da bu aşamaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bahse konu kararda, uyuşturucu örgütlerinin uyuşturucudan kazandıkları gelirleri aklamak amacıyla finans alanında uzman kişilerden görüş istemişlerdir. Uzman kişiler, suç gelirinin mümkün olan en fazla şekilde ayrıştırılması ve parçalara bölünmesi halinde, yakalanma tehlikesinin o oranda azalacağını ifade etmişlerdir. Bu nedenle suç gelirlerini aklamak için söz konusu safhaların büyük önemi bulunmaktadır⁷⁰.

Bu aşamalar ve ayrımlar, suçun işlenme biçiminden hareket edilerek yapılmıştır. İlk olarak suçtan kazanılan gelirler, kirli çamaşır gibi temizlenmesi-aklanması için çamaşır makinesine konulmakta, sonra durulanmakta ve ayrıştırma yapılmakta ve kurutulularak temiz çamaşırlarla beraber dolaba konularak bütünleştirme işlemine tabi tutulmaktadır⁷¹. Bu süreçler, suç tipini özetlemektedir.

Aklama eylemleri esnasında suçtan elde edilen değerleri yasal hale getirmek isteyenler dört noktaya önem vermelidir. Bu kişiler, ilk olarak malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığını gizlemelidir. Adli makamların aklama eylemlerini takip edebilmesi durumunda, para aklayan kişilerin başarılı olmadığı söylenebilir. İkincisi, elde edilen malvarlığının şekli, dikkat çekmemesi amacıyla değiştirilmelidir. rnek olarak 5 veya 10 Avroluk banknotlar halinde 5 milyon Euro olduğa dikkat çekici olsa da 100 veya 500 Avroluk banknotlar açısından aynı şey söylenemez. nc olarak, aklama eylemleri esnasında arkada bırakılabilecek bütün deliller yok edilmelidir. TCK'nın 282. maddesinde düzenleme, seçimlik hareketlerde belirtilen tüm bu safhalar göz önüne alınarak yapılmıştır. Aklama esnasında delil ve izlerin meydana çıkmaması için gelirler, yurt dışına gönderilmekte ya da farklı işlemlerle kaynağı gizlenmeye çalışılmaktadır. Son olarak, malvarlığı değerlerini aklayan kişiler, bu değerleri her safhada denetim altında tutmak için ciddi çaba sarf ederler⁷².

Suç gelirlerini bu aşamalardan geçirerek aklayan kişiler, en sonunda gayrı meşru yani yasal olmayan metotlarla kazandıkları malvarlığı değerlerini ekonomik sisteme katarak kullanmaya başlarlar. Elbette bu safhaların bazılarında veya tümünde

⁶⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 71.

⁷⁰ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 29.

⁷¹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 71.

⁷² Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 65.

resmi kurum ya da bunların izniyle faaliyette bulunan özel kurumların katkısı bulunmaktadır. Bu nedenle suçla mücadele metotlarının hızlı şekilde geliştirilmesi ve yargı organlarının alanında uzman olan kurumlarla daha yoğun iş birliği yapması gerekecektir. Bahsedilen bu üç aşamadan detaylı şekilde söz edilecektir⁷³.

1.2.3.1. Yerleştirme Aşaması

Aklama faaliyetlerinin ilk safhası olan yerleştirme aşaması; suçtan kazanılan nakit paranın görünürlüğü daha az olan farklı malvarlığı değerlerine çevrilmesi ya da yurt dışına nakledilmesi ve bu şekilde suç gelirinin fiziki şekilde dağıtımının yapılarak yasal ekonomik sistem içine sokulması anlamına gelmektedir⁷⁴.

Suç gelirlerini aklamak isteyenler, ilk olarak nakit parayı finans piyasasına katmaya çalışırlar. Burada elde edilen nakit paranın finans piyasasında dolaşıma sokularak kayıtlı para haline getirilmesi amaçlanmaktadır⁷⁵. Nihai hedef, nakit parayı daha az görünür hale getirmek ve farklı işlemlerle piyasada eritmektir. Zira, elde tutulan nakit paranın aktarılması, taşınması ya da kullanılması güç olabilmektedir⁷⁶. Hatta paranın yurt dışına çıkarılması durumunda, nakit kullanımının yaygın olduğu ve bankalar ile başka finans birimlerinin şüpheli işlem ve nakit bildirim yükümlülüklerinin hafif olduğu ülkeler seçilmektedir⁷⁷.

Bu aşama, aklama eylemleri esnasında en tehlikeli olan aşamadır. Çünkü yasal olmayan metotlarla kazanılan bu para, görünür bir durumdadır ve adli ve idari mercilerin dikkatini çekebilecektir. Örgütlü şekilde faaliyette bulunan ve büyük miktarda meblağlar kazanmak isteyenler bu aşamayı geçerek, üzerlerinde nakit para bulundurmamayı istemezler⁷⁸. Benzer şekilde normal kişiler de nakit para bulundurma yerine, kredi kartı gibi farklı vasıtaları kullanmayı tercih etmektedir.

Suçtan kaynaklanan gelirleri aklamak amacıyla bu aşamada; döviz veya hisse senedi alım satımı veyahut mücevher gibi değerli eşyanın alım satımı gibi işlemler yapılabilmektedir. Yerleştirme aşaması, aklama suçunu işleyenlerin zarar görmeye en açık oldukları ve kanunda suç şeklinde düzenlenen tipik fiile en yakın oldukları

⁷³ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 30.

⁷⁴ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 53.

⁷⁵ Hasan AYKIN 2010, age. s. 17.

⁷⁶ Güray SAY (2013), "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması (Kara Para Aklama)", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 87, Sayı 3, s. 155; Ülker MAVRAL 2003, age. s. 59.

⁷⁷ age s. 59.

⁷⁸ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 71.

aşamadır⁷⁹. Suç gelirleri, finans sistemine bir kez sokulduktan sonra banka ve diğer finans kurumları arasında rahatça aktarılabilir; çünkü kabul eden banka, gönderen bankanın gereken denetimleri yaptığına itimat edecek ve aksi yönde açık belirtiler olmadığı müddetçe yasa dışı bir işlem olduğundan şüphelenmeyecektir⁸⁰.

Aklama faaliyetini yapanların bu safhada kullandıkları pek çok metot bulunmaktadır. Bu metotların başında; banka işbirlikçiliği, istisna ve muafiyetlerin kötüye kullanımı, yasal olan ve olmayan fonları birbirine karıştırma, nakille mal satın alma, yapılandırma ve para kaçırma gibi metotlar bulunmaktadır⁸¹.

1.2.3.2. Ayrıştırma Aşaması

İlk safha olan yerleştirme aşamasından sonra, suçtan kaynaklanan geliri aklamak için ayrıştırma aşaması geçerli. Bu aşamada suç gelirinin karmaşık ve kesintisiz birtakım işlemlere tabi tutularak katmanlaştırılması gündeme gelmektedir. Başka bir deyiş ile bu aşama, katmanlaştırma aşamasıdır⁸². Bu aşamada, suçtan elde edilen gelirleri adli ve idari makamlardan kaçırmak ve görünür olmasını engellemek için küçük parçalara ayırma işlemi yapılmaktadır. Bu işlemle hedeflenen, eldeki gelirin yasadışı edildiğine dair bağların koparılması ve kaynağından ayrılmasıdır. Yasadışı kaynağından ayrılan malvarlığı değeri, aklama yöntemlerinden biri ile artık meşru hale getirilmiş ve kaynağı ile arasındaki bağ koparılmış demektir⁸³.

Ayrıştırma aşamasında en ehemmiyetli husus, pek çok karmaşık işlem yapılarak adli makamların suçtan bilgisinin olmasının önlenmesidir. Aklama işlemleri ne kadar karmaşık şekilde yapılırsa, aklama eylemini işleyen kişiler için o kadar faydalıdır⁸⁴. Bu nedenle, bankacılık sektörünün bürokratik ve karmaşık yapısından yararlanır⁸⁵. Bu safhada, mücevher, emlak, lüks araç, tekne veya uçak alım satımı veyahut hisse senedi alım satımı gibi bazı işlemler gerçekleştirilir ve genellikle öncül suça konu eylemle ilgisi olmayan üçüncü kişiler adına hukuki işlemler yapılır.

Katmanlaştırma için tatbik edilen yöntemlerin en önemlileri; sahte evrak dizini meydana getirme, nakit paranın diğer malvarlığı değerlerine dönüştürülmesi ve

⁷⁹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 31; Hasan AYKIN 2010, age. s. 11.

⁸⁰ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 61.

⁸¹ Süleyman AYDIN 2008, age. ss. 180-181.

⁸² Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 461.

⁸³ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 67; Hasan AYKIN, 2010, age. s. 18.

⁸⁴ Süleyman AYDIN 2008, age. s. 182.

⁸⁵ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 67.

elektronik transferlerdir⁸⁶. SWIFT, CHIPS⁸⁷ gibi transfer sistemleriyle onlarca farklı ülkedeki yüzlerce değişik hesaba kolay şekilde para aktarmanın olanaklı olduğu bu dijital dönemde, bu aşama, sınırsız sayıda değişik şekle bürünebilecektir⁸⁸.

Yapılacak işlemlerin karmaşıklığı ve faillerin ihtiyaç duyduğu gizlilik derecesine bağlı şekilde, ayırıştırma safhası çok maliyetli olabilmektedir. Örnek olarak hesaplar arası para transferleri, önemli bir masrafa yol açmasa da kolay şekilde izlenebildiğinden yetkililer tarafından fark edilme tehlikesi yüksektir. Bununla birlikte belli bir miktar ödeme yaparak farklı malları alıp satmak, suçla irtibatlandırma tehlikesini azaltacaktır⁸⁹. Ayırıştırmanın tamamlanacağı toplam süre; yerleştirme aşamasının başarılı olup olmadığına, suç geliri aklayanların bu gelirler ile öncül suç arasındaki irtibatın kesildiği görüşüne varıp varmadığına ve bu gelirlerden hemen yararlanmaya gereksinim duyup duymadıklarına göre değişir⁹⁰.

Ayırıştırma aşamasında, parayı izleme karmaşık ve farklı uzmanlık alanlarına dair kontrol süreleri uzamakta ve resmi görevliler yılgınlığa düşürülmeye çalışılmaktadır. Para transfer sistemleri ile birkaç saniye içinde herhangi bir ülkeye para gönderilebilse de yetkililerin bir finans kuruluşundan bunun belgesini alabilmeleri çok uzun sürmektedir⁹¹. Ayrıca aklama eylemlerini yapanların aksine, adli görevliler çoğunlukla ülkesel sınırlara takılmakta ve paranın izlenmesi güçleşmektedir. Bu nedenle, suç gelirinin yerleştirme aşamasında belirlenmesi çalışmalarına ve uluslararası adli ve idari iş birliğini güçlendirme çabalarına önem verilmektedir⁹².

1.2.3.3. Bütünleştirme Aşaması

Ayırıştırma aşamasından sonra gelen bütünleştirme aşamasında, aklanmış ve yasal şekilde kazanılmış görüntüsü verilen malvarlığı değeri, ekonomik sisteme

⁸⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 32; Süleyman AYDIN 2008, age. ss. 182-183.

⁸⁷ SWIFT (Society for World wide Interbank Financial Communication), dünyadaki bütün bankalar arasında elektronik fon transferlerinin yapılabildiği bir sistemdir. CHIPS (Clearing House Interbanks Payment System) ise bankaların ödeme emirlerini ilettikleri dünyanın en büyük özel fon transfer sistemidir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Yaşar ŞABABOĞLU (2014), “Küresel Bir Ödeşme Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, Cilt 25, Sayı 89, ss. 118-136.

⁸⁸ Ramazan BAŞAK (1998), “50 Soruda Kara Para ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi”, *İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*, s. 4; Hasan Yaşar ŞABABOĞLU 2014, age. s. 119.

⁸⁹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 32.

⁹⁰ Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 44.

⁹¹ Ergin ERGÜL 2001, age. ss. 4-5.

⁹² Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 44.

katılmaktadır. Bu nedenle, bu aşamaya entegrasyon aşaması adı da verilmektedir. Kirlendikten sonra yıkanan çamaşırların diğer temiz çamaşırlarla birlikte konulması gibi mali sisteme entegre edilen ve ayrıştırma safhasında asıl kaynağı gizlenen suç gelirleri, ekonomik sisteme katılmaktadır. Bu safhada suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin belirlenmesi çok zordur⁹³. Çünkü suç kaynaklı malvarlığı, artık meşru yollardan elde edilmiş gibi görünmektedir.

Bu aşamada, suçtan kaynaklı şekilde elde edilen para ile farklı yatırımlar yapılmakta ve yasal olmayan zenginliklere ulaşmaya çalışılmaktadır⁹⁴. Suç gelirlerinin gerçek sahipleri; sivil toplum kuruluşlarına ve siyasi partilere bağış yapmak yoluyla toplumda itibar kazanabilir ve bu şekilde kendilerine daha fazla korunaklı bir alan oluşturabilirler⁹⁵. Bu nedenle aklama suçuyla mücadele eden görevlilerin, bu safhaya gelmeden para transferlerine dair delil elde etmeleri gerekmektedir⁹⁶.

Suç örgütleri ve aklama suçunu işleyenler, en çok hazırlığı bu aşama için yapmaktadır. Zira, suç gelirinin gerçek sahibi kişiler, suçtan kaynaklı paradan bu safhada yararlanmaya başlarlar. Diğer bir deyişle, bundan böyle temiz çamaşırların yanında yasal olmayan şekillerde kazanılan diğer çamaşırlar birlikte kullanılmaktadır. Bu aşamada kullanılan yöntemler ayrıştırma aşamasındakine benzer olup, çok çeşitlidir. Bu yöntemlere; sahte ithalat veya ihracat faturaları düzenleme, gayrimenkul alım satımı muameleleri, sahte krediler, paravan şirketler, yabancı banka iş birliği ve hisse senedi alım satımı örnek verilebilir⁹⁷.

1.3. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMA YÖNTEMLERİ

Suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklama yöntemlerinin sayısı sınırsızdır. Gün geçtikçe yeni ve çeşitli şekillerde aklama işlemleri ile karşılaşılabilir. Suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklama yöntemleri; aklama süreçlerinde kullanılan ve bu safhaların başarılı şekilde bitirilmesini temin eden özel teknik ve usuller anlamına gelmektedir⁹⁸. Aklama suçunun yapıldığı ortamlar ve bu suçun aklama yöntemleri çok

⁹³ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 462.

⁹⁴ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 73.

⁹⁵ Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 45; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, s. 68.

⁹⁶ age s. 68.

⁹⁷ Süleyman AYDIN 2008, age. ss. 183-184; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 33; Sedat GÜNER 2003, age. s. 204; Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 45.

⁹⁸ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 70.

çeşitlidir. Küçük işletmelerden dünyaca bilenen bankalara kadar, herhangi bir sektör aklama faaliyetinin aracı olabilmektedir. Malvarlığı değerleri sınır ötesi işlemlerle transfer edilebileceği gibi aklamanın tüm aşamaları sadece bir şehrin içinde de bitirilebilir⁹⁹.

Suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklamak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlere yasal olduğu izlenimi verilmek istenmekte ve bu değer, yasal yollardan kazanılmış gibi sunulmaktadır¹⁰⁰. Bu nedenle neredeyse bütün aklama faaliyetlerinde, alanında uzman, hukuki boşlukları bilen ve hukuk ile finans sektöründeki gelişmeleri çok yakından izleyen kimseler seçilmektedir. Bununla birlikte aklama yöntemlerinde, mümkün olduğunca yasal işlemlere benzer özellik taşıyan işlemler gerçekleştirilmekte ve bu şekilde aklama faaliyetinin belirlenmesi önlenmektedir¹⁰¹.

Yakın geçmişte, bir aklama yöntemi olarak bavul ticareti adıyla bazı faaliyetler yapılmaktaydı. Ancak para aklayan kimseler, gelişen teknolojiyle çok daha hızlı ve teknik yöntemler bulmuş ve ucuz para transferleriyle rahatça malvarlığı değerlerini aklamaya başlamışlardır¹⁰².

Kullanılacak aklama yöntemi; suç gelirinin gerçek sahibinin amaçlarına, kişisel alışkanlıklarına, risk alma derecesine, gizlilik gereksinimine ve öncül suça ilişkin şartlara göre değişmektedir. Bu nedenle, aklama yöntemlerinin sayısını net şekilde belirlemek olanaklı değildir¹⁰³. Bugüne kadar aklama suçuyla mücadele eden görevliler tarafından ortaya çıkarılmış yöntemlere ilave olarak, failer yakalanmadığı için açığa çıkarılmamış farklı yöntemlerin de bulunduğu ihtimal dâhilindedir¹⁰⁴.

Aklayıcılar hangi yöntemi kullanırlarsa kullansınlar, görünmezlik, anonim kalma, hız ve gizlilik ilkeleri çerçevesinde işlem yapacaklardır¹⁰⁵. Bununla birlikte, aklama faaliyetleri çerçevesinde yapılan işlemlerin olabildiğince yasal, hukukî ve mali işlemlere benzetilmesi sağlanmaktadır. Burada amaç, aklama eyleminin hukuka uygun ve olağan başkaca işlemler arasına katılarak görevlilerin dikkatlerinin dağıtılmasıdır¹⁰⁶.

⁹⁹ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 20.

¹⁰⁰ Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 79-82; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 69.

¹⁰¹ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 19; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 69.

¹⁰² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 34.

¹⁰³ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 64; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 61.

¹⁰⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 34; Olgun DÜLGER 2007, age. s. 61.

¹⁰⁵ Constantin NEDELUCU (2011), "Money Laundering Techniques Commonly Used. General Approaches", *Challenges of the Knowledge Society*, Pro Universitaria, Bucharest, s. 3.

¹⁰⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 59.

Aklama yöntemleri, aklama aşamalarında gerçekleştirilen işlem sayısı ve bu işlemlerin karmaşıklık seviyesini, aklanacak kara paranın miktarı ve aklama eyleminin uluslararası özellik taşıyıp taşımasına göre değişecektir. Karmaşık bir sorunda bu teorik ayırım inceleme kolaylığı sağlasa da bir aklama davasının adli makamlar tarafından soruşturulmasında yüz yüze kalabilecekleri zorluk seviyesini de meydana çıkarmaktadır. Zincirleme metotların soruşturulması nispeten daha zordur ve genellikle maliye veya bilişim gibi alanında uzman kişilere ihtiyaç duyulmaktadır¹⁰⁷.

"Basit-sınırlı yöntemler"; görece az miktarda yasadışı gelirin çamaşır yıkama şirketleri ve barlar gibi küçük, nakitle işleyen işletmeler vasıtasıyla aklanmasına ilişkin yöntemleri içerir. "Basit-sınırsız yöntemler" ise; kaynağı ve harcamaları belirsiz büyük miktarlarda paraların, yüksek bütçeli şirketler vasıtasıyla daha az sayıda işlemden geçirilerek aklanması işlemidir. "Zincirleme-yerli yöntemler"; suç gelirleri birden fazla milli düzeyde bankanın içinde bulunduğu bir işlemler zincirinden geçirilirken, "zincirleme-uluslararası yöntemler" ise; bu zincir, yabancı ülkelerde verilen bankacılık hizmetlerini de kapsayacak şekilde gerçekleştirilmektedir. Ulusal veya uluslararası düzeydeki zincirleme yöntemler, çoğunlukla alanında uzman olan kimselerin iştirakiyle gerçekleştirilmektedir¹⁰⁸.

Bunlarla birlikte, doktrinde aklama yöntemleri; basit, gelişmiş, karmaşık aklama yöntemleri, yasal veya yasadışı ticari faaliyetlerle aklama ya da finans kurumlarının kullanıldığı veya kullanılmadığı aklama yöntemleri şeklinde de ayrıma tabi tutulmaktadır¹⁰⁹.

Avukatlar, finans alanında çalışanlar, sigorta şirketi çalışanları, emlak işlerinde çalışanlar, borsa aracıları (broker) ve muhasebeciler aklama süreçlerine katılma olasılığı yüksek meslek sahipleri şeklinde görülmektedir. Bunun nedeni, öncül suçları işleyen suçlular çoğunlukla kazandıkları geliri aklamak için gerekli karmaşık mali ya da hukukî işlemleri başarılı şekilde yapacak bilgi ve tecrübelerinin olmaması ve aklama faaliyetlerinde kendilerine yardımcı olabilecek kimselere, aklanacak miktar üzerinden komisyon vermeye hazır olmalarıdır¹¹⁰.

Aklama aşamalarına katılan uzmanların genelde suç geçmişlerinin olmaması ve toplumda saygın, kanunlara bağlı kimseler olarak bilinmeleri adli makamlar

¹⁰⁷ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 21.

¹⁰⁸ age s. 24.

¹⁰⁹ Sedat GÜNER 2003, age. s. 206; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 83.

¹¹⁰ Ergin ERGÜL 2001, ss. 9-10.

tarafından incelenme tehlikesini azaltmakta ve bu halde kara para aklayanlar da bu kişilerin hizmetinden yararlanmak istemektedirler¹¹¹. Uzmanlıklarını suç geliri aklayanlara sunan bu kimselere "suç finansçısı" denilmiş ve hatta bu uzmanların neredeyse ayrı bir meslek grubu olduğu belirtilmiştir¹¹².

Aklama yöntemlerinin neler olduğundan bahsedilirken günümüzde eskimiş görünen yöntemler üzerinde de durulmalıdır. Çünkü günümüzde elektronik ortamda gerçekleştirilen işlemlerin takibi kolay yapıldığından, aklama suçunu işleyenler daha az iz bırakan klasik yöntemleri kullanabilmektedirler. Örneğin mafya babaları, daktilo ile talimatlarını yazıp birbirilerini tanımayan ulaklar aracılığıyla bu talimatlarını ulaştırarak işlerini yapabilmektedirler¹¹³.

Aklama yöntemleri ve süreçleri gizli yürütülmektedir. Bununla birlikte, aklama açısından öncül suç işleyen kişinin, örneğin hırsızladığı eşyayı satamaması gibi bir durumda suç işlemeyi bırakırsa, öncül suç olmadığından, aklama suçunun da işlenmesi son bulacaktır¹¹⁴.

Türk hukukunda aklama suçuna yol açan seçimlik hareketlerin belirlenmesinde, en fazla kullanılan aklama yöntemlerin seçildiği görülmektedir. Örnek olarak TCK m.282'de aklama suçunda, yasa koyucu, suça oluşmasını sağlayan seçimlik hareketlerden birini, suçtan elde edilen gelirlerin yurt dışına çıkarılması şeklinde hüküm altına almıştır. Bu ifade, aklama yöntemleri arasında en fazla kullanılan nakit kaçakçılığına karşılık gelmektedir¹¹⁵.

Uluslararası hukukta aklama yöntemlerinin belirlenmesi ve önlemlerin alınmasına ilişkin önemli raporlardan biride, FATF'in 1999 ve 2000 yıllarında hazırladığı, aklama yöntemlerine ilişkin raporlardır¹¹⁶. FATF'a üye ülkeler de iç hukuklarında bu raporlarla uyumlu düzenlemeleri yapmışlardır. FATF raporlarında en fazla söz edilen aklama yöntemleri; sanal bankacılık, alternatif havale sistemleri ve ticaret şirketlerinin kullanılması olarak gösterilmektedir. FATF daha sonraki yıllarda yöntemlerin çeşitlendiğine dikkat çekmiş sigara kaçakçılığı, korsan ürün ticareti ve

¹¹¹ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 65.

¹¹² Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 76.

¹¹³ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 70.

¹¹⁴ Hasan AYKIN 2007, age. s. 1.

¹¹⁵ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 35.

¹¹⁶ FATF (1999-2000), *Report on Money Laundering Typologies*. <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.

insan kaçırma¹¹⁷, insan ticareti, futbol kulüpleri ve bankacılık kurumlarının sayısının artırılması gibi değişik aklama yöntemleri üzerinde durmuştur¹¹⁸.

Bilinen aklama yöntemleri; parçalara ayırma, nakit kaçakçılığı, kıyı bankacılığı ve vergi cennetleri, alternatif havale sistemleri, kendi kendine borçlanma, yatırım araçlarının kullanılması, futbol kulüpleri, sigorta poliçeleri aracılığıyla kara para aklama, kumar ve diğer gelir getiren oyunlar, nakitle çalışan işyerleri, internet, dijital para ve kâr amacı gütmeyen işyerlerinden yararlanma yöntemleridir¹¹⁹.

1.3.1. Parçalama (Şirinler) Yöntemi

Parçalara ayırma yöntemi, büyük meblağlardaki suç gelirlerinin yasal mali sistem içinde işlem yapılırken dikkat çekmeyecek ve yasal bildirim miktarının altında olacak şekilde küçük miktarlara bölünmesidir¹²⁰. Parçalara ayırma, işlem ve kişi esaslı olarak iki şekilde yapılabilir. Hem işlem esaslı hem de kişi esaslı parçalara ayırma, suç gelirlerinin ardında delil bırakma tehlikesini azaltan ve küçük miktarlı bölümlere ayrılarak hareket ettirilmesi fikri ile hayata geçirilmektedir¹²¹.

"Serpiştirme" (*structuring*) adıyla da bilinen "işlem esaslı parçalara ayırma" yönteminde, suç gelirlerini aklayanlar büyük meblağlı bir işlem yerine dikkat çekmeyecek küçük meblağlarla birden fazla işlem yapmaktadırlar¹²². Bu işlemler aynı gün veya farklı günlerde yapılabilir. İşlemler değişik kurumlar vasıtasıyla da yapılabilir¹²³.

"Kişi esaslı parçalara ayırma" ya da "Şirinler yöntemi" (*smurfing*) ise¹²⁴, bölümlere ayrılan suç gelirlerinin birçok kişiye verilmesi ve paranın bu kişiler tarafından finansal kurumlara yatırılması yoluyla ekonomik sisteme katılmasıdır¹²⁵. İşlem esaslı parçalara ayırma yönteminden farklı şekilde, sadece bu işlemleri gerçekleştirecek kişilerin sayısı da artırılmaktadır. Bu yöntemin "Şirinler" olarak

¹¹⁷ FATF (2011c), *FATF Report Money Laundering Risks Arising from Trafficking of Human Beings and Smuggling of Migrants*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.

¹¹⁸ Kerim ÇAKIR 2016, age. ss. 34-35

¹¹⁹ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 70.

¹²⁰ age ss. 77-78

¹²¹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 73-74

¹²² age s. 74; FATF (2010), *Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 22.

¹²³ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 13.

¹²⁴ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 77; Ergin ERGÜL 2005, age. s. 12.

¹²⁵ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 37.

adlandırılması, birbirine benzeyen ve aynı yönde harekete geçen kişilerden meydana gelen kalabalık grupların "Şirinler" çizgi dizisini anımsatmasından gelmektedir¹²⁶.

Parçalara ayırma yöntemi; genelde yerleştirme safhasında kullanılmaktadır¹²⁷. Finansal kurumların işlem yaptıkları paranın miktarından bağımsız şekilde müşterilerinin kimliklerini belirlemeleri ve varsa şüpheli işleme ilişkin bildirimde bulunmaları, banka sistemi üzerinden parçalara ayırma yönteminin tatbik edilmesini zorlaştırmışsa da döviz büroları ve para transfer sistemleri sayesinde, bu yöntem kullanılarak aklama yapılması olasılığı halen sürmektedir. Bu kurumlar; nitelikleri gereği müşterilerine bir kerelik hizmet verdiklerinden, müşterileri hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olamayacaklardır ve suç gelirinin yasal ekonomiye sokulması için olanak sağlamaktadırlar¹²⁸. FATF'ın Şubat 2015'de hazırladığı raporda, bu yöntem incelenmiş ve bu yöntemin bilhassa terörizmin finansmanı amacıyla kullanıldığı belirtilmiştir¹²⁹.

1.3.2. Nakit Para Kaçakçılığıyla Aklama

Suçun işlenmesiyle kazanılan nakit paranın bildirimde bulunulmaksızın gümrükten geçirilmek suretiyle başka bir ülkeye götürülmesi tekniği, "nakit kaçakçılığı"dır¹³⁰. Nakit kaçakçılığı; fiziksel nakil, fonların ülke haricine gönderilmesi, yasadışı yollarla yurt dışına gönderme şeklinde de tanımlanmaktadır¹³¹. Kanunlarla belirlenen miktarın üstünde bir paranın, ülke sınırından geçerken beyan yükümlülüğünden kaçınmak için; eşya arasına saklanması, kurye olan kişilerin üstlerinde ya da bavullarında taşınması, kargo ya da posta şirketleri vasıtasıyla gideceği ülkeye gönderilmesi gibi usuller izlenmektedir. Avustralya'da olan bir olayda; suç gelirlerini aklayan suç örgütü, uyuşturucu gelirini Vietnam'a taşımak için uluslararası seviyede uçuş yapabilen pilotlardan yararlanmıştır¹³².

¹²⁶ Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 34.

¹²⁷ age s. 34.

¹²⁸ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 26.

¹²⁹ FATF (2015), *Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*, FATF, <https://www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html>, ET. 17.06.2021, s. 29.

¹³⁰ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 79.

¹³¹ Sedat GÜNER 2003, age. s. 206.

¹³² FATF (2015), *Money Laundering through the Physical Transportation of Cash*, FATE, Paris/Bahrain, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 65.

Nakledilen suç geliri, nakit halini korusa da ülke dışına çıkarıldığı için öncül suçla bağı önemli ölçüde kopmaktadır¹³³. TCK m.282’de aklama suçunun seçimlik hareketlerinde "*çeşitli işlemlere tabi tutma*" fiili yanında "*yurt dışına çıkarma*" fiilinin de yer almasının nedeni, nakit kaçakçılığının sıkça yapılan ve aklama fiili ve faillerinin izlenmesini zorlaştıran aklama yöntemi olmasıyla ilgilidir¹³⁴.

Nakit kaçakçılığında ana hedef, suç gelirini finans kuruluşlarının yoğun denetlenmediği, müşteri gizliliği ilkesinin sıkı korunduğu ve fail aleyhinde yapılacak soruşturmada adli yardımlaşmaya yanaşmayacak ülkelere götürmek ve bu ülkelerde bu geliri mali sisteme katmaktır¹³⁵. Ayrıca, nakit paranın varış ülkesinin yasal ya da kanun dışı yatırımlar için kaynağa gereksinim duyması, ülkede yüksek fiyata sahip malların nakitle satın alınmasının normal görülmesi, failerin bu ülkeyi iyi tanımaları ve bağlantılarının olması gibi etkenler de nakit kaçakçılığında rol oynamaktadır¹³⁶.

Nakit kaçakçılığı, aklamamanın yerleştirme safhasında kullanılan en eski yöntemlerden biri olup, bankalarda uygulanan aklamayla mücadele önlemleri sonucu yeniden yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır¹³⁷. Aklama süreçlerinden geçen para miktarlarını kesin şekilde belirlemek, aklama aşamalarının niteliği gereği olanaklı olmasa da FATF, 2015 yılında nakit kaçakçılığında ele geçirilmiş miktarın en az 300 milyon Amerikan doları olduğunu ifade etmekte ve toplam değer çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir¹³⁸.

FATF’ın 32 Numaralı Tavsiyesi¹³⁹, nakit kaçakçılığını önlemek amacıyla düzenlenmiş olup, bu tavsiye ülkemizin de dahil olduğu üye ülkeler tarafından iç hukuklarına aktarılmalıdır. Bu Tavsiyeye göre, üye devletlerin nakit paranın sınırdan geçirilişini saptamaya dair yöntemler geliştirmeleri gerekir. Bu tavsiye, gerek meşru gerekse gayrimeşru para transferlerini içermektedir. Bununla birlikte üye devletlerden, kişilerin bildirim yükümlülüğünü ihlâl etmeleri durumunda etkili ve orantılı müeyyideleri uygulamaları talep edilmektedir¹⁴⁰.

¹³³ Sedat GÜNER 2003, age. s. 206; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 70.

¹³⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 48.

¹³⁵ age s. 49.

¹³⁶ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 24.

¹³⁷ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 10.

¹³⁸ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 24.

¹³⁹ FATF/MENAFATF (2015), *Money Laundering through the Physical Transportation of Cash*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, ss. 37-43.

¹⁴⁰ FATF (2015), *Money Laundering through the Physical Transportation of Cash*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 60.

1.3.3. Vergi Cennetleri ve Kıyı Bankacılığının Kullanılması

Vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı merkezleri, mali anlamda verginin ödenmediği veya en az verginin ödendiği veyahut vergi muafiyetlerinin bulunduğu yerler olarak tanımlanabilir¹⁴¹.

1.3.3.1. Vergi Cennetleri (Tax Heavens)

Vergi cennetleri, yabancı yatırımcılara vergi uygulanmadığı veya çok az vergi uygulandığı yerlerdir. Bir ülkenin vergi cenneti şeklinde görülmesinde vergi istisna ve muafiyetlerine ilave olarak, finans sektöründe uygulanan sıkı müşteri gizliliği, nakit işlemlerde beyan yükümlülüğünün olmaması, iletişim ve ulaşım altyapısının gelişmiş olması, siyasi istikrar nedeniyle oluşan güvenli ortam, o ülkenin temin ettiği mali kolaylıklarla küresel çapta biliniyor olması, başka ülkelerle vergi anlaşması yapmaması ve fon hareketlerinin kısıtlanmaması gibi kriterler önemli olmaktadır¹⁴².

Bununla birlikte, vergi cenneti kavramının herkes tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır¹⁴³. Vergi cenneti şeklinde adlandırılan ülkelerin, aslında kendi egemenlik haklarını ticaret konusuna çeviren mikro ölçekli ülkeler olduğu belirtilmiştir¹⁴⁴. Bu ülkeler ihtiyaç duydukları için, malvarlığı değerinin kaynağının yasal olup olmadığını incelemeksizin, bunların mali sisteme dâhil edilmesine imkân veren düzenlemeleri bulunmaktadır¹⁴⁵.

Ayrıca, bir ülkede vergilerin düşüklüğü veya karşılıklı vergi muafiyeti anlaşmalarının bulunmaması, o ülkenin doğrudan doğruya suç gelirlerinin aklandığı veya vergi cenneti olduğu anlamına gelmemektedir¹⁴⁶. Vergi cenneti olan ülkeler; müşteri sırrı ve gizliliği hususlarında hassas, yatırım yapan kişilere vergi başta olmak

¹⁴¹ Lotte TROMP, VanIris ROSSUM Andreas BUEHN ve Van Victor KOMMER (2013), Is the Netherlands a Tax H(e)aven?, *Research Handbook on Money Laundering*, UK, s. 295; Ülker MAVRAL 2003, age. s. 67; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 96.

¹⁴² Sedat GÜNER 2003, age. ss. 233-234; Ülker MAVRAL 2003, age. s. 72; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 93.

¹⁴³ Otto FARNY, Michael FRANZ, Philipp GERHARTINGER, Gertraud LUNZER, Martina NEUWIRTH ve Martin SARINGER (2015), *Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens*, AK Wien, Viyana, s. 2.

¹⁴⁴ J. Killian MCCHARTY (2013), *Research Handbook on Money Laundering*, "Why do Some State Stole Rate Money Laundering? On the Competition for Illegal Money", UK, ss. 127-136.

¹⁴⁵ Ergin ERGÜL (2005), *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara s. 22; Hasan DURSUN (2008b), "Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler", *Kamu-İş*, Cilt 10, Sayı 2/2008, s. 114.

¹⁴⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 38.

üzere finansal düzenlemelerden belirli bir oranda koruma getiren ve yatırımcı kişilere alanında uzman mali danışmanlık hizmetleri veren pek çok sayıda şirketin olduğu yerlerdir¹⁴⁷. Vergi cennetlerinde gerek yasal gerekse yasa dışı işlem ve faaliyetler yapılabilmektedir. Bu çerçevede, vergi cennetlerinin sadece aklama suçu ve başka ekonomik suçlara ev sahipliği yaptığı düşüncesi yerinde değildir¹⁴⁸.

Öte yandan, paranın dolaşımındaki serbestisi ve gizliliği gibi nitelikler para aklayan kişilerin aradığı elverişli ortamlara yol açmaktadır¹⁴⁹. Vergi cennetlerinde, bilhassa aklama faaliyetinin yerleştirme safhasında sınırlamalara ve beyan zorunluluğuna denk gelmeksizin, nakit paranın bankalara konulması ve ayırıştırma safhasında hayali firmalar arasında aktarımlar yapılarak kaynak suçun gizlenmesi nispeten kolaydır. Vergi cennetlerinde kurulu olan şirketlerin, fiili olarak faaliyette bulunup bulunmadığına bakılmadığından, sadece aklamada yararlanılmak üzere aslında hiç ticarî işlemi olmayan hayalî şirketler kurulduğu görülmektedir¹⁵⁰.

Ayrıca vergi cenneti olan bu devletlerde finans alanında faaliyet göstermek oldukça kolaydır. Bu ülkelerde çok fazla sayıda banka bulunmakta ve neredeyse tüm işlemler internet üzerinde yapılabilmektedir¹⁵¹. Aklama işlemleri esnasında birden fazla kıyı bankası da kullanıldığından, izlemeyi yapan görevliler, şüpheli görülebilecek paranın izini sürmekte zorlanmakta ve yeterince delil toplamaları mümkün olmamaktadır¹⁵².

Aklama suçları ve vergi suçlarının yasal tanımlarında ve düzenlemelerinde aralarındaki farklılık bulunduğu açık olsa da bu suçları adli ve idari olarak takip eden görevlilerinin denetim yetkilerinin genişlemesi ve adli suç söz konusu olduğunda bankanın müşteri sırrı ve gizliliğini seviyesini düşüren hukuki düzenlemeler, bu suçların belirlenmesinde etkili olmaktadır¹⁵³.

Aklama suçuyla mücadelede önleyici aşama olan denetimleri ve beyanları etkili bir biçimde uygulayan mali kurumlar, müşterilerini vergi suçları açısından da denetim ve gözetim altına alırlar. Bu nedenle vergi cennetleri, aklama suçunu önlemeye dair sert yasal düzenlemelerin, kaynak çekmelerini zorlaştıracak ve

¹⁴⁷ Otto FARNY vd. 2015, age. s. 3; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 93.

¹⁴⁸ age s. 93; Ergin ERGÜL 2005, age. s. 13.

¹⁴⁹ Sedat GÜNER 2003, age. s. 233.

¹⁵⁰ Olgun DEĞİRMENCI 2007, age. ss. 103-105.

¹⁵¹ Ümit KOCASAKAL 2000, agt. s. 95.

¹⁵² J. Killian MCCHARTY 2013, age. s. 138.

¹⁵³ Peter SCHWARZ (2011), "Money Launderers and Tax Havens: Two Sides of the Same Coin?", *International Review of Law and Economics*, Cilt 31, Sayı 1, s. 43; Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 33.

ekonomilerine zarar vereceğini bilirler ve bu düzenlemeleri kendi iç hukuklarına entegre etmek istemezler¹⁵⁴.

Bununla birlikte, vergi cennetleri görünüşte de olsa başka devletlerin isteklerini karşılamak için, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamayı suç şeklinde düzenlemekte ve bu konuda diğer devletlerle iş birliği de yapabilmektedirler. Bu çerçevede uluslararası itibarı az olan ve ekonomik gücü zayıf olan, bu nedenle yabancı yatırımcıları kendi ülkelerine çekme gereksinimi duyan vergi cennetlerinde, aklama ile mücadeleye ilişkin adli anlamda ceza hükümleri getirilse de aklama faaliyetini önleyici birimlerde görmezden gelme eğiliminin olduğu belirtilmiştir. Örneğin Vanuatu isimli vergi cenneti olan bir ülkede, ceza kanunda kara para aklayanlara 15 yıla kadar hapis ve para cezası, tüzel kişiler içinse sadece adli para cezası öngörülmüşse de aklama faaliyetini ortaya çıkaracak düzenlemeler yapılmadığından, bu ve benzeri vergi cennetleri, aklama faaliyetlerini yapanlar için cazip yerler olmaya devam etmektedir¹⁵⁵.

Öte yandan, OECD (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü)¹⁵⁶, bir ülkenin vergi cenneti olup olmadığını belirlemek üzere dört kriter geliştirmiştir¹⁵⁷. Bu kriterler; şahıs ve şirketlerden vergi alınmaması ya da çok az vergi alınması, şeffaflığın olmaması, başka ülkelerle vergi konusunda etkin bilgi paylaşımını önleyen kanunların ya da idari uygulamaların bulunması ve son olarak, şahıs ve şirketlerin vergi cenneti içinde belirli bir seviyede faaliyette bulunması ya da ticaret yapmasının zorunlu tutulmamasıdır. Bu kriterlerden birinin bulunması, ülkenin vergi cenneti olarak görülmesi için yeterli değildir ve bütün kıstaslar dikkate alınarak değerlendirme yapılmaktadır. Şeffaflık ve bilgi paylaşımının olmadığı durumlarda, bu ülke "iş birliği yapmayan vergi cenneti" şeklinde de adlandırılmaktadır¹⁵⁸.

¹⁵⁴ agt s. 43.

¹⁵⁵ agt s. 46.

¹⁵⁶ OECD'ye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan AKBULUT (2004), "Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development)", *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı V, <http://www.mfa.gov.tr/ekonomik-isbirligi-ve-kalkinma-teskilati.tr.mfa>, ET. 18.06.2022.

¹⁵⁷ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 75.

¹⁵⁸ OECD (2009), *Countering Off-Shore Tax Evasion*, s. 11, <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/42469606.pdf>, ET. 18.06.2021.

1.3.3.2. Kıyı Bankacılığı

"Kıyı bankacılığı merkezleri", bir devletin egemenlik sahasında mukim olmayanlara veya döviz üstünden, ev sahibi ülkenin ekonomisiyle orantısız şekilde avantajlı finans hizmetleri veren kurumların olduğu merkezler şeklinde tanımlanmaktadır¹⁵⁹. Bu merkezler, yabancı fonların yurt dışında kullanılmasını hedefleyen ve finansal hizmetleri, yer aldıkları ülkenin bankacılık yasaları yerine, özel ve daha hafif düzenlemeler kapsamında veren merkezlerdir¹⁶⁰. Bu merkezlere çoğunlukla yabancılar sahiptir ya da bu merkezlerde, yabancıların yönettiği kurumlar işlem yapmakta ve bu kurumlar, kıyı bankacılığı merkezi haricinde tatbik edilmeyen vergi kolaylıklarından faydalanmaktadırlar. Kıyı bankacılığı merkezlerinin amacı, bu merkez haricinden temin edilen fonların yine bu merkezin bulunduğu ülke dışında kullanılması olduğundan, yerli ve yabancı yatırımcılar arasında etkileşim olmamakta; bunlar farklı yasal rejimlere tabi kılınmaktadır. Bu şekilde, kıyı bankacılığı merkezleri, fiziki olarak yerleşik oldukları ülkelerden, ekonomik ve finansal mevzuat açısından ayrı hareket eden yerler olmaktadır¹⁶¹.

Kıyı bankacılığındaki yasal rejim, yabancı sermayeyi çekecek şekilde meydana getirilmektedir. Bu çerçevede; ticari işletme ve firmalara kuruluş kolaylıkları, döviz sınırları ve kontrollerden muafiyet, kredi kolaylıkları, düşük kredi faizi uygulanması, müşteri sırlarının sıkı şekilde saklanması, mecburi teminat uygulamasının yapılmaması, vergi almama veya düşük vergi oranları gibi imkânlar sunulmaktadır¹⁶².

Ayrıca kıyı bankacılığında denetleme önlemleri de çok azdır veya hiç bulunmamaktadır. Bankalar kendi müşterilerine uzmanlarıyla hizmet sunarlar ve sorunları çözmeye tecrübeli çalışanları bulunmaktadır. Kıyı bankacılığında bu çalışanlar; avukat, mali müşavir ve finans kurumu çalışanlarıdır¹⁶³. Hatta bankaların ve finans sektöründeki kurumların defter tutma ve işlemleri kayıt altına alma yükümlülüğü bile bulunmayabilir¹⁶⁴.

Günümüzde özel kişilerin malvarlığı değerlerinin çoğalması ve uluslararası para akışının kolaylaşmasıyla birlikte, kıyı bankacılığı hizmeti veren merkezlerin sayısı da artmıştır. Örneğin Cayman Adaları, Bermuda ve Vanuatu gibi küçük

¹⁵⁹ Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 37.

¹⁶⁰ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 96.

¹⁶¹ age s. 96.

¹⁶² Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 37.

¹⁶³ Hasan DURSUN 2008b, age. s. 115.

¹⁶⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 39.

lkelerden Hollanda, ABD, Avustralya ve Avusturya gibi sanayilemi ve demokratik ülkelerde bu hizmet için tahsis edilmiş bölgelere kadar, geniş bir alanda bu hizmet verilmektedir¹⁶⁵.

Paranın kaynağını sorgulamadığından kıyı bankacılığı sistemi, aklanacak paranın mali sistemde eritilmesinde ve aklanmasında sıklıkla kullanılır. Bürokratik sorunlar olmadan ve kimlik tespitine imkân vermeyecek biçimde Şirket kurmanın olanaklı olması da para aklayan kişileri, kıyı bankacılığı ülkelerinde hayali Şirketler kurmaya teşvik etmektedir¹⁶⁶. Bu Şekilde kıyı bankacılığı merkezleri de diğer ülkelerde işlenen suçlar sonucu zenginleirler. Kıyı bankacılığının gerçekleştiği yerlerde yeni finans birimi veya Şirketlerin kurululuunda detaylı mevzuat bulunmaması ve denetim yapılmaması, kıyı bankacılığı finans kurumlarının bilgi sağlamada ve i birliği yapmakta isteksiz hareket etmesi gibi sorunlar; aklama soruşturma ve kovuturmalarının neticesiz kalmasına neden olmaktadır¹⁶⁷.

Kıyı bankacılığı ülkelerinin aklama faaliyetleriyle mücadelede özensiz veya isteksiz olması, bu ülkeleri aklamının safhalarında kullanılmalarına yol amaktadır¹⁶⁸. Yerleştirme safhasında, bu merkezlere kara para getirilmekte ve finans kurumlarına konulmakta; ayrıştırma safhasında ise, kaynak suçla bağlantısını bitirmek için bu kurumların sağladığı kolaylıklardan yararlanarak silsileli işlemlerden geirilmektedir¹⁶⁹. Kıyı bankacılığı merkezleri, aynı zamanda yasal gelirleri de barındırdığından, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini ayırt edilemez duruma getirecek Şekilde birleştirip aklayan kişilere üstünlük sađlamaktadır¹⁷⁰.

1.3.4. Paravan Şirketler ve Hayali İhracat Yöntemiyle Aklama

Paravan Şirketler veya hayali ihracat yönteminde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, Şirketler aracılığıyla aklanır. Fakat, hayali ve paravan Şirketler arasında fark vardır. Hayali Şirketler, sadece kâğıt üstünde var olan, ticari faaliyetleri olmayan ve yalnızca kara paranın aklanmasını sağlayan Şirketler iken, paravan

¹⁶⁵ Oğun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 96-97.

¹⁶⁶ Kerem KAPTANGİL 2017, age. s. 37.

¹⁶⁷ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 31.

¹⁶⁸ Muhammed AKDİŞ (2008), "Offshore Bankacılığındaki Gelişmelerin Kara Para ve Aklanmasına Olan Etkileri", *İçinde, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 239; Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 31.

¹⁶⁹ Oğun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 103.

¹⁷⁰ Muhammed AKDİŞ 2008, age. s. 225; Oğun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 103.

şirketler, yasal şekilde oluşturulmuş ve olağan ticari faaliyetleri yanında aklama işlemleri yapan şirketler şeklinde bilinmektedir¹⁷¹.

Elbette bir şirkette olması gereken her şey bu şirketlerde de yer alır. Şirket adresinin gösterilmesi haricinde, dikkat çekmemek için çalışanlara kâğıt üzerinde ücret ödenir ve şirkete bağlı diğer şubelerle yapılan işlemler yazılır. Bu yöntemin en önemli yararı, aklama safhalarından olan ayırıştırma safhasında meydana çıkar. Aklama yapan kişiler, paravan şirketi çok kâr eder şeklinde gösterip, mevcut olmayan bu kâr yerine, şirkette bulunan suç gelirlerini aklarlar. Şirket, çok kâr eden şirket olarak lanse edildiğinden, aklayıcılar ellerindeki fonların kaynağının yasal olduğunu göstermek için sahte faturalar düzenler ve gerçekte mevcut olmayan kâr için vergi öderler ve bu şekilde suç gelirleri de aklanmış olur¹⁷².

Paravan şirketlerin kullandığı başka yöntem de kâr oranı aslında düşük olan bir şirketi ya da mal varlığı değerini satın alıp kâğıt üzerinde yatırım yaparak, aklayıcıların kendi ellerindeki suç gelirlerini aklamalarıdır¹⁷³.

Ticari hacminin küçük olmasına rağmen, yapılan işlemler sonucu, önemli miktarda gelir elde ediliyorsa, burada paravan ve hayali şirketlerin aklama faaliyetlerinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde şirkette yapılan faaliyetlere ilişkin ithalat ve ihracat faturaları hazırlanırken çok düşük veya çok yüksek miktarlar gösterilmesi ve bunun kâr payı olduğunun belirtilmesi de şüpheli görülmektedir. Bununla birlikte, şirketin ekonomik gücü, sermayesi ve çalışma sahası göz önüne alındığında, şirketin uluslararası sahada normalin üzerinde işlem yapması da şüpheli görülmektedir¹⁷⁴.

Bu konuya ilişkin FATF'ın 18 No'lu Tavsiye Kararı'nda, ülkelerden paravan şirketlerle finans ilişkisine girmemesi, var olan ilişkilerinin de devam ettirilmemesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁷⁵.

1.3.5. Alternatif Havale Sistemleri

Alternatif havale sistemleri; bir miktar para veya kaynağın fiziki olarak farklı bir yerdeki şahsa ödenmesi hizmeti veren ve bankacılık sistemi haricinde faaliyette

¹⁷¹ age ss. 105-106.

¹⁷² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 49.

¹⁷³ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 37.

¹⁷⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 49.

¹⁷⁵ Hasan AYKIN 2010, age. s. 60.

bulunan kaynak havale yöntemleridir¹⁷⁶. “Orta Doğu ve Güney Asya'da *hawala*, Çin'de *fei-ch'ien*, Somali'de *al barakat*, Filipinler'de *padala*, Hong Kong'da *huikuanve* Tayland'da *pheikwan*”¹⁷⁷ adlı alternatif havale sistemleri kullanılmaktadır.

“*Hawala*” (havale) sisteminde, para gönderen kişi, kendi bölgesinde havale işini yapan şahısla (*hawaladar*) iletişime geçer ve göndereceği miktarı teslim eder. Bundan sonra *hawaladar*, alıcının bölgesinde faaliyette bulunan bir başka *hawaladar*'a bu tutarın alıcıya ödenmesi talimatını verir. Alıcının bir şifre veya kodu söyleyerek kimliğini doğrulamasından sonra *hawala* masrafı düşülerek tutar kendisine ödenir. Bu süreçte nakit paranın fiziki olarak nakli gerçekleşmeyip, ödemeler tamamen *hawaladarlar* arasında gerçekleşmekte ve karşılıklı ödemeler zaman içinde mahsup edilmektedir. Nakit para hareketi olmadığından ve bankacılık sisteminin araçlarından faydalanılmaması nedeniyle bu işlemlerde iz kalmamaktadır¹⁷⁸.

Alternatif havale sistemleri, bir toplulukta bulunan güvene dayanarak işler¹⁷⁹. Bu nedenle, göçmen nüfusunun yoğun olduğu ve bu nüfusun yabancı kültür içinde birbiriyle dayanışma içinde olduğu ülkelerde daha yaygındır. Alternatif havale hizmetlerini yerine getiren şahıslar, göçmenlerin geldikleri ülkelerde bulunan ailelerine, bankalar ve resmi çalışan para transfer şirketlerinden çok daha düşük komisyonlarla para göndermelerini sağlamaktadırlar¹⁸⁰.

Alternatif havale sistemleri bankacılık sisteminin oturmadığı ve finansal sisteme erişim imkânının sınırlı olduğu Afganistan ve Pakistan gibi ülkeler için önemli bir hizmettir¹⁸¹. Hatta Afganistan'da kâr amacı olmayan sivil toplum kuruluşları ile uluslararası kurumların çalışanlarının da yoğun şekilde *hawala* sistemini kullanıldığı görülmüştür¹⁸². Bunun yanında, bu sistemin faydaları olmakla birlikte kara para aklama yöntemi olarak da kullanıldığı görülmektedir.

¹⁷⁶ age s. 195; Joseph WEATHLEY (2005), “Ancient Banking, Modern Crimes: How Hawala Secretly Transfers the Finances of Criminals and Thwarts Existing Laws”, *University of Pennsylvania Journal of International Economic Law*, Cilt 26, Sayı 2, s. 348.

¹⁷⁷ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. ss. 26-27.

¹⁷⁸ Hasan AYKIN 2010, age. ss. 196-198.

¹⁷⁹ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 19.

¹⁸⁰ Dünya Bankası'nın yaptığı araştırmalarda, *hawala* işlemleri 6 ilâ 12 saat arasında neticelenmekte ve genellikle %1 veya 2 komisyon karşılığı yapılmaktadır, bkz. Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 28; Samuel Munzele MAIMBO (2003), *The Money Exchange Dealers of Kabul: A Study of the Hawala System in Afghanistan*, World Bank, Washington DC, s. 5; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 78.

¹⁸¹ Emily C. SCHAEFFER, agm. ss. 101-102.

¹⁸² Samuel Munzele MAIMBO 2003, age. ss. 5-6.

Bankaya erişimin coğrafi şartlar nedeniyle zor olması ya da yerel düzeyde banka kullanma alışkanlığının olmaması, vergi ödemekten ve farklı müeyyidelerden kaçmak gibi gerekçelerle bu sistemlere başvurulabilmektedir¹⁸³. Resmi para transfer kurumlarının tersine alternatif havale sistemlerinde nakit bildirim yükümlüğünün bulunmaması, müşterilerin kimliğinin belirlenmesinde kararlı hareket edilmemesi, gizliliğin yüksekliği ve pek çok safhada nakit kullanılmasının parayı izlemeyi imkânsız kılması, bu sistemi aklama suçunu işleyenler bakımından da kullanılabilir hale getirmektedir¹⁸⁴. Alternatif havale hizmetlerini verenler, kendileri açısından bazı kayıtlar alsalar da bu kayıtların belirlenmiş kurallar çerçevesinde tutulmaması ve yetkililerin bile sıkça dil, lehçe veya şifreleme engelleriyle karşılaşması, inceleme ve izlemeyi güçleştirmektedir¹⁸⁵.

Aklayıcılar suç gelirlerini, yetkililer fark etmeksizin ülke içerisinde veya ülkeler arası nakletmek için hızlı, güvenilir, az masraflı ve nispeten işlem gizliliğini gözeten alternatif havale sistemlerini kullanmaktadır. Aklamanın aşamaları olan yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirmenin hepsini içine alan alternatif havale sistemleri de kullanılabilir. Aklama amacıyla gerçekleştirilen işlemlerle suç gelirinin izleri yok edilmekte ve bilhassa çok sayıda ülke arasında sayısız para aktarılmasından sonra suç geliri tamamen aklanmış olmaktadır¹⁸⁶. Alternatif havale sistemlerinin aklama suçu ve terörizmin finansmanında kullanımı sonucu düzenlenen 7 Nolu FATF Özel Tavsiyesi'nde¹⁸⁷ bu sistemlerde de bankalar gibi ayrıntılı kayıt tutma, şüpheli işlemleri bildirme ve lisanslı şekilde çalışma gibi yükümlülükler getirilmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁸⁸.

1.3.6. Finans Kurumlarıyla Aklama

Finans kurumlarından bahsedilince akla ilk olarak bankacılık, faktöring, leasing ve sigortacılık faaliyetleri gelmektedir. Suç gelirlerini aklayanlar da bu kurumları sıkça kullanmaktadır. Bilhassa vergi cennetlerinde ve kıyı bankacılığı

¹⁸³ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 82.

¹⁸⁴ Ülker MAVRAL 2003, age. s. 85.

¹⁸⁵ Olgun DEĞİRMENÇİ 2007, age. s. 84.

¹⁸⁶ Joseph WEATHLEY (2005), "Ancient Banking, Modern Crimes: How Hawala Secretly Transfers the Finances of Criminals and Thwarts Existing Laws", *University of Pennsylvania Journal of International Economic Law*, Cilt 26, Sayı 2, s. 357; Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 28.

¹⁸⁷ FATF (2011a), *FATF XI Special Recommendations*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 3.

¹⁸⁸ Joseph WHEATLEY 2005, agm. s. 372.

ülkelerinde finans sektöründeki kontrolsüzlüğü ve bu ülkelerin verdiği teminatlar suç örgütlerini cezbetmektedir¹⁸⁹.

Modern dünyada finans sektöründe kullanılan yöntemlerin çok çeşitli olması, bu kurumlar aracılığıyla yapılacak yeni aklama yöntemlerinin meydana çıkmasına yol açmaktadır¹⁹⁰. Hatta FATF 2015 yılında yayınladığı bir tavsiyede, gelişen bilişim teknolojisi çerçevesinde aklama suçunun işlenmesini önlemek için finans kurumlarının gereken önlemleri alması gerektiği ifade edilmiştir¹⁹¹.

Banka hesapları aracılığıyla yapılan aklama faaliyetinde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlere bakıldığında en bilinenleri; gerçek olmayan adla hesap açılması, hesaben ödeme, geçici banka hesabı açılması, toplama hesap açılması, aklama suçu için istihdam edilen kimselerin banka hesaplarının kullanılması olarak sıralanabilir¹⁹².

Aklama işlemlerinde ayrıca özel bankacılık sistemleri de kullanılmaktadır. Özel bankacılık hizmeti veren kişiler, müşterileri açısından sır saklama yükümlülüğünü dikkatle yerine getirir ve müşterilerine ilişkin ayrıntılı bir inceleme yapmamaktadır. Özel bankaların resmi makamlara şüpheli işlem bildiriminin, sermaye sahibinin devlet olduğu bankalara oranla daha az olduğu görülmektedir¹⁹³.

1.3.7. Sanal Bankacılık Sistemiyle Aklama

İnternet ve bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bankalar başta olmak üzere finans kurumlarındaki işlemlerin internet üzerinden yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, sanal bankacılık işlemleriyle kara paranın aklanmasını kolaylaştırmıştır. Bilişim teknolojilerinin ilerlemesi, finans sektöründeki işlemlerin de sanal bankacılık sistemiyle yapılabilmesine yol açmış ve banka şubesine gitmeksizin işlemlerin rahatça yapılabilmesi mümkün hale gelmiştir. Kara parayı aklayan kişiler de bu rahatlıktan yararlanarak oturdukları yerden, bankaya gitmeden birden çok para transferi yapmaya başlamıştır¹⁹⁴.

¹⁸⁹ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 86; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 45.

¹⁹⁰ Hasan DURSUN 2008b , age. s. 102.

¹⁹¹ FATF (2015), Best Practices Combating The Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8), <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 6.

¹⁹² Hasan DURSUN 2008b, age. ss. 102-105.

¹⁹³ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 45.

¹⁹⁴ Volkan DÜLGER 2011, age. s.124.

Aklama işlemlerinde sanal bankacılığın kullanılmasının temel nedenleri, fon aktarımlarının rahat şekilde gerçekleştirilmesi, aklanmak istenen suç gelirlerinin takibinin yapılamaması, aklama safhalarının hepsinin bu yöntemde kolay şekilde aşılabilmesi ve suçluların fiziki olarak yakalanmasının zorluğudur¹⁹⁵.

Bununla birlikte, klasik finans kurumlarının internet bankacılığı faaliyetleri haricinde internet üzerinde işlem yapabilen finansal kurumların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu finans kurumları da sanal bankacılık faaliyetleriyle müşterilerine para transferi başta olmak üzere bütün olanakları sunmaktadır. Müşteriye verilen şifreler, sisteme giriş yapmayı temin etmekte ve hesapta bulunan para çok kısa bir zamanda dünyanın bir başka yerine nakledilebilmektedir¹⁹⁶. Bu işlem ve faaliyetlerin en önemli yararı; suç gelirini aklayan kişi ile banka arasında yüz yüze bir ilişkinin olmaması ve sanal bankacılık işlemlerinin çok hızlı olmasıdır¹⁹⁷. Bu durum, aklama faaliyeti yapan kimseler için kara paranın rahat ve hızlı bir şekilde aklanması anlamına gelmektedir¹⁹⁸.

1.3.8. Sigorta Poliçeleri Yoluyla Aklama

Sigorta sözleşmesinde sigorta primi, taksitler halinde veya peşin olarak ödenebilmektedir. Son yıllarda sigorta sözleşmesinin akdinden sonra, tek seferde peşin ödeme yönteminin yaygın hale geldiği görülmektedir¹⁹⁹. Bu yöntemden yararlanan suç gelirlerini aklayanlar, kendileri ya da birlikte çalıştıkları şahıslar adına ve hesabına satın aldıkları emeklilik, hayat sigortası gibi poliçelerin karşılığı olan sigorta primini suç geliri ile ödemekte, akabinde ceza ve masrafları kabul edip sigorta şirketinden erken ödeme isteyerek aklanmış paralarını almaktadır²⁰⁰. Bazı ülkeler, hayat sigortalarına dair yasal düzenlemelerinde kısa bir deneme ve iptal süresi getirmektedir. Suç geliri aklayanların deneme süresinden faydalanarak yatırdıkları paraları en küçük kayıp görmeden geri almaları da olanaklıdır. Hatta suç geliri karşılığında alınmış sigorta poliçeleri, finans kurumlarından kredi alırken teminat olarak gösterilebilmektedir²⁰¹.

¹⁹⁵ age ss. 126-128.

¹⁹⁶ Sacit YILMAZ (2006), *Kara Paranın Aklanması ve Türkiye Boyutu* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, s. 27.

¹⁹⁷ Hasan DURSUN 2008b, age. ss. 110-111.

¹⁹⁸ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 50.

¹⁹⁹ Peter REUTER ve Edwin M. TRUMAN (2004), *Chasing Dirty Money*, PIIE, Washington, s. 29.

²⁰⁰ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 49.

²⁰¹ Peter REUTER ve Edwin M. TRUMAN 2004, age. s. 29.

Sigorta primi ödemelerinin gelişen ülkelerde yaygın şekilde nakit parayla gerçekleştirilmesi ve gelişmiş ülkelerde ise, sigorta poliçelerinin ikinci el piyasalarının olması ve sigorta şirketi ile lehtarın temasa geçmeksizin işlemleri bitiren aracılardan nakit parayla ödeme yapılmasına sıcak bakması gibi faktörler, suç gelirlerini aklayanlara kolaylık sağlamaktadır²⁰². Aracılar veya sigorta şirketi elemanlarının yüksek komisyonlar karşılığında kara parayı kabul ettiği ve sigorta şirketlerinin de doğrudan suç gelirlerini aklayanlara ait olduğu FATF uzmanları tarafından belirlenmiştir. Örnek olarak 1995-2003 yılları arasında ABD’de bir şirketin, uyuşturucu ticaretinden gelen suç gelirlerini aklamak için öldürücü hastalıkları bulunan kişilerin hayat sigortalarını satın alma ve müşterileri arasında karmaşık poliçe transferleri yapmak gibi usulleri uyguladığı görülmektedir²⁰³.

Suç gelirlerini aklama, sadece hayat sigortaları aracılığıyla yapılmamaktadır. Başka bir yöntem de suç geliriyle satın alınmış değerli malların sigorta yapıldıktan sonra bu malların çalındığını ya da zarara uğradığını beyan ederek sigorta şirketinden ödeme istemektir. Şirketin ödeme yapması durumunda, suç geliri, kaynağı gösterilebilecek yasal paraya dönüşmüş olur²⁰⁴.

1.3.9. Kumar ve Diğer Kazanç Sağlayan Oyunlar

Kumarhanelerde günlük olarak fazla miktarda nakit paranın dolaşımını normal kabul edildiğinden ve bunun denetimi güç olduğundan, kumarhaneler daima suç gelirlerini aklayanları kendine çekmiştir. Yasa dışı elde ettikleri gelirleri kumardan kazanılmış görünümüne sokabilmek için suç örgütleri, kumarhane satın almakta veya kumarhaneyi idare edenleri kendileriyle iş birliğine zorlamaktadır²⁰⁵. Suç geliri ile kumarhanelerde nakit olarak fiş alınmakta ve daha sonra bu fişlere istinaden işletme tarafından suç geliri aklayanlara veya bir üçüncü şahıs adına çek düzenlenmektedir. Bu çeklerin de bozdurulması, kara para aklanmasında sıkça kullanılan bir metottür. Bazı hallerde fişleri yeniden paraya çevirmeye gerek bulunmaksızın, doğrudan kullanma suretiyle de meşru ve gayrimeşru mal ve hizmetleri satın almak olanaklıdır. İlave olarak, birden fazla ülkede şubesi olan kumarhaneler, müşterinin bir kumarhane

²⁰² FATF (2005), *Money Laundering & Terrorist Financing Typologies 2004-2005*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 47.

²⁰³ FATF (2005), *Money Laundering & Terrorist Financing Typologies 2004-2005*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, ss. 48-49.

²⁰⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 50.

²⁰⁵ Ergin ERGÜL 2005, age. s. 17.

şubesindeki kredisini, bu müşterinin talebiyle bir diğer ülkedeki şubeye naklederek uluslararası seviyede suç geliri aklamayı kolay hale getirmektedir²⁰⁶.

Suç geliri aklama işlemlerinde elektronik kumar makineleri, araç olarak kullanılabilir. ABD’de olan bir olayda, uyuşturucudan kaynaklanan geliri aklamak isteyen aklayıcılar, kumarhane çalışanlarıyla anlaşmış, kumar makinelerindeki yazılıma giriş yapmış ve istedikleri miktarda kazanmalarını temin edecek şekilde yazılımı değiştirmiştir. Kumarhanelerin suç geliri aklayanları cezbeden bir diğer özelliği ise, müşterilerine verdikleri mali hizmetlerdir. Kumarhanelerin pek çok ülkede, sanki bir banka gibi çalışmakta ve kredi veya borç hesabı açma, kasa kiralama ve başka finans kurumlarına para transferi yapma, döviz alıp satma ve çek ciro etme yetkisi bulunmaktadır²⁰⁷.

Piyango ve at yarışları benzeri şans oyunları da suç geliri aklamak için kullanılmaktadır. Suç geliri aklayanlar, at yarışında kazanan biletleri gerçek sahiplerinden alarak suç gelirlerini aklamakta ve bu durumla sıkça karşılaşmaktadır. Bilet sahipleri de suç geliri aklayanlar tarafından fazladan para önerildiğinden ve vergi ödeme yükünden kurtulmak istediklerinden bu işleme onay vermektedirler. Bu metot, ikramiyelerini almak amacıyla piyango dairesine gelenlerin biletlerinde de uygulanmaktadır²⁰⁸. Ayrıca at yarışını düzenleyen kişilerle anlaşma yapılarak, yarışın bitiminden sonra yarış sonuçlarına göre kazanan bilet düzenlenmesi de yapılmaktadır²⁰⁹.

FATF, kumarın yasak olduğu ülkelerde dahi kumarhaneler aracılığıyla suç gelirinin aklanması faaliyetlerinin devam ettiğini belirtmektedir. Bunun nedeni, bu ülkelerde de yasal olmayan kumarhanelerin çalışması ile şahıs ve kaynakların aklama için kumarın yasal olduğu ülkelere doğru hareketidir²¹⁰. Örneğin açık denizde kumar oynama imkânı veren yolcu gemileri, suç geliri aklamaya mücadelede zayıf noktalarından biridir. Bu gemiler, yetki alanı sorunu yüzünden genellikle denetlenmemekte olup, çoğunlukla bayrak devletlerinin de suç geliri aklamaya yönelik önlemleri uygulamakla uğraşmadıkları belirlenmiştir. Yasalarla düzenlenmesi ve kontrol altına alınması gerekli alanlardan bir diğeri ise, çevrimiçi kumar siteleridir.

²⁰⁶ Peter REUTER ve Edwin M. TRUMAN 2004, age. ss. 28-29.

²⁰⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. ss. 42-43.

²⁰⁸ Peter REUTER ve Edwin M. TRUMAN 2004, age. s. 29.

²⁰⁹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 76.

²¹⁰ FATF (2009), *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sectors*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 23.

Bazı devletler, çevrimiçi kumar bakımından fiziki yerlerde oynanan kumar gibi koşullar ve ruhsatlar getirirse de çoğunlukla yasal anlamda gerekli düzenlemelerin bulunmadığı görülmüştür. İlave olarak, sanal kumarhanelere ilişkin yeterince inceleme yapılmadığından karşı karşıya kalınabilecek tehlike ve sorunlar da yetkililerce tam olarak bilinmemektedir²¹¹.

Online kumar ve bahis sitelerinin kripto para birimleriyle aklama suçu konusunda oldukça yoğun kullanıldığı ve internet üzerinde ödeme aracı olarak kripto para birimini kullanan kumar ve bahis sitelerinin her geçen gün artış gösterdiği görülmektedir. Türkiye’de MASAK Başkanı tarafından yapılan bir açıklamada; yasa dışı kumar ve bahis suçlarının genellikle QR kod, cebe havale, kripto para gibi birtakım ödeme araçlarıyla işlendiği, kripto para borsalarında ve bunları aracı kılarak açılan hesaplarla ilgili çok ciddi bir inceleme yapılacağını belirtmiştir²¹².

1.3.10. Futbol Kulüpleri Aracılığıyla Aklama

Futbol sektörü son yıllarda çok yüksek para akışına sahip bir sektör haline gelmişse de nispeten az denetime tabi tutulmaktadır. Bu nedenle futbol kulüpleri legal olmayan faaliyetlerde bulunanların ilgisini de çekmektedir. Futbol sektöründe yönetim kurulu üyesi, oyuncu, menajer, sponsor gibi çeşitli şekillerde gelir kazanan fazla sayıda kişinin olması, kulüplerin hukuki yapılarındaki farklılıklar, bilhassa uluslararası seviyede büyük miktarda işlemler gerçekleştirilmesi, suç gelirlerini aklama işlemlerini kolay hale getirmekte ve bunların tespiti ihtimalini düşürmektedir²¹³. Futbol kulüplerinin satın alınması ya da bunlara yatırım yapılması, kontroller az olduğundan ve yapılacak işlemler belirsiz olduğundan suç geliri aklayanların kullandığı yöntemlerden biridir. Örnek olarak Meksika’da yatırımcı çekecek olağan bir sebep yokken bir üçüncü lig futbol kulübüne bir üst lige çıkmasını temin edecek büyüklükte paranın verilmesi şüpheli bulunmuş ve yapılan araştırmada bu paranın uyuşturucudan elde edildiği belirlenmiştir. Suç geliri aklayanlar, bu şekilde elde ettikleri suçtan gelen

²¹¹ FATF (2009), *Vulnerabilities*. <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 19.06.2021, ss. 59-60.

²¹² Derya MUTLUOĞLU (2020), *Kripto Para Birimleri ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, Yetkin Yayınları, Ankara, ss. 66-67.

²¹³ Süleyman AYDIN ve Yusuf ARIKAN (2012), “Spor Kulüplerinde Yolsuzluklar ve Kara Para Aklama”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 55, s. 76.

parayı hemen elden çıkarmakta ve yatırılan parayı yasal görünüm altında azar azar geri almaktadır²¹⁴.

Suç geliri aklayanlar, oyuncu transferleri de uluslararası alanda yapıldığından bunu kendi amaçları çerçevesinde kullanabilmektedir. Brezilya'da veya Afrika'da halen genç yeteneklerin keşfedildiği ve bunların hâlâ yetenek avcıları açısından ucuz bir kaynak şeklinde görüldüğü spor alanında illegal piyasalar gelişmiş ve bu kişileri kontrol etme gayretleri yetersiz kalmıştır. Sporcular da daha çok maddi gelir kazanmak ve farklı düzenlemelere yönelik hile yapmak için lisanssız kişilerle iş yapmayı seçebilmektedir. Bu nedenle sektörde şeffaflık oluşmamakta ve suç gelirinin aklanması bakımından birçok imkân ortaya çıkmaktadır²¹⁵.

Yetenekli, genç ve tanınmayan yabancı futbolcuların transfer ücretleri, gerçeğinden daha fazla gösterilmekte ve daha sonra futbolcunun beyan edilenden çok daha düşük bir parayla farklı bir kulübe transferi de suç geliri aklama şüphesini doğurmaktadır. İlave olarak, maçlara toplu bilet satışı yapıldığı izlenimi verilmesi, yasa dışı bahisler, kulüplerin fikri mülkiyet haklarının devri ve reklam verilmesine ilişkin gerçek olmayan sözleşmeler düzenlenmesi gibi yöntemler de kullanılabilir²¹⁶. Bununla birlikte, futbol kulüplerinde yöneticilik ve başka görevlerin, ülkedeki önemli siyasetçiler veya kamu görevlileriyle ilişki kurmak için kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Meksika'da bir iş adamı satın aldığı futbol kulübü aracılığıyla devlet yetkilileri ile yakın hale gelmiş ve rüşvet vererek devlet ihalelerini yasaya aykırı şekilde kazanmıştır²¹⁷.

1.3.11. Sanal (Kripto) Para ve İnternet

İnternet; ticaret amacıyla erişim kolaylığı, hızlilik ve küresel olma gibi niteliklere sahip olmasının yanı sıra suç gelirlerinin aklanması için uygun bir sahanın oluşmasına yol açmaktadır. Çevrimiçi ortamda tarafların kimliğinin belirlenmesi ya da doğrulanmasının kesin şekilde olanaklı olmaması, denetlemeye yarayacak kayıtların az olması veya yok olması, internet hizmet sunucularının şüpheli işlem bildirimleri gibi bir beyan yükümlülüklerinin olmaması ve bununla birlikte müşterilerine koruma sağlamak amacıyla yetkililerin takip etmesini önleyecek şifreleme yöntemleri

²¹⁴ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 41.

²¹⁵ Süleyman AYDIN ve Yusuf ARIKAN 2012, agm. s. 75.

²¹⁶ agm s. 73.

²¹⁷ agm s. 74.

kullanmaları ve internet üzerinden yapılan pek çok işlemin var olan hukuki düzenleme veya tanımların haricinde kalması, aklama yapanların nispeten kolay ve tehlikesiz şekilde hareket edebilmesi manasına gelmektedir²¹⁸.

İnternette yer alan Google gibi herkesin kullandığı arama motorları tarafından bulunamayan ve bilindik internet tarayıcılarıyla ulaşılamayan içerikleri barındıran, TOR veya "dark web" adıyla bilinen bölümleri de bulunmaktadır²¹⁹. "Dark web" kullanıcıların kimlik ve yerlerini belirlemenin zor olduğu; uyuşturucu, silah gibi bütün yasa dışı malların alım-satımı, kiralık katillerden hacker tutmaya kadar geniş bir alanda suç oluşturan hizmetleri sunan kişilerle iletişimi olanaklı kılan internet platformlarıdır²²⁰. Örneğin Silk Road e-ticaret sitesi, dark web platformlarının önde gelen örneklerinden olup, 2013 yılında uyuşturucu ticareti, kasten öldürmeye teşvik ve kara para aklama suçuyla ilgisi sebebiyle FBI tarafından kapatılmıştır²²¹. Silk Road'da verilen hizmet ve ürün çeşitliliği ile internet sitesinin kolay kullanım sağlanan ara yüzü sebebiyle faal olduğu dönemde "Karaborsanın Amazonu" şeklinde tanımlanmıştır²²².

Teknoloji alanında suç geliri aklamanın yaygın şekilde kullanıldığı alan, sanal paradır. Sanal para, tedavülde olan herhangi bir ulusal para birimine karşılık olmayan, devletlerden ve onların otoritelerinden bağımsız şekilde ticareti yapılan, dalgalı bir değere sahip elektronik ortamdaki paralardır. İlk ortaya çıkan sanal para türü, Bitcoin olup, güncel sanal para sayısı 1.300'ü geçmiştir. Sanal para, aklama faaliyetini son derece kolay ve erişilebilir kılmaktadır²²³.

Sanal paralar, günümüzde genelde kripto para birimleri olarak bilinmektedir. İlk kripto para birimi sistemi, bir grup bilişim uzmanının kurduğu *Cypherpunk* hareketini²²⁴ benimseyen David Chaum tarafından 1990 yılında önerilen *eCash* ödeme sistemidir²²⁵. Elektronik ticarete kullanılması düşünülen bu ödeme sisteminde, işlem

²¹⁸ Steven PHILPPSOHN (2001), "Money Laundering on the Internet", *Computers & Security*, Cilt 20, Sayı 6, s. 485.

²¹⁹ Mahmut YARDIMCIOĞLU ve Gamze ŞERBETÇİ (2018), "Bitcoin'in Yapısı ve Yasa Dışı Kullanımı", *Al-Farabi International Journal on SocialSciences*, Cilt 2, Sayı 4, ss. 179-180.

²²⁰ agm s. 180.

²²¹ Şehnaz KOÇOĞLU, Yasin Erdem ÇEVİK ve Cihan TANRIÖVEN (2016), "Bitcoin Piyasalarının Etkinliği, Likiditesi, Oynaklığı", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, ss. 79-80; Mahmut YARDIMCIOĞLU ve Gamze ŞERBETÇİ 2018, agm. s. 180.

²²² agm s. 166.

²²³ Savaş DURMUŞ ve M. Şebap POLAR (2018), "Sanal Para Bitcoin", *KAÜİİBFD*, Cilt 9, Sayı 18, s. 661.

²²⁴ Eric HUGHES (1993), *A Cypherpunk's Manifesto*, <https://www.activism.net/cypherpunk/manifesto.html>, ET. 18.12.2021.

²²⁵ David CHAUM (1998) *Blind Signatures for Untraceable Payments*, 1998, <https://chaum.com/publications/Chaum-blind-signatures.PDF>, ET. 18.12.2021.

taraflarının gizliliği kriptografik tekniklerle temin edilmektedir. Kripto para birimlerinin ortaya çıkması, Satoshi Nakamoto'nun Bitcoin sistemini 2008 Ekim ayında, *metzdowd.com* adlı internet sitesinde kriptografi e-posta grubunda duyurması ile başlamıştır. 3 Ocak 2009 tarihinde Nakamoto, sistemi internet üzerinden genel kullanıcılara açmış ve kendisi de ilk Bitcoin madenciliğini yaparak ilk bitcoin'lerin sahibi olmuştur. Kripto paralar, merkezî bir yetkili makam olmaksızın mal ve hizmetler açısından sanal bir ödeme aracı olan ve standart bir para birimi gibi işleyen sanal para ihraç sistemi olarak tanımlanabilir²²⁶.

Elektronik ortamda kayıtlı olan, akıllı kart ve başka usullerle aracısız şekilde nakledilebilen sanal para; yerleştirme safhasında nakit kaçakçılığı ile buluşarak yapılan işlemlere olan gereksinimi sona erdirmiştir²²⁷. Sanal paranın bir devletin denetiminde olmayıp, taşıma güclüğü olmaması, paranın alıcıdan satıcıya doğrudan gönderilmesi, aklama işlemi yapanların da ilgisini celp etmektedir²²⁸. Sanal para haricinde internet bankacılığı da aklamanın tüm safhalarında çok rahat şekilde kullanılmakta ve çok kısa sürede birçok banka hesabı arasında para aktarımı sağlanabilmektedir²²⁹.

Kosta Rika merkezli Liberty Reserve (LR) isimli sanal para şirketi, yaklaşık 6 milyar Amerikan dolarının aklanmasıyla ilişkilendirilmiş ve internet üzerinden kara para aklamaya gösterilebilecek bir örnektir. Bu şirket, yeni kullanıcıların bilgilerinin doğruluğunu denetlememiş ve gerçek parayla LR satın alarak bu değer üstünden işlem yapmalarını ve istediklerinde paralarını çekebilmelerini olanaklı kılmıştır. Şirket hakkında yürütülen soruşturma 17 ülkeye yayılmış, 15 farklı ülkeden 36 adli yardım talebi iletilmiş olup, bu örnek, sanal para vasıtasıyla yapılan aklamanın karmaşık ve izlenmesinin çok zor olabileceğini göstermektedir²³⁰.

Türkiye kripto paraların kullanılmasında dünyada dördüncü, Avrupa'da ise ilk sırada yer almaktadır. Aklayıcıların sistemin sahte adlar kullanımına izin vermesi, düşük komisyon ücretleriyle limitsiz işlem yapma imkanı tanınması ,sistemde internet bağlantısı sağlandığı sürece global düzeyde gelişim aracı ve değer saklama aracı olarak işlem yapılabilmesi, sistemin yapısının merkezi şekilde tasarlanmaması ve bundan

²²⁶ Ryan FARELL (2015), An Analysis of the Cryptocurrency Industry, *Wharton Research Scholars*, s. 3.

²²⁷ Steven PHILIPPSOHN 2001, agm. s. 485.

²²⁸ Mahmut YARDIMCIOĞLU ve Gamze ŞERBETÇİ 2018, agm. s. 166.

²²⁹ Steven PHILIPPSOHN 2001, agm. s. 486.

²³⁰ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 46.

dolayı şüpheli işlemleri izleyecek ve bildirecek bir yönetim biriminin olmaması gibi sebeplerden ötürü aklama suçunun işlenebilmesini mümkün kılmaktadır²³¹. Kripto varlık hizmeti sağlayıcıları 1 Mayıs 2021 tarihinden itibaren 5549 sayılı yasa kapsamında yükümlü olarak belirlenmiştir. Denetimler sonucu çeşitli yükümlülüklerin ihlali nedeniyle Bitci Teknoloji A.Ş, Icrypex Bilişim A.Ş, Paribu Teknoloji A.Ş, BTC Türk gibi hizmet sağlayıcılarına 18 milyon 800 bin liralık idari para cezası kesilmiştir (www.criturk.com). FATF'ın çalışmalarında da kripto para birimlerinin aklama suçu üzerinde risk yarattığı yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği tavsiye edilmektedir. Yaklaşık 1 senedir kripto para yasaları ile ilgili hem Türkiye'de hem de dünyanın birçok yerinde çeşitli çalışmalar sürdürülmekte olup denetim güçlendirilerek yatırımcının korunması, kara paranın önlenmesi ve mağduriyetlerin giderilmesi için düzenleyici bir yasa tasarısı oluşturulduğu gündemde olup ivedilikle tasarının yasalaşmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

²³¹ Derya MUTLUOĞLU 2020, age. s. 52.

BÖLÜM II

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞINI AKLAMA SUÇUNA İLİŞKİN ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

2.1. AKLAMANIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSAL DÜZENLEMELER

2.1.1. Aklamayla Mücadelenin Yasal Gelişimi

“Kara para aklama” kavramı, ülkemiz mevzuatına “suçtan kaynaklanan mal varlığı geliri” kavramından önce girmiştir. “Kara para aklama” kavramı ilk kez 19.11.1996 tarih ve 4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunda yer almıştır ve ülkemizde aklama ile mücadele kapsamında ilk kez düzenleme yapılmıştır. Bu Kanun’un uygulanmasını göstermek için 02.07.1997 tarihli “*Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*’te “bilgi verme yükümlülüğü”, “şüpheli işlem bildirim” gibi aklamanın engellenmesine dair tedbirler yer almıştır.

Kara para aklamanın önlenmesine dair düzenlemeler 1990’lı yılların sonuna doğru yapılsa da ülkemizin FATF’a 25 Eylül 1991 tarihinde üye olması, kara para aklama ile mücadele edileceği hususundaki ülkemizin gayretini ortaya koymuştur. Fakat FATF tarafından yayınlanan ve üyelerinin yerine getirmesi gerekli Tavsiye Kararlarının uygulanması, Türkiye bakımından yavaş ilerlemiştir. Kara para aklamaya ilişkin ilk kanun tasarısı 1994 yılında hazırlansa da bu Tasarı 1996 yılına kadar yasalaşmamıştır. FATF, Tavsiye Kararlarının yerine getirilmemesi nedeniyle 19 Eylül 1996 tarihinde ülkemize yaptırım uygulama kararı almış ve bunun üzerine 4208 Sayılı Kanun yasalaşmıştır²³².

4208 Sayılı Kanun, kara para aklamayla mücadelede önemli bir yere sahip olsa da öncül suçları sayma suretiyle belirlemesi, zaman içinde kanunun umulan faydayı sağlamamasına neden olmuştur. Bu kapsamda sadece Kanunda sayılan

²³² Ülker MAVRAL 2003, age. s. 170.

suçlardan kazanılan gelirler kara para kabul edilmiş, bu suçların dışındaki suçlardan elde edilen gelirler ise kara para kavramı içine girmemiş ve cezai yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte küresel ekonominin gelişmesi ve ticari ilişkilerin önceki dönemlerle kıyaslanamayacak şekilde artması, gelişen teknoloji sonucu yeni ekonomik suçların ortaya çıkması sebebiyle 4208 sayılı Kanun, ihtiyaçlara cevap verememiş ve zamanın gerisinde kalmıştır. Ayrıca üyelerin atması gereken adımlar nedeniyle FATF'ın 40 Tavsiye Kararı gereğince 4208 sayılı Kanun'un yenilenmesi gerekmiştir²³³.

4208 Sayılı Kanun'un yetersiz kalması sebebiyle 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK m.282'de "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama" suçu düzenlenmiştir. Bahse konu madde yukarıda belirtildiği gibi 5918 Sayılı Kanun'la değişikliğe uğramıştır. Yeni TCK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte 4208 sayılı Kanundaki "kara para aklama" kavramı bir yana bırakılmış ve "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri" kavramı getirilmiştir. FATF tavsiyeleri doğrultusunda 4208 sayılı Kanundaki sayma usulü bir yana bırakılmış ve m.282'de eşik usulü getirilmiştir. Bu şekilde suçların teker teker sayılması yerine aşağı sınırı 6 ay ya da daha fazla hapis cezası olan bütün suçlardan kazanılan gelirlerin aklanması madde kapsamına girmiştir.

5549 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile 4208 sayılı Kanunun m.11 ve 13'deki kontrollü teslimata dair hükümleri haricinde bütün maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Anılan Kanunda daha fazla suçtan elde edilen gelirlerin aklanmasının önlenmesine dair tedbirler düzenlenerek TCK m.282 ile uyumlu bir düzenleme getirilmiştir.

2.1.2. 5549 Sayılı Yasa ile Getirilen Düzenlemeler

TCK m.282 aklanmaya ilişkin eylemleri cezalandırırken, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da (m.1) ise aklama eyleminin önlenmesine dair tedbirlerin usul ve esaslarını detaylı bir biçimde düzenlenmiştir.

Ayrıca 5549 sayılı Kanun, aklama ile mücadelede uyulması zorunlu olan önlemleri düzenlemenin yanında bu önlemlere uyulmaması durumunda tatbik edilecek

²³³ Bahadır KÜÇÜKUYSAL ve Süleyman AYDIN (2012), *Küreselleşme Sürecinde Sınırışan Suç Olarak Kara paranın Aklanması, Sınırışan Organize Suçlar*, Genişletilmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 186; Ülker MAVRAL 2003, age. s. 170.

ceza hükümlerine de sahiptir. Aklama suçu ile mücadele etmek için aklama eyleminin TCK m.282’de suç şeklinde düzenlenmesinin yanı sıra bu suçun önlenmesi amacıyla ikincil bir hukuki düzenleme yapılmış ve 5549 sayılı Kanunda yer alan yükümlülüklerin ihlali durumunda yeni suçlar ihdas edilmiştir²³⁴. 5549 sayılı Kanundaki cezai düzenlemelerin TCK m.282’deki suçla ilgisi yoktur. Aklama eylemi gerçekleşmese bile, sadece alınan önlemlere aykırı davranılması halinde de 5549 sayılı Kanun m.13 ve 14’de cezai düzenlemeler getirilmiştir.

5549 sayılı Kanundaki yeni düzenlemeler; yükümlülere dair düzenlemelerin bu Kanunda yer alması; kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim, nakit işlem bildirim gibi yükümlülükleri getirilmesi; yükümlülük ihlali halinde idari ya da adli para cezası getirilmesi; ülkeler arası bilgi paylaşımı sisteminin oluşturulması ve şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun ifşa edilmemesi gibi hususlardır²³⁵.

5549 sayılı Kanun’da gösterilen yükümlülüklerin ihlali durumunda yükümlüler aleyhinde anılan Kanunun m.3, m.4/1, m.5, m.6, m. 13/1, 13/3 gereğince 2020 yılı için 20.956.420,00 TL’ye kadar idari para cezası uygulanabilecektir²³⁶. Bununla birlikte yükümlülükleri yapmayan gerçek kişiler, 5549 sayılı Kanun m.14 gereğince 1 ilâ 3 yıl hapis ve adli para cezası ile cezalandırılacak ve tüzel kişilere yönelik güvenlik tedbirlerine karar verilebilecektir.

5549 sayılı Kanun (m.2/g), 4208 sayılı Kanunu kontrollü teslimat hükümleri hariç yürürlükten kaldırmış ve 4208 sayılı Kanun ile TCK m.282 arasında oluşabilecek çatışmaları önlemiştir.

Bununla birlikte, 5549 sayılı Kanun ile yükümlüler, önleyici tedbirlerin yöneldiği kişi veya kurumlar “yükümlü” şeklinde tanımlanmış ve 4208 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğindeki yükümlüler listesi sadeleştirilmiştir. 5549 sayılı Kanun m.2/1-d’de yükümlüler; sigortacılık, bankacılık, sermaye piyasaları, finansal hizmetler dahil olmak üzere pek çok alanlarda faaliyet gösterenler şeklinde tanımlanmıştır.

Ayrıca 5549 sayılı Kanun’da aklamaların engellenmesi için getirilen önlemlerin, terörizmin finansmanının önlenmesi için de uygulanacağı ifade edilmiştir. 5549 sayılı Kanunun “El koyma” başlığını taşıyan m.17, m.18 ve “Başkanlığın görev ve yetkileri”

²³⁴ Ömer GÖREN (2012), *Mali Suçlar Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 91; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 81.

²³⁵ Oktay ÜSTÜN (2008a), “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 64, s. 45.

²³⁶ Hazine ve Maliye Bakanlığı, *Yaptırımlar*, <https://www.hmb.gov.tr/yaptirimlar>, ET. 14.09.2021.

başlığını taşıyan m.19’da terörizmin finansmanının engellenmesine ilişkin tedbirler de yer almıştır²³⁷. 5549 sayılı Kanunda yükümlüler, gelirin yasadışı amaçlarla kullanıldığına ilişkin şüpheli bir durumun bulunması halinde MASAK’a bildirim yapmakla yükümlü kılınmıştır.

2.1.3. Aklama Suçunun Önlenmesine İlişkin Tedbirler

Aklamanın önlenmesine dair önlemlerin birçoğu 5549 sayılı Kanun’da düzenlenmiştir. Aklama suçu ile mücadelede önleyici tedbirlerin alınması, cezai soruşturma makamlarının da yararına olmaktadır. Bu çerçevede soruşturma makamlarının suçu önceden haber alarak harekete geçmeleri için bankalara ve başka finans kuruluşlarına ihbar, kayıt altına alma, bilgi ve belge verme yükümlülüğü şeklinde önlemlere uyma zorunluluğu getirilmiştir. Bu yükümlülükler, FATF’ın 40 Tavsiye Kararı ve Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine ilişkin 1990 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi gibi uluslararası düzenlemelerden kaynaklanan yükümlülüklerdir²³⁸.

Önleyici tedbirler; yasadışı elde edilen gelirin mali sisteme girmesinin önlenmesi ya da zorlaştırılmasını hedeflemektedir. Bununla birlikte, bu önlemler, aklama eyleminin işlenmeye başlanması durumunda ceza hukuku kapsamında delil elde edilmesine de yardımcı olur. Diğer bir deyişle önleyici tedbirler, cezai yaptırımların uygulanabilmesi için gerekli olmakta veya cezai yaptırımlara gerek kalmaksızın gelirin finansal sisteme girmesini önlemektedir. Bu tedbirlerin en önemlileri; şüpheli işlem bildirimini, kimlik tespiti, bilgi verme yükümlülüğü ve nakit işlem bildirimidir.

2.1.3.1. Kimlik Tespiti

Aklama suçuyla mücadelede suçluların tespiti bakımından alınan en esaslı önlem, kimlik tespitidir. Kimlik tespiti önleminin getirilmesinin nedeni, banka vasıtasıyla işlem gerçekleştiren kişinin asıl kimlik bilgilerinin kaydedilmesi ve gelecekte bir suç soruşturması yapılması halinde ilgili makamlara kimlik bilgilerinin sağlanması yoluyla suçluların belirlenmesine imkân vermektir. Bu kapsamda kimlik tespitinde, aklama suçunun işlendiğine dair bir belirlemenin yapılmasından çok

²³⁷ Çağrı CANCA (2018), *Kara Para Aklama ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu* (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 87.

²³⁸ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 189.

gelecekte meydana çıkabilecek bir suça ilişkin olarak, suç işleyenleri belirleme çabası bulunmaktadır. Bankalar ve diğer mali kuruluşlar, müşterinin gerçek kimliği ve yapılacak işlemi tespit etmeden müşteri ile aralarında iş ilişkisi kurmamalıdır. Müşterinin gereken bilgileri vermemesi ya da noksan vermesi durumlarında müşterinin işlemi yapmamalıdır²³⁹. Bununla birlikte, finansal kurumlar, müşteri tarafından sunulan bilgileri sorgulaması gerekmekte ve bu bilgileri doğrulayıp destekleyen geçerli belgelerin mevcudiyetini de aramalıdır²⁴⁰.

Yine kimlik tespitine ilişkin 5549 sayılı Kanun m.3'de yükümlülere, müşterinin tanınmasına dair kurallar çerçevesinde; işlem yapanlar ile temsilcilerinin kimliklerini belirlemek ve gerekli diğer önlemleri almak zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca m.3/2'de diğer usul ve esasların yönetmelikle belirleneceği belirtilerek, detaylı düzenlemelerin yönetmelikle yapılacağı gösterilmiştir. Bu amaçla 5549 sayılı Kanuna istinaden yayımlanan Yönetmelik'te kimlik tespiti gerektiren işlemlerin hangileri olduğu ifade edilmiştir.

Bu Yönetmelik m.5'e göre işlem tutarı veya ilişkili birden çok işlemin toplam tutarı 75.000- TL ya da üstünde olduğunda, elektronik transferlerde ise işlem tutarı veya birbiriyle bağlantılı birden çok işlemin toplam tutarı 7.500-TL ya da üstünde olduğunda, yükümlüler bakımından kimlik tespiti yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte, yükümlüler, şüpheli işlem bildirimini gerektiren bir durum olduğunda, tutara bakılmaksızın kimliğe ilişkin bilgileri almak zorundadırlar.

Gerçek kişilerin kimlikleri tespit edilirken şahsın ismi, soy ismi, kimlik belgesinin numarası, adresi ve imza örneği gibi bilgileri alınacaktır. 2021 yılında anılan Yönetmelik'in 6/A maddesinde yapılan değişiklikle gerçek kişilerde uzaktan kimlik tespiti yöntemi getirilmiştir. Bu maddeye göre, yükümlü yaptığı sözleşmede uzaktan kimliğinin doğrulanmasına olanak vermişse, gerçek şahıslarla devamlı iş ilişkisi kurulmasında müşteri kimliğinin teyit edilmesi için uzaktan kimlik belirleme usulleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kullanılabilir.

Tüzel kişilere yönelik kimlik belirlenmesinde ise; tüzel kişinin unvanı, ticaret sicil numarası, vergi numarası, faaliyet alanı, telefon numarası, adresi gibi bilgiler ile imza örnekleri alınacaktır. Ayrıca Türk hukukunda Bankacılık Kanunu m.76/3'de

²³⁹ T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçlar Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği (2003). Kara Paranın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri, *Türkiye Bankalar Birliği*, Ankara, Yayın No: 235, s. 25.

²⁴⁰ Dennis COX (2012), *Introduction to Money Laundering Deterrence*, Wiley, West Sussex, s. 132.

kimlik tespiti tedbirinin uygulanacağı bir düzenleme daha bulunmaktadır. Bu madde ile anonim veya var olmayan bir adla açılan hesaplar, müşterinin gerçek kimliğinin belirlenmesini olanaksız hale getireceğinden, kimlik tespitine olanak vermeyecek biçimde hesap açılması önlenmiştir.

Kimlik tespiti ve bununla birlikte müşteri özen yükümlülüğünü (customer due dilligence) getiren uluslararası en önemli düzenleme, FATF'ın 10 sayılı Tavsiyesidir. Bu tavsiye, gerçek kişi müşterilerin gerçek kimliklerinin bağımsız, güvenilir kaynaklar aracılığıyla teyit edilmesini, malvarlığı üstündeki faydalanma hakkının hangi kişilerde olduğunun; tüzel kişi olması durumunda tüzel kişinin sahiplik ve idare yapısının kurum tarafından belirlenmesini istemektedir²⁴¹. Diğer bir deyişle bu yükümlülük, finans kurumları ile başkaca kurumların müşterilerinin kimliğini belirlemeleri ve yapılacak işlemlerle onlarla ilgili bilgileri doğrulamaya dair özen yükümlülüğüdür²⁴². Özen yükümlülüğü, finans kurumlarının müşterilerinin ve bunların kuruma ve topluma yönelik oluşturduğu tehlikelerin mevcudiyetinden bilgi sahibi olmaları gereğine dayanmaktadır.

FATF'ın 12 no.lu Tavsiyesinde, politik nüfuz sahibi kişiler ile bunların aile üyelerinin, sahip oldukları konumdan yararlanarak haksız çıkar elde etmesini önlemek için ek önlemler alınması istenmektedir. Ayrıca FATF tavsiyelerinin kapsamında sadece finans kurumları değil, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da girmektedirler²⁴³. Son olarak, kimlik tespit süreçleri, büyük şirketlerin yeni müşteri kabulünde ortalama ilişki kurma süresini uzatması ve ilişki kurma süresinin 2017 yılı itibariyle ortalama 32 gün sürmesi nedeniyle eleştiriye uğramaktadır²⁴⁴.

2.1.3.2. Şüpheli İşlem Bildirimi

“Şüpheli işlem bildirimini”, finans kurumları aracılığıyla yapılan bir işlemin aklama suçuyla ilişkili olduğuna dair şüpheler olması durumunda o devletin yetkili

²⁴¹ FATF (2018), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, ss. 9-13.

²⁴² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 67

²⁴³ FATF (2018), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, ss. 54-55.

²⁴⁴ Reuters THOMSON (2017), *2017 Global KYC Surveys Attest to Even Greater Compliance Pain Points*, <https://www.thomsonreuters.com/en/press-releases/2017/october/thomson-reuters-2017-global-kyc-surveys-attest-to-even-greater-compliance-pain-points.html>, ET. 5.09.2021; Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 151.

mali birimlerine yapılan bildirimdir²⁴⁵. 5549 sayılı Kanun m.4/1 ile yükümlülere, herhangi bir tutarla bağlı kalmaksızın (Yön m.5/1-d) aklama ile bağlantılı olduğu sanılan işlemlerin MASAK'a ihbarı yükümlülüğü konulmuştur. Yönetmeliğe göre şüpheli işlemler, işleme dair şüphenin gerçekleştiği tarihten başlayarak en geç on iş günü içinde MASAK'a bildirilir²⁴⁶. Aklama eyleminin işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe bulunan durumlarda 5549 sayılı Kanun m.17 gereğince gereken koruma tedbirlerinin alınması için ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na da ihbarda bulunulacaktır.

Şüpheli işlemin mevzuatta tanımı yapılmış olsa da sübjektif bir kavramdır. Uygulamada kişinin gerçekleştirdiği önceki işlemlerinden farklı olan hesap hareketleri, kişinin mevcut malvarlığı ile yaptığı işlemler arasındaki orantısızlık ya da yapılan işlemin benzerlerine göre çok yüksek meblağlarla veya karmaşık işlemlerle gerçekleştirilmesi durumlarında şüpheli işlemden bahsedilebileceği söylenebilir²⁴⁷.

Yükümlülerin MASAK'a şüpheli işlem ihbarında bulunması halinde, 5549 sayılı Kanun, yükümlülük denetimi ile görevli olan denetim görevlileri ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, bu işlemi hiç kimseye açıklamama yasağı getirmiştir (m.4/2). Ayrıca 5549 sayılı Kanun m.10 ile yükümlülüklerini icra eden gerçek ve tüzel kişilerin hukuki veya cezai açıdan sorumlu tutulamayacaklarına dair madde konulmuş ve yükümlülere yönelik sıkı bir koruma sağlanmıştır.

FATF'ın 29 no.lu Tavsiyesinde, finans sektörü ile bu sektör haricinde bulunan tespit edilmiş kişi ve kurumların yaptıkları belirli bir miktarı aşan tüm nakit işlemlerin bildirildiği bir sistemin devletler tarafından kurulması tavsiye edilmiştir²⁴⁸.

Son olarak, aklama suçuyla mücadelede özel sektörün yükümlü hale getirilmesi ve bu görevlerini ihmal ettiklerinde cezalandırılması, teori ve uygulamada eleştirilmiştir²⁴⁹. Banka-müşteri ilişkisi gibi gizliliğin esas olduğu ilişkilere dair bilgiler, önleme tedbirleri kapsamında devletin eline geçmekte ve gizlilik ihlaline uğramaktadır. Uygulamada da finans kurumları cezalandırılmamak adına her yıl yüz binlerce şüpheli işlem bildirimini yapmaktadırlar. Örneğin bankalar, müşteriler

²⁴⁵ Hasan AYKIN 2010 age. s. 40.

²⁴⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 114-115.

²⁴⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 69; Hasan AYKIN (2008b) "Aklama ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 65, s. 51.

²⁴⁸ FATF (2018), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 97.

²⁴⁹ Petrus C. VAN DUYNE, Marc S. GROENHUIJSEN ve A. A. P. SCHUDELARO (2005), "Balancing Financial Threats and Legal Interests in Money-Laundering Policy", *Crime, Law & Social Change*, Cilt 43, Sayı 2-3, s. 141.

açısından olumsuz sonuç doğursa da çok fazla şüpheli işlem bildirimini yapmakta ve kararı MASAK'ın vermesini beklemektedirler²⁵⁰. Bu durum, aklama suçuyla mücadeleden sapılmasına yol açmaktadır²⁵¹.

2.1.3.3. Nakit İşlem Bildirimi

Nakit işlem bildirimini, kâğıt veya madeni paralarla yapılan ve toplam tutarı mevzuatta belirlenen miktarı aşan işlemlerin yükümlüler vasıtasıyla o devletin yetkili mali araştırma birimine bildirilmesidir²⁵². Özel bir istisna veya muafiyet bulunmuyorsa, nakit işlem eşliğini geçen işlemler şüpheli olup olmadıklarına bakılmaksızın bildirilecektir.

“Devamlı bilgi verme” başlıklı 5549 sayılı Kanun m.6 uyarınca yükümlülerin, taraf oldukları ya da aracılık yaptıkları işlemlerde, Maliye ve Hazine Bakanlığı tarafından tespit edilecek miktarı aşanların MASAK'a bildirmeleri gerektiği düzenlenmiştir. Nakit para haricinde çek, altın para gibi diğer finansal araçlarla gerçekleştirilen işlemler, kural olarak, nakit işlem bildirimini kapsamına girmemektedir²⁵³.

FATF'ın 29 sayılı Tavsiyeye dair yorum notunda, finans sektörü haricindeki belirli kişi ve kurumların milli para ya da dövizle yapılmış belirli bir miktarı aşan tüm nakit işlemlerinin bildirildiği bir sistemin devletler tarafından değerlendirilmesini tavsiye etmekte olup, bu konuda kararı üye devletlere bırakmaktadır²⁵⁴.

Hem 5549 sayılı Kanun hem de Yönetmelik, bildirim eşliğini belirlemeyi Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bırakmışsa da halihazırda eşik tutar ile diğer usul ve esasların belirlenmediği görülmektedir²⁵⁵.

²⁵⁰ Hüseyin AYDIN (2018), “TBB-MASAK Çalıştayı Açılış Konuşmaları”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 105, s. 16.

²⁵¹ Naci AĞBAL (2018), “TBB-MASAK Çalıştayı Açılış Konuşmaları”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 105, s. 21.

²⁵² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 114; Hasan AYKIN 2008b, agm. s. 41.

²⁵³ Hasan AYKIN 2010, age. s. 42.

²⁵⁴ FATF (2018), *International Standarts on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 97.

²⁵⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 115; Hasan AYKIN 2010, age. s. 43; Ülker MAVRAL 2003, age. s. 246.

2.1.3.4. Bilgi Verme Yükümlülüğü

“Bilgi ve Belge Verme” başlıklı 5549 sayılı Kanun m.7 ve Yönetmelik m.31 uyarınca kamu kurumları, gerçek ve tüzel şahıslar ile tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlar, Başkanlık ve denetim elemanlarınca talep edilecek tüm bilgi, belgeleri ve bunlara dair kayıtları sağlamak, bu kayıtlara erişimi temin etmek ya da okunabilir durumda tutmak için gereken tüm kolaylığı sağlamakla yükümlü kılınmışlardır²⁵⁶. Kanun m.6’da yükümlüler açısından devamlı bilgi verme yükümlülüğü düzenlense de m.7’de başta kamu kurumları olmak üzere gerçek kişiler ve diğer özel hukuk tüzel kişilerinden aklama suçunun önlenmesi için bilgi ve belge temini düzenlenmiştir.

Bunun yanında yükümlüler, bu Kanunda getirilen yüküm ve işlemlerine dair tüm elektronik ve fiziki kayıtları ve belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve diğer kayıtları son kayıt tarihinden; kimlik belirlenmesine dair belgeleri ise son işlem tarihinden başlayarak 8 yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Ayrıca talep edilmesi durumunda yükümlüler, bu bilgi ve belgeleri MASAK veya soruşturma mercilerine sunmakla yükümlüdür (m.8). Savunma hakkına ilişkin hükümler hariç, yükümlülerin, bir nedenle bilgi ve belge sunmaktan sakınması olanaklı değildir.

2.1.3.5. Yükümlülük İhlalinde Ceza

Kimlik tespiti (m.3), sürekli bilgi verme ve nakit bildirim (m.6) çerçevesindeki yükümlülüklerden birine aykırı davranan yükümlülere otuz bin Türk lirası, şüpheli işlem bildirimine (m.4/1) dair yükümlülüklerin gerçek kişi yükümlüler tarafından yerine getirilmemesi durumunda, 50.000- TL idari para cezası verilecektir (m.13). Yine 5549 sayılı Kanun m.13/1’in ikinci cümlesinde yükümlünün; maddede sayılan finans kurumları olması durumunda idari para cezasının iki katı şeklinde tatbik edileceği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte Kanunm.14’de yükümlük ihlali durumunda cezai yaptırım öngörülmüştür. Bu maddeye göre, 5549 sayılı Kanun m.4/2, m.7 ve 8’deki yükümlülüklerle aykırı davranan şahıslar bir ila üç yıl arasında hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılacaktır. Bu kapsamda yükümlüler, MASAK’a yaptığı bildirim, denetim elemanları ile yargı organları haricindeki kişilere açıklarlarsa veya MASAK’ın kendilerinden istediği bilgi ve belgeleri vermemesi ya

²⁵⁶ Oktay ÜSTÜN 2008a, agm. s. 50.

da Kanunda yer alan yasal süreler boyunca müşterilerin bilgi ve belgeleri saklamamaları durumunda, hapis ve adli para cezası ile cezalandırılacaktır²⁵⁷.

2.1.3.6. Uyum (Compliance) Programları

Aklama suçunda önleyici tedbirler saptanırken, yükümlülerin kurum içindeki pozisyonu veya düzenine değil, mücadeledeki fonksiyonlarını etkili bir şekilde yapıp yapmadıklarına önem verilmektedir. Mevzuata uyum sağlandığı müddetçe, bu tedbirlerin veya yükümlerinin kurum içinde hangi usullerle yapılacağına ilişkin bir serbesti bulunmaktadır²⁵⁸.

Öte yandan, suçluların aklayacakları para veya değeri yetkililer fark etmeksizin finansal sisteme sokabilmek için sürekli yeni yöntemler bulmaları, yükümlülerin de buna karşı koyma yol, usul ve araçlarını buna göre değiştirebilmeleri ve belli standart kalıplar içinde hareket etmemeleri gerekmektedir. Bu çerçevede, kurumların iç denetim terimi, basit hesap denetimleri ve özel risk yönetim politikalarına yönelmiş ve bu şekilde uyum programları meydana çıkmıştır. Uyum programı, aklama suçuna dair tehlikelerin belirlenmesi, tedbirlerin alınması ve kurumun tümünde uygulanan politikalar ve denetim usullerinin geliştirilmesi anlamına gelmektedir²⁵⁹.

Önleme yükümlülerinin aklamayla suçuna ilişkin düzenlemelerini uygulamayı sağlamayı yüklenen kişiler, "uyum görevlisi" (compliance officer) şeklinde tanımlanmaktadır. Uyum görevlileri, yetkili mali birimlere bildirim yapmaktan fazla bir fonksiyona sahiptir²⁶⁰. Uyum görevlileri, yükümlülerin aklamayla mücadelede aşamalarına etkin şekilde dâhil olmalarını sağlamaktadır²⁶¹. Uyum görevlileri, fonksiyonlarını yapabilmeleri için; görev tanımları ve yetkilerinin tam olarak belirlenmesi, bütçe ve personelinin olması, müşterilerin kimlikleri ve yaptıkları işlemlere eksiksiz şekilde erişme yetkisine sahip olması ve bu görevlilere kurum içinde bir düzeye bağımsızlık verecek üst düzey pozisyonda bulunması gerekmektedir²⁶².

İlk kez 1999 yılında “*Suç Gelirlerine İlişkin Aklama, El Koyma ve Uluslararası İşbirliğine Dair Birleşmiş Milletler Model Kanunu*”nda, finans kurumlarına açısından

²⁵⁷ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 94.

²⁵⁸ Pietro PAVONE ve Francesco PARISI (2018), “Compliance and Corporate Antimoney Laundering Regulation”, *Journal of Governance and Regulation*, Cilt 7, Sayı 2, ss. 7-8.

²⁵⁹ age ss. 8-9.

²⁶⁰ Hasan AYKIN 2008b, agm. s. 55.

²⁶¹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 120.

²⁶² Hasan AYKIN 2008b, agm. s. 55; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 266.

uyum görevlisi kavramı ortaya çıkmıştır. FATF'ın 18 sayılı Tavsiyesinde, finans kurumları haricindeki önleme tedbiri yükümlülerinin de aklamaya karşı uyum programlarının uygulamaya konulmasının zorunlu tutulması tavsiye edilmektedir²⁶³. FATF'a göre uyum programları; mevzuata uyumlu denetimi, kurum içi yönetim usulleri ve kurum içi denetimler, kurum çalışanlarının sürekli eğitimi ve bağımsız denetim usulü gibi unsurlardan meydana gelmektedir. İşletmenin büyüklüğü ile yüz yüze kaldığı riskler dikkate alınarak, uyum programı kapsamında alınacak önlemlerin çeşidi ve yoğunluğu belirlenecektir. Uyumluluk denetimi amacıyla kurumun yönetiminde bulunacak ve uyum işlevini üst yönetimin baskısı altında kalmaksızın yapacak bir uyum görevlisi atanacaktır²⁶⁴.

Geçmişte uyum görevlilerinin sadece bankalarda yer alacağı belirtilmişken, Yönetmelik'te, uyum programı meydana getirecek yükümlülerin; Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankaları hariç bankalar, sermaye piyasası aracı kurumları, sigorta ve emeklilik şirketlerini ve bankacılık işlemleriyle kısıtlı olarak Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü bulunduğu, bu birimlerin uyum programı yapacağı ve uyum görevlisi atayacağı belirtilmiştir (m.4/1; Yönetmelik m.29)

Bununla birlikte aklama suçunda uyum programlarına destek olması için yazılımlar, yüksek riskli kişi veri tabanları, denetim şirketleri gibi bir sektörün geliştiği söylenebilir. Bu sektörün çıkış nedeni, kurumların saygınlıklarını korumak için risk yönetimine ilişkin ihtiyaçtır²⁶⁵. Finansal kurumların aralarındaki rekabet de aklamayla mücadele usullerinin genişlemesine ve gelişmesine yardımcı olmaktadır.

2.1.4. Mali İstihbarat Kuruluşları

Aklama suçu, örgütlü suçluluğun ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte karmaşık ve belirlenmesi zor bir suç olmaya başlamıştır. Bu suçla mücadele, kanuni düzenlemelerin yanı sıra uzmanlaşmış soruşturma makamları ve idari makamların oluşturulmasını gerektirmektedir. Aklama düzenlemeleri uyarınca kurulan ve önleme tedbiri yükümlülerince gerçekleştirilen bildirimleri ele alıp gerektiğinde soruşturma

²⁶³ FATF (2018), *International Standarts on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, ss. 16-17.

²⁶⁴ FATF (2018), *International Standarts on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 77.

²⁶⁵ Antoinette VERHAGE (2009), "Between the Hammer and the Anvil? The Anti-Money Laundering-Complex and Its Interactions with the Compliance Industry", *Crime, Law and Social Change*, Cilt 52, Sayı 1, s. 15.

mercilerine iletmekle yükümlü kurumlar, malî istihbarat birimleri olarak tanımlanmaktadır²⁶⁶.

FATF'a üye olan devletlerin tümünde aklama ile mücadele eden mali istihbarat birimleri vardır. FATF yanında aklamayla mücadelede malî istihbarat birimlerinin birbirlerine destek olmak için oluşturduğu, resmî niteliği bulunmayan uluslararası ağ şeklinde örgütlenmiş ve uluslararası kriterleri tespit eden Egmont Grubu da bulunmaktadır²⁶⁷.

Malî istihbarat birimleri polis gibi kolluk kuvveti içinde, savcılık bünyesinde veya adalet, içişleri veyahut maliye gibi bakanlıkları altında kurulabilmektedir. Bu birimlerin idari örgütlenmeleri; adlî, idarî, kolluk modeli ya da karma modele göre şekillenebilmektedir²⁶⁸ ve FATF, bu modelin seçimini üye ülkelere bırakmaktadır. Mali istihbarat birimlerinin bilgi toplama, bilgiyi analiz etme ve yayma işlevleri, yürütme organına tavsiyelerde bulunmak ve özen tedbirlerinde geri bildirim sağlamak gibi önemli işlevleri bulunmaktadır²⁶⁹.

2.1.4.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu

Mali istihbarat birimi olan MASAK, 4208 sayılı Kanunla kurulmuş ve Maliye Bakanlığı yapılanması içinde faaliyete başlamıştır. Bu Kurulun görev ve yetkileri, 5549 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir²⁷⁰.

2018 yılında yapılan Anayasa değişikliklerinden sonra anılan Kanun 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile ilga edilmiş ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m.231'de bu kurumun görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

İdari olarak Hazine ve Maliye Bakanına doğrudan bağlı olan MASAK (m.231), şüpheli ve nakit işlem bildirimleri, kimlik belirleme, bilgi verme yükümlülüğü gibi aklamanın engellenmesine ilişkin önlemlerin esaslarına karar veren idari makamdır. MASAK, aklamanın önlenmesi için gereken tüm bilgi ve belgeleri, yükümlüler veya kamu kurum ve kuruluşlarından isteyebilir. Ayrıca MASAK, gerekli hallerde

²⁶⁶ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 267.

²⁶⁷ EGMONT (2013), *Egmont Group of Financial Intelligence Units Charter*, Egmont Group, Toronto, s. 5.

²⁶⁸ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 267-268.

²⁶⁹ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 195.

²⁷⁰ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 95.

uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapabilir ve araştırmaları sırasında suç şüphesine ulaşırsa Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunacaktır²⁷¹.

MASAK, aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele ve bazı mali istihbarat faaliyetleri de yapmaktadır. MASAK, yapılan ihbar ve şüpheli işlem bildirimlerinde ilişkin inceleme ile değerlendirme çalışmalarından sonra bir inceleme ve değerlendirme raporu hazırlamaktadır. Bu rapor çerçevesinde incelemede suç şüphesi olması durumunda, gereği için ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulacaktır.

MASAK'ın mali araştırmalarının önemli bir bölümünü para hareketleri meydana getirmektedir. Bilhassa banka kayıtları, kredi kartı ya da yatırım hesabı kayıtları, banka havaleleri izlenerek aklamayı gerçekleştirenlerin izleri takip edilmeye çalışılmaktadır. Uygulamada MASAK'a yapılan ihbarlar sonucu da ön inceleme yapılabilmektedir. Şayet ihbarın incelemeye yol açacak ağırlıkta olduğu belirlenirse bir denetim elemanına görev verilerek ihbarın aydınlatılması sağlanacaktır²⁷².

15 Temmuz darbe girişiminden sonra terör örgütü üyesi olduğu ileri sürülen şahıslara yönelik soruşturma ve kovuşturmalarda yargı organları tarafından hesap hareketlerine yönelik resmi bilirkişi sıfatıyla MASAK raporlarının talep edilmesi, kurumun iş yükünü ve işleyişini olumsuz etkilemiştir²⁷³.

MASAK 2020 Faaliyet Raporuna göre²⁷⁴, MASAK 2020 yılında 187 kişi hakkında aklama suçundan suç duyurusunda bulunmuştur. Doktrinde aklama suçlarında soruşturmaların uzun sürmesi ve MASAK raporuna bağlı kalınması nedeniyle, MASAK'ın Adalet Bakanlığına bağlanması ve etkinliğinin artırılması gerektiği görüşü ileri sürülmüştür²⁷⁵. Kanaatimizce bu görüş isabetli olmayacaktır. Çünkü, MASAK'ın idari anlamdaki görevi araştırma ve inceleme faaliyeti dikkate alındığında soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısına yardım etmektir. Cumhuriyet savcısının talepte bulunması halinde yapılan inceleme sonucunda rapor düzenlenir. Cumhuriyet savcısının talebi ile düzenlenen raporların mahiyeti suçun varlığının

²⁷¹ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 172; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 126.

²⁷² Ergin ERGÜL 2001, age. s. 187.

²⁷³ MASAK (2019), *2018 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 64, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/FAAL%C4%B0YET-RAPORU-v7.pdf>, ET. 16.9.2021.

²⁷⁴ MASAK (2021), *2020 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 27, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/09/Faaliyet-Raporu-2020.pdf>, ET. 16.9.2020.

²⁷⁵ Mustafa TAŞKIN (2004), *Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Kara Parayla Mücadele*, Yargı Yayınevi, Ankara, s. 129.

tespitinden ziyade, banka hesaplarının incelenmesi ile ilgilidir²⁷⁶. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de 24 Şubat 2022’ de MASAK’ın, istediği kurum ve kişilerden her türlü bilgi ve belgeye ulaşma yetkisini anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir. Özetle, MASAK’ın rolünün Cumhuriyet savcısına yardım etmekten ileri gidemeyeceği açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır.

2.1.4.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu

Bu Kurul, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine dair yasa tasarılarını ele almak, kurumlar arasında uygulamaya dair iş birliğini teşvik etmek, bu çerçevede uygulama stratejilerini tespit etmek üzere oluşturulmuştur. Bu Kurul, 5549 sayılı Kanun m.20’de düzenlenmiş iken 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 15. maddesi ile bu hüküm kaldırılmıştır. Daha sonra Kurul, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m.232 ile yeniden kurulmuş olup, bu Kurul yılda iki kez toplanır²⁷⁷.

2.2. AKLAMANIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

1980’li yıllarda başlayan küreselleşme ve özellikle bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, uluslararası alanda aklama suçlarına görülmemiş imkânlar sunmuştur²⁷⁸. Uluslararası ticaretin gelişmesi ve bilgi aktarımının kolaylaşması, devletlerin hukuki rejimlerinin farklı olmasından kaynaklanan boşluklar, klasik şekilde kazanılan miktarlara oranla çok büyük miktarda aklama faaliyetlerine neden olmuştur²⁷⁹. Bu çerçevede, ülkelerin tek başlarına uluslararası örgütlü suçlulukla ve aklama suçuyla mücadele etmesi olanaksız hale gelmiştir. Uluslararası iş birliğinin zorunluluğu karşısında ülkeler ya bölgesel ya da uluslararası sözleşmeler akdederek aklama ve örgütlü suçlarla mücadele etmeye başlamışlardır²⁸⁰.

Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler, aklama suçunu, ilk olarak, uyuşturucu ticareti kapsamında örgütlü suçluluk sorunu olarak ele

²⁷⁶ İzzet ÖZGENÇ (2021), “Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, Masak’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, ss. 273-328.

²⁷⁷ Çağrı CANCA 2018, agt. ss. 96-97; Kurul üyeleri için bkz. 1 sayılı CB Kararnamesi, m. 232/2.

²⁷⁸ Enver Alper GÜVEL (2004), *Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması*, Roma Yayınları, Ankara, s. 86.

²⁷⁹ Hasan AYKIN 2010, age. s. 19.

²⁸⁰ age s. 19.

almış ve bu sorunun uzantısı şeklinde görmüştür²⁸¹. Bu sözleşmelerden bazıları suç gelirinin finans sektörüne girmesini önlemek için alınacak önlemleri düzenlerken, bazıları da aklama suçunun işlenmesinden sonra cezai yaptırım getirilmesi ile uluslararası adli iş birliğine ilişkin hükümler içermektedir. 1988 tarihli “*Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*” ve 1990 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi²⁸², aklamamın önlenmesi amacıyla taraf ülkelerin cezai yaptırımlar getirmesini ve aklamada uluslararası idari ve adli iş birliğini sağlayan sözleşmelerdir²⁸³. Daha sonra aklama faaliyetleri tek başına mücadele alanı olarak kabul edilmiş ve bu faaliyetlerle mücadelede benimsenecek ilkeler FATF, Egmont gibi kurumlar tarafından belirlenmiştir²⁸⁴.

Pek çok devletin aklama faaliyetlerine ilişkin mevzuatı, anılan uluslararası sözleşmelerin iç hukuka aktarılması sonucu oluşmuş ve ülkeler arasındaki mevzuat farklılıkları zaman içinde söz konusu belgelerde uyumlu olacak biçimde değiştirilmiştir. Ülkemiz de dahil olmak üzere birçok devletin aklamayla mücadelesi uluslararası hukuk çerçevesindeki bu sözleşmelerle harekete geçmiştir²⁸⁵. Bu nedenle, aklama suçuyla mücadeledeki önemli rolleri sebebiyle Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ile farklı uluslararası kuruluşların düzenlemeleri ele alınacaktır.

2.2.1. Aklamayla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler

2.2.1.1. Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler (BM) ; milletlerarası sorunların çözülmesi ve ortak amaçlara ulaşılabilmesi için gereken koordinasyonu sağlayacak işlevi yerine getirmekte ve organları vasıtasıyla çok taraflı sözleşmeleri hazırlama yetki ve görevini

²⁸¹ Oktay ÜSTÜN (2008b), “Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 65, s. 19; Hasan AYKIN 2010, age. s. 19.

²⁸² Bununla birlikte Avrupa Konseyi ülkeler arasında bağlayıcılığı olmasa bile doğrudan aklama suçuyla mücadeleyi amaçlayan ilk belge, “R (80) 10 sayılı Tavsiye Kararı” olarak bilinen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1980 yılında aldığı karardır. Bkz. Oktay ÜSTÜN (2008b), agm. s. 19.

²⁸³ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 98.

²⁸⁴ Oktay ÜSTÜN 2008b, agm. s. 19.

²⁸⁵ Bayram ŞAHİN (2010), “Kara Para ve Kara Paranın Aklanmasına İlişkin Ulusal-Uluslararası Düzenlemeler”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, s. 166.

ifa etmektedir²⁸⁶. BM tarafından hazırlanan ve ülkelerce onaylanan sözleşmeler, taraf ülkeleri bağlayacaktır²⁸⁷.

20 Aralık 1988 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılan “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler (Vienna) Sözleşmesi*”, temel olarak yasal olmayan uyuşturucu ticareti ve kollukla ilgili konulardır. Uyuşturucu suçları, para aklama suçlarının kökeninde bulunan öncül bir suç kabul edilmektedir²⁸⁸. Türkiye de Vienna Sözleşmesi’ne 2 Aralık 1996’da taraf olmuştur.

Vienna Sözleşmesi’nde “kara para aklama” ifadesi kullanılmamış olsa dahi, bu sözleşme aklamaya yönelik küresel çalışmaların başlangıcı şeklinde görülmektedir²⁸⁹. Sözleşme’de “kara para aklama” ibaresi olmasa da Sözleşme’nin içeriğinde bulunan aklama gelirlerinin belirlenmesi, bu gelirlere el koyma ve müsadereye dair düzenlemeler, Sözleşme’ye kara para aklamaya dair ilk uluslararası belge özelliğini vermektedir²⁹⁰. Sözleşmenin temelinde suçtan zengin olan suçluların, bu varlıklarına el konulmasının suç işleme kararını zayıflatacağı kabulü bulunmaktadır²⁹¹. Bu çerçevede uyuşturucu madde kaçakçılığının finans yönünü önleyebilmek için müsadereye etkin bir yöntem olduğu kabul edilmiştir. Uyuşturucu madde suçlarından kazanılan gelirin, farklı bir değer şekline bürünse bile, iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak şartıyla müsadere edileceği belirtilmiş ve taraf devletler arasında en üst düzeyde uluslararası iş birliğinin gerçekleşmesi gerektiği belirtilmiştir²⁹².

Sözleşme’de sadece uyuşturucu madde ticaretinden kazanılan gelirin aklanması suç şeklinde öngörülmüş ve bu faaliyetlerin cezai yaptırımla cezalandırılması gerektiği kabul görmüştür. Sözleşmede kara para aklama suçuyla ilgili suçlar ve yaptırımlar m.3’te, yargı yetkisi m. 4’te, müsadere m.5’te ve adli yardımlaşma ise m. 7’de düzenlenmiştir²⁹³. Sözleşmenin en sıra dışı hükümlerinden olan m.5/7’de kanıt yükünün devletlerin iç hukuklarının izin verdiği oranda iddia makamı yerine savunmaya verilmesi hükmü getirilmiştir. Bu hüküm masumiyet karinesi açısından çok fazla eleştiriye maruz kalsa da²⁹⁴, kanaatimizce özellikle

²⁸⁶ Aslan GÜNDÜZ (2014), *Milletlerarası Hukuk*, Yedinci Basım, Beta Basım Yayın, İstanbul, s. 108.

²⁸⁷ Yusuf AKSAR (2017), *Temel Metinler ve Davalarla Uluslararası Hukuk*, Seçkin, Ankara, s. 112.

²⁸⁸ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 93.

²⁸⁹ Oktay ÜSTÜN 2008b, agm. s. 20.

²⁹⁰ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 94.

²⁹¹ Hüseyin AYDIN 2018, age. s. 198.

²⁹² Çağrı CANCA 2018, agt. s. 101.

²⁹³ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 95.

²⁹⁴ agt s. 95.

geliriyle orantısız malvarlığına sahip olan kişilerin, uyuşturucu, insan ticareti gibi suçların zanlılarıyla irtibatı varsa, yasal değişiklik yapılarak ve masumiyet karinesi de mümkün olduğunca gözetilerek, bu kapsamda malvarlıklarının kaynağı sorulmalı ve şüpheli hallerde el konulabilmelidir. Çünkü bu öncül suçları işleyen kişiler, finans sistemi haricinde fiziki olarak parayı taşımakta ve bu gelirleri akrabalarının üstüne kayıtlı malvarlığına çevirerek aklamaya çalışmaktadır²⁹⁵.

Sözleşme, FATF'ın görev alanının belirlenmesinde etkili olmuş ve FATF'da ilk tavsiyelerinde üye devletlere, kara para aklamanın suç tipi olarak düzenlenmesini ve Viyana Sözleşmesini onaylamalarını ve uygulamalarını önermiştir²⁹⁶.

2.2.1.2. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi

141 sayılı “*Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi (Strazburg) Sözleşmesi*”,1 Eylül 1993'te yürürlüğe girmiştir. Bu Sözleşme ile Viyana Sözleşmesi'nde yer almayan ve eksik bırakılan hususlarda düzenlemeler yapılmıştır. Sözleşmede, Viyana Sözleşmesi'ndeki öncül suç tanımında önemli bir değişiklik gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklik uyarınca; kara paranın kaynağının sadece yasadışı uyuşturucu madde ticareti şeklinde tanımlanmasının, büyük gelirler kazanılan diğer suç türleri ile mücadelede aksaklıklara yol açtığı belirtilerek öncül suçların kapsamı genişletilmiştir²⁹⁷.

Aklamanın önlenmesi amacıyla ikili bir sistem getiren Sözleşme, ulusal seviyede aklamanın suç şeklinde cezalandırılması, gelirlerin müsaderesi, özel soruşturma usulleri ve koruma tedbirleri, uluslararası seviyede suçlu iadesi, el koyma, malvarlığının dondurulması ve müsadere konularında iş birliğini ele almaktadır²⁹⁸.

²⁹⁵Yerleştirme aşamasında nakit para, küçük tutarlara bölünerek ülke içerisindeki farklı bankalara, çeşitli kişiler adına açılmış hesaplara yatırılabilir, MASAK Aklamanın Aşamaları, <https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamaları>, ET. 17.9.2021; Yurtdışında veya yurtdışında Türk vatandaşları suçtan kazandıkları gelirleri Türkiye'de, paranın kaynağı sorulmadığından aklama eylemlerine girişebilmektedirler bkz. Şaban Baran örneği https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160612_hollanda_turkiye_suclu, ET. 17.9.2021.

²⁹⁶ FATF (2018), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 10.

²⁹⁷ Ümit KOCASAKAL (2012) “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri, Kapsamı”, *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, ss. 120-121; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 165.

²⁹⁸ Ümit KOCASAKAL 2012, age. s. 122.

Sözleşme m.6'da aklama suçu tanımı yapılmış ve bu eylemlerin taraf devletlerin mevzuatı uyarınca suç olarak düzenlenmesi ve malvarlığı değerlerinin müsaderesine olanak tanıyan yasal düzenlemeleri yapmaları zorunlu kılınmıştır. Öncül suç kavramı genişletilmiş ve sadece uyuşturucu madde ticareti değil, tüm suçlardan elde edilen gelir, kara para kavramına sokulmuştur²⁹⁹.

Sözleşmede uluslararası iş birliği önemli bir yer ayrılmış ve kırk dört maddelik sözleşmenin yirmi dokuz maddesinde uluslararası iş birliği kavramına yer verilmiştir. Bu detaylı düzenlemelerin nedeni, kara para aklama suçunun genelde tek bir ülke sınırları içinde işlenmemesi ve birçok ülkeyi kapsamasıdır³⁰⁰.

Sözleşme m.7'de suçtan kaynaklanan gelirlerin ve diğer varlıkların müsaderesine ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda üye ülkelerin olabildiğince geniş şekilde iş birliğinde bulunacakları ifade edilmiştir. Türkiye, Strazburg Sözleşmesi'ni 16 Haziran 2004 tarihli ve 5191 sayılı Kanunla onaylanmıştır. Sonuç olarak bu sözleşme, kara para aklamanın suç haline getirilmesi, gelir müsaderesi ve suçla ilgili kapsamlı uluslararası iş birliği ve adli yardımlaşmaya kapı açmıştır³⁰¹.

2.2.1.3. Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

İtalya'nın Palermo şehrinde sınır aşan örgütlü suçluluk üzerine 2000 yılında düzenlenen bir Konferansta, örgütlü suçluluk ve aklamaya mücadele için bazı tedbirlerin öngörüldüğü Sınır aşan Organize Örgütlere Karşı BM Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi) 29 Eylül 2003'te yürürlüğe girmiştir.

Örgütlü suçlulukla mücadele çerçevesinde oluşturulan ilk uluslararası metin olan Palermo Sözleşmesi, uyuşturucu ticareti, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı ve yasadışı silah ticareti gibi ülkelerin sınırlarını aşan ve örgütlü şekilde işlenebilen suçlara yönelik bir BM çalışmasının neticesidir. Bu çerçevede farklı önleyici tedbirler, uluslararası iş birliği hükümleri ile sınır aşan örgütlü suçlar tanımlanmış, bu suçlara iştirak, kara para aklama, yolsuzluk ve adaletin önlenmesi gibi fiillerin suç olarak öngörülmesi ile adli iş birliğinin kolay hale getirilmesi amaçlanmaktadır³⁰². Türkiye, bu Sözleşmeyi 30 Ocak 2003 tarihli ve 4800 sayılı Kanunla onaylamıştır³⁰³.

²⁹⁹ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 103.

³⁰⁰ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 167.

³⁰¹ Oktay ÜSTÜN 2008b, agm. s. 24.

³⁰² Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 330-331.

³⁰³ Oktay ÜSTÜN 2008b, agm. s. 21.

Palermo Sözleşmesi, Viyana Sözleşmesi'nden farklı olarak öncül suçları sınırlamamıştır. Palermo Sözleşmesinde de Strazburg Sözleşmesi'nde olduğu gibi öncül suçlar teker teker sayılmamış, kanuna aykırı bütün eylemler öncül suç çerçevesine alınmıştır. Halbuki Viyana Sözleşmesi'nde öncül suç olarak, sadece uyuşturucu ticareti kabul edilmektedir³⁰⁴.

Bütün suçların öncül suç çerçevesine alınması önerilse de üst sınırı dört yıl ya da daha çok hapis cezası gerektiren bütün suçlar, suç örgütlerine üye olma, yolsuzluk ve adaletin önlenmesi fiillerinin mutlak surette öncül suç olarak kabul edilmesi talep edilmektedir.

2.2.1.4. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi

“*Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi*” (BMYMS), yolsuzlukla mücadele için hazırlanan ilk küresel sözleşme olup, bu sözleşme 9 Aralık 2003'te imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşme'ye 9 Kasım 2006'da taraf olmuştur. Sözleşme ile yolsuzlukla mücadelenin engellenmesi ile yaptırımlar arasında denge oluşturan, fonksiyonel ve etkili bir metin olması amaçlanmıştır.

Sözleşmede yolsuzluğun tanımı yapılmaya da gerek kamu sektörü gerekse özel sektörde rüşvet, malvarlığının kamu görevlileri tarafından zimmete geçirilmesi, haksız şekilde kazanç edinilmesi veya diğer türlere dönüştürülmesi, nüfuz ticareti, görevin kötüye kullanılması gibi yolsuzluk türlerinin tanımlarına yer verilmiştir³⁰⁵. Sözleşme m.14'de kara para aklamaya mücadele önlemleri, m.23'de suç gelirlerinin aklanması, m.26'da tüzel kişilerin sorumluluğu ile m.51 ila 58 arasında varlıkların geri alınmasına ilişkin hükümler, aklama suçu bakımından önemli görülmektedir. Sözleşme m.26'da, Palermo Sözleşmesi m.10'da olduğu gibi, tüzel kişilerin bu suçlara dahil olmaları durumunda cezaî, hukukî veya idarî sorumluluklarının bulunması gerektiği düzenlenmiştir³⁰⁶.

Bu Sözleşme'nin diğer sözleşmelere oranla en önemli yeniliği, m.51 ilâ m.59 suç gelirlerinin başka ülkelere götürülmesi halinde, bu gelir ve varlıklarına asıl ülkesine geri götürülmesi yani varlıkların geri alınmasına ilişkin hükümler ve getirdiği

³⁰⁴ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 94.

³⁰⁵ Antonio ARGANDOÑA (2006), *The United Nations Convention against Corruption and its Impact on International Companies*, Working Paper No. 656, IESE Business School, Barcelona, s. 5.

³⁰⁶ age s. 7; Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 107.

usullerdir³⁰⁷. Bu hükümlerle, varlıkların kendisine ait olduğunu kanıtlayabilen kaynak ülke, bunların geri alınmasını talep edebilmektedir. Bu şekilde geri alınan ve dolayısıyla müsadereye konu yolsuzluk gelirleri, özel kişi sahiplerine iade edilebilir ya da mağdurlara tazminat olarak da ödenebilir³⁰⁸. FATF 36 no.lu Tavsiyesi de Sözleşme'ye doğrudan göndermede bulunmaktadır³⁰⁹.

2.2.1.5. Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Aklama tekniklerinin zaman içerisinde gelişmesi ile Strazburg Sözleşmesi güncelliğini kaybetmeye başlamıştır³¹⁰. *Varşova Sözleşmesi* olarak bilinen 198 sayılı Sözleşme, 141 sayılı Strazburg Sözleşmesi'nin yerine geçerek bu Sözleşmeyi genişletmiştir. 16 Mayıs 2005'te imzaya açılan Varşova Sözleşmesi, 29.01.2016 tarih ve 6665 sayılı uygun bulma Kanunu ile 1 Eylül 2016'da ülkemizde kabul edilmiştir.

Varşova Sözleşmesi'nin birçok hükmü Strazburg Sözleşmesi hükümlerinin tekrarı gibi olsa da³¹¹, bu Sözleşme' de mali istihbarat kurumları, müsadere müessesesi, öncül suçun kapsamı ve öncül suçla kara para aklama irtibatı ve tüzel şahısların cezai sorumluluğu hususlarında yenilikçi maddeler de yer almıştır. Sözleşme m.1/f'de, Egmont Grubu'nun³¹² mali istihbarat birimi tanımını kabul etmiştir.

Bu Sözleşme'nin genel yaklaşımı da öncül suçların tüm suçları kapsamaması, her türlü suç gelirinin ve araçların müsadereye ilişkin olduğu görülmektedir. Taraf devletler, müsadereyi belirleyecekleri suç türleri ya da üst sınırı bir yıldan çok hapis cezasını öngören suçlarla sınırlı şekilde uygulayacaklarını beyan edebilmektedir. Ayrıca Varşova Sözleşmesi, aklama suçuna dair tüzel kişilerin sorumluluğunu Palermo Sözleşmesi ve BMYMS gibi başka güncel belgelerde de olduğu şekilde düzenlemektedir³¹³.

³⁰⁷ Deniz KIZILSÜMER ÖZER (2016), *Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Yolsuzlukla Mücadele*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 101.

³⁰⁸ age ss. 144-148.

³⁰⁹ FATF (2018), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 25.

³¹⁰ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 167.

³¹¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 123.

³¹² Egmont Grubu, farklı ülkelerdeki mali istihbarat birimlerinin bilgi paylaşımında bulunma ve birbirlerine destek sağlamak için 1995 yılında oluşturduğu, resmi olmayan bir oluşumdur. Bu Grup, kabul gören mali istihbarat birimi tanımını yapmış, en iyi uygulamaları ve standartları meydana getirmiştir. Bkz. Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 113.

³¹³ Council of Europe, Explanatory Report-CETS 198, s. 17; Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 115.

2.2.1.6. Mali Eylem Görev Gücü

ABD, Almanya, İtalya, İngiltere, Japonya, Fransa ve Kanada'dan meydana gelen G-7 ülkeleri tarafından Temmuz 1989 tarihli Paris'teki ekonomi zirvesinde Mali Eylem Görev Gücü (FATF) aklama ile mücadele faaliyetlerinde gerekli önlemlerin alınması için kurulmuştur. Uyuşturucu madde ticareti ve aklama ile etkili bir mücadelenin sadece tek bir ülkenin gayretiyle önlenmesinin mümkün olmadığı, bu çerçevede aklama faaliyetlerine yönelik uluslararası ve etkin mücadele etmek için ilkeler oluşturmak ve üye ülkelerarasında iş birliğini meydana getirmek için FATF'ın kurulmasına karar verilmiştir³¹⁴.

FATF, 1991 yılında Viyana Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı ve Basel Komitesi İlkeleri esas alınarak 40 Tavsiye Kararını yayımlamıştır. Bu Tavsiyelerin Viyana Sözleşmesinden ayrıldığı husus; aklama ile mücadele çerçevesinde sadece aklama eyleminin suç olarak tanımlanmasının yeterli görülmemesi ve pek çok önleyici tedbirin de alınması gerekliliğinin belirtilmesidir³¹⁵. Türkiye, FATF'a 24 Eylül 1991 tarihinde üye olarak katılmıştır³¹⁶. FATF, 1996 ve 2003 yıllarında Tavsiye Kararlarını revize etmiştir³¹⁷. Bu yenileme yapılırken mali kuruluşlar haricinde meşru olarak çalışan kişi ve kuruluşların kötüye kullanıma açık olması, profesyonellerin uzmanlık ve danışmanlıklarından faydalanılması ile ABD'deki 11 Eylül saldırısının neticesi olarak terörizmin finansmanı ile mücadele yaklaşımı göz önüne alınmıştır³¹⁸.

FATF'ın 40 Tavsiye Kararı, dört temel bölümden meydana gelmektedir. Bu bölümler; aklama ile mücadelede ulusal hukuklar tarafından alınması gereken önlemler, aklama ve terörizmin finansmanının engellenmesi amacıyla mali olan ve mali olmayan kuruluşlar ile meslek gruplarınca alınması gereken önlemler, aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele sistemi amacıyla alınması gereken kurumsal ve başka önlemler ile uluslararası iş birliği bölümleridir³¹⁹.

³¹⁴ Hasan AYKIN 2008b, agm. s. 44.

³¹⁵ age s. 44.

³¹⁶ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 106.

³¹⁷ Zeki YILDIRIM (2012), *Terörizmin Finansmanının Önlenmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 147.

³¹⁸ Oktay ÜSTÜN (2005), "Mali Eylem Görev Gücü (FATF) Dokuz Özel Tavsiye", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 52, s. 16.

³¹⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 345.

FATF Tavsiyelerinin aklama suçu ve üye ülkeler açısından en önemli yani, FATF Tavsiyeleri' ne uyumluluk düzeyinin Karşılıklı Değerlendirme Raporları aracılığıyla belirlenmesi ve uyumsuz ülkeler listesine giren ülkelere yaptırım uygulanmasıdır. Bu yaptırım doğrudan bir yaptırım olmasa da uyumsuz olarak tanımlanan ülkelerle³²⁰ yapılacak ticari ilişkilerde diğer ülkeler tarafından ek kontroller uygulanabilmesi ve özen yükümlülüğüne ilişkin kriterlerin yükselmesi, ilgili ülkenin sınır ötesi ticari faaliyetlerine menfi etki edeceğinden, FATF'ın bir baskı unsuru olduğu kabul görmektedir³²¹.

Dördüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Türkiye Raporu³²² 2019'da düzenlenmiştir. Bu Raporda, Türkiye'nin yakın zamanda aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli ilerleme kaydettiği ifade edilmektedir. Bunun yanında, Türkiye'nin politik nüfuz sahibi kişilere ilişkin alınacak ek önlemler, müşteri özen yükümlülüğü, mali sektör haricinde kalan belli firma ve sektörler için önleyici tedbir alma yükümlülüğü getirilmesi ve önleyici tedbirlerin tatbik edilmemesi durumunda gündeme gelecek yaptırımlarında yetersiz kaldığı belirtilmiştir³²³.

2.2.1.6.1. Türkiye'nin FATF'ın Gri Listesine Alınması

FATF'ın 21.10.2021 tarihinde Paris'te yaptığı toplantıda, Türkiye, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda “yeterince çaba göstermediği” gerekçesiyle gri listeye alınmıştır. Gri liste, kapsadığı ülkelerin artırılmış bir izlemeye tabi tutulmasını öngörmektedir. Gri listeye alınan bir ülke, FATF tavsiyelerine yönelik stratejik eksikliklerini kararlaştırılan zamanda yerine getirme taahhüdünde bulunmaktadır³²⁴.

³²⁰ Uyumsuz ülke veya bölgeler uygulamada “Kara Liste” olarak tanımlanmakta olup Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) ve İran kara listedeki ülkelerdendir. Bkz. FATF (2019a), Public Statement-February, Paris, 22.02.2019, <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/public-statement-february-2019.html>, ET. 16.09.2021.

³²¹Hüseyin AYDIN 2018, age. s. 207.

³²² 2007 yılında FATF tarafından gerçekleştirilen Türkiye'nin Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda Türkiye; birçok Tavsiye'de uyumsuz bulunmuştur. Türkiye, 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlemesine Dair Kanun başta olmak üzere 2009-2014 yılları arasında ilerleme kaydetmiş on beşinci İzleme Raporundan sonra yeterli gelişme gerçekleştiği kabul edilerek düzenli takip mekanizması haricine çıkarılmıştır (FATF (2014), Mutual Evaluation of Turkey: 15th Follow-up Report, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021 ss. 1-5.

³²³ FATF (2019b) *Anti-moneyLaunderingand Counter-TerroristFinancingMeasures-Turkey: FourthRoundMutual Evaluation Report*, FATF, Paris.<https://www.fatf-gafi.org>, ET. 16.09.2021, ss. 5-6.

³²⁴FATF'ın gri listesinde Arnavutluk, Bahamalar, Babardos, Kamboçya, Gana, İzlanda, Jamaika, Moğolistan, Myanmar, Pakistan, Nikaragua, Panama, Suriye, Uganda, Yemen ve Zimbabve'nin de

Bu kararla birlikte Türkiye, FATF'ın Uluslararası İş birliği İnceleme Grubu tarafından izlemeye tabi tutulacaktır. FATF, ülke raporunda belirlenen eksiklikleri iki yılda bir yapılan güncelleştirme (biental update) ve düzenli izleme (regular follow up) ile takip etmektedir.

Bir ülkenin gri listeye alınması halinde, IMF'nin yaptığı araştırmalara göre, o ülke yabancı yatırım çekmekte zorlanmakta ve sıcak para olarak adlandırılan ülkeye giren portföy akışı yavaşlamaktadır³²⁵. Bu bağlamda gri liste bir ülke için itibar kaybı anlamına da gelmektedir.

FATF'ın Türkiye ile ilgili eylem planı aşağıdaki başlıkları kapsayacaktır;

(1) MASAK başta olmak üzere mali istihbarat birimlerinin yüksek riskli sektörlerde kara para aklama/terörizmin finansmanının (AML/CFT) önlenmesine dair uyumluluğun denetimine daha fazla kaynak ayırmak ve denetimleri artırmak,

(2) AML/CFT ihlalleri için, özellikle kayıtlı olmayan para transferi hizmetleri ve döviz büroları için yeterli, doğru ve güncel hak sahibi bilgilerinin gereklilikleriyle ilgili olarak caydırıcı yaptırımlar uygulanmak;

(3) Kara para aklama araştırmalarını desteklemek için mali istihbaratın kullanımını geliştirmek ve mali istihbarat birimleri tarafından proaktif yaklaşımları artırmak;

(4) Daha karmaşık kara para aklama araştırmaları ve kovuşturmasını yürütmek;

(5) Suç gelirlerini geri almaktan ve terörün finansmanı davalarını takip etmekten sorumlu makamlar için açık sorumluluklar ve ölçülebilir performans hedefleri ve ölçütler belirlemek, risk değerlendirmelerini güncellemek ve istatistikleri kullanmak;

(6) Terör davalarında daha fazla mali araştırma yürütmek, BM tarafından belirlenen gruplarla ilgili terörizmin finansmanı araştırma ve kovuşturmalarına öncelik vermek ve terörizmin finansmanı araştırmalarının finansman ve destek ağlarını belirleyecek şekilde genişletilmesini sağlamak;

bulduğu 22 ülke yer almaktadır bkz. BBC News Türkçe, OECD'ye bağlı Mali Eylem Görev Gücü Türkiye'yi izlemeye aldı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59001937>, ET. 20.12.2021.

³²⁵ BBC News Türkçe, OECD'ye bağlı Mali Eylem Görev Gücü Türkiye'yi izlemeye aldı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59001937>, ET. 20.12.2021.

(7) Türkiye'nin risk profiline uygun olarak, BM tarafından belirlenen gruplarla ilgili giden talepleri ve yerel atamaları takip eden, BMGK'nın 1373 ve 1267 sayılı kararları kapsamında hedeflenen mali yaptırımlarla ilgili incelemelerde bulunmak;

(8) Kâr amacı gütmeyen kuruluşların (NPO) terörün finansmanı ile kötüye kullanılmasını önlemek için denetime yönelik risk temelli bir yaklaşımı tam olarak uygulamak, sektördeki çok çeşitli NPO' lara ulaşmak ve onların geri bildirimlerini almak, uygulanan yaptırımların orantılı olmasını sağlamak herhangi bir ihlal ve denetimin bağış toplama gibi meşru NPO faaliyetlerini kesintiye uğratmamasını veya caydırmamasını sağlamak için adımlar atmaktır³²⁶.

2.2.1.7. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararı

27 Haziran 1980 tarihli oturumda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, “*Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine Karşı Tedbirler Hakkındaki Tavsiye Kararı*”nı kabul etmiştir. Bu Karar aklama ile mücadelede ilk uluslararası metin olmuştur³²⁷. Bu Kararda, suç gelirlerinin bir ülkeden başkasına aktarılması ve finansal sisteme sokularak aklanmasının önemli sorunlara neden olduğu belirtilmiştir

Avrupa’da suçtan kazanılan gelirlerin bir ülkeden başkasına aktarımı, bu gelirlerin aklanarak mali sisteme girmesinin ciddi bir problem haline gelmesi ve bu durumun suç işleyenleri cesaretlendirmesi, bu Tavsiye Kararının alınmasına yol açmıştır. Tavsiye Kararı ile bankacılık faaliyetleri aracılığıyla üye devletlerde aklama faaliyetlerinin önlenmesi amacıyla gerekli yasal mevzuatın oluşturulması amaçlanmıştır. Suç gelirlerinin taraf devletler arasında aktarımı ve nakit transferi gibi hususlarda Tavsiye, hükümler getirmiş ve aklamayla mücadelede bankacılık faaliyetleri ile kısıtlı olmak şartıyla bir tespit yapmıştır. Bankalar, müşterilerinden resmi bir kimlik belgesine istinaden kimlik tespiti yapacak, kiralık kasaları yalnızca güvendikleri kişilere kiralayacak, suça konu paraları seri numaralarını alarak rezerv koyacak, çalışanlarına kimlik tespiti ve suçlu davranışlarında gereken eğitimi verecek ve bunun için gereken tedbirleri alacaktır³²⁸.

80 no’lu Tavsiye Kararında bankacılık faaliyetleri odağa alınmış ve bu kurumların aklamada kullanılmasının önlenmesine çalışılmışsa da Avrupa Konseyi

³²⁶ FATF (2021), *Jurisdictions under Increased Monitoring*, <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-october-2021.html>, ET. 20.12.2021.

³²⁷ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 337.

³²⁸ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 100.

Kuruluş Sözleşmesi m.15/b gereğince bu Tavsiye Kararının üye devletler üzerinde bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

2.2.1.8. Basel Komitesi İlkeler Bildirisi

ABD, Fransa, Almanya, Japonya, İtalya, Kanada, İsviçre, İsveç, İngiltere, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'dan meydana gelen G-10 grubu Merkez Bankaları yetkililerinin oluşturduğu ve 12 Aralık 1988 tarihinde Basel'de toplanan Basel Komitesi, suç gelirlerinin bankalar aracılığıyla aklanmasının engellenebilmesi için İlkeler Bildirisi'ni kabul etmiştir.

Bu Bildiri'de bankacılık faaliyetleri ve işlemleri aracılığıyla aklamamın önlenmesine dair etkili çözümler getirilmek istenmiş ve bilhassa uyuşturucu madde kaçakçılığı ve diğer suçlardan yasal olmayan şekilde kazanılan gelirlerin aklanmasında ya da saklanmasında bankaların kullanılmaması için, bankalar için ortak ilkelerin kabulü hedeflenmiştir³²⁹.

Basel İlkeleri, 'müşterilerin tanınması' kuralını benimsemiş olup, bankaların müşterilerin kimliğini bilmesi, görünüşte şüpheli işlemlerin ilgili makamlara haber verilmesi, yargı organları ile iş birliği yapılması gibi hususlarda etkili usullerin uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Örneğin müşterinin kimliğini ispatlayamaması durumunda büyük miktarda işlemlerin yapılmaması, sır saklama yükümlülüğü mümkün mertebe korunarak yetkililerle iş birliği yapılması ve bu İlkeler doğrultusunda çalışanlara eğitiminin verilmesi öngörülmektedir³³⁰.

Bu İlkelerin hukuki bağlayıcılığı, taraf ülkelerin seçimine ve ulusal hukuka bırakılsa da aklama faaliyetlerinde finansal sistemin kullanılmasının engellenmesine dair uluslararası alandaki önemli ilkelerden biri şeklinde kabul edilmiştir³³¹.

³²⁹ Sacit YILMAZ 2006 agt. s. 86.

³³⁰ Halim İPEK 2000, age. s. 54.

³³¹ Çağrı CANCA 2018, agt. s. 105.

BÖLÜM III

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

3.1. SUÇ TİPİNE DAİR GENEL BİLGİLER

Aklama fiilleri ilk olarak 4208 sayılı Kanunda suç olarak tanımlanmıştır. 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesi ile aklama eylemleri TCK'da ayrı bir suç şeklinde düzenlenmiş ve 4208 sayılı Kanundaki aklama suçu da ilga edilmiştir. TCK m.282'de, 4208 sayılı Kanunda düzenlenen “*kara para aklama*” kavramı yerine “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” kavramı getirilmiştir. TCK m.282'deki suç tanımında, 4208 sayılı Kanunda düzenlenen ‘kara para aklama’ suçunun yetersiz olduğu hususlar düzeltilmeye çalışılmıştır³³².

Daha sonra 5549 sayılı Kanunun 18.10.2006 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, 4208 sayılı Kanunun sadece kontrollü teslimata ilişkin üç maddesi yürürlükte bırakılmış ve diğer tüm maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Bununla birlikte 4208 sayılı Kanunda kazuistik bir yöntem olan öncül suçların sayılması usulünden vazgeçilmiş ve TCK m.282'de eşik sistemi getirilmiştir. Bu maddeye göre, aşağı sınırı altı ay ve daha çok hapis cezasını öngören suçlar, öncül suç olacaktır³³³.

Geniş anlamda aklama suçu; işlenen öncül suçtan elde edilen gelire yasal bir görünüm kazandırmak için, bu malvarlığı değerinin niteliği, kaynağı ve aidiyetini gizleme veya örtme eylemlerini kapsamaktadır. Aklama, yasadışı şekilde kazanılan gelirlerin kaynağının saklanması ve niteliğinin değiştirilmesi yoluyla yasal bir görüntü verilerek finans sistemine sokulması şeklinde de tanımlanabilir.

Aklama suçu, TCK m.282'de seçimlik hareketli bir suç şeklinde düzenlenmiştir. Bu suçu işleyenler, suçtan gelen malvarlığı değerini “*yurt dışına çıkarma*” ya da “*bazı işlemlere tabi tutmak*” yoluyla seçimlik hareketleri

³³² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 435.

³³³ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. ss. 195-196.

gerçekleştirebileceklerdir. Bu hükme göre suçun manevi unsuru, seçimlik harekete göre değişiklikler sergilemektedir. İlk seçimlik fiil açısından yurt dışına gönderilen malvarlığının suçtan kazanıldığı bilmesi ve bu çerçevede genel kastın varlığı³³⁴ gerekmektedir. “Çeşitli işlemlere tabi tutma” olarak belirtilen ikinci seçimlik fiil bakımından özel kastın varlığı aranmaktadır. Suçu işleyen malvarlığı değerinin sadece suçtan elde edildiğini bilmesi yeterli değildir ve fail ayrıca yasal olmayan kaynağını gizlemek veya yasal bir şekilde kazanıldığı hususunda kanaat uyandırmak şeklinde özel kasta da sahip olmalıdır³³⁵.

“Çeşitli işlemlere tabi tutmak” ibaresi ile bu suç, serbest hareketli bir suç vasfını kazanmaktadır. Zira malvarlığının tabi tutulacağı işlemler, aklayıcıların iradesine bırakılmış olup aklama kastıyla hareket edilmesi önemlidir³³⁶.

Suçun hukuki konusunu, suçtan kazanılan malvarlığı değerinin aklanması oluşturmaktadır. Korunan hukuki menfaat; aklama eylemi ile o ülkenin mali ve politik yapısı, kamu düzeni ile aklamanın ülkeleri aşan niteliği sebebiyle başka ülkelerin ekonomik düzenlerinin bu suçun etkisinden korunmasıdır.

TCK m.282/1’de 2009 yılında 5918 sayılı Kanun m.5 ile gerçekleştirilen değişiklikle, öncül suçlar açısından eşik süre, bir yıldan altı aya indirilmiştir. Bunun yanında TCK m.282/2’de aklama suçuna iştirak etmek sizin malvarlığı değerini bilerek satın alma, bulundurma, kabul etme ve kullanma fiilleri de suç haline getirilmiştir³³⁷.

3.2. SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER

Suçun hukuki konusu, kanun koyucuyu eylemi suç olarak düzenlemeye iten soyut menfaattir³³⁸. Bir suç tipinin belirli bir soyut yararı korumaya yönelmesi, suçun özel amacıdır. Öncül suçla korunan hukuksal değer aklama suçu ile korunan hukuksal değer dışında kalır aksi takdirde bu çifte cezalandırma yasağına aykırılık teşkil edecektir. Doktrinde bunun aksini savunan yazarlar var ise de baskın görüş iki suçun koruduğu hukuksal değer birbirinden bağımsız olduğu ve yeni hukuksal değerleri

³³⁴ Doğan SOYASLAN (2020a), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncelleştirilmiş 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, ss. 420-421.

³³⁵ Hasan AYKIN 2007, agm. s. 3.

³³⁶ agm s. 3.

³³⁷ Çağrı CANCA 2018, age. s. 35.

³³⁸ Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAŞIZ (2021), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş On İkinci Basım, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 201.

ihlal etmesi sebebiyle cezalandırma yasağına aykırılık teşkil etmeyeceği yönündedir³³⁹ Kaldı ki iki suçla korunan hukuksal değer aynı olmuş olsaydı ceza yasasının farklı bölümlerinde bağımsız bir suç oluşturulmasına gerek olmayacağı düşünülmektedir³⁴⁰ Bir suç türünün yasanın hangi bölümünde yer aldığı, korunan hukuki değeri belirlemede önem arz etmektedir³⁴¹. Aklama suçunun "adliye karşı suçlar" kısmında bulunması; yargısal organların korunması ve bu çerçevede, ceza adaletinin sağlanması ve öncül suç muhakemesinin maddî gerçeği ortaya çıkaracak şekilde yapılmasının amaçlandığını göstermektedir³⁴².

Aklama suçu karma hukuki konuludur. Bu suçun cezalandırılması ile akladıkları değerlerle ekonomik güçlerini artıracak olan suç örgütlerinin, ekonomik güçlerinden yoksun kılınarak yeni suçları işlemelerinin engellenmesi ve yasal mali sistemin korunması sağlanır. Sonuç olarak toplum düzeninin sürdürülmesi ve yargısal makamların daha etkili bir şekilde iş görmesinin sağlanması, aklama suçu ile ulaşılmaya amaçlanan normun kapsamına giren faydalardır.

Ekonomik suçlar ve birçok suç türünde, suç işleyenlerin ve suç örgütlerinin amacı gelir elde etmektir. Bilhassa uyuşturucu, silah veya insan kaçakçılığı gibi suçlardan kazanılan paralar çok büyük miktarlara ulaşabilmektedir. Suç işleyenler, elde edilen gelir ile gelir kaynağı arasındaki irtibatı kopararak, bu gelirleri yasal mali sisteme sokmakta ve bir bölümünü de yeni suçlar işlemekte kullanmaktadırlar.

Bu açıklamalara bakıldığında, bu suç ile korunan hukuki değer, yasal mali sistemin, toplum düzeninin tesisi ve sürdürülmesi ile adalet sisteminin etkili bir biçimde işlemesinin temini, yani kamu düzeninin korunması olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte TCK'nda benimsenen temel görüşlerden birine göre; suç işleme bir gelir kapısı olamaz ve suçtan kazanılan geliri de suçlu istediği gibi harcayamaz ve bu hususta da yaptırımla karşılaşır³⁴³.

Bununla birlikte, aklama suçunun işlenmesi, öncül suç işleyenlerin tespitini önleyip suç delili olan malvarlığı değerlerini yasal görünüme kavuşturduğundan,

³³⁹ Yener ÜNVER (2021), *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, Altıncı Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 469.

³⁴⁰ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 197.

³⁴¹ Güray SAY 2013, agm. s. 161.

³⁴² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 258; Engin AKIN (2009), *Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörizmin Finansmanı Suçu*, Adalet Yayınevi Ankara, s. 266.

³⁴³ İzzet ÖZGENÇ (2022), *Suç Örgütleri*, Genişletilmiş 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 147.

yargısal sisteminin çalışmasına zarar verdiğiinden, korunan hukukî değer, adalet mekanizmasının işleyişi olduğu ileri sürülebilir³⁴⁴.

Suç gelirlerinin aklanmasının cezalandırılması ve bu gelirlere el konulması ile hem faillerin yeniden suç işlerken kullanabilecekleri finansal kaynakların önüne geçilmiş hem de suç işlemeyi planlayan başka şahıslar bakımından da caydırıcı bir önlemin alınması sağlanmaktadır³⁴⁵. TCK m.282'nin kanun gerekçesinde de; suç gelirlerine meşruluk görünümü verilerek ekonomik sisteme sokulmasının suç işlemenin kolay kazanç kapısı olarak görülmesine yol açtığı ve bununla birlikte suç delillerinin değiştirilmesi, saklanması ve suçlunun cezasız kalması sonucunu doğurduğu belirtilmiştir³⁴⁶. Bu nedenle suç gelirleri ve değerlerinin yurt dışına gönderilmesi ya da bunların meşru olmayan kaynaklarını saklamak ve yasal şekilde kazanıldığı görünümü uyandırmak amacıyla farklı işlemlere tabi tutulması, ayrı bir suç şeklinde düzenlenmiştir³⁴⁷.

Suç gelirlerinin ekonomik sisteme aniden girmesi ve fazla miktardaki sıcak para akışı ile ekonomik sistemin dengesi bozulabilmektedir. Öngörülemez zamanda ve biçimde mali sisteme giriş ve çıkış yapabilen suç geliri yüzünden, ekonomik sistemin tüm unsurları etkilenmekte, bu durum ülkeden sermaye çıkışı olduğuna işaret ettiğinden, döviz kurlarında dalgalanma ve ekonomik sistemde güven bunalımına yol açmaktadır³⁴⁸.

3.3. ÖNCÜL SUÇ

Önkoşul kavramı doktrinde tartışılmış ve bazı yazarlar suçun unsurları ile önkoşullar arasında hukuki veya mantıki farklılık bulunmadığını ileri sürmüşlerdir³⁴⁹. Ancak aklama suçu gibi bir başka suçun işlenmesinin varlığının şart koşulduğu

³⁴⁴ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 191; AKIN, age. ss. 266; SAY, agm. ss. 161-162; Esas itibariyle suç delillerini gizleme, yok etme suçunun özel bir şekli olan aklama suçunun maddi konusu, öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerleridir. Hukuki konusu ise, suç geliri ve ekonomik değerlere yasallık görünümü verilerek ekonomik sisteme sokulmasının, aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, saklanması ve suçlunun kayırılmasının, suçla mücadelenin etkin biçimde sürdürülebilmesinin teminini amaçlayan adliyeye ilişkin yararlarıdır. Bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E. 2019/7931, K. 2019/6792, T.25.10.2019,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12.2020.

³⁴⁵ Sacit YILMAZ (2011) "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2011/2, s. 75.

³⁴⁶ İzzet ÖZGENÇ 2005, *Gazi Şerhi, Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 1061.

³⁴⁷ Olgun DEĞİRMENCİ 2007 age. s. 445.

³⁴⁸ age s. 445

³⁴⁹ Timur DEMİRBAŞ (2021), *Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, On Altıncı Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 220.

hallerde söz konusu koşulun yokluğunda bu suçun işlenmiş olduğu söylenemez. Önkoşul kavramına bakıldığında, öncelikle önkoşulun eylemden önce geldiği ve yapıldığı görülmektedir.

Aklama suçundan bahsedebilmek için, suça konu malvarlığı değerlerinin, yani kara paranın elde edildiği ve zaman olarak önceden işlenmiş olan bir başka suçun bulunması zorunludur. Diğer bir deyişle, bu suç tipi açısından "öncül suç" un gerçekleşmesi, yasada önkoşul şeklinde düzenlenmiştir³⁵⁰. Öncül suçun işlenmesi sonrasında suç geliri niteliğine sahip malvarlığı değerleri kazanılacak ve aklama fiili de öncül suçtan kazanılmış bu malvarlığı değerleri üstünde işlenecektir³⁵¹.

Öncül suçları tespit etmekte kullanılan yöntemler; "tüm suçlar" yöntemi, sayma yöntemi, eşik yöntemi ile karma yöntemdir³⁵². "Tüm suçlar" yönteminde öncül suçlara dair bir kısıtlama bulunmamakta ve aklama eylemine konu ve ekonomik anlamda gelir getiren tüm suçlar, öncül suç özelliğine sahip olmaktadır. Eşik yönteminde, alt ya da üst sınırı belirli bir süre hapis cezası öngören suçlar, öncül suç şeklinde kabul edilmekte ve devletler bu alt veya üst sınırları kendi iç hukuklarıyla uyumlu olacak şekilde kendileri belirlemektedirler. Sayma yönteminde, yasada öncül suçlar teker teker yer almakta ve genelde o ülkede çokça işlenen ve gelir kazandıran suçlar düzenlenmektedir. Karma yöntem, söz konusu metotlardan birden çoğunun birlikte kullanılması anlamına gelmektedir³⁵³.

FAFT de 3. Numaralı Tavsiyesi ve bu Tavsiyenin yorum notunda öncül suç kapsamının olabildiğince geniş tutulması, öncül suçların tespitinde kullanılacak 4 yöntemden birinin ilgili devlet tarafından yapılmasının uygun olduğunu, eşik yöntemi benimsenmişse, üst sınırı bir yılı geçen veya aşağı sınırı altı ayı geçen hapis cezası öngören suçların öncül suç kabul edilmeleri gerektiğini tavsiye etmektedir³⁵⁴.

TCK m.282' de, 4208 sayılı Kanun döneminde çokça eleştirilen sayma yöntemi terk edilerek eşik yöntemine geçilmiştir. Bu madde uyarınca aşağı sınırı altı ay ya da daha çok hapis cezası olan suçlar, aklama suçunun öncül suçunu oluşturabilmektedir.

³⁵⁰ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 120, Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 451; Engin AKIN 2009 age. s. 443.

³⁵¹ M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKÇEN ve M. Emin ALŞAHİN 2018; Kerim ÇAKIR (2018), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, On Dokuzuncu Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 1079; Sinan GENÇ (2016), *Suç Gelirlerinin Geri Alımı*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 264; Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014 age. s. 451.

³⁵² Ali Rıza TÖNGÜR 2014, agm. s. 45.

³⁵³ agm ss. 45-46.

³⁵⁴ FATF (2015), *Recommendations-Documents*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.

Bunun yanında öncül suçun, gelir elde etmeye elverişli olması da gerekmektedir³⁵⁵. Maddenin ilk halinde alt sınırı “bir yıl” ibaresi yer almışken, FATF Tavsiyelerine uyum sağlanması için bu süre, 6 ay şeklinde değiştirilmiştir³⁵⁶.

Aklama yöntemlerinin devamlı surette geliştirilmesi nedeniyle yasal değişikliğe ihtiyaç duymayan eşik yönteminin, kanun tekniği bakımından en isabetli yöntem olduğu ifade edilmektedir³⁵⁷. Bunun yanında, aşağı sınırı altı aydan daha az hapis cezası olan kumar oynama için yer temini, açığa imzanın kötüye kullanılması gibi gelir kazandıran birtakım suçlar öncül suç kapsamı haricinde kalmıştır. Doktrinde eşik sınırlaması dahi olmaksızın “tüm suçlar” yöntemi kullanılarak, malvarlığı değeri üretme olanağı olan tüm suçların öncül suç olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁵⁸. Kanaatimizce alt sınırı altı aydan az olan ve bu şekilde kazanç elde edilebilecek suç sayısı az olsa da, tüm suçların aklama suçunun öncül suçu kabul edilmesi adli makamların iş yükünü artırabileceğinden ve daha önemli soruşturma ve kovuşturmalara aktarılacak para ve personel kaynağının israfına yol açabileceğinden, eşik yöntemi en uygun yöntemdir.

Uygulamada öncül suçun ne zaman işlenmiş olduğunun tespiti sorunu ortaya çıkmıştır. Bu konuda öğretide farklı görüşler söz konusudur. Katıldığımız görüşe göre, kanun maddesinde suçtan kaynaklanan ifadesine yer verildiğinden öncül suçun varlığı için kesinleşmiş bir hükmün varlığı ve elde edilen gelirin suçtan kaynaklandığının somut şekilde ispatı gerekmektedir. Öncül suçun işlenmediğine dair son karar ise beraattir. Ceza verilmesine yer olmadığı veya dava zamanaşımının dolması nedeniyle düşme kararı verilen hallerde ne yapılması gerektiği hususunda kanunda açık bir hüküm bulunmasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir³⁵⁹.

Aklama suçundan bahsedebilmek için öncül suçun unsurlarının tümünün bulunması koşulu aranmaktadır³⁶⁰. Ancak, katılmadığımız aksi yönde bir görüşe göre, öncül suça ilişkin soruşturma veya kovuşturma başlatılmış olması veya öncül suç işleyeninin bilinmesi ya da kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bulunması gibi

³⁵⁵ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 202.

³⁵⁶ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 433.

³⁵⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 303.

³⁵⁸ Sinan GENÇ 2016, age. s. 269.

³⁵⁹ Yener ÜNVER 2021, age. ss. 473-474.

³⁶⁰ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 434; Ümit KOCASAKAL 2008, agm. s. 72; Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 203.

koşullar aranmamalıdır³⁶¹. Zira yargılamanın konusunu, aklama suçu oluşturmaktadır ve öncül suç, sadece aklama davasına ilişkin malvarlığı değerlerinin kazanılma şekliyle kısıtlı biçimde önem taşımaktadır³⁶². Yargılama esnasında da, bir öncül suçun varlığının ve suç gelirin bu suçun mahsulü olduğunun kanıtlanması yeterli görülmelidir. FATF de, aklama suçunun kanıtlanması için öncül suçtan verilmiş bir mahkûmiyet hükmünün aranmaması gerektiğini belirtmektedir³⁶³. Yargıtay'ın da bazı hallerde bir mahkûmiyet kararı aramadığını görmekteyiz³⁶⁴.

Yargıtay verdiği çeşitli kararlarda suç gelirlerinin aklanması suçuna yönelik yargılama yapan mahkemenin ancak ceza verilmesine yer olmadığı veya düşme kararı verilmesi halleri ile sınırlı olmak kaydıyla nispi muhakeme yoluyla bu sorunu çözmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yargıtay'ın nispi muhakeme yöntemine başvurulması gerektiği yönündeki kararlarının yerinde olmadığı düşünülmekte olup, CMK madde 218'de de belirtildiği gibi nispi muhakeme, ancak yüklenen suçun ispatının ceza mahkemesi dışındaki bir mahkemenin görev alanına girdiği hallerde mümkündür. Oysa buradaki problem önce suçun işlenip işlenmediği, var olan malvarlığının öncül suçtan kaynaklı olup olmadığıdır yani nispi olduğu ifade edilen sorunu çözmekle görevli mahkeme yine bir ceza mahkemesidir, ayrıca aklama suçlarına bakmakla görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Öncül suç ağır ceza mahkemesinin görev alanına da girebilir. Bu durumda Yargıtay'ın kararlarında belirtildiği şekilde hareket edilecek olması asliye ceza mahkemesinin ağır cezalı öncül suçun işlenip işlenmediğini de belirleyecek olması anlamına gelir. Bu durum görev yasağını düzenleyen CMK madde 5'e aykırılık oluşturacaktır. Katıldığımız görüş uyarınca savcılarının elinde öncül suça ilişkin kesinleşmiş bir son kararı olmadıkça suç gelirlerinin aklanması suçuna yönelik iddianame tanzim etmemeleri, bir şekilde tanzim edilmiş iddianamenin kabulü nedeniyle yargılamanın başlamış olması durumunda da aklama suçunun yargılmasını yapan mahkemenin durma kararı vererek öncül suça yönelik davanın neticesini beklemesi yönündedir. Yargıtay'ın pek çok içtihatı işlendiği iddia edilen suçun her türlü kuşkudan ve varsayımdan uzak bir

³⁶¹ agt s. 203; Aklama suçundan dava açılması için öncül suçtan verilen kararın kesinleşmesine gerek bulunmamaktadır ve CMK'nın 170/2'ye göre suç işlendiği noktasında yeterli şüphe varsa iddianame düzenlenerek dava açılabilir. (Yargıtay 16. Ceza Dairesi E. 2016/450, K. 2016/367, T. 1.2.2016). <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/ET.22.12.2021>.

³⁶² Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 434.

³⁶³ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 203; FATF (2015), *Recommendations - Documents*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 32.

³⁶⁴ 7cd.22.11.2011,2008/18019,2011/24972 yayımlanamamıştır.

şekilde somut ve kesin delillerle ispatlanması gerektiği yönündedir. Bu nedenle aykırı şekilde öncül suçun ispatı açısından varsayıma dayanıldığı bu belirlemenin kabul edilemez bir içtihat olduğunu düşünmekteyiz³⁶⁵.

Öncül suçun yurt içinde ya da dışında işlenmesi mümkündür. Yurtdışında işlenmiş olması durumunda yabancı mahkemece verilen kararın Türkiye'ye getirilerek değerlendirme yapılması gerekir. Burada önemli olan husus yurtdışında işlenen suç gelirlinin kaynağı olan öncül suçun Türk mevzuatına göre de suç olmasıdır ve cezasının altı ay ya da daha fazla hapis cezasını gerektirmesi gerekir³⁶⁶

Fail hakkında CMK m.223'te yer alan beraat kararı verilmesi gereken hallerden olan atılı eylemin yasada suç şeklinde tanımlanmamış olması ve atılı suçu sanık işlese bile eylemde bir hukuka uygunluk sebebinin varlığı hallerinde öncül suçun unsurları eksik olacaktır. Bu hallerde öncül suç var olmayacak ve dolayısıyla aklama suçu da oluşmayacaktır³⁶⁷. Öte taraftan atılı suçu sanığın *işlemediğinin sabit olması*", atılı suçta sanığın *kast ya da taksirinin olmaması* veya sanığın atılı suçu işlediğinin sabit olmaması hâllerinde de failin beraatına karar verilmesi gerekiyorsa da, ortada üretilmiş ve aklama suçuna dayanak olabilecek bir öncül suç vardır. Buna ek olarak, kişisel cezasızlık nedenlerinin bulunması ve ceza verilmesine yer olmadığı kararının da aklama suçu açısından etkisi olmayacaktır³⁶⁸.

Doktrinde öncül suçun zamanaşımına uğramasının, aklama suçu açısından doğuracağı sonuç da tartışılmıştır. Katıldığımız görüş uyarınca, aklama suçu gerçekleştiği sırada öncül suç açısından dava zamanaşımı dolmuşsa, malvarlığı değerlerinin müsadere mümkün olmadığından bu değerlerin kaynağının saklanması ya da görünümünün değiştirilmesi de cezalandırılmayacaktır. Kanaatimizce bu kuralın istisnası, TCK m.54/4'deki bizatihi üretimi, kullanımı, bulundurulması, taşınması, alım ve satımı suç meydana getiren eşyanın müsadere edilmesi hükmüdür. Burada suçtan kaynaklanan mal varlığı değeri bizatihi müsadereye tabi eşya ise müsadere edilebilecektir.

³⁶⁵ Veli Özer ÖZBEK (2021), *Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap-Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss. 1082-1083.

³⁶⁶ Köksal BAYRAKTAR (2021), *Özel Ceza Hukuku Adliyeye Karşı Suçlar*, Cilt X, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, ss. 308-309.

³⁶⁷ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 204; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 356; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 81.

³⁶⁸ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 434; Ergin ERGÜL 2001, age. ss. 121-122.

Bu açıklamalar çerçevesinde, sadece öncül suçun dava zamanaşımı bitmeden evvel yapılmış aklama eylemleri, öncül suçun zamanaşımı dolsa bile cezalandırılabilir³⁶⁹. Doktrindeki karşıt görüş, öncül suçun mevcudiyeti ve aklamaya konu malvarlığı değerlerinin kaynağı olduğu belirlendiği müddetçe zamanaşımına uğramış olması, aklama suçu yargılamasını etkilemeyecektir³⁷⁰. Öncül suç açısından zamanaşımı süresinin dolmuş olması halinde, aklama suçu açısından görevli mahkemenin nispî muhakeme aracılığıyla öncül suçun ve bu suçtan doğan malvarlığı değerlerinin mevcudiyetini saptayacaktır³⁷¹.

Öncül suçun, daha sonraki bir yasayla suç olmaktan çıkarsa, bundan böyle aklama suçu da oluşmaz. Çünkü suça konu değerlerin kaynağı bundan böyle yasal olduğundan aklama suçunun maddî konusu ortadan kalkmaktadır³⁷². Öncül suçu işleyen genel ya da özel aften yararlandığında; eylemin kanuna aykırılık özelliği yok olmamaktadır. Öncül suçun genel veya özel af kapsamında olması, aklama suçunun oluşmasına engel olmayacaktır³⁷³.

Öncül suçun şikâyete bağlı ise, şikâyette bulunulmasa da ya da şikâyet geri alınsa da aklama suçunun gerçekleşeceği belirtilmektedir³⁷⁴. Öncül suçun muhakeme şartı³⁷⁵, şikâyet olup, şikâyetin yokluğu suçun gerçekleşmesini önlememektedir. Öncül suç açısından muhakemeye engel bulunduğundan, aklama suçunu yargılamakla görevli mahkeme, nispî muhakeme aracılığıyla öncül suç ve bu suçtan doğan malvarlığı değerlerinin mevcudiyetini tespit edecektir.

TCK m. 282'de aklama suçunun tamamlanması veya teşebbüs safhasında kalması halleri arasında bir ayırım yapılmamıştır. Teşebbüs safhasında kalması, aklama suçunun haksızlık içeriği ortadan kaldırmamakta, sadece daha az cezalandırmayı gerektirmektedir³⁷⁶.

³⁶⁹ İzzet ÖZGENÇ (2022), age. s. 165.

³⁷⁰ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 206.

³⁷¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 322.

³⁷² Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 359.

³⁷³ Ümit KOCASAKAL 2008 age. s. 80; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 81; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 122.

³⁷⁴ Engin AKIN 2009, age. s. 445.

³⁷⁵ Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAĞIZ (2019), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş On İkinci Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 107.

³⁷⁶ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 207; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 226.

3.4. TİPİKLİK

3.4.1. Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları

3.4.1.1. Fail

Aklama suçu, fail³⁷⁷ açısından bir özellik göstermemektedir. Bu suçun faili, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini “yurt dışına çıkararak” ya da “çeşitli işlemlere tabi tutarak” herkes olabilir³⁷⁸. Bu nedenle aklama suçu, özgü bir suç değildir³⁷⁹.

Suçun faili açısından en önemli konu, öncül suç failinin, aklama suçunun da faili olup olmayacağı ve aklama suçu açısından ayrıca cezalandırılıp cezalandırılmayacağıdır. Zira 4208 Sayılı Kanun m.2/b’de gerek kara para aklayan kişinin, gerekse öncül suçu işleyen kişinin, gerekse de öncül suçun gerçekleştirilmesine iştirak etmemiş olan üçüncü kişilerin fail vasfıyla sorumlu tutulabileceği durumlar düzenlenmişti³⁸⁰. Ancak 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçunda bu yönde bir düzenleme yer almamıştır. Doktrinde baskın görüş, öncül suçu işleyen kişinin aynı zamanda aklama suçunun da faili olabileceği doğrultusundadır³⁸¹. Bu durumda çifte cezalandırma yasağının (non bis idem) uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmış olup, bu durumda iki bağımsız suç bulunmaktadır ve her iki suçun da gerçek içtima hükümlerine göre cezalandırılması gerekmektedir³⁸².

Bu maddede, failin kamu görevlisi olması veya belli meslek sahibi olması gibi cezanın yarı oranında artırılacağı (m.282/3), suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde cezanın bir kat artırılacağı (m.282/4) ve bu suçun tüzel kişinin

³⁷⁷ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ (2021), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, On Üçüncü Basım, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 114; Berrin AKBULUT (2021), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Sekizinci Basım, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 419.

³⁷⁸ İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 112; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 448; Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 71. Necati MERAN(2014), *AIHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret-İftira, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları*, İkinci Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 406; Güray SAY 2013, age. ss. 174-175; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 459.

³⁷⁹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 295.

³⁸⁰ Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 68.

³⁸¹ İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 113; Güray SAY 2013, age. s. 163; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 465.

³⁸² İzzet ÖZGENÇ 2020, age. s. 112; Kerim ÇAKIR 2016, age. 283; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 77; Güray SAY 2013, agm. s. 164.

faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda bunlara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı belirtilmiştir (m.282/4)³⁸³.

3.4.1.2. Mağdur

Mağdur, işlenen suçun konusunun ait olduğu kişidir³⁸⁴. Tüm suçlarda bir mağdur bulunmaktadır ve mağdur, kural olarak, sadece gerçek kişi olmaktadır. Tüzel kişiler ise, suçtan zarar gören konumunda bulunmaktadır³⁸⁵.

Aklama suçunda toplumu meydana getiren ve bu toplumda yaşam hakkına sahip olan herkes, mağdur şeklinde tanımlanabilir³⁸⁶. Kendisine karşı suç işlenen ve bunun neticesinde bir hakkı ya da hukuki olarak korunan bir başka yararı ihlâl edilen şahıs, mağdurdur³⁸⁷. Mağdur, suçun gerçekleşmesiyle oluşan ceza ilişkisinin tarafı iken, suçtan zarar gören açısından sadece zararının tazminini talep edebileceği bir hukuki ilişki gündeme gelir³⁸⁸.

Mağdur olabilecek kişilerin kimler olabileceği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş uyarınca, gerek gerçek gerekse tüzel kişiler bu suçun mağduru olabilir. Aklama suçu, ‘Adliyye Karşı Suçlar’ kısmında düzenlendiğinden, devletin suçun mağduru olduğu ifade edilebilecektir³⁸⁹. Karşıt görüş ise, sadece gerçek kişiler hak süjesi ve mağdur olabileceğinden, Devletin ve başka tüzel kişilerin mağdur sıfatına sahip olma olasılığını kabul etmemektedir³⁹⁰. Tüzel kişilerin sadece suçtan zarar gören olabileceği ve mağdur sıfatını taşıyamayabileceği dikkate alındığında, bu suçun mağduru toplum ve toplumu meydana getiren kişilerdir.

Aklama suçu, ilk görüşte belirlenebilecek gerçek kişi ya da kişileri zarara uğratmadığından, belli mağduru bulunmayan suçlar arasında yer almaktadır³⁹¹. Tüzel

³⁸³ Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 71; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 200; Sinan GENÇ 2016, age. s. 279.

³⁸⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 116; Hakan AKBULUT 2004, age. s. 430.

³⁸⁵ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 116; M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Ahmet Caner YENİDÜNYA (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Onuncu Basım, Adalet Yayınevi, Ankara. s. 288; İzzet ÖZGENÇ (2020), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, On Altıncı Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 215.

³⁸⁶ İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 113; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 117; Güray SAY 2013, age. s. 164.

³⁸⁷ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 507.

³⁸⁸ age s. 508.

³⁸⁹ Doğan SOYASLAN 2020a, age. s. 232; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM (2006), *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 168.

³⁹⁰ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 118.

³⁹¹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 450; Necati MERAN (2016), “Suçtan Kaynaklı Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu ve Hırsızlık Malının Satın Alınması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 113, s. 105.

şahısların da bu suç mağduru olabileceğini varsayan görüşe göre, her suçta olduğu gibi TCK m. 282/1'de yer alan suç tipi açısından da asıl mağdur, devlettir. Aynı şekilde, ceza normunda korunan hukukî değere bakılarak mağdurun tespit edilmesi gerektiği ve bu çerçevede genelde devletin, özelde adliyenin mağdur sıfatını taşıdığı belirtilmiştir. Toplumu meydana getiren bireyler ise, suçtan zarar gören konumundadır³⁹²

Aklama suçunun mağdurunun devlet olduğunun görüşüne Yargıtay da katılmamaktadır. Yargıtay aklama suçunda Hazine'nin davaya katılmasının mümkün olmadığına karar vermiştir³⁹³. Yine Yargıtay'a göre, bu suçun mağduru, toplumu oluşturan fertlerdir.

3.4.1.3. Suçun (Hareketin) Konusu

Suçun konusu, ceza hukukunda hareketin yöneldiği kişi veya eşyadır³⁹⁴. Diğer bir deyişle, suçun konusu, şahıs ya da eşyanın maddi yapısıdır. Yasa koyucu bazı kanun maddelerinde suçun konusuna yer vermekte ve suçun konusu eşyayı veya nesneyi açık şekilde göstermektedir. Konusu olmayan bir suç tasavvur edilemeyeceğinden, suçun konusu da maddi unsurlar arasında kabul görmüş ve konusu olmayan bir harekete değer atfedilmemiştir³⁹⁵. TCK m.282/1'de düzenlenmeye göre, aklama suçunun konusu, “*alt sınırı altı ay ya da daha çok hapis cezası öngörülen bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*”dir³⁹⁶. Kanun koyucu, suçun konusunu ifade etmek için, 4208 sayılı Kanun döneminde kanun metninde yer alan para, para yerine geçen kıymetli evrak, mal ve gelirleri kavramları yerine, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” kavramını kullanılmıştır³⁹⁷.

“Malvarlığı değerleri” kavramı, şahıslara ait parayla ölçülebilen hakların bütünüdür³⁹⁸. Bu kapsamda bu kavram, bir suçun gerçekleştirilmesi nedeniyle ya da

³⁹² Yener ÜNVER 2021, age. s. 456.

³⁹³ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E. 2019/7931, K. 2019/6792, T.25.10.2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 24.12.2021.

³⁹⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 117 M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Ahmet Caner YENİDÜNYA 2016, age. s. 284; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 169.

³⁹⁵ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 118; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 255.

³⁹⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 459; Güray SAY 2013, agm. s. 164; Ümit KOCASAKAL 2000, Kara Para Aklama ile Mücadele, s. 86; Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 115; Necati MERAN 2016, agm. s. 407; Engin AKIN 2013, age. s. 431;

³⁹⁷ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 206.

³⁹⁸ Sinan GENÇ 2016, age. s. 271.

dolayısıyla veya suç gelirinön dönüştürölmesiyle kazanılan, ekonomik değeri olan ya da bir hukukî hak veyahut fayda temin eden bütün değerler şeklinde tanımlanabilir³⁹⁹.

Suç konusu malvarlığı değeriinin, ekonomik bir karşılığının olması yeterlidir ve bu değeriin, maddî veya gayri maddi, taşınır veya taşınmaz olmaları hallerinde de bu hüküm uygulanabilecektir. Örneğinin yatırım için ya da başka ekonomik çalışmalardan kazanılan maddî yararlar, malvarlıkları üstünde hakları gösteren tüm hukuki belgeler ve kayıtlar, para ve para gibi her nevi kıymetli evrak da aklama suçuna konu olabilir⁴⁰⁰.

Doktrinde suça konu mal varlığı değeriinin suçun işlenmesi *dolayısıyla* da kazanılmasının mümkün olduğu belirtilmektedir⁴⁰¹. Örneğinin bir suç işlenmesi sonucu elde edilen gelir yanında, uyuşturucu veya silah kaçakçılığı suçunun işlenmesi için ödüle veya teşvik şeklinde ekonomik yarar elde edilmiş ise suç işleme vasıtasıyla elde edilen malvarlığı değeriileri gündeme gelecektir⁴⁰². Öte yandan, kayıt dışı olsalar bile bir suçun işlenmesinden kaynaklanmayan ekonomik değerler TCK m.282/1'de düzenlenen suçun konusu olmayacaktır. Son olarak katıldığımız görüş uyarınca kişinin yasalara uygun şekilde kazandığı malvarlığı değeriileri, kişinin daha sonra işlediği suçlar yüzünden aklama suçunun konusu haline gelemeyecektir⁴⁰³. Haczedilen malları satış yerine getirmemek veya yedieminlik görevini kötüye kullanmak suçları, bunlara örnek verilebilir.

3.4.1.4. Hareket

Suçun maddi unsurlarında biri olan ve haksızlık oluşturan fiil, bir insan hareketidir⁴⁰⁴. İnsan tarafından işlenen hareket, dış dünyada icrai veya ihmali bir biçimde işlenebilir⁴⁰⁵. Ceza hukuku anlamında suça konu olabilecek olan harekettir, düşünce değildir⁴⁰⁶.

³⁹⁹ age s. 265.

⁴⁰⁰ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 443; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 79; Kerim ÇAKIR, age. s. 292; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 87.

⁴⁰¹ İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 165; Ali Rıza TÖNGÜR 2014, agm. s. 50.

⁴⁰² Güray SAY 2013, agm. s. 165.

⁴⁰³ Ali Rıza TÖNGÜR 2014, agm. s. 50.

⁴⁰⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, s. 121; Berrin AKBULUT 2021, s. 282; İzzet ÖZGENÇ 2020 age. s. 163; Hamide ZAFER (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, Altıncı Basım, Beta Yayınevi, İstanbul, s.184.

⁴⁰⁵ Doğan SOYASLAN 2020a, age. s. 229.

⁴⁰⁶ Hakan HAKERİ (2011), *Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, On Birinci Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 136; Timur DEMİRBAŞ 2021, age. s. 207.

Aklama suçunun hareket unsurunu; suç işlenerek elde edilen her türlü malvarlığı değerini yasal hale getirmek amacıyla yapılan eylemler, fiil unsurunu oluşturur. Diğer bir deyişle, aklama suçunun hareket unsurunu, yurt dışına çıkarma ya da yasal olmayan kaynağını saklama veyahut yasal bir şekilde kazanıldığı görünümü uyandırmak için birtakım işlemlere tâbi tutmak oluşturmaktadır (TCK m. 282/1)⁴⁰⁷.

Anılan maddede aklama suçunun işlenmesine yol açan eylemler; suç işlenerek elde edilen gelirleri yurt dışına çıkarma ya da meşru olmayan kaynağını gizleme veyahut yasal bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla çeşitli işlemlere tâbi tutmadır⁴⁰⁸. Bu eylemlerden işlenmesiyle suç oluşur.

Hareket açısından maddede birden çok eylem düzenlenmiş olup bunlardan birinin yapılmasıyla suç işlenebilecektir. Bu nedenle, aklama suçu, seçimlik hareketli⁴⁰⁹ bir suçtur. Bu suç, yasadaki tanımında yer alan hareketlerle, sadece icraî davranışla işlenebileceğinden icraî bir suçtur⁴¹⁰. “Yurt dışına çıkarma” hareketi açısından bu suç, bağlı hareketli bir suçtur⁴¹¹. “Çeşitli işlemlere tabi tutma” açısından ise, maddenin lafzında, eylemin özelliğine ilişkin bir tespit yapılmamıştır⁴¹². Öğretide bu ifadenin muğlak olması kanunilik ilkesi bakımından sakıncalı olup olmadığı yönünde ve yapılacak işleme ilişkin tartışmalara yol açmıştır. Çeşitli işlemlere tabi tutma başlıklı konuda ayrıntılı açıklamalarda bulunulacaktır.

3.4.1.4.1. Yurt Dışına Çıkarma

Kanuni düzenlemede yer alan ve birinci seçimlik hareket olan "*yurt dışına çıkarma*" hareketi, suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerinin bir şekilde Türkiye Cumhuriyeti devletinin sınırları içinden çıkarılıp bir diğer ülkeye nakledilmesidir⁴¹³. Yurt dışına çıkarma eylemi, malvarlığı değerlerinin fiziksel şekilde ya da elektronik usullerle aktarılmasıyla yapılabilir⁴¹⁴. Yasa tasarısında seçimlik hareket “yurt dışına

⁴⁰⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 266.

⁴⁰⁸ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 528; Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 453.

⁴⁰⁹ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. 124; Hakan AKBULUT 2014, age. s. 308; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 186.

⁴¹⁰ Doğan SOYASLAN 2020a, age. s. 240.

⁴¹¹ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. 123; Hakan AKBULUT 2014, age. s. 307; Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 87; Necati MERAN 2014, age. s. 408.

⁴¹² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 252.

⁴¹³ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 236.

⁴¹⁴ Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAŞIZ (2020), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş On Beşinci Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 1206; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 87; Yener ÜNVER 2021, age. s. 457; Engin AKIN 2009, age. s. 431; Sinan GENÇ 2016, age. ss. 273 274.

transfer eden” şeklinde belirtilmişse de, transfer etme kavramının paranın fiziki naklini kapsamaması ve çoğunlukla bu kavramın mali sektörde kullanılması nedeniyle maddede “*yurt dışına çıkararak*” kavramı kullanılmıştır⁴¹⁵.

Aklama suçunun işlenmesi için suç gelirin yurt dışına çıkarılması halinde, ülkelerin yargı yetkisinin dışına çıkarılmış, öncül suçla bağı koparılmış ve faillere ulaşılması engellenmiş olur⁴¹⁶. Malvarlığı değerlerinin kara, deniz ve hava araçlarıyla fiziki nakli yapılabileceği gibi, banka transferleri, sanal para gönderimi, alternatif havale yöntemleri, yabancı ülkede bulunan kâr amacı olmayan bir kuruma gönderilerek yurt dışına çıkarılması da olanaklıdır⁴¹⁷.

Yurt dışına çıkarma eyleminde, suçtan kazanılan gelir ülkenin hukuki denetiminden çıkartılmakta ve yurt dışına bir şekilde fiziki naklinin sağlanmasıyla suçun hareket unsuru gerçekleşmiş olacaktır. Sadece malvarlığı değerinin yurt dışına çıkartılması hareket unsuru bakımından yeterlidir ve bu değerler üzerinde başkaca işlem yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

Doktrinde maddedeki “yurt” kelimesinin kapsamı üstünde durulmuştur⁴¹⁸. Devlet egemenliğinin bulunduğu ve başka ülkelerden sınırla ayrılmış olan kara parçası, bu kara parçasının üzerindeki hava sahası, karasuları ve iç sulardan meydana gelen” gerçek anlamda ülkenin “yurt” içeriğinde olduğuna ilişkin tartışma bulunmamaktadır⁴¹⁹. Ancak TCK m.8/2’de ayrıca Türk deniz ve hava araçlarında, kıta sahanlığında ya da münhasır ekonomik bölge, veyahut sabit platformlarda işlenen suçların da Türkiye’de işlenmiş kabul edileceği ifade edilmiş ve bir “farazî ülke” oluşturulmuştur⁴²⁰. Yurt dışına çıkarma kavramından farazi ülkenin anlaşılması gerektiğine dair görüşler olsa da⁴²¹, katıldığımız görüş uyarınca, “yurt” kavramı sadece gerçek manada ülke olarak kabul edilmeli ve ülke sınırlarından çıkarıldığı esnada suç tamamlanmış sayılmalıdır. Aksi durumda, suça konu hareketin yapılması çok fazla zorlaşmış olacak ve maddenin uygulama kapsamı daralacaktır⁴²².

⁴¹⁵ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 460.

⁴¹⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 272; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 463; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 249.

⁴¹⁷ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 88.

⁴¹⁸ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 269.

⁴¹⁹ Hamide ZAFER 2016, age. s. 632; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 82.

⁴²⁰ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 269.

⁴²¹ age s. 269; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 90.

⁴²² Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 461; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 82; Güray SAY 2013, agm. s. 171; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 246.

3.4.1.4.2. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma

Aklama suçunu oluşturan bir diğer seçimlik hareket, failin, malvarlığı değerinin yasadışı kaynağını saklamak ya da yasal bir şekilde kazanıldığı görünümü uyandırmak amacıyla yaptığı her türlü harekettir⁴²³. Çeşitli işlemlere tabi tutmak tabiri ile aklamaya dair her türlü işlem kanundaki tipikliğe uygun olacağından, bunun suç ve cezada yasallık ilkesi açısından sorunlu olduğu belirtilmiştir⁴²⁴. Yasa koyucu, bu ifade ile belirli bir hareketi yasada tanımlamamış ve belli bir amaçla işlenen her hareketi suç şeklinde kabul etmiştir⁴²⁵. Aklama suçunun belirli şekillerde ve belirli yöntemlerle işlenmesi gibi durum söz konusu değildir. Bu suç; teknolojik gelişmeler sebebiyle ülkeden ülkeye farklı şekilde ve sınırlandırılmayacak tipte işlenebilmektedir. Örneğin malvarlığı değerlerini banka dahil bir finansal kuruma yatırma, bunların yurt içinde transferleri, üçüncü kişilere mülkiyetini ve zilyetliğini devretme, taşınmaz veya sanat eseri gibi satın alma sigorta poliçesi alma, futbol kulüplerini kullanma gibi hareketlerdir⁴²⁶.

Malvarlığı değerlerinin aklanması amacıyla ülkemize sokulması halinde bu hareket yapılmış olmayacak, koşulları bulunuyorsa "*çeşitli işlemlere tabi tutma*" dan bahsedilebilecektir⁴²⁷. TCK m. 282 gerekçesinde de yurt dışında işleme tabi tutulmuş suç gelirlinin yasal şekilde kazanılmış malvarlığı değeri görünümüyle yabancı sermayeyi özendirme düzenlemeleri kapsamında ülkeye sokulması, çeşitli işlemlere tabi tutma çerçevesinde kapsamında gösterilmiştir. Bu malvarlığı değerlerinin aklama amacıyla yurtdışından ülkemize getirilmesinin hüküm altına alınmamış olması da eksiklik olarak ifade edilmiştir⁴²⁸.

Kanaatimizce de Kanun'da yer alan "yurt dışına çıkarma" nın tipikliğe uygun hareket olarak düzenlenmesi sorunludur. Çünkü yurtdışında öncül suç işleyen Türk ve yabancı kişilerin de bu malvarlıklarını Türkiye'ye nakletmeleri halinde, gerekçede açıklama bulunsa da, TCK m.282'nin uygulanıp uygulanmayacağına dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum FATF'ın 2019 yılındaki Türkiye Karşılıklı

⁴²³ age s. 258; Veli Özer ÖZBEK 2021, age. s. 1207.

⁴²⁴ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 463; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 90; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 276.

⁴²⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 258; Yener ÜNVER 2021, age. s. 458.

⁴²⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 270.

⁴²⁷ Ali Rıza TÖNGÜR 2014, agm. s. 52.

⁴²⁸ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 272.

Değerlendirme Raporu'nda da yer almıştır. FATF de öncül suçun yabancı ülkede işlenmesi halinde suç oluşturan davranışların Türkiye'de yargılanacağına dair bir hüküm bulunmadığını belirtmiştir⁴²⁹. Ancak Rapor'da Türk yetkililerin bu durumda da TCK m.282'in uygulanacağını belirttikleri ve buna ilişkin bir dava sundukları ifade edilmiştir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin sadece bulundurulması halinde "çeşitli işlemlere tabi tutma" hareketinin meydana gelip gelmediği tartışılmıştır. Bir görüş uyarınca 4208 sayılı Kanun'da da, seçimlik hareketler arasında "bulundurma" yer almakta olup, TCK m. 282/1'in tatbiki esnasında bulundurma da "*çeşitli işlemlere tabi tutma*" çerçevesinde değerlendirilmelidir⁴³⁰. Katıldığımız diğer görüş, madde metninde hukuki veya ekonomik faaliyet ve harekete işaret eden "işlem" kavramı kullanıldığından bulundurmanın hareket unsurunu oluşturmayacağı belirtilmiştir⁴³¹. Örneğin, uyuşturucudan elde edilen nakit parayı ikametgâhında saklayan kişi TCK m. 282/1'de yer alan suçu işlemiş kabul edilmeyecek, fakat bu parayı bir bankaya yatırır ve yatırıp başka hesaba göndermek gibi bir işlem yapıldığından TCK m. 282/1 uygulanabilecektir⁴³². Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin eski bir kararında, sanığın uyuşturucu satımıyla kazandığı parayı harcayarak tüketmesinin aklama suçunu oluşturmayacağı sonucuna varmıştır⁴³³. Öğretide bir görüşe göre çeşitli işlemlere tabi tutma ifadesi ile birden fazla işlemin yapılması zorunlu olmayıp yapılacak işleme ilişkin değişik olasılıkları göz önünde bulunduran bir ifade olarak değerlendirilmekte ancak bu durum kanunilik ilkesi içinde yer alan yasaların belirli olması ilkesine aykırılığını ortadan kaldırmamaktadır⁴³⁴. Aksi yönde bizim de katıldığımız görüşe göre ise çeşitli işlemler ifadesi kullanıldığı için kanunilik ilkesi gereğince failin bu değerleri zorunlu olarak birden fazla işleme tabi tutulması gerekmekte olup madde metninden bu maksatla bu suçla korunmak istenen hukuksal değeri ihlal etmeye elverişli bir tek işleme tabi tutmaya cezalandırarak biçimde düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir⁴³⁵.

⁴²⁹ FATF (2019b), *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures-Turkey, Fourth Round Mutual Evaluation Report*, FATF, Paris, Criterion 3.6, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 16.09.2021 s. 166.

⁴³⁰ Necati MERAN 2016, agm. s. 409; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 463.

⁴³¹ Ümit KOCASAKAL 2008, agm. s. 89; Veli Özer ÖZBEK 2021, age. s. 1207.

⁴³² Ümit KOCASAKAL 2008, agm. s. 89.

⁴³³ Aktaran Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 266.

⁴³⁴ Veli Özer ÖZBEK 2021, age. s. 1086.

⁴³⁵ Yener ÜNVER 2021, age. s. 472.

Aklama suçunun karmaşık yapısı ve her gün kendisini yenilemesi sebebiyle çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi ile maddenin kapsamı çok geniş tutulmuş ve aklama suçu ile etkin mücadele edilmesi amaçlanmıştır. Soruşturma ve kovuşturma makamları da malvarlığı değerlerinin hangi işlemlere tabi tutulduğunu ve öncül suçla açık şekilde bağlantısını belirtmeleri gerekmektedir⁴³⁶.

3.4.1.5. Netice

Tipikliğin maddi unsurları arasında gösterilen netice, failin işlediği fiille gerçekleştirdiği değişikliktir⁴³⁷. Netice, hareketin dış âlemde oluşturduğu ya da oluşması önlenemeyen ve ceza hukuku açısından önem taşıyan değişiklik şeklinde de tanımlanabilir⁴³⁸. Netice, fiilden ayrı şekilde suçun bir unsurudur. Neticenin gerçekleşmesi sonucunda ya bir zararın bulunmasından ya da bir tehlikenin bulunmasından söz edilecektir. Ancak günümüzde neticenin bulunmadığı hallerde suçun oluşmayacağı şeklindeki geleneksel teorinin artık terk edildiği söylenebilir. Bu sebeple fiilden bağımsız ve müstakil olarak bir neticenin gerçekleşmemesi durumunda da suç, kanunda yer alan tipikliğini koruyacak ve suç vasfına sahip olacaktır⁴³⁹.

Aklama suçunun oluşması için TCK m.282/1'de tanımlanan eylemlerin yapılmasının yanı sıra bir sonucun da meydana gelmesine gerek bulunmamaktadır. Yasa koyucu, yasa metninde bir sonucun bulunması gerektiğine yer vermemiştir. Aklama suçu, bir soyut tehlike suçudur⁴⁴⁰. Bu özelliği nedeniyle failin yaptığı fiilin dışında, zararın yani dış âlemdeki bir sonucun oluşması aranmamaktadır. Aklama suçunun gerçekleşmesi için kanundaki suç tipinde yer alan seçimlik hareketlerden birisinin yapılması yeterli olup, aklama işleminin bitirilmesine gerek bulunmamaktadır⁴⁴¹.

⁴³⁶Yargıtay 5. CD E.2016/4577, K.2016/9619 sayılı ilamında öncül suç olan dolandırıcılık suçlarından kazanılan paralarla, edinilme tarihleri de gösterilerek malvarlığı hareketleri arasında somut ilişkinin kurulması gerektiğini belirtmiştir.

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12.2021.

⁴³⁷ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 128; Hakan AKBULUT 2014, age. s. 357; İzzet ÖZGENÇ 2020, age. s. 191; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 278.

⁴³⁸ Doğan SOYASLAN 2020a, age. s. 239; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 187

⁴³⁹ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 128-129; Hakan AKBULUT 2014, age. ss. 357-358; İzzet ÖZGENÇ 2020, age. s. 190.

⁴⁴⁰ Timur DEMİRBAŞ 2021, age. s. 231.

⁴⁴¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 279.

Ceza hukuku açısından sonuç, zorunlu olarak gerçekleşmesi gereken maddi bir olgu değildir. Sırf hareket suçları, yalnızca belli bir hareketin ya da ihmalin⁴⁴² oluşmasıyla tamamlanan suçlar şeklinde tanımlanmaktadır. Aklama suçunun meydana gelmesinde sonuç unsuruna gerek olmaması, bu suçun sadece hareketin yapılmasıyla bitirilecek olması göz önüne alındığında, aklama suçunun “sırf hareket suçu” ve sonucu harekete bitişik bir suç olduğu da ifade edilebilir⁴⁴³. Ancak hareketlerinin zamana yayılması ya da bölümlere ayrılabilmesi durumunda, teşebbüs söz konusu olabilecektir⁴⁴⁴. Bu kapsamda, aklama suçunu gerçekleştirmeye elverişli eyleme başlanması ve ancak failin elinde olmayan nedenlerle hareketin bitirilememesi durumu, bilhassa suç konusu malvarlığı değerlerinin fiziki olarak taşındığı hallerde mümkündür⁴⁴⁵.

3.4.1.6. İlliyet Bağı

Suçun oluşumu için belli bir hareket sonucunda neticenin meydana gelmesinin yanında, hareket ile sonuç arasında uygun bir nedensellik bağı da bulunmalıdır. Suç işleyen hareketinin sonucu olarak neticenin meydana gelmesi gerekir. Bu çerçevede nedensellik bağı, eylem ile gerçekleşen sonuç arasındaki bağlantı anlamına gelmektedir⁴⁴⁶.

Aklama suçu ise ‘sırf hareket suçu’ olduğundan, neticenin meydana gelmesinin aranmadığı bir suç tipidir. Suçun kanuni tanımında yasa koyucu bir neticenin meydana gelmesini aramadığından, TCK m.282/1’de düzenlenen suç türünde hareketle sonuç arasında olması gerekli olan nedensellik bağı yoktur.

3.4.1.7. Suçun Nitelikli Halleri

Ceza hukukunda temel ceza normu tanımlandıktan sonra ilaveten ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan sebepler de normda düzenlenmektedir. Kanunda cezanın artırılması sebepleri, ‘suçun nitelikli halleri’ olarak (m.30/2, 61/4) veya hafifletilmesi gereken nedenler, indirim veya cezasızlık nedeni olarak belirtilmektedir⁴⁴⁷.

⁴⁴² Doğan SOYASLAN 2020a, age. s. 230.

⁴⁴³ Veli Özer ÖZBEK 2021, age. s. 77; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 187; Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 113.

⁴⁴⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 279.

⁴⁴⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 260.

⁴⁴⁶ Hakan HAKERİ 2011, age. s. 168.

⁴⁴⁷ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 131.

Suçun nitelikli halleri, suçun oluşumunu ve unsurlarını etkilemese de yasa koyucu tarafından yasada tanımının yapılması durumunda esas cezanın artırılmasını ya da hafifletilmesini gerektiren nedenlerdir. Bu haller, suçun hukuki niteliğinde değişiklik meydana getirmeyen hallerdir.

Aklama suçunda yasa koyucu, iki ağırlatıcı sebep ve bir de cezasızlık durumu öngörmüştür. Sanığın statüsü göz önüne alınarak öngörülen ‘suçun kamu görevlisince işlenmesi’, ‘suçun belirli bir meslek mensubu tarafından bu mesleğin yerine getirilmesi esnasında ve bunun getirdiği kolaylıktan yararlanılarak işlenmesi’ ve ‘suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi’ cezayı ağırlatan nitelikli hallerdir (m.282/3, 4, 5). Ayrıca m.282/6’da aklama suçunda kovuşturma başlamadan evvel suça konu malvarlığı değerlerinin yakalanmasını sağlayan ya da bunların bulunduğu yeri yetkili mercilere ihbar ederek ele geçirilmesini kolay hale getiren kişi hakkında, bu maddede yer alan suç sebebiyle cezaya hükmolunmayacağı düzenlemesi getirilerek etkin pişmanlık hali de getirilmiştir.

4208 sayılı Kanun dönemindeki birçok ağırlatıcı neden, TCK m.282’de madde metnine alınmamıştır. Örneğin malvarlığı değerinin terör suçundan kazanılmış olması ya da terör suçuna kaynak temin etmek için gerçekleştirilmesi durumu, şiddet, tehdit ya da silahla gerçekleştirilmiş olması durumları, ağırlatıcı sebep şeklinde düzenlenmemiştir⁴⁴⁸.

3.4.1.7.1. Suçun Kamu Görevlisi veya Belirli Bir Meslek Mensubu Kişi Tarafından İşlenmesi

Failin sıfatı, aklama suçunda ağırlatıcı nedenlerden biridir. TCK m.282/3’de suçu işleyen kamu görevlisi olması durumu ağırlatıcı sebep şeklinde öngörülmüştür. TCK m.6/1- (c)’de kamu görevlisi tanımı yapılmıştır⁴⁴⁹. Bu madde uyarınca, kamusal faaliyet yapan herkes, örnek olarak avukatlar, bilirkişiler, askerler, noterler, tercümanlar kamu görevlisi kabul edilmektedir⁴⁵⁰. Bu madde gerekçesinde, bahse konu suçun, kamu görevlisince görevi esnasında ve görevinin getirdiği kolaylıktan faydalanarak gerçekleştirilmesi durumunda cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir. Yargıtay da, TCK m.282/3’ün tatbiki esnasında sanıkların

⁴⁴⁸ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 477.

⁴⁴⁹ Sacit YILMAZ 2011, agm. ss. 87-90.

⁴⁵⁰ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 129.

görevlerinin getirdiği kolaylıklardan nasıl faydalandığının delillerle gösterilmesi gerektiğine karar vermektedir⁴⁵¹.

Günümüzde aklama süreçlerinin katmanlı ve karmaşık bir hal alması ile takip edilmesinin profesyonellik gerektirmesi sonucu, failin belirli bir mesleğe mensup olması hali de ağırlaştırıcı neden uygulanacaktır. Fakat madde de meslek sahibi kişide bulunması gereken özellikler işaret edilmemektedir. “Belli meslek sahibi” ibaresi ile uzmanlık sahaları ve mesleki bilgileri sebebiyle aklama eyleminin işlenmesini daha kolay hale getirebilecek kişilere atıf yapılmaktadır. Doktrinde baskın görüş, bütün mesleklerin değil sadece getirdiği kolaylıklarla aklama eylemini kolay hale getiren mesleklerin ağırlaştırıcı sebep şeklinde kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bilhassa muhasebe, bankacılık, uluslararası ticaret, maliye, ekonomi, finans ve sermaye piyasası alanlarında uzman kişiler bu madde kapsamında kabul edilmelidir⁴⁵². Bunun yanında belirli mesleğe mensup kişinin, aklama eylemini mesleğinin yerine getirilmesi ve mesleğinin getirdiği kolaylıklardan faydalanmak suretiyle yapılması ağırlatıcı nedenin tatbiki açısından gereklidir⁴⁵³.

TCK’da ağırlaştırıcı neden kabul edilecek meslekler hususunda esnek ve genel bir yaklaşım benimsenmiştir⁴⁵⁴. Aklama suçunun uzmanlığa ihtiyaç gösteren karmaşık usullerle yapılması ve profesyonel aklayıcıların bulunması, hükmün geniş kapsamlı şekilde düzenlenmiş olmasını isabetli kılmaktadır⁴⁵⁵.

3.4.1.7.2. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmiş Olması

TCK m.220’de yer alan örgüt ile aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olan örgüt aynı anlamdadır. TCK m.282/4 gereğince aklama suçunun örgüt kapsamında gerçekleştirilmesi halinde, hükmedilecek ceza bir kat artırılır. Suç işlemek için teşkil edilen örgütün bilhassa aklama suçunun işlenmesi için oluşturulmasına gerek bulunmamaktadır⁴⁵⁶. Örgütün üye sayısı, yapısı, örgüt içi hiyerarşinin olması ve aklama suçunu gerçekleştirmeye elverişli olması yeterlidir. Bu ağırlatıcı halin

⁴⁵¹ “...Sanık... ..'in hangi görevi yaparken veya görevlerinin sağladığı kolaylıktan ne şekilde yararlanmak suretiyle atılı suçu işledikleri karar yerinde kanıtlarıyla birlikte gösterilip açıklanmadan yazılı şekilde haklarında TCK'nın 282/3. maddesinin uygulanması (...) kanuna aykırı (...) görüldüğünden” (Yargıtay 5. Ceza Dairesi E. 2015/6385, K. 2016/2250, T. 2.3.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 22.12.2021.

⁴⁵² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 339.

⁴⁵³ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 477.

⁴⁵⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 340.

⁴⁵⁵ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 478.

⁴⁵⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 267; Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 158.

uygulanabilmesi için en azından aklama suçunun hareketlerinin icrasına başlanmış olması gerekecektir⁴⁵⁷.

TCK m. 220 ve Yargıtay'ın içtihatlarına bakıldığında⁴⁵⁸, suç örgütü kriterleri; asgari üç kişiden meydana gelme, örgüt içinde gevşek bile olsa hiyerarşik bir bağın varlığı, suç işlenmemiş olsa dahi suç işlemek amacıyla eylemlerle birleşme, süreklilik özelliği ve amaç suçları gerçekleştirmeye elverişli üye, vasıta ve gerece sahip olunmasıdır.

Suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmiş sayılabilmesi için sadece aklama suçunun bu kapsamda olması yeterlidir. Bunun yanında öncül suçun da örgüt tarafından gerçekleştirilmesine gerek bulunmamaktadır. Ayrıca bu nitelikli halin tatbiki için aklama suçunu işleyenlerin, suç örgütü kurucusu veya üyesi olmaktan ötürü haklarında bir mahkûmiyet kararı verilmiş olmasına gerek bulunmamaktadır. Dülger'e göre bu suçun nitelikli hali açısından öncül suçta olduğu gibi örgüte ilişkin olarak da mahkeme nispi muhakemeyi kullanarak nitelikli halin tatbik edilip edilmeyeceğine karar verecektir. Fakat örgüt sebebiyle devam eden bir başka davanın varlığı durumunda, bu davanın neticesinin bekletici mesele yapılması gerekir⁴⁵⁹. Kanaatimizce bu görüş yerinde değildir. Suç işlemek için teşkil edilmiş örgüt, kanunun suç işlemek için örgüt kurmayı düzenleyen 220. maddesindeki örgüttür. Ancak örgüt, 282. maddede öngörülmuş suçları işlemek için kurulmalı, dolayısıyla suçlar bu örgütün faaliyeti cümlesinden olarak işlenmiş olmalıdır. Bu halde failler, hem bir suç işlemek için örgüt kurmaktan, hem de kurdukları örgütün faaliyeti cümlesinden olarak işledikleri bu suçlardan sorumlu olacaklardır. Böyle olunca örgüt mensubu faillere, 220 maddedeki konumları esas alınarak verilecek ceza yanında, ayrıca örgütün faaliyeti çerçevesinde işledikleri 282. maddedeki suçlardan, 61.madde hükmü esas olmak üzere, bu kez herhalde iştirak halindeki konumlarına göre verilecek olan cezalar, birer kat artırılarak verilecektir⁴⁶⁰. Örgüt faaliyeti kapsamında aklama suçunun işlenmesi açısından gerçek içtima ve bileşik suç kavramları hakkındaki farklı görüşlere suçun özel görünüm biçimleri başlığı altındaki içtima konusunda değinilecektir. Son olarak madde gerekçesinde yer aldığı gibi; bu suçtan yani TCK m.282/4'ten ötürü

⁴⁵⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 341; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 100.

⁴⁵⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2006/10-253, K. 2007/80, T.03.04.2007, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12.2021.

⁴⁵⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 268.

⁴⁶⁰ Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2016), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millele ve Devlete Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık, İstanbul, s. 209.

artırılarak hükmedilecek ceza; örgüt kurma, yönetme ya da örgüte üye olma suçundan ötürü ayrıca cezalandırılmayı engellemez.

3.4.2. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru

Manevi unsur, suçun sübjektif unsurudur. Manevi unsur, suçun zorunlu unsurlarından olup, failin bir suçtan sorumlu olabilmesi için eylemin faile isnat edilmesi gerekir. Başka bir deyişle, manevi unsur, gerçekleştirilen eylem ile fail arasındaki manevi bağıdır⁴⁶¹. Failin gerçekleştirdiği fiil ile bu manevi bağının bulunmaması halinde suç oluşmayacaktır⁴⁶².

Faile ceza verilebilmesi için, tipikliği yasada öngörülmüş ve hukuka aykırı olan eylemi kastı⁴⁶³ hareketiyle gerçekleştirmesi gereklidir (TCK m.21/1)⁴⁶⁴. Failde kast iradesi yoksa failin de cezalandırılması mümkün değildir. Kanunda açıkça düzenlenmemişse de, öncül suç ile aklama suçunu işleyenlerin başka kişiler olması durumunda failin, malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığını bilmesi gerekecektir⁴⁶⁵. Fakat suçun işlendiği yer ve zaman, diğer suç işleyenlerin kimler olduğu gibi hususları bilmesine gerek bulunmamaktadır⁴⁶⁶.

TCK m.282’de yer alan suç tipinde bulunan seçimlik hareketler, manevi unsorda amaç açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle manevi unsuru, seçimlik hareketler açısından ayrı ayrı incelemek gerekmektedir. TCK m.282/1’de de suçun taksirli haline ilişkin bir hüküm yer almadığından aklama suçu sadece kasten işlenebilir⁴⁶⁷. Aklama suçunun işlenmesi için failin bilmesi ve istemesi gerekliliğinden ötürü, doğrudan kastla⁴⁶⁸ işlenmesi olanaklıdır⁴⁶⁹.

⁴⁶¹ İzzet ÖZGENÇ 2020, age. s. 225.

⁴⁶² Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 146; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 440.

⁴⁶³ Suçun manevi unsuru, ceza hukukumuzda kast veya taksir şeklinde yer almaktadır. TCK m.21/1’de “suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır” hükmü yer almış ve kast, kanunda tanımlanmış suçu meydana getirmeye yönelik iradedir, ayrıntılı bilgi için bkz. Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 146; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 440.

⁴⁶⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 147; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 441; Olgun DEMİRBAŞ 2007, age. s. 341.

⁴⁶⁵ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 92; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 351; Sinan GENÇ 2016, age. ss. 280-281.

⁴⁶⁶ Kerim ÇAKIR 2016 age. s. 351.

⁴⁶⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 341; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 123; İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 170; Sinan GENÇ 2016, age. s. 280.

⁴⁶⁸ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 170; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 455.

⁴⁶⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 267; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 467; İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 170; Ergin ERGÜL, age. s. 123; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 341.

3.4.2.1. Yurt Dışına Çıkarma Hareketi Açısından Manevi Unsur

“Yurt dışına çıkarma” eylemi ile suçun oluşumu için genel kast yeterli kabul edilmiştir⁴⁷⁰. Diğer bir deyiş ile malvarlığı değerinin suçtan geldiğinin bilinmesi ve eylemin de bilerek gerçekleştirilmesi halinde, kişinin genel kastı var olacak ve manevî unsur da gerçekleşmiş olacaktır⁴⁷¹. Hareketin hangi amaçla yapıldığı⁴⁷² veya failin öncül suçun türü, faili ve suç ortakları, hangi tarihte ve nerede işlendiği gibi bilgileri bilmesinin önemi bulunmamaktadır⁴⁷³.

“Yurt dışına çıkarma” hareketi açısından failde belli bir amaç aranmasına gerek bulunmadığı ve bu nedenle suçun olası kastla işlenip işlenemeyeceği hususu doktrinde tartışılmıştır⁴⁷⁴. Olası kast, fail, suçun yasadaki unsurlarının meydana gelebileceğini öngörmesine karşın, sonuçlarına aldırılmayarak fiili işlemesi durumunda olası kast bulunmaktadır (TCK m. 21/2)⁴⁷⁵.

Bir görüş, failin, malvarlığı değerlerinin suçtan meydana gelme ihtimalini gözeterek bu değerleri yurtdışına çıkarması halinde, olası kastın var olduğu ileri sürülmüştür⁴⁷⁶. Örnek olarak bir uzun yol şoförü, sıradan bir kişi tarafından bir bavul dolusu nakit paranın kendisine verilerek yurt dışına çıkarmasını istemesi halinde bu şoför, bavulu teslim eden şahsın suç işlediğini kesin olarak bilmemekle birlikte, bu kişinin bu paranın sahibi olamayacağı ve paranın yasa dışı elde edilmiş olabileceğini öngörmelidir. Benzer durumda İspanyol Yargıtay’ı, paranın uyuşturucudan kazanıldığına ilişkin emarelerin varlığını yeterli görüp failin, uyuşturucu suç işlendiğini bildiğinin tam olarak kanıtlanmasına gerek görmeksizin aklama suçundan ceza vermesi ve Türk Yargıtay’ının da somut şartları ele alarak paranın suç kaynaklı olduğu sonucuna varması ile örneklendirilmektedir⁴⁷⁷. Öte yandan, genel kastla işlenebilen suçların olası kastla da işlenebileceği ve TCK m.282’de bu olası kast uygulanması olasılığını engelleyen, bilme unsurunun vurgulandığı bir ibare

⁴⁷⁰ Sacit YILMAZ 2006, age. s. 126; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 92; Engin AKIN 2009, age. s. 432.

⁴⁷¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 345; Engin AKIN 2009, age. s. 431.

⁴⁷² Ali Rıza TÖNGÜR 2014, agm. s. 56; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 123.

⁴⁷³ Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 86.

⁴⁷⁴ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 467.

⁴⁷⁵ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 172; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 458.

⁴⁷⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 277-278.

⁴⁷⁷ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 468.

olmadığından, suçun olası kastla gerçekleştirilmesinin olanaklı olduğu ifade edilmiştir⁴⁷⁸.

Katıldığımız diğer görüş ise sanığın eylemine konu malvarlığı değerlerinin suç kaynaklı olduğunu bilmesi ve bu bilme ve iradeyle davranması gerektiği doğrultusundadır. Fail, yasal tanımda yer alan maddî unsurları bilmiyorsa, kasıtlı hareket ettiğini ileri sürmek olanaklı değildir⁴⁷⁹. Niteliği gereği yurt dışına çıkarma eylemi, olası kasta uygun değildir ve bu değerleri yurt dışına çıkarmayı öngörmek, ancak asıl amaçlanan bu olmamasına rağmen kabullenmek gibi bir hal bulunamayacağından, eylemin olası kastla yapılamayacağı ileri sürülmüştür⁴⁸⁰. Bu görüşe göre, yurt dışına çıkarma neticedir ve bu neticeyi amaçlamamakla birlikte kabullenmek olanaklı olmadığından suçun olası kastla işlenmeyeceği sonucuna varmaktadır. Kanaatimizce bu tür bir hareket açısından, bilme unsuru bulunmadığından TCK m.282'nin uygulanması zorlama bir yorum olacaktır.

3.4.2.2. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketi Açısından Manevi Unsur

"Çeşitli işlemlere tabi tutma" hareketinde, malvarlıklarının yasa dışı kaynağını saklamak ya da yasal bir şekilde kazanıldığı hususunda kanaat uyandırmak amacıyla yapılması arandığından, suçun oluşması için, genel kast yeterli olmayacak ve çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin özel kastla işlenmesi gerekecektir⁴⁸¹. Meşru bir yolla kazanıldığı görünümü uyandırma amacının, malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizleme amacını da kapsadığı belirtilmiş ve "*gayrimeşru kaynağını gizlemek*" ibaresinin kanunda yer almasının gerekli olmadığı belirtilmiştir⁴⁸².

Failin malvarlığı değerinin yasa dışı kaynağını saklamak ya da yasal bir şekilde kazanıldığı hususunda kanaat uyandırmak amaçlarından birinin var olması halinde, bu amacın sebebi veya dürtüleri önemli olmayacaktır. Bu sebepler maddi veya manevi olabilir.

"Çeşitli işlemlere tabi tutma" eylemi açısından amaç unsuruna yer verilmesi ile özel kasta yer verilmiş ve sanığın eylemini, öngörü ve kabullenmeyle yapması ihtimali

⁴⁷⁸ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 277.

⁴⁷⁹ Necati MERAN 2016, agm. s. 110.

⁴⁸⁰ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 95; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 346.

⁴⁸¹ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 92; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 123; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 87.

⁴⁸² Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 348.

yani suçun olası kastla işlenme ihtimali ortadan kalkmıştır⁴⁸³. Fail, bu malvarlığını değerlerinin kaynağını gizlemek ve bunlara meşruluk görünümü vermeyi hedeflemek zorunda olduğundan, olası kast mümkün olmayıp doğrudan kast gündeme gelecektir⁴⁸⁴. Doğrudan kastının olmaması halinde suçun manevi unsuru da gerçekleşmeyecektir.

Öte yandan, "çeşitli işlemlere tabi tutma" hareketiyle gerilen özel kast ve failin amacının ispatlanması hususu, yargılamada suçun kanıtlanmasını zorlaştırdığı için eleştirilmektedir⁴⁸⁵. Genel kastı kanıtlayacak yeterli delilin bulunmasının yargı mercilerini zorladığı günümüzde, aklama suçunu işleyenler açısından özel kast düzenlemesi doğru bulunmamaktadır. Ayrıca TCK m. 282/1'in tatbiki esnasında suçun konusuna ilişkin "bilme" unsurunun kanıtlanmasının zor olması da doktrinde tartışmalara neden olmuştur⁴⁸⁶. Özellikle "bilme" kavramına ilişkin olarak objektif ve somut olaylardan çıkarım yapılabileceği, koşulların şahısta şüphe uyandırmamasının olanaklı görünmediği durumlarda bu unsurun varlığının kabul edileceği belirtilmiştir⁴⁸⁷. Kaldı ki Viyana ve Strasburg Sözleşmeleri ile FATF Tavsiyeleri'nde somut şartlardan çıkarım yapılmasına imkân veren hükümler bulunmaktadır⁴⁸⁸. Ayrıca Yargıtay'ın suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi suçuna dair kararlarında⁴⁸⁹, hırsız olduğu malum olan şahıstan piyasa değerinden çok düşük bir bedelle değerli taşlar alınması durumunda bilme unsurunun bulunduğu kabul edilmektedir⁴⁹⁰. Bu

⁴⁸³ İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 172; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 349; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 95; Güray SAY 2013, agm. s. 174.

⁴⁸⁴ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 95.

⁴⁸⁵ Hasan DURSUN (2008a), "Kara Para ve Terörizmin Finansmanına Karşı Öngörülen Yaptırımlara Genel Bir Bakış", *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 3, Sayı 7, s. 136.

⁴⁸⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 350; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 93; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 123.

⁴⁸⁷ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 93; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 123.

⁴⁸⁸ Viyana Sözleşmesi m. 3/3, Strasbourg Sözleşmesi m. 6/c, FATF 6 no.lu Tavsiye bkz. Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 256.

⁴⁸⁹ "8.3.2011 tarihli takdiri kıymet tutanağına göre 1000 TL değerinde bulunan akülü bisikleti 60 TL'ye emaneten alıp, tanık A. K. tarafından geri alınmak istenildiğinde ise bisikleti 400TL'ye satması sebebiyle ancak 400 TL geriverebileceğini beyan eden sanık A. D.'in değerinin çok altında bir fiyata aldığı bisikletin suç eşyası olduğunu bilebilecek durumda olduğu gözetilerek, atılı suçtan mahkumiyeti yerine beraatine karar verilmesi (...)" (Yargıtay 2. Ceza Dairesi E. 2013/29639, K. 204/22721, 01.10.2014); " "Sanığın, yargılamanın tüm aşamalarındaki beyanlarında; suçta konu telefonu ikinci el cep telefonu satan seyyar satıcıdan aldığına dair savunmasının aksine, telefonu çaldığına dair mahkumiyetine yeter delilin bulunmadığı ancak; sanığın suçta konu cep telefonunu hiçbir kayıt ve belge olmaksızın, açık kimliğini bilmediği birisinden satın alındığı olayda; sanığın söz konusu telefonu, suç eşyası olabileceğini bilmesi gerektiği ve eylemin TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasını alma suçunu oluşturduğu halde (...)" (Yargıtay 17. Ceza Dairesi E. 2015/13754, K. 2016/6727, T.04.05.2016), <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 29.9.2021.

⁴⁹⁰ Bununla birlikte Yargıtay'ın TCK m.165'e ilişkin suçta failin cezalandırılması için her türlü şüpheden uzak, yeterli, hukuka uygun, kesin ve inandırıcı delillerin gösterilmesinin ısrarla aramaktadır.

yaklaşım, aklama suçu açısından da benimsenmektedir⁴⁹¹. Kanaatimizce objektif ve somut olaylardan çıkarım yapılabilmesi ve Yargıtay'ın bu görüşü isabetlidir. Bu yaklaşımla doğrudan masumiyet karinesi ihlal edilmemektedir⁴⁹². Objektif ve somut olaylardan yapılan çıkarım ile bilme unsurunun da bulunacağı varsayımın kullanılmasının, bu suçla mücadelede caydırıcılık sağlanması açısından gerekli olduğu kanısındayız.

Doktrindeki diğer görüş, failin malvarlığı değerinin suçtan geldiğini bilmesi gerektiği kabulüne gidildiğinde, kanıt yükünün yer değiştirdiği ve masumiyet karinesinin ihlal edileceği ifade edilmiştir⁴⁹³. Bu görüş, ispatı kolaylaştırmak ve aklama suçunun faillerinin cezasız kalmamaları amacıyla TCK m. 282/1'e sanığın malvarlığı değerlerinin suçtan geldiğini bilmesi gereken durumlarda da tatbik edileceği şeklinde bir ifade eklenmesi gerektiğini ileri sürmektedirler⁴⁹⁴.

3.5. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırılık, fiilin hukuk düzeni tarafından kabul edilmemesi ve bütün hukuk sistemine aykırı olmasıdır⁴⁹⁵. Ceza kanunlarının yasakladığı ve suç olarak öngördüğü bir fiilin işlenmesine başka bir kanun izin veriyorsa, o fiilin hukuku düzenince yasaklanmadığı, başka bir deyişle, suç olmadığı neticesine ulaşılır. Ceza normunun yasakladığı bir eylemin işlenmesine cevaz veren ve onun hukuka aykırı olmasını engelleyen kurala, hukuka uygunluk nedeni adı verilmektedir⁴⁹⁶.

Bkz. Yargıtay 2. Ceza Dairesi, E. 2013/8817, K. 2014/2210, T.30.01.2014; Yargıtay 23. Ceza Dairesi E. 2015/5916, K. 2016/3546, T.28.03.2016. Bunun yanında somut olaya ilişkin bazı özelliklerin bilme unsurunu kanıtladığını da kabul etmektedir.

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/>, ET. 29.9.2021.

⁴⁹¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 350; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 93.

⁴⁹² Örneğin Hollanda hukukunda da masumiyet karinesi bulunmakta olup, uygulamada hâkimler, malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğine ilişkin doğrudan bağlantı aramaktadırlar. Doğrudan bağlantı bulunmaması halinde, aklama suçunun işlendiğine dair delil karinesi oluşturabilecek olayların varlığı aranmaktadır. Örneğin asgari ücretle çalışan bir kişinin geliriyle orantılı olmayan ve açıklayamadığı mal varlığına sahip olması hallerinde aklama suçundan işlem yapılmaktadır. Hollanda'da da bu durum, masumiyet karinesi ihlal ettiği gerekçesiyle eleştirilse de, kişi malvarlığı değerinin kaynağını açıklamaya davet edilmekte ve diğer delil karinesi oluşturabilecek belirtiler kullanılmaktadır. Bkz. Law Launch, Dutch Money Laundering Articles Are Being Misused, <http://lawlunch.com/utch-money-laundering-articles-are-being-misused/>, ET. 29.9.2021.

⁴⁹³ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 297.

⁴⁹⁴ age ss. 301-302.

⁴⁹⁵ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 228; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 525; M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Ahmet Caner YENİDÜNYA 2016, age. s. 374.

⁴⁹⁶ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 228; Berrin AKBULUT 2021, age. ss. 525-526; Volkan DÜLGER 2011, age. s. 440; Timur DEMİRBAŞ 2021, age. s. 247.

“Hukuka uygunluk nedenleri”⁴⁹⁷, eylemin gerçekleştirildiği anda hukuka uygun olmasını sağlamakta ve hukuka aykırılığı sonradan ortadan kaldırmamaktadır⁴⁹⁸. TCK m. 24 ilâ 26’da yer alan hukuka uygunluk nedenleri, kanun hükmünü yerine getirme veya görevin ifası, meşru müdafaa, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızasıdır⁴⁹⁹.

Aklama suçu bakımından hukuka uygunluk sebeplerine uygulamada pek rastlanmamaktadır⁵⁰⁰. Hakkın kullanılması, şahıslara aklama suçunu işlemeye dair hak veren bir yasal hükmün olmaması, yasal savunma kapsamında bir saldırı veya ağır bir tehdidi savmaya ilişkin fiiller ile aklama suçunun eylemleri arasında bağlantı bulunmaması ve toplumun mağdur olduğu bu suçun gerçekleşmesine hukuk düzeni tarafından tanınacak şekilde rıza⁵⁰¹ verebilecek bir ilgilinin bulunmaması sebebiyle, hukuka uygunluk nedenleri bu suçta uygulama alanı bulamayacaktır⁵⁰².

Aklama suçu açısından ortaya çıkabilecek en muhtemel hukuka uygunluk nedeni, TCK m.24’te düzenlenen görevin ifası olabilir. Bu madde uyarınca, kanun maddesinin belli bir eylemde bulunmaya yönelik verdiği hak ya da yetkiye istinaden ve usulüne uygun şekilde hareket eden şahıslar açısından hukuka aykırılık bahse konu olmayacaktır⁵⁰³. Örneğin kara para nakledilirken resmi görevlilerin de dahil olduğu bir kontrollü teslimat uygulamasında (4208 sayılı Kanun m.2/c) yetkilendirilmiş kamu görevlilerinin kara parayı nakletmeleri, TCK m.282/1’deki suç kapsamına girse dahi, kanunun hükmünü icra ettiklerinden bu görevliler açısından aklama suçu meydana gelmeyecektir⁵⁰⁴.

3.6. KUSURLULUK

Suçun işlenmesi ile gerçekleşen sonuçtan failin kınanabilmesi için, failin kusurlu hareket etmesi gerekmektedir. Failin kusurunun bulunması halinde cezalandırılma yoluna gidilecekken, kusurunun oranınca da ceza belirlenmesi

⁴⁹⁷ M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Ahmet Caner YENİDÜNYA 2016, age. s. 523.

⁴⁹⁸ age ss. 523-524.

⁴⁹⁹ Timur DEMİRBAŞ 2021, age. s. 259.

⁵⁰⁰ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 303.

⁵⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Cengiz APAYDIN (2017), *Meşru Savunma*, Legal Yayıncılık, İstanbul, ss. 53-110.

⁵⁰² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 303.

⁵⁰³ M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Ahmet Caner YENİDÜNYA 2016, age. s. 531.

⁵⁰⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 353; Volkan DÜLGER 2016, age. s. 304.

gerekmektedir⁵⁰⁵. Kusurluluk, failin kınanabilmesinde gerek sınırlayıcı gerekse gerekçesel bir anlam taşır⁵⁰⁶. Kusurluluğu etkileyen nedenler, yaş küçüklüğü; akıl hastalığı; sağır ve dilsizlik; geçici nedenler; alkol veya uyuşturucu madde etkisinde bulunma; zorunluluk hali; hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı bir emrin yerine getirilmesi; meşru müdafaada sınıırım heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması; cebir ve tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi ve haksız tahrik nedeniyle irade yeteneğinin etkilenmesidir⁵⁰⁷.

Aklama suçunda failin kusur yeteneğini etkileyen ve suç oluşsa da cezalandırılmasına etki eden üç sebebin bulunduğu ileri sürülebilir. Bunlar; konusu suç teşkil eden bağlayıcı emrin yerine getirilmesi (TCK m.24/3), cebir, şiddet, korkutma ve tehdit altında (m.28/1) aklama suçunun işlenmesi ve suçun maddi unsurlarında hata (m.30/1) halleridir⁵⁰⁸.

Kusurluluğu etkileyen ilk durum, TCK m.24/3 kapsamında, görevi kapsamında yaptığı işlemler esnasında, işlem ya da müşteri kimlik bilgileri hususlarında şüpheye düşen görevli kişi, bu işlemleri yetkili mercilere bildirmekle yükümlüdür. Görevlinin bu yükümlülüğün aksine hareket etmesi ve çalıştığı yerdeki amirlerinin emri çerçevesinde yetkili makamlara bilgi vermemesi halinde ceza hukuku bağlamında sorumluluğu oluşacaktır. Zira, konusu suç oluşturan bir emrin icrası görevli kişiyi sorumluluktan kurtarmaz (Anayasa m.137/2)⁵⁰⁹.

Yine aklama işlemini yapan kişinin karşı koyamayacağı mutlak bir cebrin ve korkunun etkisinde kalarak (aklama işlemini yapmazsa yakınlarının öldürüleceği tehdidi gibi) suç işlemesi de kusurluluğu etkileyen bir başka durumdur. Bu durumda aklama suçunu işleyen kişinin değil, onu aklama eylemine zorlayanın sorumluluğundan bahsedilebilir (TCK m.28)⁵¹⁰.

Son ihtimalde TCK m.30 "*failin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen kimse kasten hareket etmiş olmaz*" hükmünü taşımaktadır. Yasada yer alan söz edilen maddi unsurlardan; “fiil, netice, nedensellik bağı, fail, mağdur, konu” unsurları anlaşılmaktadır. Buna göre aklama suçunda bir kimse, suç

⁵⁰⁵ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 317; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 614.

⁵⁰⁶ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. ss. 43-44.

⁵⁰⁷ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 318; Berrin AKBULUT 2021, age. s. 626.

⁵⁰⁸ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 596; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 354; Necati MERAN 2014, age. s.413.

⁵⁰⁹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 354.

⁵¹⁰ age s. 355.

işlenerek kazanılan malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığını bilmiyorsa ve TCK m.282’de yer alan seçimlik hareketlerden biri ile aklama işleminde bulunursa, bu halde suçun manevi unsuru olan kastın bulunmaması sebebiyle sorumluluğu doğmayacaktır⁵¹¹.

Failin, fiiline konu malvarlığı değerlerinin bir suçtan değil de hukuka uygun veya hukuka aykırı bir fiilden ,haksız fiilden kaynaklandığını sanarak, bunları yurt dışına çıkarması, bunlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunması, fiili hata olarak değerlendirilmelidir⁵¹². Paranın suçtan kaynaklı olduğunu bilmesine rağmen, 6 ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklı olduğunu bilmemesi, kastı etkilemeyecektir⁵¹³. Aklamaya ilişkin hata hükümleri blokzincir teknolojisi ile gerçekleşen işlemlere de uygulanabilecektir. Burada kişiler paranın önceki transferlerini görebilmekte fakat kullanıcıların gerçek isimlerini görememektedir .Kişi geçmiş işlemleri takip ederek aklama suçunun oluştuğuna ilişkin şüphe duyması halinde hata hükümlerinden faydalanmayabilecektir. Başka bir ihtimal olarak; suç gelirin “karıştırıcı (mixer) ” hizmeti ile kaynağından koparıldığını ve ardından A kişisine transfer edildiğini düşünelim, A da bu tutarı B’ye transfer ediyor olsun. A burada işlem geçmişlerini inceleyemediği ve araştırma yapamadığı savunmasında bulunabilecektir. A’nın içinde bulunduğu şartlar kaçınılmaz olarak takdirde “kaçınılmaz hata” hükmünden faydalanabileceği düşünülmektedir⁵¹⁴.

3.7. ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

3.7.1. Teşebbüs

Teşebbüs, kişinin işlemeyi amaçladığı bir suçun hazırlık hareketlerini tamamlamasına ve elverişli eylemlerle doğrudan icrasına başlamasına karşın elinde bulunmayan sebeplerle bitirememesi durumunda sorumlu tutulabilmesidir (TCK m.35)⁵¹⁵. Failin tamamladığı hareketlerin beklenen sonucu doğurmaması halinin teşebbüs olarak kabulü, yasal tanımda suçun neticesine yer verilen durumlarda mümkün olabilecektir⁵¹⁶. Suç fikrinin ortaya çıkması ve hazırlık hareketleri, ceza

⁵¹¹ age ss. 355-356.

⁵¹² Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN 2016, age. s. 206.

⁵¹³ Köksal BAYRAKTAR 2021, age. s. 324.

⁵¹⁴ Derya MUTLUOĞLU 2020, age. s. 157.

⁵¹⁵ Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAKSIZ 2021, age. s. 448.

⁵¹⁶ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 390; Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAKSIZ 2021, age. s. 449.

hukukunu doğrudan ilgilendirmeyecektir. Ceza hukukunda teşebbüse ceza verilmesinin sebebi, suç türünün koruduğu hukukî değerlerin fail tarafından tehlikeye atılmış olmasıdır⁵¹⁷. Kaldı ki TCK m.35/2'de suça teşebbüs durumunda failin, gerçekleşen zarar ya da tehlikenin ağırlığına bakılarak cezalandırılacağı belirtilmektedir.

Bir suça teşebbüsün için suçun, kasıtlı işlenebilen bir suç olması ve zanlının, hazırlık hareketi aşamasını tamamlayarak kasıtlı suçun başlamasına elverişli eylemlere girişmesi, fakat sonucun meydana gelmemiş olması gerekmektedir. Zira netice meydana gelirse, bundan böyle gerçekleşmiş suçun cezasına hükmedilecektir. Failin eylemi, elinde olmayan sebeplerle kesintiye uğramalı ve sonuç meydana gelmemiş olmalıdır. Bu kapsamda taksirli suçlara teşebbüs olanaklı değildir.

Aklama suçuna teşebbüs açısından TCK'da özel bir hükme yer verilmemiş olup, teşebbüs TCK m.35'te düzenlenen genel hüküm kapsamında ele alınmaktadır⁵¹⁸. Aklama suçu, sonucu harekete bitişik bir suç olup, kural olarak, bu tür suçlar teşebbüse elverişli değildir. Fakat fiilin bölümlere ayrılabilmesi halinde suça teşebbüs mümkün olabilecektir. Aklama suçunda icra hareketlerinin çok çeşitli olması nedeniyle her bir somut olayda farklı neticelere varılabilmektedir ve genelde bu suçun teşebbüse elverişli olduğu ifade edilmektedir.

Aklama suçunda kanunda yer alan seçimlik hareketlerinden olan *yurt dışına çıkarma* hareketine teşebbüsün mümkün olduğu görülmektedir. Aklama amacıyla icrai eylemlere girişilmesi ile suça teşebbüs de bu safhadan sonra gündeme gelecektir. Failin, suça konu değerleri yurt dışına göndermeden evvel yakalanması halinde, bu değerler yurt dışına götürülemediği için suç gerçekleşmemiş olur ve teşebbüs safhasında kalır. Örneğin suç gelirinin yurt dışına götürülmesi için bir araca konulması ile icra hareketi başlamış olacak ve bu aracın ülkemiz hudutlarını terk etmeden yakalanması durumunda teşebbüs olanaklı olacaktır. Elektronik para transferlerinde, transfer talimatının verilmesi ile suçun icra eylemi başlamış olacak ve işlemin gerçekleşmesi safhasına kadar failin yakalanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalacaktır. *Çeşitli işlemlere tabi tutma* eylemi açısından failin hangi işlemi yapmayı kastettiğinin belirlenmesi ve o icra eylemi bitirilinceye kadar yaptığı bütün işlemleri, icra eylemi şeklinde kabul edilmelidir⁵¹⁹.

⁵¹⁷ age s. 449.

⁵¹⁸ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 599.

⁵¹⁹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 473.

"Çeşitli işlemlere tabi tutma" hareketi açısından failin son gerçekleştirmek istediği eylemi bitirene kadar amaca yönelen ve geçici olan birden çok eylem yapılması hali tartışılmıştır. Örneğin, suç geliri ile taşınmaz alan fail; parayı döviz olarak finans kurumlarına yatırmış, akabinde Türk lirasına dönüştürmüş ve yüksek meblağlı bir taşınmaz satın almayı çabalarken yakalanmış olabilir. Bir görüş uyarınca, bu halde failin özel kastının doğrulduğu eylem ve suç bitirilmemiş, sadece bazı icra eylemleri yapılmıştır⁵²⁰. Diğer görüş ise, bu birden çok işlemde her birinin aklama suçunun hareket ögesinin gerçekleşmesi bakımından yeterli olduğu yönündedir⁵²¹. Çünkü aklama aşamalarının bir bütün olduğu ve suç kastının bu bütünün her bir parçası bakımından mevcut olduğu dikkate alınır, bitirilmemiş son eylem öncesinde yapılan eylemler de suçun gerçekleşmesi için yeterlidir⁵²².

Viyana, Palermo ve Strazburg Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler, aklama suçuna teşebbüste gerçekleşmiş suç gibi ceza verilmesini öngörmüş ve ABD ile Fransa gibi bazı ülkeler mevzuatlarına bu görüşü yansıtmışlardır⁵²³. Doktrindeki bir görüş, somut olgulardan böyle bir çıkarım yapılsa bile failin kastının yöneldiği son işlemin tespitinin güç olduğu ve iç hukukumuzda aklama suçuna genel teşebbüs düzenlemelerinin uygulanmasının da bu suçla mücadeleyi zorlaştırdığını belirtmektedir⁵²⁴. Bu doğrultuda, örnek gösterilerek örgütlü suçlulukla etkili biçimde mücadele etmek için göçmen kaçakçılığı suçunda olduğu gibi (TCK m.79/1) teşebbüs aşamasında kalmış eylemin tamamlanmış suç gibi cezalandırılması hükmünün TCK m. 282'ye eklenmesi isteği ifade edilmiştir⁵²⁵. Başka bir görüş ise bu şekilde bir hüküm konulmasının aklama suçuyla mücadelede kolaylık sağlayacağını ancak kanunda aklama suçunun hareket ögesinin çok kapsayıcı olduğundan bu yaklaşımı getirmenin ceza sorumluluğunun alanını çok aşırı genişleteceği ifade edilmiştir⁵²⁶.

Aklama suçunda gönüllü vazgeçmenin uygulanıp uygulanmayacağı⁵²⁷ da tartışmaya değerdir. Fail, icrai hareketlerden gönüllü şekilde vazgeçmişse veya kendi gayretiyle neticenin meydana gelmesini önlemişse, bu halde teşebbüs değil, TCK m.

⁵²⁰ age s. 474.

⁵²¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2017/7-735, K. 2018/143, T.3.4.2018, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12.2021.

⁵²² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 308.

⁵²³ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 363.

⁵²⁴ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 474.

⁵²⁵ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 364.

⁵²⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 310.

⁵²⁷ Doğan SOYASLAN 2020a, age. s. 287.

36'da yer alan "gönüllü vazgeçme" kurumu uygulanacaktır. Gönüllü vazgeçme, suçun gerçekleştiği safhaya kadar olanaklı olup, cezayı kaldıran kişisel bir sebeptir⁵²⁸. Aklama suçu, kural olarak, sonucu harekete bitişik suçlardan olduğundan eylemin bitirilmesiyle suç tamamlanmış olur. Ancak aklamaya dair hareketlerin bölünebilmesi halinde, suç tamamlanmadan failin gönüllü ve iradî şekilde vazgeçmesi halinde ise, TCK m.36 uygulanabilecek ve fail, aklama suçundan ceza almayacaktır⁵²⁹.

3.7.2. İştirak

İştirak, suçun kanuni tanımı üzerinde birden çok kişinin birlikte anlaşarak suç işlemesi durumudur. Suçun yasadaki öngörülen tanımında bulunan fiili birlikte yapan şahıslardan her biri, fail şeklinde sorumlu tutulmaktadır. Suçun işlenişinde birden çok kişinin birlikte hareket etmesi veya suçun işlenişine yardımda bulunulmasına uygulamada sıkça rastlanmaktadır. Suçun işlenişinde bir şekilde rol alan ortakların sorumluluklarının belirlenmesinde iştirak kuralları uygulanmaktadır⁵³⁰. Suçun işlenmesine fail sıfatı olmaksızın katılan suç ortakları, yasadaki tanıma uygun eylemi işlemiş olmadıklarından, cezalandırılabilmesi TCK'da özel düzenlemelerin bulunmasına bağlıdır. TCK'da "faillik" (TCK m. 37) sıfatı yanında, suç ortaklığı hâli olarak azmettirme ve yardım etme düzenlenmiştir.

Özgü bir suç olmadığından herhangi bir kişi tarafından tek veya çok faili şekilde gerçekleştirilebilen aklama suçu, iştirak açısından özellik göstermemekte olup TCK m. 37 ilâ 39'da yer alan genel kurallara tabidir⁵³¹. Şahsın, müşterek fail, dolaylı fail, azmettiren ya da yardım eden olarak suçun işlenmesine müdahil olması olanaklıdır⁵³². Suç işleyen ya da ortaklarından birisi, kamu görevlisi ya da suçun işlenmesini kolay hale getiren bir meslek sahibinin olması durumunda, ağırlaştırıcı nedenler tüm fail ve suç ortaklarına değil, sadece ilgililere uygulanabilecektir⁵³³.

İştirak hâlinde aklama suçunun işlenmesi ile örgüt kapsamında işlenmesi ayrımı, görevli mahkemenin somut olayda yapacağı inceleme sonucunda karar verebileceği bir husustur⁵³⁴. "Suç örgütü" kavramı, belirli bir amaçla birleşmiş ve

⁵²⁸ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 413.

⁵²⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 310.

⁵³⁰ Timur DEMİRBAŞ 2021, age. ss. 448-449.

⁵³¹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 368; Güray SAY 2013, agm. s. 176; Yener ÜNVER 2021, age. s. 471.

⁵³² Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAKSIZ 2021, age. ss. 525-526.

⁵³³ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 476.

⁵³⁴ İzzet ÖZGENÇ 2021, agm. s. 52.

süreklilik gösteren, ortaya çıkma koşulları hem TCK m.220'de hem de Yargıtay kararlarında tespit edilmiş bir yapıdır. İştirak ise birden fazla kişinin sadece belirli suçları ya da belirli bir suçu gerçekleştirmek amacıyla beraber hareket etmesi halidir ve suç örgütünün mevcudiyetinden bahsedilemeyecektir. Öte yandan suç örgütleri, hiyerarşik yapıya sahip olsalar da, iştirak halinde sadece kişiler arasında bir iş bölümü bulunmaktadır⁵³⁵.

Son olarak, örgüte üye olmayan faillerin, örgüt adına aklama suçunu işlemeleri ve bu örgütün silahlı olması durumunda ise, TCK m.220/6 ve örgüt üyelerinin aklama suçuna bilerek ve isteyerek yardım etmesi durumunda TCK m. 220/7 çerçevesinde hem aklama suçundan hem de örgüte üye olma suçundan cezalandırılacaklardır⁵³⁶.

3.7.3. İçtima

Ceza hukukunda, eylem sayısı kadar suç, suç sayısı kadar ceza bulunmasıdır ve bu durum, cezaların içtimaı veya gerçek içtima şeklinde tanımlanmaktadır⁵³⁷. Bunun yanında, bazen bir eylem birden çok ceza kuralını ihlâl ettiği ya da birden çok eylemin bir ceza kuralını ihlâl ettiği istisnai durumlar da bulunmaktadır. Bu istisnai durumlarda, birden fazla ceza kuralı ihlâli ya da birden fazla eylem tek bir suç içinde erimekte ve bu durum "suçların içtimaı (birleşmesi)" şeklinde ifade edilmektedir. Gerçek içtima kuralına TCK'da getirilen istisnalar, bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtimadır⁵³⁸.

Aklayıcılar, malvarlığı değerlerinin yetkili makamlarca takibini zorlaştırmak için çok katmanlı ve karmaşık işlemler yaptıklarından, seçimlik eylemlerin aynı anda gerçekleştirilmesi neticesinde oluşan tek bir suç, gerçek içtima kuralları uyarınca cezalandırılacak birden çok suç ya da zincirleme suç gündeme gelebileceğinden sınıflandırma problemleri gelişebilmektedir⁵³⁹.

Suçların çokluğu durumunda içtima sorunu söz konusu olabileceğinden, öncelikle ortada birden çok suç olup olmadığı belirlenmelidir. Elbette bu belirleme yasal tanım temel alınarak yapılacak ve suç oluşturan kaç eylem bulunduğu belirlenecektir⁵⁴⁰.

⁵³⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 312.

⁵³⁶ age s. 313; Kerim ÇAKIR age. s. 369.

⁵³⁷ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. ss. 475-476.

⁵³⁸ İzzet ÖZGENÇ 2020, age. s. 586.

⁵³⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 316.

⁵⁴⁰ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 346.

Yasada aklama suçu, seçimlik hareketli bir suç şeklinde yer aldığından, birden çok seçimlik eylemin gerçekleştirilmesi durumunda da tek bir suçun işlendiği kabul edilmektedir⁵⁴¹. Kısa bir süre içinde aynı suç gelirin peş peşe çok sayıda işlem görmesi veya suçun konusunun aynı öncül suçtan gelen miktarı belirli malvarlığı değerlerinin meydana getirmesi halinde, tek bir suçun işlendiği görülmektedir⁵⁴².

Öncül suç sayısı önemli olmayıp aklama suçu açısından eylemin tek olması önemlidir. Ancak kısa bir zamanda aynı suç gelirin arka arkaya birden fazla işlem görmesi halinde tek suç mu yoksa zincirleme suç mu bulunduğunu somut olayın özelliklerine göre görevli mahkeme belirleyecektir⁵⁴³. En çok kullanılan aklama yöntemleri arasında bulunan parçalara ayırma (*structuring*), aklama suçunun zincirleme biçimde işlenmesine örnek gösterilebilir. Resmi makamlardan aklama suçunu gizlemek için öncül suçtan elde ettiği geliri, on bin dolar veya avronun altında parçalara bölerek farklı zamanlarda yaptığı para nakilleriyle yurt dışına gönderen kimse, TCK m. 282/1'de yer alan suç zincirleme şekilde işlemiştir⁵⁴⁴.

Failin aklama suçunun zincirleme şekilde mi, yoksa çok sayıda eylemi tek bir suç oluşturacak biçimde işlediği tespit edilirken kast ve suç işleme kararı ayrımı göz önüne alınacaktır. Failin “aklama işini meslek olarak yapacağım” ya da “silah kaçakçılığında para kazanarak taşınmaz alacağım” fikriyle yaptığı işlemler, zincirleme suçu göstermektedir⁵⁴⁵. Genelde eylemler arasında uzun süre geçmiş olması, aynı suç işleme kastıyla davranılmadığının delili olarak görülse de kovuşturmada somut olayın özel koşullarının da dikkate alınması gerekmektedir⁵⁴⁶.

Öncül suç failinin aklama suçunun da faili olması halinde, aklama suçu öncül suçtan bağımsız olduğundan failin iki ayrı suçtan cezalandırılması gerekecektir ve bu durum çifte cezalandırma yasağına da aykırı değildir⁵⁴⁷. Nitekim iki suçla korunan hukuksal değer birbirinden farklıdır.

Aklama suçunun örgütlü işlenmesinin TCK m. 282/4 gereğince suçun birden çok kişiyle işlenmesi nitelikli hâlini oluşturması durumunda da fail hakkında aynı anda TCK m.282 ve suç örgütlerine dair TCK m.220'nin uygulanıp uygulanmayacağı

⁵⁴¹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 474; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 96; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 88; Yener ÜNVER 2021, age. s. 471.

⁵⁴² Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 314-316; Sinan GENÇ 2016, age. s. 282.

⁵⁴³ age s. 282.

⁵⁴⁴ Sacit YILMAZ 2011, age. ss. 162-163.

⁵⁴⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. ss. 316-317.

⁵⁴⁶ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 280.

⁵⁴⁷ Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 88; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 96.

tartışılmıştır. TCK m.42 ye göre bir suç diğer bir suçun ağırlatıcı sebebi ise bileşik suç hükmü gereği eylem tek suç sayılır ve ayrıca ağırlatıcı sebep olan suçtan ceza verilmez. Öğretide bir görüşe göre, aklama suçunun bir suç örgütü bünyesinde işlenmesi halinde m.220'den ayrıca ceza vermemek gerektiği ne var ki TCK 220/4'e göre örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işlendiğinde ayrıca bu suçtan dolayı da ceza verilmelidir. Yine 220/5'e göre örgüt yöneticileri örgütün işlediği tüm suçlardan cezalandırılır. Bu durumda TCK 282/4 de bu halin ayrıca cezayı ağırlaştırıcı bir sebep olarak kabul edilmesinin çifte cezalandırma ilkesine aykırı olduğu ve söz konusu düzenlemenin TCK'dan çıkartılması gerektiği düşünülmektedir⁵⁴⁸.

Diğer bir görüş uyarınca, örgütün amacı TCK m. 282'de yer alan suçu işlemek ise, mesele bileşik suç düzenlemesi kapsamında çözüme bağlanmalı ve sadece bu madde çerçevesinde cezalandırılmalıdır. Ancak örgütün TCK m.282'den başka kuruluş amaçları varsa, bu halde TCK m. 282 ve m. 220 birlikte uygulanarak ayrı ayrı ceza verilmelidir⁵⁴⁹.

Doktrinde katıldığımız diğer bir görüşe göre, suç işlemek için teşkil edilmiş örgüt, kanunun suç işlemek için örgüt kurmayı düzenleyen 220. maddesindeki örgüttür. Ancak örgüt, 282. Maddede öngörölmüş suçları işlemek için kurulmalı, dolayısıyla suçlar bu örgütün faaliyeti cümlesinden olarak işlenmiş olmalıdır. Bu halde failler, hem bir suç işlemek için örgüt kurmaktan, hem de kurdukları örgütün faaliyeti cümlesinden olarak işledikleri bu suçlardan sorumlu olacaklardır. Böyle olunca, örgüt mensubu failere, 220. maddedeki konumları esas alınarak verilecek ceza yanında, ayrıca örgütün faaliyeti çerçevesinde işledikleri 282. maddedeki suçlardan, 61.madde hükmü esas olmak üzere, bu kez herhalde iştirak halindeki konumlarına göre verilecek olan cezalar, birer kat artırılarak verilecektir⁵⁵⁰. TCK m. 220/4'teki açık hükme bakıldığında faalin, aklama ve örgüt suçlarından aynı anda cezalandırılması ve gerçek içtimanın uygulanması gerekmektedir⁵⁵¹. Anılan iki maddenin gerekçeleri ve yasa koyucunun iradesinin gerçek içtima kuralının uygulanması yönünde olduğu dikkate alındığında sanıldığı gibi aksine çifte cezalandırma yasağına aykırı olmayıp, her iki uygulamanın nedeni farklı olduğu gibi, burada ceza vermek veya cezayı arttırmak için değerlendirilen şeyler de farklıdır⁵⁵²

⁵⁴⁸ Veli Özer ÖZBEK 2021, age. s. 1089.

⁵⁴⁹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 475-476.

⁵⁵⁰ Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN 2016, age. s. 209.

⁵⁵¹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 322.

⁵⁵² Yener ÜNVER 2021, age. s. 482.

Aklama suçu açısından fikri içtimanın uygulanabileceği bir hal, failin eyleminin aynı anda TCK m. 283'te yer alan suçluyu kayırma suçunu da meydana getirmesidir. Failin anılan iki suçtan sadece birini işlediğinin kanıtlanamadığı durumlarda, TCK m.44 gereğince sanık, bunlardan en ağır cezanın yer aldığı suçtan ötürü, diğer bir deyişle sadece aklama suçundan cezalandırılacaktır⁵⁵³.

3.8. ETKİN PİŞMANLIK

Yasada tipik olarak tanımlanan bir eylemi yapan kişiye, birtakım koşulların meydana gelmesi halinde ceza verilmez veya cezasında indirim yapılır. Bu halde suç, bütün unsurlarıyla gerçekleşmiştir, fakat cezayı kaldıran kişisel cezasızlık durumunun bulunması sebebiyle faile ceza verilmemektedir⁵⁵⁴. Cezayı kaldıran kişisel cezasızlık hali (veya cezada indirim hali) olarak TCK'nda etkin pişmanlık kurumu düzenlenmiştir⁵⁵⁵.

"Etkin pişmanlık", tüm unsurlarıyla gerçekleşmiş bir suçu işleyen kişinin, bu suçtan vazgeçerek gönüllü şekilde bunun sonuçlarını ortadan kaldırma doğrultusunda eylemlerde bulunmasıdır⁵⁵⁶. TCK m.282/6'da aklama suçunda bir etkin pişmanlık durumu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; aklama suçuna istinaden kovuşturma başlamadan evvel suça konu malvarlığı değerlerine el konulmasını sağlayan ya da bunların olduğu yeri yetkili mercilere ihbar ederek el konulmasını kolay hale getiren kişi hakkında bu maddede yer alan suç sebebiyle cezaya hükmolunmayacaktır. Kanundaki düzenleme uyarınca bu etkin pişmanlık durumu, cezayı kaldıran şahsi cezasızlık nedeni şeklinde kabul edilmektedir.

Aklama suçunda kanun koyucu daha iyi uygulanabilir bir etkin pişmanlık düzenlemesi getirmek için, sadece soruşturma aşamasında değil kovuşturmaya başlamadan öncesine kadar etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasını olanaklı kılmıştır. "Kovuşturma başlamadan önce" ifadesinden anlaşılması gereken ise iddianamenin kabul edildiği veya CMK m. 174 uyarınca kendiliğinden kabul edilmiş sayıldığı ana kadar olan süre kastedilmektedir⁵⁵⁷. Katıldığımız görüş uyarınca bu süre

⁵⁵³ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 329.

⁵⁵⁴ İzzet ÖZGENÇ 2020, age. ss. 664-665.

⁵⁵⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 624.

⁵⁵⁶ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 420.

⁵⁵⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 358; Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 100; Necati MERAN 2014, age. s. 416.

sınırlaması, suçla etkin mücadeleyi ve kovuşturmayı engellemektedir ve etkin pişmanlık hükmü kovuşturma devam ederken de uygulanabilmelidir⁵⁵⁸.

Ayrıca aklama suçuyla ilgili etkin pişmanlık düzenlemelerinin tatbiki için, iki farklı hareket seçimlik olarak kanunda düzenlenmiştir⁵⁵⁹. Aklama suçunu işleyen şahsın bu suç nedeniyle hakkında soruşturma başlamış olsa da, kovuşturma başlamadan evvel, malvarlığı değerine el konulmasını sağlamalı ya da bulunduğu yeri yetkili makamlara ihbar ederek elde edilmesini kolay hale getirmelidir⁵⁶⁰. Aklayıcının bu malvarlığı değerlerini yetkililere kendisinin teslim etmesi zorunluluğu bulunmamaktadır⁵⁶¹.

Kanun maddesinde “ele geçirme” ibaresi ile kastedilen, CMKm.123’de belirtildiği üzere kanıt aracı şeklinde kabul edilen veya eşya veyahut kazanç müsaderesinin konusu olan malvarlığı değerlerinin muhafaza altına alınması ya da el konulmasıdır. Doktrinde kovuşturma sonunda TCK m.54 ve 55 uyarınca müsaderesinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁵⁶².

Ele geçirme fiziki şekilde yapılabileceği gibi, elektronik ortamda örneğin bankadaki hesabın bloke edilmesi veya tapu kütüğüne şerh verilmesi şeklinde bir kayıt şeklinde de yapılabilir. Suça konu mal varlığı değerleri üzerindeki hâkimiyetin suçluların elinden çıkarak yetkili makamlara geçmesi önemlidir⁵⁶³. Yetkili makamlar kavramından, Cumhuriyet Başsavcılıkları ve kolluk kuvvetleri başta olmak üzere yasaların aklanan malvarlığı değerleri üstünde egemenlik kurma ve el koyma yetkisi verdiği kurumlar ve kişilerle, CMK m. 158 gereğince ihbar ve şikâyetlerin iletildiği kişiler anlaşılmalıdır⁵⁶⁴. Kovuşturmayı yapacak mahkeme de yetkili makamlar arasındadır⁵⁶⁵.

Ele geçirmenin yanında suça konu malvarlığı değerinin olduğu yeri yetkili mercilere ihbar eden şahıs da kişi de cezasızlık sebebinden faydalanacaktır. İhbar edilen merciin soruşturma makamları ya da kolluk makamları olması gerekmektedir. Bununla birlikte, verilen her türlü haber değil, sadece malvarlığı değerine el

⁵⁵⁸ Ümit KOCASAKAL 2000, age. s. 100.

⁵⁵⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 329.

⁵⁶⁰ Yener ÜNVER 2021, age. s. 469.

⁵⁶¹ age s. 469.

⁵⁶² Volkan DÜLGER 2011, age. s. 330; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 478-497.

⁵⁶³ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 359.

⁵⁶⁴ age s. 359.

⁵⁶⁵ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 331.

konulmasının kolaylaştırılmasını sağlayan ihbarlar cezasızlık halinin içinde kabul edilecektir.

Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için suç konusu malvarlığı değerinin eksiksiz bir şekilde ele geçirilmesini sağlamak zorunda olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır. Bir görüş, failin etkin pişmanlıktan sadece bu değerlerin yetkililer tarafından eksiksiz ele geçirilmesi durumunda faydalanabileceğini öne sürmektedir⁵⁶⁶. Katıldığımız diğer bir görüş ise; yasada açıkça bu zorunluluğun yer almadığı, önemli olanın failin gösterdiği gayret ve aklama suçunu ispat edebilecek ölçüde malvarlığı değerine ulaşılmasının yeterli olduğu yönündedir⁵⁶⁷. Birçok olayda aklamaya konu malvarlığı değerinin miktarının tam olarak tespitinin olanaksız olması ve bu değer sürekli bir hareketlilik içinde olması nedeniyle, bunlara eksiksiz şekilde el konulması beklenmemelidir. Bunu beklemek kanun koyucunun iradesini sınırlamak olur. Zira maddede eksiksiz ifadesi kullanılmamıştır. Öte yandan, madde metnine bakıldığında malvarlığının bir bölümü üstünde yetkililer tarafından hâkimiyet kurulması yeterli görülmektedir.

TCK m. 282/6 hükmünün suçun işlendiğine dair maddi gerçeğin açığa çıkarılması yerine malvarlığı değerine ulaşmaya öncelik vermesi haklı olarak eleştirilmiştir. Bu suç bakımından da önemli olan husus, aklama suçunun işlendiğinin belirlenmesi, buna yönelik bilgileri failin yetkililerle paylaşılması ve malvarlığı değerlerine ele konulmadığı hallere bile sonuç bağlanmasıdır. Bu çerçevede, kademeli ya da daha geniş bir etkin pişmanlık düzenlemesi getirilmelidir⁵⁶⁸.

Etkin pişmanlık koşullarının oluşması halinde, ceza verilmesine yer olmadığına karar verileceği ve mahkemenin bu açıdan bir takdir yetkisinin olmadığı ileri sürülmüştür⁵⁶⁹. Kanaatimizce etkin pişmanlık koşullarının oluşup oluşmadığına mahkeme karar vereceğinden böyle bir tartışmanın pratikte anlamı bulunmamaktadır. Soruşturma aşamasında etkinlik pişmanlık koşullarının oluşması durumunda, Cumhuriyet savcısının CMK m.171/1 gereğince kovuşturmaya yer olmadığı kararı verip vermemekte takdir yetkisi bulunmaktadır⁵⁷⁰.

⁵⁶⁶ Sinan GENÇ 2016, age. s. 284.

⁵⁶⁷ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 360.

⁵⁶⁸ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 333.

⁵⁶⁹ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 360.

⁵⁷⁰ age s. 361.

Etkin pişmanlığın neticesi, sadece kovuşturma başlamadan evvel maddede yer alan seçimlik hareketlerden birini yerine getirerek malvarlığı değerlerine el konulması, muhafaza altına alınması veya müsaderesini sağlayan kişi ve suç ortakları hakkında cezaya hükmolunmamasıdır⁵⁷¹.

3.9. YAPTIRIM VE SUÇ MUHAKEMESİ

3.9.1. Yaptırım

3.9.1.1. Hapis ve Adli Para Cezası

Suç karşılığında uygulanabilecek yaptırımlar, TCK m.45’de hapis ve adli para cezası olarak belirtilmiştir. Bir suçun yaptırımı olarak yasada ceza olarak yalnızca hapis cezası getirilebileceği gibi, hapisle beraber adli para cezasının veya seçenekli şekilde hapis ya da adli para cezasının düzenlenmesi olanaklıdır.

Aklama suçunun basit hali için hapis ve adli para cezasının birlikte verilmesi hükmü getirilmiştir. Maddede altı ay ya da daha çok hapis cezasını verilecek bir suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklayan kişinin, 3 yıldan 7 yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hükmü yer almıştır⁵⁷². Bu hükümle birlikte aklama suçuna ilişkin yaptırım, hapis cezası ve adli para cezası şeklinde öngörülmüştür. Hâkim, bu cezaların her ikisine de hükmetmek zorundadır ve hâkimin bu konuda takdir yetkisi yoktur.

Hâkim, somut olayın özelliklerine bakarak cezayı tespit ederken suçun teşebbüs safhasında kalmış olmasını ya da kusurluluğu kaldıran durumların veyahut takdiri indirim nedenlerinin bulunması halinde ilgili hükümleri uygulayabilecektir⁵⁷³. Öngörülen cezanın alt sınırına bakıldığında, TCK m. 51 uyarınca erteleme ve CMK m.231 uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanmasının olanaklı olmadığı görülmektedir⁵⁷⁴.

Adli para cezasına TCK m.282’de bir alt sınır belirlenmediğinden, TCK m.52/1 uyarınca bu sınır, 5 gündür⁵⁷⁵. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre adli para cezasında bir günün karşılığı 20 ila 100 TL arasında olduğundan, aklama eyleminin faili hakkında 100 TL'den 2.000.000 TL'ye kadar adli para cezasına hükmedilmesi

⁵⁷¹ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 132; Kerim ÇAKIR 2016, age. ss. 357-358.

⁵⁷² Ali Rıza TÖNGÜR 2014, agm. s. 68; İzzet ÖZGENÇ 2022, age. s. 176.

⁵⁷³ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2021, age. s. 654.

⁵⁷⁴ Ece ÖZTÜRK 2020, agt. s. 287.

⁵⁷⁵ Ümit KOCASAKAL 2008, age. s. 98.

olanaklıdır. Bu makasın nedeni, suçun konusunun çok az miktarlardan, ölçülemeyen miktarlara kadar çok çeşitli değerlerden oluşması ve failerin ödeme gücüdür⁵⁷⁶. Hapis ve adli para cezasının birlikte öngörülmesinin bir nedeni de aklama suçunun failin zenginleşme aracı olmasının önlenmesidir.

Aklama suçunun kamu görevlisi ya da belirli meslek sahiplerince işlenmesi durumunda hükmedilecek hapis cezasının yarı oranında, örgüt kapsamında gerçekleştirilmesi halinde ise hapis ve adli para cezasının bir kat artırılması gerekecektir⁵⁷⁷.

3.9.1.2. Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik tedbirleri, amacı gerek faili gerekse toplumu korumak olan, tehlikeliliği nedeniyle suçun failine tatbik edilen yaptırımlardır⁵⁷⁸. Ceza hukukundaki güvenlik tedbirleri; belirli hakları kullanmaktan mahrum bırakma, müsadere, akıl hastaları, çocuklar ve madde bağımlılarına özgü güvenlik tedbirleri, tüzel şahıslar hakkında güvenlik tedbirleri ve sınır dışı edilmedir⁵⁷⁹.

Aklama suçunun failinin hapis cezasına mahkûm edilmesi durumunda TCK m.53/1 gereğince cezasının infazı bitinceye kadar belli hakları kullanmaktan mahrum bırakılması⁵⁸⁰, failin yabancı ülke vatandaşı olması halinde cezasının infazının tamamlanmasında sonra TCK m. 59 gereğince sınır dışı edilmesi⁵⁸¹, aklama suçu kamu görevinin kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirilmişse TCK m. 53/5 gereğince sanığın belli hak ve yetkileri kullanmaktan yasaklanması bahse konu olacaktır⁵⁸².

3.9.1.2.1. Müsadere

5549 sayılı Kanunda müsadereye dair bir düzenleme bulunmamakta olup, “El koyma” başlıklı bu Kanun m.17’de, aklama suçunun gerçekleştiğine ilişkin kuvvetli şüphe olan durumlarda CMK m.128 uyarınca malvarlığı değerlerine el konulabileceği düzenlemesi getirilmiştir. Aklama suçu TCK’da düzenlendiğinden ve 5549 sayılı Kanun’da müsadereye ilişkin hüküm bulunmadığından, TCK m.54ve 55’de yer alan

⁵⁷⁶ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 336.

⁵⁷⁷ age s. 337.

⁵⁷⁸ Kayıhan İÇEL (2018), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Dördüncü Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, s. 731; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 459.

⁵⁷⁹ age s. 459.

⁵⁸⁰ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 179.

⁵⁸¹ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 129.

⁵⁸² Necati MERAN 2014, age. ss. 416-417.

eşya ve kazanç müsadereesine dair düzenlemeler aklama suçu açısından da uygulanacaktır⁵⁸³.

TCK m.54 uyarınca kasti bir suçun gerçekleştirilmesinde kullanılan, suçun işlenmesine ayrılan, suçtan kaynaklanan eşya ile üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alımı ve satımı suç oluşturan eşya, iyiniyetli üçüncü kişilerin olmaması koşulu ile müsadere edilir. Örnek olarak aklama suçunun işlenilmesinde kullanılan araçlar, bilgisayarlar ve suça konu değerli mücevherler, daire, araç gibi taşınmaz veya taşınır eşya TCK m. 54 gereğince müsadere edilebilir⁵⁸⁴.

TCK m.55'de yer alan kazanç müsadereesi, suçtan elde edilen, suçun konusunu meydana getiren, suçun işlenmesi karşılığında sunulan ve bunların değiştirilmesi ya da dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazanç, ürün veyahut maddi çıkarların müsadere edilmesidir⁵⁸⁵. Bu maddelere göre aklama suçunda kullanılan, suçtan kaynaklı eşya ile karşılık değerlerin müsadereesi gündeme gelecektir. Örneğin öncül suç gelirleri ile borsada alım-satım yapıp gelir kazanılması durumunda kazanç ve ortada kazanılan gelir yoksa dahi "suçun konusunu oluşturan malvarlığı değeri" şeklinde aklama faaliyetlerinin üstünde yapıldığı öncül suç gelirlerine, kazanç müsadereesi hükümleri uygulanabilir⁵⁸⁶.Kazanç müsadereesi sadece müsadereye konu malvarlığı değerlerinin suçun mağduru ya da mağdurun kanuni mirasçılara geri verilememesi durumunda olanaklıdır (TCK m.55/1)⁵⁸⁷. Mağdura geri verme bahis konusu ise kazanç müsadereesi yapılamaz.

Bununla birlikte TCK m. 55/2'de kazanç müsadereesine tabi değerlere el konulamaması ya da bunların ilgisine teslim edilmemesi durumunda, bunların karşılığı olan değerlerin müsadere edilmesi de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, failin malvarlığına katılan gelire el konamamış ya da sadece bir bölümüne el konmuşsa, bu halin sanığın kastı ya da taksirinden doğmuş olması önemli olmaksızın kaim değer müsadereesi yapılabilecektir. Suç kazancının tespit edilip, bu tespitin nasıl gerçekleştirildiğinin de denetime imkân verecek biçimde açıklanamadığı durumlarda kaim değer müsadereesi yapılmaması gerekir⁵⁸⁸. Gelir farklı şekillere dönüştürülse bile

⁵⁸³ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 492.

⁵⁸⁴ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 341.

⁵⁸⁵ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 386.

⁵⁸⁶ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 183.

⁵⁸⁷ Yargıtay 5. CD E. 2016/4577, K. 2016/9619, T.12.12.2016,

⁵⁸⁸ "Anılan madde ve fıkra uyarınca sanıkların adlarına kayıtlı taşınmazların suç tarihinden önce edinildikleri ve atılı suçtan kaynaklanan kazanç olduğunun ispat edilemediği nazara alınarak müsadere talebinin reddi kararı verilmesi gerekirken(...)" (Yargıtay 16. CD E. 2015/2058, K. 2016/204,

aynı anda farklı müsadere maddelerinin uygulanabilmesi olanaklıdır. Aklama suçundan elde edilen değer; eşya olması halinde TCK m.54 gereğince; nakdi para olması durumunda hem m.54. hem de m.55. uyarınca; kaydi para ve başka mali araçlardan olması durumunda ise m.55 uyarınca müsadere edilebilir⁵⁸⁹.

3.9.1.2.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

Tüzel kişiler, TCK m.20'ye göre bir suçun faili olamayacağından haklarında ceza yaptırımını uygulanması mümkün değildir. Fakat tüzel kişi yararına, bu tüzel kişinin organ ya da temsilcilerinin katılımıyla kasti bir suç işlenmesi durumunda tüzel kişilere özgü güvenlik tedbiri uygulanabilecektir.

Kanun koyucu TCK m.60'daki hükme paralel şekilde m.282/5'e göre, aklama suçunun işlenmesi nedeniyle tüzel kişilere özgü güvenlik önlemlerine karar verilebilir⁵⁹⁰. Tüzel kişiler hakkında hükmolunacak güvenlik tedbirleri TCK m.60'da düzenlenmiştir. Özel hukuk tüzel kişileri açısından bu güvenlik tedbirleri; faaliyet izninin iptali ve müsadere olarak gösterilmiştir. Bu maddeye göre aklama suçu, bir kamu kurumunun iznine istinaden faaliyet yapan bir özel hukuk tüzel kişisinin yararına suç işlenirse, iznin iptaline karar verilebilir. Bunun için faaliyet izni ile suç arasında illiyet bağının varlığı ve bu suçtan mahkûmiyet hükmüne karar verilmesi gerekecektir⁵⁹¹.Örneğin uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen gelire meşru kazanç görünümü vermek için işletilen döviz bürosunun faaliyet izni iptal edilecektir⁵⁹².

Mahkeme somut olayda bu tedbirlerden biri veya her ikisine de karar verebilir. Maddede yer alan tedbirin *işlenen suça oranla daha ağır neticeler meydana getirebileceği* hallerde örneğin çok sayıda işçinin işsiz kalacağı ya da ekonominin kötü etkileneceği kanaati olursa mahkeme TCK m.60'ı uygulamaktan tamamıyla sakınabilecektir⁵⁹³.

TCK m.60/2 uyarınca müsadere hükmü özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanabilir. Yasada müsadere düzenlemelerine atıf yapılsa da eşya veya kazanç müsaderesine ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Bu nedenle her iki müsadere türü de özel

T.17.03.2016; aynı yönde bkz. Yargıtay 9. CD, E. 2014/4036, K. 2014/12444, 16.12.2014, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12.2021.

⁵⁸⁹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 645.

⁵⁹⁰ Necati MERAN 2014, age. s. 417.

⁵⁹¹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 481-482.

⁵⁹² Sacit YILMAZ 2006, agt. ss. 184-185.

⁵⁹³ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 390; Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN ve Pınar BACAKSIZ 2021, s. 667.

hukuk tüzel kişileri açısından tatbik edilebilecek güvenlik önlemlerindedir. Fakat müsadere hükümlerinin de tatbiki için suçun tüzel kişi yararına işlenmiş olması zorunludur. Aksi durumda müsadere hükümlerinin uygulanması mümkün değildir⁵⁹⁴.

3.9.2. Suç Muhakemesi

3.9.2.1. Soruşturma ve MASAK

Aklama suçu, şikâyete bağlı olmayan yani re'sen soruşturulan bir suç türüdür. Cumhuriyet savcılıkları doğrudan soruşturma yaparak soruşturmanın neticesinde yeterli delil varsa iddianame düzenleyebilmektedirler. Aklama suçu açısından soruşturma; savcılık, MASAK ve kolluk güçleri arasında bir iş birliği gerektirse de CMK m.160 ve devamı hükümleri uyarınca soruşturma makamı sadece savcılıklardır.

Aklama suçunda adli ve idari görevleri bulunan MASAK, ilk olarak 4208 sayılı Kanunla kurulmuş ve 17.02.1997 tarihinde faaliyete geçmiştir. 5549 sayılı Kanun m.19'da MASAK'ın görev ve yetkileri ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. MASAK, aklama suçu ile mücadelede genel politikaların belirlenmesi, aklamanın önlenmesi için veri toplama, şüpheli işlem bildirimlerini alma, inceleme ve değerlendirmeye görevlidir. Yaptığı araştırma ve incelemeler neticesinde aklama suçunun işlendiği noktada delil, olgu ve belirtilerin bulunduğu belirlenmesi durumunda MASAK, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunacaktır⁵⁹⁵.

MASAK'a genellikle banka ve özel finans kuruluşlarınca şüpheli işlem bildirimleri yapılmakta ve inceleme sonucunda da şüpheli bir işlem belirlenmesi durumunda Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusu yapılmaktadır. MASAK, yapılan ihbarlar ya da re'sen bilgi sahibi olduğu durumlarda bir ön inceleme yapmakta ve aklama suçunun gerçekleştiğine ilişkin delil ve belirti bulması durumunda savcılığa ihbarda bulunacaktır. Bu noktada MASAK bir tür ön soruşturma yapmaktadır ve savcılık bunun neticesine göre hazırlık soruşturması başlatacaktır⁵⁹⁶.

Ceza soruşturmasına önemli katkılar yapsa da MASAK bir yargı makamı değildir. Yaptığı suç duyurularının hepsi hakkında iddianame düzenlenmesi zorunlu değildir. Ayrıca suç şüphesini daha önce öğrenen Cumhuriyet savcısının da MASAK'a bilgi vermesi gibi bir mecburiyet bulunmamaktadır. Fakat aklama suçunun karışık

⁵⁹⁴ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2006, age. s. 488.

⁵⁹⁵ Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 93.

⁵⁹⁶ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 286.

yapısı ve uzman bilirkişilerden faydalanılmasını zorunlu kılması sebebiyle savcılıkların MASAK ile çalışması, olayın analizi ve çözümlenebilmesi için mecburi bir hal almıştır⁵⁹⁷.

Cumhuriyet savcılığının yürüttüğü soruşturmanın neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar ya da düzenlenen iddianame ve yargılama sonunda mahkemenin verdiği gerekçeli karar, savcılık ya da mahkemece MASAK'a bilgi amaçlı iletilecektir (5549 sy. m.18).

Aklama suçu bakımından uygulanabilecek koruma tedbirleri; el koyma, kayyım atanması, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ve teknik araçlarla izlemedir (CMK m. 128-140)⁵⁹⁸. Aklamayla etkili bir mücadele ile şahısların mülkiyet hakları arasında denge oluşturabilmek amacıyla CMK m. 128/1'e eklenen hükümlerle aklama suçuna istinaden el koyma kararı verilmesi öncesinde MASAK raporu alınması mecburi hale getirilmiştir⁵⁹⁹.

3.9.2.2. Koruma Tedbirleri

Aklama suçunda koruma tedbirleri, özellikle el koyma tedbiri önemli role sahiptir. Çünkü aklamaya konu suç gelirlerinin çok kısa sürede gizlenmesi ve çeşitli işlemlere tabi tutulması, adli makamların el koyma başta olmak üzere koruma tedbirleri uygulamaları için hızlı hareket etmelerini gerektirmektedir. Bununla birlikte, öncül suç ile aklama suçu değişik ülkelerde işlenmişse, malvarlığının suçtan kaynaklandığını kanıtlamada sorun yaşanmasına sebep olmakta ve bu durum, koruma tedbirlerine başvurmayı gerekli kılmaktadır.

Elkoyma Koruma Tedbiri

Aklama suçu açısından önemli olan koruma tedbiri elkoymadır. CMK m.127'deki genel el koyma hükmü haricinde, "taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma" özel olarak CMK m.128'de⁶⁰⁰ düzenlenmiştir. Bu taşınmaz, hak, alacak ve

⁵⁹⁷ Sacit YILMAZ 2006, agt. s. 93.

⁵⁹⁸ Yener ÜNVER 2021, age. s. 473; Kerim ÇAKIR 2016, age. ss. 398-393.

⁵⁹⁹ age s. 399; Yargıtay 5. CD., E. 2016/4577, K.2016/9619,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12.2021.

⁶⁰⁰ CMK m.128/1: "Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait; taşınmazlara, kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına, banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba, gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara, kıymetli evraka, ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına, kiralık kasa mevcutlarına ve diğer malvarlığı değerlerine el konulabilir".

diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli ya da sanıktan farklı bir kimsenin zilyetliğinde olması durumunda bile, elkoyma işlemi yapılabilir. Ancak, elkoyma koruma tedbiri kararı verilirken ve bu karar uygulanırken, şüpheli veya sanığın tüm malvarlığının müsaderesine yol açabilecek genel müsadere uygulaması yapılmamalıdır⁶⁰¹.

Aklama suçunun yapısı ve hangi malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığının belirlenmesindeki zorluk, şüpheli, sanık veya üçüncü kişilerin el koyma tedbirinden mağdur olmasına neden olabilir. Yasa koyucu, 21.2.2014 tarih ve 6526 Sayılı Kanun'la CMK m.128/1'e koyduğu hükümlerle taşınmazlara, hak ve alacaklara el konulabilmesi için ilgili kurumlardan rapor alınması gerektiği düzenlenmiştir. Bu hükme göre, *"Bu madde kapsamında elkoyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. Bu rapor en geç üç ay içinde hazırlanır. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir"*. Bu düzenlemenin mülkiyet hakkı başta olmak üzere kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması açısından önemli olduğu kanaatindeyiz. Ancak adli makamların bu madde kapsamında anılan kurumlardan rapor düzenlemesini talep etmeleri halinde, çoğunlukla bu raporların düzenlenmesi birkaç ay sürebilmektedir⁶⁰². Ayrıca bu raporları yürütmeye bağlı idari birimlerin hazırlaması, şüpheli veya sanıkların mülkiyet hakkını kullanımına zarar verebilecek olup, bu durum da bir başka sorun oluşturmaktadır.

CMK m.128'deki el koyma tedbirinde kişinin rızası aranmamaktadır. Kişinin eşyaya el konulmasına rızası varsa bu durumda CMK m.128 kapsamında el koyma değil, CMK m.123 kapsamında muhafaza altına alma tedbiri uygulanacaktır⁶⁰³.

Bununla birlikte, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun' m.17/1'de taşınmazlara hak ve alacaklara elkoyma tedbirinde uygulanacak usulün CMK'nın 128. maddesindeki usul olduğu ifade edilse de, 5549 sayılı Kanun m.17/2'de bu usulün dışına çıkılarak gecikmesinde sakınca bulunan

⁶⁰¹ age s. 396.

⁶⁰² Örneğin MASAK'ın bu raporların düzenlenmesi açısından iş yoğunluğu bulunmakta olup 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında bu yoğunluk daha da artmıştır, bkz. MASAK (2019), *2018 yılı Faaliyet Raporu*, s. 64, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/FAAL%C4%B0YET-RAPORU-v7.pdf>, ET. 16.9.2021.

⁶⁰³ Juan Carlos DE SİLVA, Albrecht STANGE ve Ali Kemal YILDIZ (2014), *Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi-Arama ve El Koyma, Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi*, s. 159.

durumlarda Cumhuriyet Savcılarında da el koyma yetki verilmiştir. 5549 Sayılı Kanun, CMK'ya göre özel ve sonraki tarihli bir kanun olduğundan, elkoyma tedbiri açısından gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısı da elkoyma tedbirine karar verip, bunu hâkim onayına sunabilecektir⁶⁰⁴.

Öte yanda, CMK m.128/2'de el koyma tedbirinin uygulanabileceği suçlar katalog halinde sayılmıştır. Fakat bu katalogda TCK m.282'deki aklama suçu bulunmamaktadır. Bu duruma dair 5549 sayılı Kanun m.17'de açık bir düzenleme getirilmiş olup⁶⁰⁵, bu maddeye göre aklama suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphenin bulunması durumunda el koyma koruma tedbirinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Şirket Yönetimine Kayyım Tayini

Aklama suçunun mali kurumlar içinde veya bu kurumlar aracılığıyla işlenmesi tüzel kişiliklerin yapısında bulunan şirket yönetimlerine el konulmasını zorunlu kılabilir. Bu nedenle CMK.'nın “Şirket yönetimi için kayyım tayini” başlıklı 133. maddesi gereğince, “*suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin ya da yönetim organının yetkileri ile birlikte ortaklık payları veya menkul kıymetler idare yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir*” (CMK. m.133)⁶⁰⁶.

TCK.282.maddenin gerekçesine göre, yurt dışında işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanan gelirin meşru yolla elde edilmiş bir para görüntüsü ile yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması halinde bu suç oluşmaktadır. Bu suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olması durumunda kayyım tayininden başka şirket hakkında TCK m.282/4 gereğince güvenlik tedbirine hükmolunacaktır. Kara para aklanmasında kullanılan en önemli araç maskeleyme kamuflej yöntemi olup, yasal girişimciliğin imkanlarından yararlanılarak suçlardan elde edilen gelirler meşru kanallara aktarılmaktadır. Böylece suçun ortaya çıkarılması çok zorlaşmaktadır ve bu

⁶⁰⁴ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 396.

⁶⁰⁵ Sinan GENÇ 2016, age. s. 285.

⁶⁰⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 397.

suç özellikle şirket faaliyeti çerçevesinde daha rahat işlenebilecek olup, CMK m.133 bakımından uygulama alanı en fazla olan suçun bu maddede tanımlanan suç olacağı düşünülmektedir⁶⁰⁷

İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması

Aklama suçunu işleyen kişiler açısından uygulanabilecek bir diğer koruma tedbiri; bu kişilerin iletişiminin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasıdır. Aklama suçundan yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması hallerinde, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir (CMK. m.135).

Teknik Araçlarla İzleme

Yine aklama suçunu işleyenlerin CMK m.140 kapsamında teknik araçlarla izlenmesi de mümkündür. Bu maddeye göre bu suçun işlendiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka yolla delil elde edilememesi durumunda, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir (CMK. m.140)⁶⁰⁸.

3.9.2.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

CMK m.3'de mahkemelerin görevinin yasayla belirleneceği hüküm altına alınmıştır. 26 Eylül 2004 tarihli ve 5235 sayılı “*Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun*” ile mahkemelerin görevi belirlenmiştir. Bu Kanun m.11'de aklama suçu, ağır ceza mahkemelerinin ve sulh ceza hâkimliğinin görev alanında sayılmamış olup, bu mahkemelerin görevleri dışında kalan davalara asliye ceza mahkemesince bakılacağı belirtildiğinden, aklama suçuna ilişkin görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir. Yetkili mahkeme ise suçun işlendiği yer asliye ceza mahkemesidir. Ayrıca seçimlik

⁶⁰⁷ Uğur ERSOY (2009), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Şirket Yönetimine Kayıt Tayini*, Seçkin Yayınları, Ankara, ss. 120-121.

⁶⁰⁸ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 396; Ergin ERGÜL 2001, age. ss. 152-153.

hareketlerden hangisinin gerçekleştiğine göre yetkili mahkeme CMK m.12 ve 13’de belirtilmiştir.

3.9.2.4. Zamanaşımı

Suçun işlenmesinden ya da mahkûmiyet hükmünün verilmesinden başlayarak belli bir sürenin geçmesi; davanın devamını, kesin hükmü veya cezanın infazını engellemektedir. Zamanaşımı süresinin dolması halinde dava açılmayacak, açılmış davanın yargılması devam edemeyecek ve kesinleşmiş mahkûmiyet kararları infaz edilemeyecektir⁶⁰⁹.

4208 sayılı Kanun’da özel bir zamanaşımı süresi öngörülmuşse de, 5237 sayılı TCK’da aklama suçu açısından zamanaşımı sürelerine ilişkin özel bir düzenleme yer almadığından, zamanaşımı süreleri genel hükümlere göre belirlenecektir⁶¹⁰. Dava zamanaşımı süreleri TCK m.66. ve 67’de, ceza zamanaşımı süreleri ise m.68’de düzenlenmiştir. TCK m.282’de aklama suçunun temel haline dair düzenlenen hapis cezası 3 yıldan 7 yıla kadar olduğundan, TCK m.66/1-d uyarınca suçun zamanaşımı süresi 15 yıldır. Aklama suçunun nitelikli hali olan örgüt kapsamında işlenmesi halinde cezada bir kat artırım yapılarak suçun üst sınırı 14 yıl olacak ve yine TCK m.66/1-d uyarınca zamanaşımı 15yıl olacaktır⁶¹¹. TCK m. 68/1-d gereğince ceza zamanaşımı süresi 20 yıl olup, mahkûmiyet kararlarının infazı 20 yıl geçmekle düşecektir.

3.10. AKLAMA SUÇUNUN YOLSUZLUK, ÖRGÜTLÜ SUÇLAR VE TERÖRİZMİN FİNANSMASI İLE İLİŞKİSİ

3.10.1. Aklama Suçu ve Yolsuzluk

Yolsuzluk; hukuk, ekonomi, siyaset gibi farklı disiplinlerin konusu olan oldukça karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır. Bu kavram yer, zaman ve fikri iklime göre değişebildiğinden ortak bir tanımının olmadığı söylenebilir⁶¹². Bunun yanında, yolsuzluk terimi kabaca, verilmiş bir yetkinin, kamu veya özel menfaatlere zarar verecek şekilde her türlü kötüye kullanımı şeklinde tanımlanabilir⁶¹³. Yolsuzluk

⁶⁰⁹ M. Emin ARTUK, Ahmet GÖKÇEN ve M. Emin ALŞAHİN ve Kerim ÇAKIR (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Onuncu Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 1088.

⁶¹⁰ Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 394.

⁶¹¹ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 656.

⁶¹² Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 51.

⁶¹³ age s. 52.

sorununa en fazla eğilen uluslararası kuruluşlardan biri olan Uluslararası Şeffaflık Örgütü, kamu görevlilerinden politikacılara kamusal gücü kötüye kullanarak kendilerini ya da yakınlarını haksız ve kanuna aykırı şekilde zenginleştiren hareketlerinin yolsuzluk kapsamında kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir⁶¹⁴.

Yolsuzluk fiilleri doğrudan ya da dolaylı şekilde cezaî müeyyideye bağlanmış veya tamamen ceza hukukunun kapsamı haricinde bırakılmış olabilirler⁶¹⁵. TCK'da suç olarak düzenlenen yolsuzluk eylemleri; rüşvet⁶¹⁶, irtikap⁶¹⁷, zimmet⁶¹⁸, dolandırıcılık⁶¹⁹, görevi kötüye kullanma⁶²⁰ ve suç gelirlerinin aklanması suçlarıdır⁶²¹.

Yolsuzluk eylemleri sonucu edinilmiş malvarlığı değerleri de sisteme sokulmak zorunda olduğundan aklama suçu ile doğrudan bir ilişkisi bulunmaktadır. Dünya Bankası'nın 2007 yılında yayınladığı bir dokümanda, yolsuzluk ve kara para aklamanın ilişkili ve birbirlerini besleyen olgular olduğu yer almıştır⁶²². Ayrıca yolsuzluk gelirlerinin, harcanabilmeleri ya da yatırıma aktarılabilmesi için yozlaşmış görevlilerce farklı şekillere sokulup aklanabildiği ve o ülkenin aklamayla mücadele kurumlarındaki yolsuzlukların da o ülkedeki aklamayla mücadele çabalarını etkisiz duruma getirebildiği belirtilmiştir. Aslında bu tespit her iki kavram arasındaki ilişkiyi özetlemektedir. Yolsuzluk, kara para aklama eylemlerine neden olurken aynı zamanda bu eylemleri de korumaktadır⁶²³.

FATF' da önemli kamu görevlerini yürüten kişilerin "siyasi nüfuz sahibi kişi" (politically exposed person) sıfatıyla yolsuzluk ve kara para aklama suçu ilişkisinde önemli rol oynadığını belirtmiştir⁶²⁴. Yine aklama faaliyeti yapanlar, kolluk güçleri ve

⁶¹⁴ OECD (2008), *Corruption: A Glossary of International Standards In Criminal Law*, OECD, Paris, s. 23.

⁶¹⁵ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. s. 54.

⁶¹⁶ Rüşvet suçuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Recep KAHRAMAN (2019), *Rüşvet Suçu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 39.

⁶¹⁷ İrtikap suçuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Zekeriya Alper İNANÇ (2013), *Türk Ceza Kanununda İrtikap Suçu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, ss. 66- 117.

⁶¹⁸ Zimmet suçuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Halid ÖZKAN (2013), *Zimmet Suçu*, Adalet Yayınları, Ankara, ss. 31-76.

⁶¹⁹ Dolandırıcılık suçuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Meral EKİCİ ŞAHİN (2019), *Dolandırıcılık Suçu*, Adalet Yayınları, Ankara, ss. 151-201.

⁶²⁰ Görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Vesile Sonay EVİK (2019), *Görevi Kötüye Kullanma Suçları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, ss. 89-227.

⁶²¹ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2014, age. ss. 60-66.

⁶²² WORLD BANK (2007), *Strengthening World Bank Group Engagement on Governance and Anticorruption*, World Bank, Washington, s. 66.

⁶²³ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 58; WORLD BANK 2007, age. s. 66.

⁶²⁴ FATF (2011b), *Laundering the Proceeds of Corruption*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021, s. 6.

yargı görevlileri dahil olmak üzere kamu görevlilerini de yolsuzluk faaliyetlerine özendirme çabası içine girmektedirler⁶²⁵.

3.10.2. Aklama Suçu ve Organize Suçluluk

Organize suçluluk, dolaylı veya doğrudan şekilde haksız mali menfaat temin etmek için süreklilik içerisinde ve planlı şekilde bir ya da birden çok suç işlemek için üç ya da daha fazla kişinin hiyerarşik yapıda bir araya gelmesi şeklinde tanımlanmıştır⁶²⁶. Her ne kadar doktrinde organize suçluluk ile örgütlü suçların farklı kavramlar olduğu ileri sürülse de⁶²⁷, bu iki kavramın tanımlarının birbirlerine çok yakın olduğu, aralarında sadece nüanslar bulunduğu görülmektedir. Kanaatimizce pratikte bu tartışmanın önemi bulunmamaktadır.

Suç gelirlerinin aklanması, organize suçluluğun zorunlu bir parçasıdır⁶²⁸. İşlenen her türlü suçtan elde edilen kazanca yasallık görünümü kazandırılmazsa, bundan yararlanmak mümkün olmayacaktır⁶²⁹. Suç gelirleri genelde nakit paradan oluştuğundan, bu haliyle saklanmaları, suç işleyenlerin yakalanma tehlikesini arttırmaktadır. Aklama yoluyla bu suç gelirlerinin kaynağı gizlenecek ve yasal mali sisteme dahil edilecektir. Aklama, organize suçluluğun temelidir ve aklama imkânı bulunmadan organize suçtan bahsetme olanağı da olmayacaktır. Aklama organize suçluluğun, sebebi ve neticesidir; başka bir deyişle, bu iki kavram arasında bir ilişki bulunmaktadır⁶³⁰.

Türk hukukunda da TCK m.220/1'de örgütün unsurları sayılmıştır. Bu maddeye göre örgüt, kanunların suç kabul ettiği eylemleri işlemek kararıyla bir araya gelen, hiyerarşik ilişki ya da bağa sahip olan, amaç suçları işlemek için gerekli araç ve gerece sahip olan ve asgari üç şahıstan meydana gelen oluşumdur ve bu kavram Yargıtay'ın içtihatları kapsamında açığa kavuşmuştur⁶³¹.

3.10.3. Aklama Suçu ve Terörizmin Finansmanı

⁶²⁵ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 58.

⁶²⁶ Vesile Sonay EVİK 2019, age. s. 25; Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 126.

⁶²⁷ Ümit KOCASAKAL 2012, age. s. 130.

⁶²⁸ age s. 151.

⁶²⁹ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 77.

⁶³⁰ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 134.

⁶³¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2006/10-253, K. 2007/80, T.03.04.2007, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 18.9.2021.

Pek çok tanımı bulunan terörizm, politik amaçlar için var olan durumu yasal olmayan şekilde değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli şiddet fiillerini bir yöntem olarak kabul etme halidir⁶³².

Yirminci yüzyılda yoğun şekilde gerçekleştirilen terör eylemlerinde, örgütlerin amaçlarıyla ilişkili kişi ya da grupları hedef seçmesi yaklaşımı bir yana bırakılmış, ırkı, dini ve milliyetine bakılmaksızın tüm insanlar terörizmin muhtemel hedefi haline gelmiştir⁶³³. Günümüzde terörle mücadele yöntemlerinde esaslı değişikliklere neden olan eylemin, ABD’de gerçekleştirilen 11 Eylül 2001 saldırıları olduğu ifade edilebilir⁶³⁴. Terörist örgütlerin bu büyüklükte eylemler düzenlemesi ve bu örgütlerin devamı için, maddi kaynaklara sahip olması önemlidir⁶³⁵. Bu nedenle terör örgütleri; finansman sağlamak için uyuşturucu, silah veya göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi suçların işlenmesini sağlar veya bağış, yardım, dernek ve vakıf etkinlikleri gibi hukuka uygun gelirler elde ederler⁶³⁶. Bu çerçevede terörizmin finansmanı; terör eylemi yapmayı hedefleyen kişi ve örgütlere, bu eylem ve faaliyetlerini devam ettirmeleri amacıyla gereken maddi kaynakları bilerek sağlamak ya da bu fiillere yardımcı olmak şeklinde tanımlanabilir⁶³⁷.

Terörizmin finansmanı ile aklama suçu arasındaki ilişkiye bakıldığında; kara para mutlaka suçtan kaynaklanıyorken, terörizmin finansmanı yasa dışı faaliyetler kadar, bağış, vakıf ve dernek faaliyetleri gibi hukuka uygun faaliyetlerle de gerçekleşebilir. Terörizmin finansmanında kaynakların aktarımı esnasında müdahale, daha kolay ve daha etkili şekilde yapılmaktadır ve bu aktarım için altyapı hazırlama zorunluluğu da yoktur. Örneğin aklama suçuyla mücadele için meydana getirilmiş bir sistem de bu amaçla kullanılabilir⁶³⁸.

Kara para aklamada başlangıçta yasal olmayan yollardan elde edilen gelire yasal bir görünüm kazandırılmaya çalışılırken, terörizmin finansmanında, ilk başta tümüyle meşru malvarlığı değerlerinin kaynakları saklanarak ya da gerçekte

⁶³² Soner Hamza ÇETİN (2017), *Terörizmin Finansmanı Suçu*, Bilge Yayınevi, Ankara, s. 22; Zeki YILDIRIM 2012, *Terörizmin Finansmanı*, s. 12.

⁶³³ Soner Hamza ÇETİN 2017, age. s. 26.

⁶³⁴ Emre ÖKTEM (2011), *Terörizm: İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları*, İkinci Basım, Derin Yayınları, İstanbul, s. 23.

⁶³⁵ Zeki YILDIRIM (2013), *Türk Hukukunda Terörizmin Finansmanı Suçu ve Malvarlıklarını Dondurma*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 31.

⁶³⁶ age ss. 35-46.

⁶³⁷ age s. 34.

⁶³⁸ Ergin ERGÜL 2001, age. s. 52.

olduğundan farklı gösterilerek yasa dışı bir faaliyete aktarılması yapılmaktadır. Kara para aklama suçunda kaynaklar, suç işlemek yoluyla elde edilirken, terörizmin finansmanında kaynaklar, yasal veya yasadışı elde edilse de terör örgütlerine aktarılmaktadır⁶³⁹. Terörizmin finansmanında kara para aklama yöntemlerinin kullanılması ile FATF'ın 40 Tavsiyesi içinde yer almış ve ülke incelemelerinde terörizmin finansmanı kavramı da dahil edilmiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin 1617 sayılı Karar'ı sonrasında FATF Tavsiyelerinin üye ülkeler açısından hukuki bağlayıcılık kazandığı söylenebilir⁶⁴⁰.

3.11. AKLAMA SUÇUNUN DİĞER SUÇLARLA İLİŞKİSİ

3.11.1. Suç Eşyasını Satın Alma veya Kabul Etme Suçu

Bu suçun⁶⁴¹ yer aldığı TCK m. 165, bir suçtan ele geçirilen eşyayı ya da başkaca malvarlığı değerlerini, bu suçun gerçekleştirilmesine katılmaksızın, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişilerin cezalandırılacağı hükmünü getirmiştir. Bu suç ile TCK m.282/1'deki aklama suçu arasında bir öncül suçun mevcudiyetine bağlı şekilde gerçekleşmeleri, suçun konusunu öncül suçun işlenmesi vasıtasıyla ya da dolayısıyla elde edilen suç gelirlerinin oluşturması ve aynı eylemlerin bu suçların maddî unsuru olması açısından benzerlikler bulunmaktadır⁶⁴². Bununla birlikte, aklama suçu adliye karşı suçlar kısmında düzenlenmişken; TCK m.165'deki suç, şahıslar aleyhine suçlar kısmının malvarlığına karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir⁶⁴³. Kaldı ki, m.282'ye eklenen 2. fıkra ile aklama suçu açısından, suçun gerçekleştirilmesine katılmaksızın, bu suçun konusunu meydana getiren malvarlığı değerini, satın alma ve kabul etme açısından özel bir ceza hükmü getirilmiştir.

Yasa koyucu TCK m. 165'teki hükmü getirirken suç işlemenin bir gelir kazanma metodu şeklinde görülmesinin ve suç işleyenlerin eylemlerinden ekonomik

⁶³⁹ Mehmet GÖDEKLİ (2017), *Terörizmin Finansmanı Suçu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 100; Ergin ERGÜL 2001, age. s. 52.

⁶⁴⁰ Ülkemiz FATF Tavsiyeleri ve Karşılıklı Değerlendirme raporları sonrasında 6415 sayılı Terörizmin Finansmanın Önlenmesi Hakkında Kanunu kabul etmiştir. Bkz. Zeki YILDIRIM 2013, age. s. 77.

⁶⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Atilla TANRIVERMİŞ (2017), *Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu (TCK m. 165)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, ss. 54-155.

⁶⁴² Doğan SOYASLAN (2020b), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 458; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT (2007), *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Cilt 1, Beta Basım Yayın, İstanbul, ss. 492-494; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 234; Erdener YURTCAN (2015), *Malvarlığına Karşı Suçlar*, İkinci Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 421.

⁶⁴³ Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2007, age. s. 493.

Fayda elde etmesini engellemeyi ve suçtan kaynaklanan zararın tazminini kolaylaştırmayı hedeflemiştir⁶⁴⁴. TCK m.165 öncül suçun mağdurları korunmaktayken, TCK m. 282'de belli bir mağduru olmayan, mali sistem, ekonomik kamu düzeni ve toplumun bütünü korunmakta ve organize suçlulukla mücadele edilmektedir⁶⁴⁵.

TCK m. 165'te düzenlenen suçta öncül suç açısından bir sınırlama yokken, TCK m.282'deki suç açısından öncül suçun aşağı sınırı altı ay veya daha çok hapis cezasını öngören bir suç olması gerekmektedir⁶⁴⁶. Suç eşyasını satın alan ya da kabul eden suç işleyen, kendisine ya da öncül suçu işlemeyen bir başkasına maddi çıkar temini düşüncesiyle eylemde bulunmaktadır. Aklayıcı için, aklanan gelirin kaynağını gizlemek ve buna meşruluk görüntüsü kazandırmak öncelikli amaçtır. Ayrıca TCK m. 165'in tatbiki için maddede yer alan fiillerin doğrudan ya da olası kastla yapılması yeterlidir. TCK m.282/1'deki aklama suçu ise yasal olmayan *kaynağını saklamak ya da yasal bir şekilde kazanıldığı hususunda kanaat uyandırmak maksadı* ile yani özel kastla işlenebilmektedir⁶⁴⁷. Madde gerekçesinden de TCK m. 282/2'nin m. 165'e göre özel norm oluşturduğu açık şekilde ifade edilmektedir⁶⁴⁸. İki madde arasında özel norm ve genel norm ilişkisi olduğu ifade edilebilir.

3.11.2. Bilgi Vermeme Suçu

Bilgi vermeme suçunu düzenleyen TCK m.166gereğince, bir hukuki ilişkiye dayalı şekilde ele geçirdiği eşyanın, aslında suç işlemek aracılığıyla ya da suç yüzünden kazanıldığını öğrenmesine karşın, suçu takiple yetkili mercilere hemen bildirmeyen kişi cezalandırılacaktır⁶⁴⁹. Kişi, malvarlığı değerini elde ettiği anda bunların suçtan kaynaklı olduğunu bilmiyorsa TCK m.165 uygulanamayacaktır. TCK m.166'da bu durumun varlığından daha sonra haberi olan şahıslara, yetkililere ihbarda bulunma yükümlülüğü yüklenmekte ve bu yükümlülüğü yapmamak cezalandırılmaktadır⁶⁵⁰. TCK m. 166'daki suç tipinin konusunu sadece eşya oluşturmaktadır⁶⁵¹.

⁶⁴⁴ Erdener YURTCAN 2015, age. s. 421.

⁶⁴⁵ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 424.

⁶⁴⁶ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 459.

⁶⁴⁷ Hamide ZAFER 2016, age. ss. 261-262.

⁶⁴⁸ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 424.

⁶⁴⁹ Selman DURSUN (2004), "Malvarlığına Karşı Suçlar", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı 2, s. 196.

⁶⁵⁰ agm s. 196.

⁶⁵¹ Durmuş TEZCAN, Mustafa ve Ruhan ERDEM ÖNOK 2014, age. s. 690.

Aklama suçları ile bilgi vermeme suçu; bir öncül suçun mevcudiyetine ihtiyaç duymaları ve suçtan kaynaklı malvarlığı değerleri üstünde işlenmeleri gibi hususlarda benzerlik vardır⁶⁵². Bununla birlikte, aklama suçunun aksine TCK m. 166'da da öncül suça ilişkin bir eşik getirilmemiştir. Kanun koyucu, bilgi vermeme suçunda şahısların malvarlığı haklarını teminat altına almakta olup bu suç aklama gibi komplike ve çok katmanlı bir suç değildir. TCK m. 166'ya aykırılık durumunda verilecek hapis cezasının üst sınırı altı ay şeklinde tespit edildiğinden nispeten basit bir suçun düzenlendiği anlaşılmaktadır⁶⁵³.

Bilgi vermeme suçunda fail, eşyayı kabul ettiği sırada suç bağlantısından habersizdir. Fakat, aklama suçunda yasal olmayan *kaynağını saklamak ya da yasal bir şekilde kazanıldığı hususunda kanaat uyandırmak maksadı* yani özel kastı ile hareket eden failin, bu eşyanın aklama faaliyetlerine konu olduğunu kabul anında bilmesi gerekmektedir⁶⁵⁴.

3.11.3. Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu

Bu suçun⁶⁵⁵ yer aldığı m. 281'e göre, maddi gerçeğin açığa çıkmasını önlemek için, bir suçun delillerini ortadan kaldıran, silen, gizleyen, değiştiren ya da bozan şahıslar için ceza hükmü getirilmiştir. Bu suç, TCK'da "Adliye karşı suçlar" bölümünde düzenlenmiş olup suçun konusunu bir öncül suçun delilleri meydana getirmektedir. Bu suçta, maddi gerçeğin açığa çıkması, adaletin sağlanmasının önündeki engellerin ortadan kaldırılmaya çalışılması ve bireylerin adil yargılanma hakkının korunması amaçlanmaktadır. Aklama suçunun failleri kara paraya meşruluk görüntüsü kazandırma ve ekonomik çıkarlarını teminat altına alma amacı taşımaktadırlar⁶⁵⁶.

Aklama suçları; korunan hukuki değerler, bir öncül suçun mevcudiyetine bağlılık, aklamaya konu suç eşyasının suç delili çerçevesinde bulunması ve sadece doğrudan kastla işlenebilme hususlarında TCK m. 281'deki suçla benzerlik göstermektedir⁶⁵⁷. TCK m.281'deki suçta, aklama suçundan farklı olarak, eşik koşulu

⁶⁵² Kerim ÇAKIR 2016 age. ss. 240-241.

⁶⁵³ age s. 241.

⁶⁵⁴ age s. 241.

⁶⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Seçkin KOÇER (2011), *Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara, ss. 67-109.

⁶⁵⁶ Kerim ÇAKIR 2016, age. ss. 242-244.

⁶⁵⁷ age s. 242, 244; Yener ÜNVER 2021, age. s. 439; Yargıtay 16. CD, E. 2019/7931, K. 2019/6792, T. 25.10.2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 20.12 2021.

veya delilin herhangi bir özellik göstermesi koşulu getirilmemiştir. Kara para öncül suçun delili olmasına rağmen, suç delillerinin daima malvarlığı değeri olmayacağı ve bu nedenle kara para özelliğine sahip olmayacağı da dikkate alınmalıdır⁶⁵⁸. Aklama suçunda fail, öncül suçun da faili olabileceken, TCK m. 281/1'de suçun failleri öncül suçun faili olamazlar⁶⁵⁹.

3.11.4. Suçluyu Kayırma Suçu

Suçluyu kayırma suçunda, suç işleyen bireyin ceza adaletinden kaçabilmesi amacıyla her türlü olanağın sağlanması cezalandırılacaktır⁶⁶⁰. Örneğin bu suçun maddi unsuru; şüpheli, sanık ya da hükümlü gizlemek, yetkililerden kaçması için ona taşıt vermek ya da parasal yardımda bulunmak olabilir. Suçluyu kayırma suçunda, suçların belirlenip soruşturulması ve faillerin kovuşturulup yaptırıma maruz kalmasını önlemektedir⁶⁶¹. Suçluyu kayırma suçu da adliye karşı suçlar kısmında düzenlenmiş ve korunan hukuki değerler, adliyenin saygınlığı ve kişilerin adil yargılanma hakkıdır⁶⁶².

Aklama suçunu işleyen kişi, suç gelirine meşruluk görüntüsü kazandırırken, diğer taraftan da bu suçun failinin adaletten kaçmasına imkân sağlar ve gerçeğe ulaşılmasını engellediği için aklama suçu ile suçluyu kayırma suçu arasında benzerlik vardır⁶⁶³.

Bununla birlikte bu iki suç arasındaki farklardan biri; aklama suçunun konusunu suç gelirleri meydana getirirken, suçluyu kayırma suçunun konusu daha evvel gerçekleştirmiş bir suçun sanığı ya da suç ortağıdır⁶⁶⁴. Öncül suçun sanık ve suç ortakları dahil herkes, aklama suçu nedeniyle cezalandırılabilirken, önceki suçun sanığının ayrıca suçluyu kayırma suçunu gerçekleştirdiğinden bahsetmek olanaklı olmayacağı gibi⁶⁶⁵ bu kişilerin akrabaları ile suç ortakları için de kişisel cezasızlık

⁶⁵⁸ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 326.

⁶⁵⁹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 427.

⁶⁶⁰ Zahit YILMAZ (2012), "Suçluyu Kayırma Suçu (TCK. m. 283)", *MÜHF-HAD*, Cilt 18, Sayı 1, s. 153.

⁶⁶¹ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 807.

⁶⁶² Yener ÜNVER 2021, age. s. 474

⁶⁶³ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 808; Kerim ÇAKIR 2016, age. s. 246.

⁶⁶⁴ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. s. 428; Zahit YILMAZ 2012, age. s. 158.

⁶⁶⁵ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 807; Necati MERAN 2014, age. s. 419.

nedeni getirilmiştir⁶⁶⁶. Aklama suçları sadece icrai hareketle işlenebilirken suçluyu kayırma suçu icrai veya ihmali hareketle işlenebilir⁶⁶⁷. Örneğin suçluya yer temin edip yetkililerden gizlenmesine yardımcı olan kişi, bu suçu icrai eylemle işler. Yetkililerin yaptığı sorguda suçlunun yerini bilmesine rağmen bilgi vermeyen kişinin ihmali hareketi bahse konudur⁶⁶⁸.

Aklama suçunu işlemeyen failin, suçun delili olan malvarlığı değerini yurtdışına göndermesi ya da farklı işlemlere tabi tutması TCK m. 283'teki suç tipine de uygun olabilecektir⁶⁶⁹. Ancak genel kastla ilenebilen yurtdışına çıkarma hareketi bakımından failin kastına bakarak eylem nitelendirilmelidir⁶⁷⁰.

⁶⁶⁶ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 809; Sacit YILMAZ 2011, agm. s. 157.

⁶⁶⁷ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 808; Necati MERAN 2014, age. s. 422.

⁶⁶⁸ Doğan SOYASLAN 2020b, age. s. 808.

⁶⁶⁹ Olgun DEĞİRMENCİ 2007, age. ss. 427-428.

⁶⁷⁰ Volkan DÜLGER 2011, age. s. 328.

SONUÇ

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun, kökeni oldukça eski tarihlere dayansa da yirminci yüzyılın başında kara para terimi ile görünür biçimde ortaya çıkmaya başlamıştır. Aklama eylemlerinin temelinde, faillerin, çok büyük miktarlara varabilecek suç gelirlerinden, yetkili makamlar fark etmeden yararlanabilme istekleri bulunmaktadır. Aklama işlemlerine ilişkin sürece girmemiş suç kaynaklı malvarlığı değerleri, failer bakımından tehlike oluşturmaktadır. Çünkü bu malvarlığı değerlerini yetkililerin fark etmesi, failer hakkında ceza soruşturması sürecinin başlatılması ve bu aşamalarda bu malvarlığı değerlerinin delil olarak kullanılması muhtemeldir. Ancak aklanan malvarlığı değerlerini failer, meşru ve yasal yoldan kazanılmış bir gelir gibi değerlendirecek, bunları tamamen yasal faaliyetlerde kullanabilecek, toplum içinde saygınlık kazanabilecek ve rahat bir hayat yaşayabileceklerdir.

Aklama suçu, küreselleşme ile birlikte terör veya çıkar amaçlı suç örgütlerinin ilgi alanına girmiştir. Aklamanın esas hedefi, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini kaynağından uzaklaştırmak, onun öncül suçla olan bağlantısını gizlemek ve finansal sisteme meşru bir kaynağı varmış görüntüsü verilerek dahil etmektir. Teknoloji alanındaki değişimler ve finans kurumlarının gelişmesi sonucu aklama yöntemleri de aynı şekilde değişmekte ve gelişmektedir. Failer de bu amaçla yeni birçok aklama yöntemi oluşturmaktadırlar. Değişen bu şartlara yasa koyucu ya da idari ve adli makamların ayak uyduramaması halinde failer, araştırma ve soruşturma makamlarının kendilerini izlemesinden kurtulmaktadırlar.

Aklama, genel olarak suç örgütlerinin ve özellikle uyuşturucu ticaretinin yaygın hale gelmesine yol açmaktadır. Aklamaya konu suç geliri, failleri en çok güdüleyen şey ve aynı zamanda yeni suçların işlenebilmesi için kaynak meydana getirmektedir. Suç gelirinin, aklama yöntemleri kullanılarak yasal finansal sisteme sokulması, gelirin faillerce rahat şekilde harcanabilmesini sağlayacağından tehlike arz etmektedir. Aklama faaliyetleri ile mücadele ederek, küresel olarak yıllık

milyarlarca dolara ulaşabilen suç gelirlerinin, meşru bir görünüm kazanmasının önüne geçilir ve suç örgütleri bu gelirden yoksun bırakılmış olur.

Aklama faaliyetleri ile mücadelede tüm ülkelerin aynı özen ve hassasiyeti gösterdiği söylenemez. Çünkü yasadışı faaliyetlerin tanımlanması ve bu faaliyetlerden kazanılan gelirin kara para olarak düzenlenmesi konusu, ülkelerin kendi mevzuatına tabidir. Terör ya da suç örgütlerinin eylemlerinin mağduru olan ülkeler, suç gelirlerine elkoyma ve müsaderesi için ilave önlemler getirmekte ve bu ülkeler birbirine yakın mevzuatları ve iş birlikleri ile ortak hareket etmektedir. Fakat ekonomisinin ayakta durması sıcak paraya bağlı olan ülkeler, aklama faaliyetlerini önlemekte aynı çabayı göstermek istememektedir. Çünkü ekonominin sıcak para bağımlılığı, bir süre sonra, kaynağı sorulmaksızın ülkeye sıcak para girmesi zorunluluğuna dönmektedir. Bu durum, suçtan elde edilen ve yurt dışında tutulan geliri finansal sisteme yasal şekilde koymayı amaçlayan failler bakımından önemli bir fırsat haline gelmektedir.

Aklama suçunun önemli ölçüde ağır ekonomik ve toplumsal sonuçları bulunmakta olup, bu suç kamu düzenini bozmakta, kamu vicdanını zedelemekte ve bu nedenle cezalandırmayı gerektirmektedir. Ancak aklama faaliyetinin etkilerinin bilindik suç tiplerine oranla çok daha geniş bir sahada etkisini gösterdiği de bir gerçektir.

Yakın dönemlerde görünür olsa da, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerleri, ulusal ve uluslararası alanlarda önemli sorunlara neden olmuş ve uluslararası sözleşmelerin kabulüne yol açmıştır. Aklama suçu ile mücadelede başarılı olmanın yolu, suç işleyenlerin en önemli güdüsü olan suç gelirinin önlenmesi ve bu gelire el konulmasıdır. Bu yüzden aklama ile mücadele ulusal ve uluslararası alanda hız kazanmış ve mücadele yöntemlerine ilişkin birçok girişim yapılmıştır.

Meşru olmayan yollardan elde edilen gelirin dönüşüme uğratarak meşru bir kaynaktan kazanılmış görünümü uyandırması anlamını taşıyan suç gelirinin aklanmasında, sadece ulusal makamların mücadelesi ile bir netice alınması olanaksızdır. Geçmişte sadece uyuşturucu madde ticaretinden kazanılan gelirin aklanması suçu söz konusu iken, günümüzde birçok suçu bu kapsama alan eşik sistemi geliştirilmiştir. Eşik sisteminin geliştirilmesine kadar geçen aşamalar; 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi ile başlamış ve FATF'ın 40 Tavsiye Kararının yeniden düzenlendiği 2003 yılına kadar farklı gelişmelere sahne olmuştur.

Aklama faaliyetlerinin karmaşık olması, bu faaliyetleri incelemek için kuralları olan genel bir yol haritasının meydana getirilmesini gerekli kılmıştır. Bu ihtiyaç

üzerine, FATF "kara para aklama aşamaları" nı ortaya koymuştur. Bu safhalar; nakit durumdaki kara paranın finansal sisteme sokulması ya da yurt dışına çıkarılması olan "yerleştirme aşaması", suç gelirin peş peşe birçok işleme sokularak öncül suçla bağının koparılmasına ilişkin "ayrıştırma aşaması" ve aklama işlemine tabi tutulmuş kara paranın yasallık görünümü veren ve yasal finansal sisteme sokulması anlamına gelen "birleştirme aşaması" dır.

Tüm aklama olaylarında bu safhaların bütünü görülmemekte ve aynı aklama yöntemleri, farklı safhalarda kullanılabilir. Fakat tüm olaylarda ortak yön, suçtan elde edilen gelirin, öncül suç ile meşruluk görüntüsü verme amacıyla hareket ettirilmesidir. Suç geliri bir taraftan yetkililerden saklanmakta diğer taraftan da faillerin gelir üzerindeki denetimini kaybetmesini önleyecek biçimde hareket ettirilmelidir. Bunu sağlamak için; nakit kaçakçılığı, geliri parçalara ayırma, kıyı bankacılığı merkezleri, vergi cennetleri ve alternatif havale sistemlerinden yararlanılmakta, kendini kendine borçlandırma, gayrimenkul ve sanat eserleri gibi yatırım araçlarına yatırım yapma, futbol takımları, sigorta poliçeleri aracılığıyla aklama, nakit temelli iş yerleri, kumar ve diğer şans oyunları oynatma, internet ve dijital para ve kâr amacı olmayan sivil kuruluşlardan yararlanma gibi usullere başvurulmaktadır. Bu usuller genellikle yaygın olarak kullanılsa da, sınırsız biçimde aklama yöntemleri de ortaya çıkmaktadır.

Aklama faaliyetlerine ilişkin olarak uluslararası alanda birçok ülke arasında idari ve adli bir işbirliği bulunsa da aklama ile mücadele küresel çapta yapılmadığından aklamaların tamamıyla önlenmesi olanaklı olmamaktadır. Örneğin Şeyseleler, Bahamalar, Virjin Adaları, Kanarya Adaları, Vanuatu gibi vergi cenneti veya kıyı bankacılığının olduğu ülkelerin, aklama suçuna ilişkin uluslararası çabaların haricinde kalmaları, bu suçla mücadeleyi zayıflatmaktadır. Bu ülkelerin ekonomilerinin aklama faaliyetlerden yararlanması bunun en önemli nedenidir.

Türkiye'nin aklama faaliyetleri ile mücadelesinin 1991 yılında FATF'a üye olmasıyla başladığı söylenebilir. Ülkemiz başlangıçta iç hukukumuzu FATF'ın Tavsiye Kararları ile uyumlulaştırma hususunda isteksiz davranmıştır. Bunun sebebi, o tarihteki sıcak paraya duyulan ihtiyaçtır. Fakat FATF'ın yaptırım uygulanacağı uyarısı ile kara para terimi mevzuatımıza ilk kez 4208 sayılı Kanunla 1996 yılında girmiştir. Bu Kanun uygulamada bazı sorunlara neden olsa da ilk kez kara para aklama kavramının yer alması ve bu fiilin suç şeklinde düzenlenmesi sebebiyle aklama suçu ile mücadelede önemli bir yeri bulunmaktadır.

Aklama faaliyetlerine ilişkin ulusal ölçekte mücadelenin iki kısımdan oluştuğu ifade edilebilir. Bunlardan ilki; caydırıcı ve bastırıcı önlemler şeklinde tanımlanabilecek olan suç ve suçluya dair önlemlerdir. Ülkemiz bu önlemleri, 4208 sayılı Kanunda kara para aklama suçu açısından tanımlamıştır. Bu Kanundaki “kara para aklama” kavramının yerini, TCK m.282’de düzenlenen “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu” almıştır. Aklamayla mücadelenin ikinci kısmı ise önleyici tedbirlerdir. Bu çerçevede 5549 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Bu Kanun, FATF’ın 40 Tavsiye Kararı ve uluslararası sözleşmelerle uyumlu olan önleyici tedbirleri düzenlemiştir.

Ülkemizde aklama suçunun yer aldığı TCK’nın 282. maddesi, aklama ile mücadele çerçevesinde getirilmiş olup, bu düzenleme yerinde ve yeterlidir. Bu maddede, 4208 sayılı Kanunda yapılan kazuistik sayma yöntemi bir tarafa bırakılarak öncül suçun belirlenmesinde eşik sistemi getirilmiştir. Ayrıca 5549 sayılı Kanunla aklama faaliyetlerini önleyici birçok tedbir getirilmesi ile bu suçun önlenmesi için de yapılması gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu Kanunla getirilen aklama faaliyetlerinin önlenmesine dair alınan önlemlerin de yerinde olduğu görülmektedir. Bu tedbirlerin özellikle finansal kurumlar için getirilen kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimini, bilgi verme yükümlülüğü gibi yükümlülükler olduğu görülmektedir.

2005 yılından başlayarak aklama suçu, TCK m.282 uyarınca cezalandırılmaya başlanmıştır. Yeni düzenlemede kanun koyucu, sayma yöntemi başta olmak üzere doktrindeki eleştirileri göz önüne alarak, düzenlemeler yapmış ve eşik sistemini getirmiştir. Bu hükümlerle ulusal hukuk ile uluslararası mevzuat büyük ölçüde uyumlu bir hale getirilmiştir.

Aklama suçunun ön şartı, suç konusu malvarlığı değerlerini meydana getiren ve zaman bakımından daha evvel işlenmiş bir öncül suçun bulunmasıdır. Maddedeki öncül suçları belirlemedeki eşik yöntemine göre, aşağı sınırı altı ay ya da daha çok hapis cezasını öngören bütün suçlar, öncül suç olabilecektir. Kanunda açık şekilde ifade edilmese de, öncül suçun gelir kazanmaya olanaklı bir suç olması gerekir. Aksi halde suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerinden bahsetmek de olanaklı olmayacaktır. Eşik yöntemi ile sürekli değişen ve gelişen aklama usulleri karşısında, yasal değişiklik yapılması gereksinimini ortadan kaldırmıştır. Bu durum ekonomik boyuta sahip bazı suçları kapsam dışı bırakmakta ve malvarlığı değeri yaratması mümkün olmayan şerefe yönelik suçlar gibi suçların kapsama girmesi sakıncasına yol açmaktadır. Bunun önlenmesi için, yasadaki eşik tamamen kaldırılması ve işlendiği takdirde

malvarlığı değerlerinin edinilmesi neticesini doğuran tüm suçların öncül suç sayılması savunulmaktadır.

Öncül suç ve aklama suçu ayrı şekilde cezalandırılabilen bağımsız suç tipleri olsa da; aralarında ikincisinin gerçekleşmesi için ilkinin var olmasının zorunluluğundan doğan sıkı bir bağ vardır. Bu nedenle, öncül suçun aklama suçunu nasıl etkilediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca aklama suçundan bahsedebilmek için öncül suçun bütün öğeleriyle gerçekleşmesi yeterli görülmemekte olup, bu suça dair kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olması zorunlu değildir. Aynı şekilde öncül suç açısından şikâyet koşulunun oluşmaması, öncül suç gerçekleştiikten sonra affa ya da zamanaşımına girmesi, kişisel cezasızlık nedenlerinin bulunması nedeniyle failinin cezalandırılmaması ve failin eyleminin suç olmaması ve hukuka uygunluk nedenlerinin bulunması haricinde kalan nedenlerle beraat kararı verilmesi bile aklama suçuna etki etmeyecek, aklama suçuna ilişkin TCK m.282/1 uygulanabilecektir.

Öncül suça ilişkin yurtiçinde ya da yurt dışında bir kovuşturma yapılıyorsa bu kovuşturmanın, aklama suçu açısından bekletici mesele yapılması gerekmez. Ancak öncül suça dair yargılamanın olanaklı olmadığı durumlarda aklama suçu açısından görevli mahkeme sorunu nispi muhakeme aracılığıyla belirlenecektir. Kaldı ki, aklama suçu bakımından önemli hususlar, sadece öncül suçun gerçekleşip gerçekleşmediği ve bu suçtan bazı malvarlığı değerlerinin kazanılıp kazanılmadığıdır.

Malvarlığı değerlerinin elde edildiği öncül suçun yurt dışında gerçekleştirilmiş olması halinde, çifte cezalandırılma ilkesi ve bu suç Türkiye’de işlenmiş olsaydı suçun cezasının alt sınırının alt ay veya üstünde hapis cezası gerektirmesi kıstası dikkate alınarak TCK m.282/1 tatbik edilebilir. Gerçekleştiği anda öncül suç kabul edilmeyen bir suç gelirin, bu suç öncül suçlar içine alındıktan sonra aklanması ihtimalinde ise, TCK m.282/1'deki suç meydana gelmeyecektir. Hem bazı Yargıtay kararlarında ve öğretide bazı görüşler de hem de 3 No.lu FATF Tavsiyesi ile vergi suçlarının öncül suç olarak kabul edilebileceği öne sürülse de TCK m.282'nin madde metnine ve gerekçesine bakıldığında, elde edilen gelirin baştan itibaren suçtan kaynaklı olması gerektiği ve bu nedenle öncül suçu oluşturmayacağı kabul edilmektedir.

Aklama suçunun faili, herkes olabilir ve failin kamu görevlisi ya da muhasebeci, finans uzmanı, avukat gibi belirli bir meslek sahibi olması hali, ağırlaştırıcı neden olarak TCK m.282’de düzenlenmiştir. Aklama suçu ile öncül suçun

faili aynı kişi olabilir. Aklama suçunun belli bir mağduru yoktur ve bu suçun işlenmesi ile hukuk devletinde yaşama hakkı zarar görmüş olan toplumdaki tüm bireyler mağdur olmaktadır. Suçun belli bir mağdurunun olmaması, gerek suçun tespitini gerekse soruşturma ve kovuşturma aşamalarında delil elde edilmesini zor hale getirmektedir. Belli bir mağdurun bulunmamasının diğer bir sonucu, davaya katılmanın mümkün olmamasıdır.

Aklama suçunun konusunu ise, suç işlenmesi vasıtasıyla ya da dolayısıyla kazanılmış tüm malvarlığı değerleri meydana getirmektedir. Suç konusu malvarlığı değerlerinin ekonomik karşılığının olması yeterli olup, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut vasıfta olmaları önemli değildir. Suçun eylem unsuru, yurt dışına çıkarma ya da yasal olmayan kaynağını gizlemek ya da yasal bir şekilde kazanıldığı hususunda görünüm vermek amacıyla çeşitli işlemlere tâbi tutmaktır. Başka bir ifadeyle, aklama suçunda seçimsel hareketli bir suç vardır. "Yurt dışına çıkarma", suçtan kaynaklanan gelirin fiziki şekilde ya da elektronik araçlarla Türkiye sınırları haricine çıkarılmasını, "çeşitli işlemlere tabi tutma" ise, bu malvarlığı değerlerinin öncül suçla ilişkisini koparmaya yönelik tüm işlemleri işaret etmektedir. Aklama suçu bir soyut tehlike suçu şeklinde hüküm altına alınmış olup kanundaki hareketlerin yapılmasıyla maddî unsur da gerçekleşmiş olacak ve eylemlerin dış âlemde bir sonuca neden olup olmadığının araştırılmasına gerek bulunmayacaktır.

Aklama suçunda, "yurt dışına çıkarma" hareketi genel kastla işlenebilirken, "çeşitli işlemlere tabi tutma"nın *gelirin yasal olmayan kaynağı gizlemek ya da yasal bir şekilde kazanıldığı konusunda kanaat uyandırmak* amacıyla yapılması, yani özel kastla işlenmesi gerekmektedir. Özel kast aranması, var olan ispat zorluklarını artıracakla gerekçesiyle eleştirilmiştir. Ancak özel kast aranmaması durumunda da maddenin uygulama alanı çok fazla genişleyecektir.

Aklama suçunda müsadereye ilişkin TCK m.282'de bir hüküm yer almadığından, bu suç açısından da eşya müsaderesinde TCK m.54, kazanç müsaderesinde TCK m.55 uygulanacaktır. Aklama suçu ve öncül suçların çoğunlukla sınır aşan özelliğe sahip olması ve suç kaynaklı gelirlerin ülkeler arasında hareket ettirilmesi nedeniyle, TCK m.55'de eşdeğer müsaderenin ve kaim değer müsaderesi hükümleri yer almıştır. Aklama suçunda el koyma ve müsaderede, objektif ve somut olaylardan yapılan çıkarım ile bilme unsurunun da bulunacağı varsayımın kullanılmasının ispat yükünü tersine çevirdiği iddia edilerek eleştirilmektedir. Ancak geliri ile açıklanamayacak malvarlığı değerlerine sahip kişilere, bu varlıklarının öncül

suçtan elde edildiğine dair diğer emare ve kanıtların bulunması durumunda elkoyma ve müsadere hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

Ceza hükümleri aklamayla mücadelenin sadece bir kısmını oluşturmakta olup hem uluslararası düzenlemelerde hem de ulusal hukukta önleyici tedbirlerle aklama faaliyetlerinin engellenmesi hedeflenmektedir. Türkiye’de aklamayla adli ve idari mücadelenin neticelerinin doğru bir şekilde belirlenmesi, adli ve idari mücadele vasıtalarının etkinlik ve verimliliklerinin hesaplanabilmesi, hukuki araştırma ve değerlendirmelerden daha çok sayısal verilerle yapılacak çalışmalarla olanaklıdır. Bu durum, bu bilgilerin MASAK ve Adalet Bakanlığı’na toplanması ve şeffaf bir şekilde paylaşılması durumunda olanaklıdır. MASAK’ın savcıların talimatıyla yaptıkları soruşturma dosyasına dair araştırmalar ve incelemeler neticesinde düzenledikleri inceleme raporları, yaptığı idari incelemelerde idari yaptırımların sayısı, açılan ceza soruşturmalarının sayısı, açılan iddianame sayısı, mahkûmiyet ve beraatla sonuçlanan dava sayısı gibi veriler önemli olmaktadır. Bununla birlikte aklama suçlarında soruşturma ve kovuşturmanın uzun sürmesi ve soruşturma ile mahkûmiyet sayılarının istenilen seviyede olmaması bu suçla mücadeleyi engellemektedir.

MASAK' ın Adalet Bakanlığına bağlanması ve etkinliğinin artırılması gerektiği görüşü ileri sürülmüştür. Kanaatimizce bu görüş isabetli olmayacaktır. Çünkü, MASAK' ın idari anlamdaki aklamayı önleme görevi, araştırma ve inceleme faaliyeti dikkate alındığında soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısına yardım etmektir. Cumhuriyet savcısının talepte bulunması halinde yapılan inceleme sonucunda rapor düzenlenir. Cumhuriyet savcısının talebi ile düzenlenen raporların mahiyeti suçun varlığının tespitinden ziyade, banka hesaplarının incelenmesi ile ilgilidir . Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de 24 Şubat 2022’ de MASAK’ın, istediği kurum ve kişilerden her türlü bilgi ve belgeye ulaşma yetkisini anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir. Özetle, MASAK’ın rolünün Cumhuriyet savcısına yardım etmekten ileri gidemeyeceği açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AĞBAL Naci (2018), “TBB-MASAK Çalıştayı Açılış Konuşmaları”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 105, ss. 21-24.
- AKBULUT Berrin (2021), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Sekizinci Basım, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AKBULUT Hakan (2004), “Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development)”, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı V, <http://www.mfa.gov.tr/ekonomik-isbirligi-ve-kalkinma-teskilati.tr.mfa>, ET. 18.04.2022.
- AKDİŞ Muhammed (2008), “Offshore Bankacılığındaki Gelişmelerin Karapara ve Aklanmasına Olan Etkileri”, *İçinde, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AKIN Engin (2009), *Anayasa Mahkemesi Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörizmin Finansmanı Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AKSAR Yusuf (2017), *Temel Metinler ve Davalarla Uluslararası Hukuk*, Seçkin, Ankara.
- APAYDIN Cengiz (2017), *Meşru Savunma*, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- ARGANDOÑA Antonio (2006), *The United Nations Convention against Corruption and its Impact on International Companies*, Working Paper No. 656, IESE Business School, Barcelona.
- ARTUK, M. Emin, GÖKÇEN Ahmet ve YENİDÜNYA A. Caner (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Onuncu Basım, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ARTUK, M. Emin, GÖKÇEN, Ahmet, ALŞAHİN, M. Emin ve ÇAKIR, Kerim (2018), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, On Dokuzuncu Basım, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AYDIN Hüseyin (2018), “BB-MASAK Çalıştayı Açılış Konuşmaları”, *Bankacılar Dergisi*, 2018, Sayı 105, ss. 3-6.

- AYDIN Süleyman (2008), “Kara Para Aklama ile Mücadele ve Uluslararası Enstrümanlar”, *İçinde, Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AYDIN, Süleyman ve ARIKAN Yusuf (2012), “Spor Kulüplerinde Yolsuzluklar ve Kara Para Aklama”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 55, ss. 51-82.
- AYDIN Süleyman ve YILMAZER Yakup (2014), *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AYKIN Hasan (2007), “Aklama Suçu-Öncül Suç İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 172, s. 1.
- AYKIN Hasan (2008a), *Aklama ile Mücadele Sisteminde Önleyici*, *Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Adalet Yayınevi, Ankara.
- AYKIN Hasan (2008b), “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 65, ss. 37-66.
- AYKIN Hasan (2010), *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu*, Ankara.
- BAYRAKTAR Köksal (2021), *Özel Ceza Hukuku Adliye Karşı Suçlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- BIGGINS John (2013), “Dirty Complexity: Money Laundering through Derivatives”, Chapters, *In, Research Handbook on Money Laundering*, Ed. Brigitte Unger ve Daanvan der Linde, Edward Elgar Publishing, UK.
- CANCA Çağrı (2018), *Kara Para Aklama ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu* (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- CENTEL Nur, ZAFER Hamide ve ÇAKMUT Özlem (2007), *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Cilt 1, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- CHAUM David (1998), *Blind Signatures For Untraceable Payments*, 1998, <https://chaum.com/publications/Chaum-blind-signatures.PDF>,
- COX Dennis (2012), *Introduction to Money Laundering Deterrence*, Wiley, West Sussex.
- ÇAKIR Kerim (2016), *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ÇETİN Soner Hamza (2017), *Terörizmin Finansmanı Suçu*, Bilge Yayınevi, Ankara.

- DE SİLVA Juan Carlos, STANGE Albrecht ve YILDIZ Ali Kemal (2020), Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi-Arama ve El Koyma, *Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi*.
- DEĞİRMENCİ Olgun (2007), *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu)*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- DEMİRBAŞ Timur (2021), *Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- DURMUŞ Savaş ve POLAR M. Şebap (2018), “Sanal Para Bitcoin”, *KAÜİİBFD*, Cilt 9, Sayı 18, ss. 659-673.
- DURŞUN Hasan (2008a), “Kara Para ve Terörizmin Finansmanına Karşı Öngörülen Yaptırımlara Genel Bir Bakış”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 3, Sayı 7, ss. 121-149.
- DURŞUN Hasan (2008b), “Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler”, *Kamu-İş*, C 10, S 2/2008, ss. 97-135.
- DURŞUN, Selman (2004), “Malvarlığına Karşı Suçlar”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı 2, ss. 190-196.
- DUYNE Van Petrus.C, GROENHUIJSEN Marc. S ve SCHUDELARO A. A. P (2005), “Balancing Financial Threats and Legal Interests in Money-Laundering Policy”, *Crime, Law & Social Change*, Cilt 43, Sayı 2-3, s. 141.
- DÜLGER Murat Volkan (2011), *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- EGMONT (2013), *Egmont Group of Financial Intelligence Units Charter*, Egmont Group, Toronto.
- EKİCİ ŞAHİN Meral (2019), *Dolandırıcılık Suçu*, Adalet Yayınları, Ankara.
- ERGÜL Ergin (2001), *Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- ERGÜL Ergin (2005), "Organize Suçlar ve Kara Paranın Aklanması", *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu*, TOBB (Yayın No: 2005-25), Ankara, ss. 241-304.
- EROL Ahmet (2008), “Mali ve Ekonomik Kayıtdışılık: Etkileri ve Çözüm Önerileri”, *İçinde, Yolsuzluk Ekonomisi ve Yolsuzlukla Mücadele*, Ed. İzzettin Önder, Mehmet Karakaş ve Murat Çak, TOBB, Ankara.
- ERSOY Uğur, (2009), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Şirket Yönetimine Kayyım Tayini*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ET. 18.12.2021.

- EVİK Vesile Sonay (2019), *Görevi Kötüye Kullanma Suçları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- FARELL Ryan (2015), *An Analysis of the Cryptocurrency Industry*, Wharton Research Scholars.
- FARNY Otto, FRANZ Michael, GERHARTINGER Philipp, LUNZER Gertraud NEUWIRTH Martina ve SARINGER Martin (2015), *Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens*, AK Wien, Viyana.
- FATF (2005), *Money Laundering & Terrorist Financing Typologies 2004-2005*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2009), *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sectors*, Paris. <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2010), *Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2011a), *FATF XI Special Recommendations*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2011b), *Laundering the Proceeds of Corruption*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF, (2011c), *FATF Report Money Laundering Risks Arising from Trafficking of Human Being and Smuggling of Migrants*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2014), *Mutual Evaluation of Turkey: 15th Follow-up Report*, Paris. <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2015), *Best Practices Combating the Abuse of Non-Profit Organisations, Recommendations-Documents*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2018), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- FATF (2019a), *Public Statement-February 2019*, Paris. <http://www.fatf-gafi.org>, ET. 16.09.2021.
- FATF (2019b), *Anti-money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures-Turkey: Fourth Round Mutual Evaluation Report*, Paris, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 16.09.2021.
- FATF (2021), *Jurisdictions under Increased Monitoring*, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 20.12.2021.

- FATF/MENAFATF (2015), *Money Laundering Through the Physical Transportation of Cash*, Paris/Bahrain, <https://www.fatf-gafi.org>, ET. 17.06.2021.
- GENÇ Sinan (2016), *Suç Gelirlerinin Geri Alımı*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- GÖDEKLİ, Mehmet (2017), *Terörizmin Finansmanı Suçu*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- GÖREN, Ömer (2012), *Mali Suçlar Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- GÜNDÜZ Aslan (2014), *Milletlerarası Hukuk*, Yedinci Basım, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- GÜNER Sedat (2003), *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- GÜVEL Enver Alper (2004), *Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması*, Roma Yayınları, Ankara.
- HAFIZOĞULLARI Zeki ve ÖZEN Muharrem (2016), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık.
- HAKERİ Hakan (2011), *Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, On Birinci Basım, Ankara, Adalet Yayınevi.
- [https://hukukihaber.net/ERSAN ŞEN](https://hukukihaber.net/ERSAN_SEN).
- <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET. 29.09.2021.
- <https://lawlunch.com/utch-money-laundering-articles-are-being-misued/>, ET. 29.09.2021.
- https://www.bbc.com/turkce/haberler2016/06/160612_hollanda_turkiye_suclu, ET. 17.09.2021.
- HUGHES Eric (1993), *A Cypherpunk's Manifesto*, <https://www.activism.net/cypherpunk/manifesto.html>, ET. 18.12.2021.
- İÇEL Kayıhan (2018), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Dördüncü Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- İNANÇ Zekeriya Alper (2013), *Türk Ceza Kanunu'nda İrtikap Suçu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- KAÇAR Hamza (2004), *Kara Paranın Aklanması*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KAHRAMAN Recep (2019), *Rüşvet Suçu*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- KAPTANGİL Kerem (2017), *Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para*, Siyasal Yayınevi, Ankara.
- KOCA Mahmut ve ÜZÜLMEZ İlhan (2021), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, On Üçüncü Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- KOCASAKAL Ümit (2000), *Kara Para Aklama Suçu* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KOCASAKAL Ümit (2008), “Kara Para Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanunu’nun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, *İçinde, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed. Süleyman Aydın, Adalet Yayınevi, Ankara.
- KOCASAKAL Ümit (2012), “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri, Kapsamı”, *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, ss.130-161.
- KOÇER Seçkin (2011), *Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- KOÇOĞLU Şehnaz, ÇEVİK Yasin Erdem ve TANRIÖVEN Cihan (2016), “Bitcoin Piyasalarının Etkinliği, Likiditesi, Oynaklığı”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, ss. 77-97.
- KÖMÜRCÜ Mehmet ve ÇALIŞKAN Yusuf; (2001), “Organize Suç Örgütleri ve Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 2001/3, ss. 913-946.
- KÜÇÜKUYSAL Bahadır ve AYDIN Süleyman (2012), *Küreselleşme Sürecinde Sınıraşan Suç Olarak Karaparanın Aklanması, Sınıraşan Organize Suçlar*, Genişletilmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- MADINGER John (2011), *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators*, CDC Press, Boca Raton.
- MAIMBO Samuel Munzele (2003), *The Money Exchange Dealers of Kabul, A Study of the Hawala System in Afghanistan*, The World Bank.
- MASAK (2006), *Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi Mali Suçları Araştırma Kurulu*, Yayın No 9, Ankara,
http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/supheli_islem_bildirim_rehberipdf, ET. 17.06.2021.
- MASAK (2019), 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 64, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/FAAL%C4%B0YET-RAPORU-v7.pdf>, ET. 18.06.2021.
- MASAK (2021), 2020 yılı Faaliyet Raporu, s. 27,
<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/09/Faaliyet-Raporu-2020.pdf>, ET. 20.12.2021.

- MAVRAL Ülker (2003), *Kara Para Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları*, İkinci Basım, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.
- MCCHARTY J. Killian (2013), *Research Handbook on Money Laundering*, “Why do Some State Stole Rate Money Laundering? On the Competition for Illegal Money”, UK, ss. 127-136.
- MERAN Necati (2014), *AİHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret-İftira, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları*, İkinci Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- MERAN Necati (2016), “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu ve Hırsızlık Malının Satın Alınması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 11, Sayı 113, ss. 103-111.
- MUTLUOĞLU Derya (2020), *Kripto Para Birimleri ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- NEDELCOU Constantin (2011), *Money Laundering Techniques Commonly Used, General Approaches, Challenges of the Knowledge Society*, Pro Universitaria, Bucharest, s. 3.
- OECD (2009), *Countering Off-Shore Tax Evasion*,
<http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/42469606.pdf>,
ET. 18.06.2022
- ÖKTEM Emre (2011), *Terörizm: İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları*, İkinci Basım, Derin Yayınları, İstanbul.
- ÖZBEK Veli Özer (2013), “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklanma Suçu (TCK m.282), Kamusal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele”, Ed. Yener Ünver, Özyeğin Üniversitesi, İstanbul.
- ÖZBEK Veli Özer (2021), *Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap-Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ÖZBEK Veli Özer, DOĞAN Koray ve BACAKSIZ Pınar (2019), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- ÖZBEK Veli Özer, DOĞAN Koray ve BACAKSIZ Pınar (2020), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 15. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.

- ÖZBEK Veli Özer, DOĞAN Koray ve BACAKSIZ Pınar (2021), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ÖZER KIZILSÜMER Deniz (2016), *Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Yolsuzlukla Mücadele*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- ÖZGENÇ İ. (2021), “Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, Masak’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, ss. 273-328.
- ÖZGENÇ İzzet (2020), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 16. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- ÖZGENÇ İzzet (2022), *Suç Örgütleri*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN Halid (2013), *Zimmet Suçu*, Adalet Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK Bahri ve ERDEM Mustafa Ruhan (2006), *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- ÖZTÜRK Ece (2020), *Kara Para Aklama* (Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- PAVONE Pietro ve PARISI Francesco (2018), “Compliance and Corporate Antimoney Laundering Regulation”, *Journal of Governance and Regulation*, Cilt 7, Sayı 2, ss. 7-14.
- PHILPPSOHN Steven (2001), “Money Laundering on the Internet”, *Computers & Security*, Cilt 20, Sayı 6, s. 485.
- REUTER Peter ve TRUMAN Edwin M. (2004), *Chasing Dirty Money*, PIIE, Washington.
- SAATÇI Banu (1996), “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 16.
- SAY Güray (2013), “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması “(Kara Para Aklama)”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 87, Sayı 3, ss. 148-181.
- SCAHEFFER Emily C. (2008), “Remittances and Reputations in Hawala Money Transfer Systems: Self-Enforcing Exchange on an International Scale”, *The Journal of Private Enterprise*, Cilt 24, Sayı 1, ss. 98-115.

- SCHWARZ Peter (2011), “Money Launderers and Tax Havens: Two Sides of the Same Coin?”, *International Review of Law and Economics*, Cilt 31, Sayı 1, s. 43.
- SOYASLAN Doğan (2020a), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncelleştirilmiş 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- SOYASLAN Doğan (2020b), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara
- ŞABABOĞLU Hasan Yaşar (2014), “Küresel Bir Ödeşme Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, Cilt 25, Sayı 89, ss. 118-136.
- ŞAHİN Bayram (2010), “Karapara ve Karaparanın Aklanmasına İlişkin Ulusal-Uluslararası Düzenlemeler”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, ss. 152-173.
- TANRIVERMİŞ Atilla (2017), *Suç Eşyasısının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu (TCK m. 165)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- TAŞDELEN Aziz (2003), *Hukuksal Açıdan Türkiye’de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- TAŞKIN Mustafa (2004), *Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Kara Parayla Mücadele*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- TEZCAN Durmuş ve M. Ruhan ÖNOK (2014), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin, Ankara.
- THOMSON Reuters (2017), *2017 Global KYC Surveys Attest to Even Greater Compliance Pain Points*, <https://www.thomsonreuters.com/en/press-releases/2017/october/thomson-reuters-2017-global-kyc-surveys-attest-to-even-greater-compliance-pain-points.html>, ET. 15.09.2021.
- TÖNGÜR Ali Rıza (2014), “Türk Ceza Kanunu’nda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, ss. 37-64.
- TROMP Lotte, ROSSUM van Iris, BUEHN Andreas ve KOMMER van Victor (2013), *Is the Netherlands a tax h(e)aven?*, Research Handbook on Money Laundering, UK.
- ÜNVER Yener (2021), *İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, Suçu İhbar Etmeme Suçları (TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar)*, Altıncı Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara.

- ÜSTÜN Oktay (2005), “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Dokuz Özel Tavsiyesi”, *Bankacılar Dergisi*, S. 52, s. 16.
- ÜSTÜN Oktay (2008a), “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile Getirilen Temel Değişiklikler”, *Bankacılar Dergisi*, S 64, ss. 43-50.
- ÜSTÜN Oktay (2008b), “Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 65, ss. 19-36.
- VAN DUYNE PETRUS C., GROENHUIJSEN Marc S. ve SCHUDELARO, A. A. P. (2005), “Balancing Financial Threats and Legal Interests in Money-Laundering Policy”, *Crime Law Soc Change* S. 43, ss. 117–147, <https://doi.org/10.1007/s10611-005-5984-1c>.
- VAN DUYNE PETRUS C. (2013), “Crime-Money and Financial Conduct”, Chapters, *In, Research Handbook on Money Laundering*, Brigitte Unger ve Daanvan der Linde (Eds.), Edward Elgar Publishing, ss. 232-250.
- VERHAGE Antoinette (2009), “Between the Hammer and the Anvil? The Anti-Money Laundering-Complex and its Interactions with the Compliance Industry”, *Crime, Law and Social Change*, Cilt 52, Sayı 1, ss. 9-32.
- WEATHLEY Joseph (2005), “Ancient Banking, Modern Crimes: How Hawala Secretly Transfers the Finances of Criminals and Thwarts Existing Laws”, *University of Pennsylvania Journal of International Economic Law*, Cilt 26, Sayı 2, s. 348.
- WORLD BANK (2007), *Strengthening World Bank Group Engagement on Governance and Anticorruption*, World Bank, Washington.
- YARDIMCIOĞLU Mahmut ve ŞERBETÇİ, Gamze (2018), “Bitcoin’in Yapısı ve Yasa dışı Kullanımı”, *Al-Farabi International Journal on Social Sciences*, Cilt 2, Sayı 4, ss. 165-190.
- YETİM Sedat ve DAĞTEKİN Orhon Can (2016), *Karapara ve Aklamanın Ekonomik Teoriler Çerçevesinde Açıklanması*, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Ankara.
- YILDIRIM Zeki (2012) *Terörizmin Finansmanının Önlenmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- YILDIRIM Zeki (2013), *Türk Hukukunda Terörizmin Finansmanı Suçu ve Malvarlıklarını Dondurma*, Adalet Yayınevi, Ankara.

- YILMAZ Sacit (2006), *Kara Paranın Aklanması ve Türkiye Boyutu* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- YILMAZ Sacit (2011), “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2011/2, ss. 70-97.
- YILMAZ Zahit (2012), “Suçluyu Kayırma Suçu (TCK. m. 283)”, *MÜHF-HAD*, Cilt 18, Sayı 1, ss. 147-177.
- YURTCAN Erdener (2015), *Malvarlığına Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- YÜCEBAŞ Önder (2011), *Suç Ekonomisi ve Terörizmin Finansmanı*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ZAFER Hamide (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m. 1-75)*, Beta Basım Yayın, İstanbul.